

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 26 mars.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Lena Hallengren* (s) av sagt sig uppdraget som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till trafikutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Lena Hallengren* som ledamot i trafikutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

ledamot i trafikutskottet

Lena Hallengren (s)

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:368

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:368 Miljöbilspremién

av *Monica Green* (s)

Med ersättande av tidigare lämnade meddelanden om fördröjt svar på interpellationen meddelas härmed att interpellationen överlämnats till miljödepartementet, statsrådet *Carlgren*, och att interpellationen kommer

att besvaras måndagen den 11 maj 2009. Miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen tidigare på grund av utrikes resor.

Stockholm den 30 mars 2009

Miljödepartementet
Andreas Carlgren (c)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:391

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:391 Förlängd miljöbilspremie och ny skrotningspremie för ökad efterfrågan

av Tomas Eneroth (s)

Med ersättande av tidigare lämnade meddelanden om fördröjt svar på interpellationen meddelas härmed att interpellationen överlämnats till miljödepartementet, statsrådet Carlgren, och att interpellationen kommer att besvaras måndagen den 11 maj 2009. Miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen tidigare på grund av utrikes resor.

Stockholm den 30 mars 2009

Miljödepartementet
Andreas Carlgren (c)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:418

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:418 Lex Gulli mot felaktig läkemedelsanvändning

av Thomas Nihlén (mp)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 maj 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 mars 2009

Socialdepartementet
Maria Larsson (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:420 Den ökande ungdomsarbetslösheten
av Eva-Lena Jansson (s)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 23 mars 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:421

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:421 Tillgång till mobiltelefon och dator för
dem som är dömda till rättspsykiatrisk vård

av Carina Adolfsson Elgestam (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 mars 2009

Socialdepartementet

Göran Hägglund (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2008/09:FPM97 Omarbetning av direktivet om elektriskt och elektroniskt avfall *KOM(2008)810*, *SEC(2008)2934* till miljö- och jordbruksutskottet

2008/09:FPM98 Omarbetning av direktivet om farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter *KOM(2008)809/4*, *SEC(2008)2930* till miljö- och jordbruksutskottet

2008/09:FPM99 Modernisering av EU:s tullinformationssystem *16008/08 ENFOCUSTOM 103 EUROPOL 76 EUROJUST 100* till skatteutskottet

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2008/09:176 till trafikutskottet
2008/09:178 till skatteutskottet

Motioner
2008/09:Ju17–Ju19 till justitieutskottet
2008/09:Ub23 och Ub24 till utbildningsutskottet
2008/09:MJ8 och MJ9 till miljö- och jordbruksutskottet
2008/09:Ju20 till justitieutskottet
2008/09:Kr4 och Kr5 till kulturutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Civilutskottets betänkanden 2008/09:CU18, CU24, CU25 och CU30
Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU12
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU15
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU18

8 § Ändring i lagen om elcertifikat

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU20
Ändring i lagen om elcertifikat.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

*Könsneutrala
äktenskap och
vigsselfrågor*

9 § Könsneutrala äktenskap och vigsselfrågor

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU19
Könsneutrala äktenskap och vigsselfrågor (prop. 2008/09:80).

Anf. 1 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Tager du denna Jan-Willy Andersson till din äkta make att älska honom i nöd och lust? Jag svarade ja. Inför Gud och i denna församlings närvaro förklarar jag er härmed som äkta makar.

Så var det när jag ingick mitt äktenskap för ett antal år sedan, och så har väldigt många människor i vårt land upplevt den här händelsen och de här orden. Drygt 3,2 miljoner människor har tagit det här steget och ingått äktenskap. Utöver det är det drygt 5 000 människor som har ingått registrerat partnerskap.

Äktenskapet har djupa traditionella, kulturella och religiösa rötter. Det betyder någonting för var och en som har gått in i det. Det finns en anledning till att vi tycker att det har varit en viktig punkt i vårt liv. Det har kanske varit en nystart eller ett löfte för att visa något speciellt. Vi har alla våra bevekelsegrunder till varför vi har ingått äktenskap. Det berör oss, och vi kan tänka på olika sätt. En del kanske ser det ensidigt som kulturellt. En del ser det ensidigt som traditionellt. Vi har alltid gjort så, vi har alltid använt den kyrkan, brudklänningen har gått i arv och så vidare. En del är, som jag själv, troende kristen och ser det som en viktig religiös del i sitt liv.

Under den här resan har jag haft anledning att fundera på äktenskapet som företeelse i en samhällsordning och för de individer som bor där. Vad är det som är viktigt? Vad är det som driver? Vad står äktenskapet för? Jag kan inte finna annat än att äktenskapet står för en trygghet. Det finns en trygghet i att finnas som en del i ett kulturellt sammanhang där det finns vissa aspekter och vissa symboler som är väldigt viktiga i den kultur som finns. Där har äktenskapet en månghundraårig kultur i vårt land.

Det finns traditioner. För väldigt många människor är det en trygghet att också kunna falla tillbaka på traditioner. Vi har till exempel sett det på tv-program där man har släktforskat. Det är roligt att få veta vad som finns i tidigare generationer. Det har hitintills varit relativt enkelt att släktforska. Det finns oftast en mamma och en pappa till de barn som vill söka efter sina rötter.

De religiösa sammanhangen ger också en trygghet för väldigt många människor. Det är just de delarna som är väldigt viktiga i de här sammanhangen. Äktenskapet är ett religiöst begrepp.

Äktenskapet har också en civilrättslig följd effekt och funktion. Äktenskapet har moraliska delar i sig.

Frågan är då vad vi, som en stat skild från kyrkan, ska ansvara för när det gäller äktenskapet. Vad är det vi ska stå upp för i ett mångkulturellt samhälle med väldigt många olika uppfattningar och synsätt? Hur ska våra vänner från andra länder och från andra religioner kunna känna trygghet i vårt samhälle? Jag är glad över att tillhöra ett parti som har kunnat ha en uppfattning och har en uppfattning men som också är berett att hitta lösningar på ett problem där det finns olika ingångsvärden i en demokratisk stat.

För cirka sex år sedan började jag närma mig den här frågan. När jag gick in i politiken ville jag egentligen syssla med utbildnings- och forskningsfrågor. Sedan fick jag förtroendet från partiet att i dåvarande lagutskottet också ta tag i den här frågan. Jag tyckte att den var jättekomplicerad. Det finns så många bottenar, tyckte jag. I mitt parti har det funnits väldigt många olika tillfällen där man har fått möjlighet att vrida, vända och fundera på detta.

Vi har haft en grundinställning. Ni vet att Kristdemokraterna alltid har jobbat för barnets bästa. Äktenskapet är den över tid stabilaste samlevnadsformen. För en familj är utgångspunkten i äktenskapet det som kan ge de barn som kommer till familjen genom föräldrarnas gemensamma liv den trygghet som varje barn har rätt till. Det här var ingångsvärdet för oss kristdemokrater i den här frågan. Vi har inte heller upplevt att det har funnits någon anledning att förändra äktenskapet eftersom äkten-

skapet har varit en väldigt positiv företeelse i vårt samhälle, särskilt om man relaterar till så många andra företeelser. Det har gett en trygghet för människor.

Men under resans gång insåg vi att det finns olika ingångsvärden. Kyrkan skildes från staten år 2000. Vilka konsekvenser har vi tagit av det? När det gäller äktenskapet har vi inte tagit konsekvenserna av det.

I vårt parti kom vi överens om att det finns en modell som är väldigt överlägsen när det gäller att respektera alla de människor som har olika uppfattningar, hitta breda lösningar som gör att vi kan komma vidare tillsammans, få en stabilitet och trygghet i samhället och också våga låta människor få göra sina val. Vad vi kom överens om var att låta det civila samhället få ta hand om det begrepp som är särskilt laddat för väldigt många människor, nämligen äktenskapsbegreppet.

Vi föreslår en civil samlevnadsbalk, vilken innebär att man registrerar sig vid länsstyrelsen, domstolen eller vad det nu blir. Det är där man registrerar sin samlevnad, och det gör alla, alldeles oavsett om det är likakönade eller olikkönade par. Sedan får varje par själva omgärda den här nya samlevnadsformen med ceremonier och högtider i kyrkan eller på annat sätt. Den här modellen finns i väldigt många andra länder både i Europa och över hela världen och den fungerar väl.

Jag hade möjlighet att sitta med som en av de referenspersoner som fanns i den Regnerska utredningen. Det var också väldigt intressant. Jag vill gärna berätta för er att samtidigt som den Regnerska utredningen tillsattes här i Sverige tillsattes en utredning i Frankrike. Man jobbade i princip parallellt. Det var bara det att det fanns olika utgångspunkter för de här utredningarna, kan man tycka i efterhand.

I Frankrike var utgångspunkten barnets bästa. I Sverige hade man något slags utgångspunkt i någon diskriminering, vilket jag aldrig har förstått. Jag förstår nämligen fortfarande inte hur diskriminering kan handla om att man har olika namn på olika företeelser. Men låt det vara. Den franska utredningen blev klar någon månad före den svenska. Den franska, som hade utgått från barnets bästa, kom till slutsatset att vi behöver äktenskapet i dess befintliga skick men att det registrerade partnerskapet ska förstärkas därför att äktenskapet som funktion när det gäller barnen är väldigt viktigt. I Sverige vet ni mycket väl att ensamutredaren kom till slutsatsen att vi skulle införa en könsneutral äktenskapsbalk.

Nu är vi här. Civilutskottet har tagit sin del i detta och bemött motionerna med att man har kommit överens om att inför riksdagen lägga fram ett lagförslag om könsneutrala äktenskap. Lagförslaget har tillkommit på väldigt kort tid, kan jag säga. Det har inte funnits något remissförfarande över huvud taget.

Ni från utskottet vet också att jag vid flera tillfällen har velat få förklaringar och information och framför allt att vi skulle dela kunskaperna om vad en civilrättslig samlevnadsbalk innebär och vad det skulle få för konsekvenser. Men det gick inte att få igenom ett sådant företräde innan betänkandet justerades, utan i stället har civilutskottet över huvud taget inte beaktat diskussionerna om en civil samlevnadsbalk. Det tycker jag är synd, för jag tycker att det är den lösning som vi kan tycka att man i alla fall borde ha beaktat. Vi är ett EU-land och vi närmar oss EU i väldigt många sammanhang, men i det här avseendet har vi valt en i princip egen väg.

Jag sade tidigare att vi vill ha en civil samlevnadsbalk. Den här frågan som handlar om äktenskap har engagerat väldigt många människor. Jag har själv fått över 100 000 brev med synpunkter och uppfattningar omkring könsneutrala äktenskap. Väldigt många skulle tycka att det här vore en bra lösning. Det är den erfarenhet vi har fått efter att vi förklarat att man skulle kunna lägga fram ett förslag där man har olika ingångsvärden och vi skulle ta konsekvenserna av att kyrkan är fri från staten. Vi skulle ge möjligheter för mångkulturaliteten, pluralismen. Vi skulle kunna ge möjlighet för alla att känna sig hemma och kunna göra sitt val när det gäller en för dem väldigt viktig företeelse.

Vänner! Att göra förändringar så att alla blir nöjda kallar jag för en god statskonst. Att göra förändringar så att människor känner sig sårade och inte känner igen sig, alltså att göra förändringar på andra människors bekostnad, tycker jag är ett oskick, helt enkelt.

Jag har under min tid här sedan alliansregeringen tillträdde varit stolt över väldigt mycket som alliansen har gjort. Jag har varit stolt över att tillhöra alliansmajoriteten i riksdagen. I den här frågan blir det en plump i protokollet, det är min absoluta övertygelse.

Jag yrkar härmed bifall till reservationen och tackar för ordet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Eva Johnsson och Alf Svensson (båda kd).

Anf. 2 FREDRIK LUNDH (s):

Fru talman! Ärade ledamöter! Åhörare!

Jag är glad och stolt som socialdemokrat och riksdagsledamot att här i dag kunna yrka bifall till betänkande CU19 *Könsneutrala äktenskap och vigsselfrågor*. När vi i eftermiddag röstar om förslaget är det en mycket stor och bred majoritet av riksdagens alla ledamöter och sex av riksdagens sju partier som bidrar till att Sverige äntligen får en äktenskapslagstiftning som fokuserar på kärlek och inte på kön.

Här finns enighet mellan sex partier om rätten för två människor att befästa sin kärlek inför varandra oavsett om man lever med en man eller kvinna och samtidigt få dela samma trygghet och rättigheter som alla andra.

På andra sidan står Kristdemokraterna. Vi har just lyssnat på Kristdemokraternas företrädare Yvonne Andersson som pratar om hastverk och barnens bästa. Jag är ledsen att behöva säga det, men ni är nog de enda som tycker detta har gått fort. Och svara gärna på varför barn till homosexuella inte ska få samma trygghet som andra barn! Både jag och Yvonne Andersson ser ju äktenskapet som en trygghet.

Till detta ska vi sedan lägga Hägglunds utspel om barnfamiljers olika värden torsdagen den 26 mars i TV 4. Enligt honom är det bäst för barnen att växa upp med sin biologiska mamma och pappa, och han antydde att barn som inte växer upp i traditionella kärnfamiljer blir förvirrade och inte förstår vilka som är deras föräldrar.

Jag är verkligen glad att ni står där ensamma. Samtidigt beklagar jag verkligen att Kristdemokraterna inte orkat ta steget och ansluta sig till en uppgörelse som innebär en jämlik äktenskapsbalk där allas kärlek och rätt att älska och äkta en annan person oavsett kön äntligen fullt ut respekteras.

Fru talman! Vad är kärlek för dig? För mig är det bland annat att inför familj och vänner få säga ja till den man älskar av hela sitt hjärta och vill ingå äktenskap med – ett äktenskap som inte bara juridiskt betyder mycket utan som också skapar just trygghet, varaktighet och gemenskap.

Själv ska jag gifta mig senare i år. Jag och min flickvän står mitt uppe i alla förberedelser. Det är mycket att tänka på. Men vi är också fyllda av en högtidlig känsla. Vi ser fram emot vår stora dag då vi inför varandra, vår släkt och våra vänner får bekräfta vår kärlek.

Att vi ska ingå äktenskap ses inte som något konstigt. Det ses till och med som väldigt naturligt då vi redan har en dotter tillsammans. Vår kärlek är accepterad av samhället. Äktenskapsbalken har tills nu varit till för sådana som vi.

Det är dags att en gång för alla göra upp med förlegade föreställningar om kärlek och familjekonstellationer. Därför är det en sådan viktig dag i dag!

I dag gör vi tillsammans det möjligt även för Jonas och Arman, Linda och Minna, Anders, Sara, Sören, Elisebeht, Börje och alla andra i detta land som älskar någon av samma kön att också dela denna trygghet, glädje och storhet som ett giftermål och äktenskap innebär.

Vi bekräftar också för deras barn att deras föräldrars kärlek till en annan man eller kvinna är precis lika fin som alla andra mammors och pappors.

Frågan om könsneutrala äktenskap är viktig och berör många, långt ifrån bara dem som tidigare förvägrats att gifta sig på samma villkor som heterosexuella.

En könsneutral äktenskapslagstiftning berör alla oss som tror på varje människas lika värde och rätt.

Fru talman! Vägen hit har varit lång och krokig, men vi socialdemokrater har hela tiden haft en rak kurs.

Våren 2004 gick alla partier förutom kd samman i riksdagen och begärde genom ett tillkännagivande en utredning av frågan om könsneutrala äktenskap. Januari 2005 tillsatte den dåvarande socialdemokratiska regeringen utredningen, stödd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och i början av 2007 var den färdig.

Sedan vet vi också det som i dag är historia. Regeringen Reinfeldt tyckte inte frågan var prioriterad och lät den ligga på hög. Efter det följde en ovanligt lång remissrunda. Statsministern lovade att en proposition skulle komma, men inget kom. Reinfeldt lovade, men levererade inte. Allt blev en enda lång uppvisning i regeringens oförmåga att hantera frågan.

Samtidigt gjorde borgerliga ledamöter det som förväntades av dem i majoritet och backade gång på gång upp en regering som gett ett tydligt löfte.

Under åren har våra motioner röstats ned, våra utskottsinitiativ likaså. Hade kraften funnits hos de borgerliga ledamöterna att ställa krav på en regering som aldrig kom till skott hade vi redan i dag haft en könsneutral äktenskapsbalk. I stället kom undanflykter och bortförklaringar. Man hänvisade till att det pågår ett arbete med propositionen och att man därför väljer att avvakta tills den kommer. Man sade att vi i oppositionen måste höra vad statsministern säger, att han är beredd att komma med den här lagstiftningen, att lägga en proposition på riksdagens bord, eller

som någon ledamot sade i en av våra tidigare debatter: Jag litar på honom. Det vore väl konstigt annars. Skulle jag inte lita på min egen statsminister?

I dag vet vi alla hur det gick. Så nej, du skulle inte ha litat på din egen statsminister. Han hade nämligen inte kraften att sy ihop sin regering.

Samtidigt har vi i den samlade rödgröna oppositionen gjort det vi kunnat sedan utredningen blev klar för att baxa regeringen framåt. Hösten 2008 levererade vi en trepartimotion med skarpa lagförslag. Motionen ökade trycket på regeringen Reinfeldt, men öppnade också dörren för alla de borgerliga ledamöter som av naturliga skäl börjat misströsta och som vägrar låta Kristdemokraterna hålla frågan om vuxna människors kärlek som gisslan.

Den 11 december 2008 erkände regeringen sitt misslyckande och överlämnade hela frågan om könsneutrala äktenskap till riksdagen.

Fru talman! Samtidigt som regeringen har misslyckats har vi flera borgerliga ledamöter, inte minst i civilutskottet, som har velat, vågat och nu tillsammans med oppositionen vunnit. För sedan regeringen lämnade walk over har vi gemensamt mellan de sex partier som står bakom dagens förslag vänt och vridit, gett och tagit för att så snart vi bara kan få en ny lagstiftning på plats, och nu är vi snart i mål.

En könsneutral lagstiftning underlättar för dem som vill gifta sig med någon av samma kön. Men det hindrar definitivt inte någon som vill gifta sig med någon av det motsatta könet. Deras rättigheter finns kvar. Det är bara det att andra nu får dela dessa rättigheter. Mitt och min blivande frus äktenskap blir inte mindre värt för det.

Tack för ett bra samarbete! Tack för att vi i dag här tillsammans verkligen gör skillnad! I dag visar vi att politik är att vilja och välja. Taktik och prestige lade vi åt sidan, och vi kan alla här i dag glädja oss åt att vi stiftar en lag som riksdagen själv har skrivit fram. Vi har tagit vårt ansvar.

Jag vill samtidigt rikta ett tack till civilutskottets kansli för det gedigna och omfattande arbete de gjort i frågan.

I eftermiddag får Sverige en bred och genomarbetad lag med stark förankring inte bara här i kammaren utan också ute i det svenska samhället, och det ska vi fira, här i Riksdagshuset, här utanför och runt om i hela landet.

Fru talman! Varför är då denna lag så viktig? Människor i vårt samhälle ska inte diskrimineras på grund av kön, hudfärg, religion, etniskt ursprung eller sexuell läggning. Allas lika värde och likhet inför lagen är för oss socialdemokrater viktigt. Äktenskapet är ett sätt för två människor att befästa den kärlek man känner för varandra. Att ingå ett äktenskap är en viktig akt för väldigt många människor. En könsneutral äktenskapslagstiftning innebär lika rättigheter och skyldigheter för alla.

Partnerskapet var historiskt sett ett viktigt och stort steg när vi tog det beslutet i början av 90-talet. Det var ett stort steg för sexuellt likaberättigande, men i dag fyller det inte samma funktion. Det blir i stället ännu en tydlig markering av hur lagstiftningen präglas av en särskiljande logik där homosexuella personer separeras från heterosexuella.

Vi ska inte ha särlagstiftningar i Sverige som skiljer på människor beroende på vem man älskar och lever tillsammans med. Kärleken är lika-

dan oavsett könet på den människa som den riktar sig till. Jag tycker inte att staten ska vare sig mäta, väga eller sätta betyg på kärlek.

Fru talman! Låt oss gå till beslut!

(Applåder)

I detta anförande instämde förste vice talman Jan Björkman, Caroline Helmersson-Olsson, Margareta Israelsson, Eva-Lena Jansson, Hillevi Larsson, Désirée Liljevall, Johan Löfstrand, Elisebeht Markström, Carina Moberg, Jasenko Omanovic, Christina Oskarsson, Gunnar Sandberg, Eva Sonidsson och Börje Vestlund (alla s) samt Jan Lindholm (mp).

Anf. 3 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att Fredrik Lundh ger klart missvisande information när det gäller det parlamentariska läget inför den parlamentariska utredningen. Det var nämligen så att Kristdemokraterna röstade nej, det är helt rätt, Moderaterna lade ned sina röster och en av Centerpartiets ledamöter liksom två av Folkpartiets ledamöter röstade nej. Så enhällig var den parlamentariska lösningen således inte.

Nåväl, låt mig ta upp frågan om civil samlevnadsbalk. Fredrik Lundhs anförande tyder snarast, fru talman, på att utskottet inte fått någon som helst information, vilket jag också påtalade, om vad en civil samlevnadsbalk är, det som alltså är Kristdemokraternas förslag. Den är, Fredrik Lundh, könsneutral. Den ger alla barn samma möjligheter och samma rätt. Själva poängen var att både Fredrik Lundh och Yvonne Andersson skulle kunna ställa sig bakom förslaget. Där skulle nämligen vårt lands befolkning kunna ena sig i en bred lösning.

Jag kan inte begripa varför Socialdemokraterna och Fredrik Lundh inte är intresserade av att hitta en bred lösning. Det handlar inte om någon särslagstiftning. Hela anförandet lät som om vi haft den här debatten för ett år sedan. Kristdemokraterna har gått andra till mötes för att vi ska hitta en lösning så att var och en får välja den ceremoni som ska omgärda deras förbund, och äktenskapet lämnas åter till det sammanhang varifrån det har kommit.

Jag har alltså tre frågor till Fredrik Lundh, fru talman.

Anf. 4 FREDRIK LUNDH (s) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att när vi nu debatterar ett förslag som går ut på likställdhet inför lagen, att alla ska behandlas lika oavsett om man gillar en man eller en kvinna, är sex av riksdagens sju partier eniga. Kristdemokraterna röstar emot.

Vad ska man dra för slutsatser av det? Betyder det att Kristdemokraterna är ett parti som driver frågan om alla människors lika värde, alla människors likhet inför lagen? Jag tycker inte det. För mig visar arbetet i civilutskottet och i kammaren tydligt att Kristdemokraterna inte är intresserade av den delen.

Yvonne Andersson lyfte fram att civilregistrering är den väg vi alla i kammaren ska gå. Vi har också diskuterat civilregistrering kontra civiläktenskap. Jag är inte beredd, och tror inte att svenska folket heller är berett, att släppa rätten till äktenskap, oavsett vem man älskar, och i stället gå in i någon sorts civilregistrering bara för att Kristdemokraterna är

så oerhört rädda för att samkönade par ska få dela den trygghet Yvonne Andersson och jag i våra respektive äktenskap har och den trygghet vi genom våra äktenskap har möjlighet att ge till våra barn.

Prot. 2008/09:95
1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att Fredrik Lundh inte förstått att själva "pointen" med en civil samlevnadsbalk är att alla får samma möjligheter inför lagen, inför staten, eftersom vi skilt stat och kyrka åt.

Vi är inte rädda *för* något. Vi är rädda *om* något. Vi är rädda om äktenskapsbegreppet som vi utmönstrar från lagen och låter det återföras till de sammanhang varifrån det har kommit och där man genom århundraden varit tydlig med dess innebörd, där vi respekterar kultur, tradition, religion, juridik – you name it – eftersom vi har många människor som har djup respekt för det begreppet. Dess innebörd är en förening mellan en man och en kvinna. Det är det vi är rädda om, och därför tycker vi att vi hittat en lösning som betyder att vi från olika ingångsvärden kan samlas kring en samlevnadsform där vi räddar det begreppet samtidigt som vi inför lagen har samma ansvar och rättigheter – och det heter samma sak.

Jag ställer fortfarande frågan till Fredrik Lundh: Varför vill Socialdemokraterna inte gå oss till mötes så att vi hittar den kompromiss som jag är övertygad om skulle ge en bred lösning bland hela svenska folket? Dessutom har vi erfarenhet av det från många andra länder, inte minst EU-länder, som jag nämnde tidigare, som tycker att det är en fungerande lösning. Varför vill ni inte hitta den lösningen? Varför vill ni inte samla stora delar av svenska folket kring det som är en konsekvens av kyrkans och statens skilda vägar?

Anf. 6 FREDRIK LUNDH (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater delar inte rädslan för att äktenskapsens tradition eller äktenskapets nuvarande innehåll kommer att urholkas för att fler människor får möjlighet till samma trygghet och samma rättighet oavsett vem man älskar. Hur blir mitt äktenskap mindre värt när även andra får dela denna trygghet? Om vi är överens om att äktenskapet står för trygghet för mig och min fru och också för de barn vi eventuellt har inom vårt äktenskap undrar jag varför denna trygghet inte ska gälla alla.

Jag kan konstatera att Kristdemokraterna står väldigt ensamma även inom den borgerliga alliansen. Det finns en klar tydlighet när sex partier tror att dagens beslut om en könsneutral äktenskapslag är den rätta vägen att gå, något som många av oss velat för länge sedan. Vi är glada över att sex partier tillsammans nu kan fatta det beslutet. Det är tråkigt att Kristdemokraterna står vid sidan om. Det hade varit ännu mer glädjande om alla sju partier i riksdagen kunnat fatta ett gemensamt beslut.

Anf. 7 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Inledningsvis vill jag nämna att frågan om könsneutrala äktenskap är en fråga som av naturliga skäl har diskuterats i samtliga riksdagspartier. Vi moderater fattade beslut i frågan på vår partistämma 2007. Beslutet innebar ett ställningstagande för könsneutrala äktenskap i

enlighet med det utredningsförslag som hade presenterats i SOU 2007:17, *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor*.

Frågan om könsneutrala äktenskap är en fråga som berör och engagerar många av det skälet att frågan till stor del handlar om hur ens egna värderingar förhåller sig till vilka möjligheter andra människor ska ha när de inrättar sina liv. En rimlig ansats när man ska diskutera en sådan fråga är ett brett samhällsperspektiv där man försöker se vad som medför den största fördelen för så många som möjligt. När en sådan diskussion förs kan det slutliga svaret först och främst bli antingen ja eller nej till könsneutrala äktenskap. Om svaret blir ja kan det i och för sig också handla om under vilka förutsättningar man är beredd att acceptera könsneutrala äktenskap.

Civilutskottets utgångspunkt har varit att rättsreglerna ska tillhandahålla praktiska lösningar för människors familjebildningar utan att ge uttryck för några omotiverade värderingar. Det synsättet har också genomsyrat de senaste årens reformer som har inneburit att registrerade partners rättsliga ställning blivit alltmer lik de gifta parens.

Utvecklingen har gått mot att i allt större utsträckning likställa registrerade partner med äkta makar. Genom lagändringar har det öppnats möjligheter för registrerade partner att adoptera barn gemensamt och att få tillgång till assisterad befruktning.

De rättsliga skillnader som i dagsläget finns kvar mellan registrerade partner och äkta makar är sammantaget mycket små. Vad den nu aktuella frågan handlar om är dessa små skillnader och användningen av begreppet äktenskap.

Efter den breda remissen av det ursprungliga utredningsförslaget finns ett antal remissynpunkter som utgår från att användandet av äktenskapsbegreppet för par av samma kön skulle ge sådana relationer ett särskilt erkännande och uppmuntran, något som dessa remissinstanser inte önskar. Många remissynpunkter går därför ut på att äktenskapet som begrepp har ett särskilt värde och att det skulle förminska eller rent av urvattnas om utredningens förslag genomförs.

Å andra sidan betonar även de remissinstanser som är positiva till införandet av könsneutrala äktenskap den signal ändringen skulle ge. Utgångspunkten för lagstiftningen måste vara att det som kommer till uttryck i lag återspeglar vad som är sanktionerat av samhället i stort och är normerande för de vardagliga levnadsförhållandena. En åtskillnad mellan äktenskap och registrerade partnerskap kan då uppfattas som en signal om att det finns skäl att göra skillnad mellan sådana förhållanden.

De argument som hänvisar till att begreppet äktenskap i det allmänna medvetandet har en särskild innebörd visar att just ordvalet har stor betydelse. Samtidigt har det från olika håll påpekats att det finns goda skäl att hävda att par av samma kön har rätt att få stöd i lag för sin samlevnad på ett sätt som inte framstår som mindre värdefullt än för heterosexuella pars samlevnad.

Fru talman! Jag ska nu belysa en fråga som gäller användningen av olika begrepp i den debatt som har förts om könsneutrala äktenskap. Det talas emellanåt om att äktenskap bör tillkomma genom en civilrättslig reglering eller lösning i stället för att det också ska vara möjligt att gifta sig i kyrkan. Det är lite svårt att förstå den diskussionen. Äktenskapet är ett rättsligt statusförhållande som uppkommer genom ett moment av

myndighetsutövning, vilket är själva vigseln enligt det så kallade vigsel-formuläret. Reglerna i äktenskapsbalken är en civilrättslig reglering.

Förutsättningarna för själva vigseln i laglig mening är desamma alldeles oavsett om vigseln ingås inför en präst i Svenska kyrkan, inför en vigselförrättare i något trossamfund eller inför en borgerlig vigselförrättare. Om vigseln ingås inför en präst i Svenska kyrkan eller inför en vigselförrättare i något trossamfund kan man utgå från att vigseln alltid utgör en del av en religiös ceremoni. Den ceremonin omfattas av religionsfriheten.

Frågan om den civilrättsliga regleringen eller lösningen handlar nog egentligen om huruvida man anser att samkönade par ska få ingå äktenskap i kyrkan eller inte. Viljan att lagstiftningsvägen stänga samkönade par ute från möjligheten till kyrklig vigsel skulle få som konsekvens att samtliga heterosexuella par i så fall också skulle stängas ute från möjligheten till en kyrklig vigsel, vilket är en konsekvens som nog inte har framgått så tydligt i debatten.

Det finns också skäl att bemöta några av de huvudinvändningar som har förts fram mot förslaget.

En väsentlig fråga är hur frågan om könsneutrala äktenskap ska ses ur barnperspektivet. En förutsättning för lagförslagen är naturligtvis att de är förenliga med barnens bästa. Flera remissinstanser har uttryckt oro när det gäller barnperspektivet.

Att införa könsneutrala äktenskap skulle inte innebära någon saklig ändring av reglerna för föräldraskap och skulle alltså inte påverka frågorna om vem som anses vara förälder eller vem som blev vårdnadshavare till ett barn.

De ändringar som nyligen har gjorts beträffande homosexuella pars möjlighet att bli föräldrar är av betydelse i sammanhanget. Genom adoption eller assisterad befruktning kan homosexuella numera på samma sätt som heterosexuella bilda en kärnfamilj med föräldrar och barn. Samhället har därmed redan tagit ställning till att barn på lika goda villkor kan växa upp och fostras i homosexuella parförhållanden.

En viktig aspekt är hur införandet av könsneutrala äktenskap kan påverka attityderna till familjer där de vuxna är ett par av samma kön. För ett barn måste det innebära en större trygghet att leva i en socialt accepterad familjeform.

Om lagändringen kan ge samkönade förhållanden mer legitimitet har den alltså ett värde för de barn som lever i sådana familjer. Det kan också vara viktigt för barnen själva att se att samhället jämställer deras föräldrar med andras.

Samtidigt kan situationen för de barn som lever i familjer där föräldrarna är heterosexuella knappast påverkas av att begreppet "äktenskap" även används för par av samma kön.

Slutsatsen blir att könsneutrala äktenskap inte möter några invändningar om man utgår från barnperspektivet. Om ändringen ger en attitydpåverkan i samhället är den enligt civilutskottets uppfattning snarare till fördel för barnen än till deras nackdel.

Ett annat argument som har förts fram mot könsneutrala äktenskap är att sådana äktenskap skulle strida mot traditionen, eftersom begreppet "äktenskap" under lång tid har betecknat förhållandet mellan en kvinna och en man. Här kan man först och främst peka på att det förhållandet att

ett begrepp under lång tid har haft en viss innebörd i något avseende i sig inte är ett skäl till att behålla det. Genom åren har lagens regler om innebörden och förutsättningarna för ett äktenskap ändrats väsentligt. Att nu göra en ändring som innebär att lagen bättre svarar mot de levnadsvanor och värderingar som i dag finns i samhället är inte något brott mot den traditionen.

En annan, och allvarlig, invändning mot könsneutrala äktenskap har varit att förslaget skulle komma i konflikt med trosuppfattningar hos stora grupper i samhället. En rad trossamfund gör liten eller ingen skillnad mellan äktenskapet enligt lag och det begrepp som används i ett teologiskt perspektiv. En viktig utgångspunkt måste vara att motiven för den äktenskapsrättsliga regleringen ska vara fristående från religiösa värderingar.

Trots den utgångspunkten finns det anledning att så långt det är möjligt skapa regler som inte kommer i konflikt med värderingarna. Detta blir då ett uttryck för det breda samhällsperspektiv där man försöker se vad som medför den största fördelen för så många som möjligt.

Jag konstaterar att vigselförrättarna inom trossamfundet har en viktig roll som företrädare för den allmänna vigselverksamheten. Det är därför förslaget också har fått den utformning det har fått.

Sammantaget kan mycket annat inte sägas än att tiden nu är mogen för att ge par av samma kön möjlighet att ingå äktenskap och göra reglerna om äktenskap könsneutrala.

Fru talman! Jag ska nu gå över till vad lagstiftningen om könsneutrala äktenskap innebär i korthet.

Begreppet "äktenskap" ska också omfatta par av samma kön. Äktenskapsbalken och andra författningar som angår makar görs könsneutrala. Bestämmelserna kommer därmed att tillämpas på samma sätt i fråga om par av olika kön och par av samma kön. Lagen om registrerat partnerskap upphävs. Redan registrerade partner ska kunna fortsätta att vara det om de vill. De som i stället önskar vara gifta ska ha möjlighet att omvandla sitt registrerade partnerskap till äktenskap. Paret ska kunna välja att göra det genom en enkel anmälan eller genom en vigsel.

När det gäller vigselfrågor kan följande framhållas: Lagfarna domare i tingsrätt ska inte längre ha kvar några uppgifter i den här verksamheten. Det är ett led i att renodla domstolarnas verksamhet. Även i fortsättningen ska det vara möjligt att i undantagsfall förordna en vigselförrättare för ett enstaka tillfälle. Nuvarande system med valfrihet mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel behålls. Kravet på tillstånd för trossamfund att förrätta vigslar ska även omfatta Svenska kyrkan. På samma sätt som för andra trossamfund ska dessutom varje vigselförrättare ges behörighet genom ett särskilt förordnande. Den nu gällande ordningen att trossamfundens vigselförrättare inte är skyldiga att förrätta vigsel klar görs i lag.

Sammanfattningsvis: Förslaget om könsneutrala äktenskap inskränker inte friheten för någon. Förslaget ökar däremot friheten för några. Dessutom innehåller förslaget inte något tvång mot vare sig Svenska kyrkan, andra trossamfund, präster eller vigselförrättare inom något trossamfund. Förslaget innebär att rimlig hänsyn tagits till samtliga berörda intressen.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till civilutskottets förslag till riksdagsbeslut.
(Applåder)

Prot. 2008/09:95
1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

I detta anförande instämde Christine Jönsson, Olof Lavesson och Tomas Tobé (alla m) samt Maria Kornevik Jakobsson (c).

Anf. 8 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Anti Avsan är som vanligt väldigt klar och tydlig i sin argumentation. Vad jag funderade på var: Vad är det egentligen som uteslänger par av samma kön att få en kyrklig ceremoni efter civilrättsligt registrerad samlevnadsform?

Vårt förslag bygger på att alla ska kunna välja det som de vill omgärda sin nya samlevnadsform som är registrerad med. På vilket sätt ser Anti Avsan skillnaden i detta? Tror Anti Avsan att han har sina partikamrater ute i landet med sig i att säga nej till civilrättslig samlevnadsbalk?

Anf. 9 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Till att börja med kan jag säga att just valfriheten har stått i centrum när förslaget utarbetats. Man ska kunna välja mellan att ingå äktenskap i borgerlig ordning eller i kyrkan.

Faktum är att väldigt många vigslar sker i kyrkan, och många vill vigas i kyrkan. Precis som Yvonne Andersson var inne på tycker också jag att man inte ska värdera hur människor väljer.

För min egen del kan jag inte värdera vad som är skälet till att man gifter sig i kyrkan. Är skälet att man tycker att kyrkan enbart är en vacker byggnad tycker jag att det är tillräckligt för den som väljer det av den anledningen.

Utredaren som har utrett den här frågan har just pekat på svårigheten att frångå en ordning som är accepterad väldigt brett i ute i samhället. Vad riksdagen gör är att vi tillhandahåller en lagstiftning som inte tar hänsyn till olika religiösa intressen.

Vi vet också att de olika trossamfund som yttrat sig i frågan från början haft olika inställning till om man är positiv eller negativ till könsneutrala äktenskap. Den frågan får avgöras i varje trossamfund och i Svenska kyrkan och hur man väljer att hantera den lagstiftning som Sveriges riksdag tillhandahåller.

Det tycker jag är väldigt viktigt. Vi ska inte lyfta in de synpunkterna direkt i lagstiftningsarbetet, utan vi måste ha det breda samhällsperspektivet där vi tar rimlig hänsyn till samtliga berörda intressen.

För egen del tycker jag att det förslag till riksdagsbeslut som civilutskottet har lämnat är ett uttryck för detta. Det är enligt mitt förmenande det bästa förslag vi kunde komma fram med.

Anf. 10 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller att förslaget vilar på utredarens synpunkt om vad samhället ville vet vi faktiskt väldigt lite om det.

I den SCB-undersökning som ensamutredaren Hans Regner valde att genomföra fick aldrig frågan ställas om vår befolkning och människorna ville ha könsneutrala äktenskap. Den frågan ställdes aldrig, vilket jag

också ifrågasatte i samband med utredningen. Vi vet egentligen ingenting ännu. De frågorna har aldrig ställts till svenska folket.

När det gäller valfriheten att bestämma själv är det ändå så att det är precis det som civil samlevnadsbalk handlar om. Det handlar om att registrera sin samlevnad och mönstra bort äktenskapet som ett religiöst laddat begrepp och djupt viktigt för många människor från lagstiftningen. Därefter ges valfriheten till människor att sedan ha en ceremoni som kan vara ett rent kyrkbröllop eller kanske en helt annan ceremoni.

Vad lägger Anti Avsan för ansvar och konsekvens i att vi en gång för alla har skilt kyrkan från staten? Vad menar vi då med att vi nu inte kan ta konsekvenserna av det?

Anf. 11 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Den här lagstiftningen är just en konsekvens av att kyrkan är skild från staten som är mycket tydlig, nämligen att vi inte lägger några religiösa värderingar direkt i lagstiftningen.

Om sedan Svenska kyrkan eller andra trossamfund vill använda sig av lagstiftningen är en debatt som man får ta inom trossamfundet. Den debatten tror inte jag att man hade kunnat komma ifrån hur man än hade gjort. Jag har hört företrädare för Svenska kyrkan uttrycka det.

Samma frågeställning hade funnits om man ska ha välsignelseakter för samkönade par. Då måste man ta ställning till om man ska ha den typen av välsignelseakter. Därmed hade man inte klarat sig undan den frågeställningen.

Jag tycker inte att lösningen är att först inskränka möjligheterna och därefter ge valfrihet. Om valfriheten ska vara så stor som möjligt måste också valfriheten vara så bred som möjligt. Det tycker jag att förslaget är ett uttryck för.

Återigen vill jag säga att förslaget tar rimlig hänsyn till samtliga berörda intressen. Det inskränker inte friheten för någon. Tvärtom tydliggörs det i lag att man inte är tvungen att förrätta vigsel inom Svenska kyrkan eller trossamfund. Därmed är det ett bra förslag.

Anf. 12 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Fru talman! Alla människor är unika, och alla människor har rätt till sina tankar och känslor. Kärleken går som en röd tråd genom våra liv från första till sista andetag. Livet bygger på kärlek.

Att få leva tillsammans med den som man älskar är för de allra flesta en självklarhet. Redan på Centerpartiets riksstämma år 2001 beslutade vi att äktenskapet skulle vara öppet för alla par oavsett kön. Själv tog jag ställning till det för bra mycket längre sedan än så.

Vi fattade beslutet att man skulle få gifta sig i kyrkan precis som vi alltid hade gjort, traditionellt, kulturellt, inför Gud och församlingen, av den ena, andra eller alla tre orsakerna. Människors lika rätt och värde är en grundmurad princip för oss. Den går inte att rucka på. Det går inte att hitta särskilda lagar för särskilda personer.

De människor som motsätter sig kyrklig vigsel av homosexuella säger bland annat att innebörden ändras. Vi i Centerpartiet menar att det redan är gjort genom historien. Innebörden av äktenskapet har gått från ägandefrågor, försörjningsansvar och reproduktion, där ömsesidig kärlek

mellan två likvärdiga makar inte har varit det centrala. Det handlade mer om praktiska skäl, även om kärleken fanns med där.

Fru talman! I dag handlar äktenskapet om viljan och beslutet att två vuxna individer väljer att leva i en livslång relation byggd på ömsesidig kärlek och med gemensamt ansvar för varandra. Även om ordet äktenskap har olika innebörd och betydelse för olika människor är vår övertygelse att det är en grundprincip att vara lika inför lagen.

Det är inte acceptabelt att någon ska särbehandlas på grund av sexuell läggning eller könstillhörighet. Kom ihåg att om Gud har skapat alla människor så har han skapat alla människor. Han har inte skapat ett A- och ett B-lag, några som får vara med och några som inte får vara med. Det är min personliga mening om Guds budskap.

Sverige är inte först ut med detta. Nederländerna, Belgien, Spanien, Kanada och Sydafrika har redan tagit steget att öppna äktenskapet för par av samma kön.

Jag kommer inte ihåg vilket år det var, men det är rätt många år sedan, som jag gick förbi en katedral och såg att någonting hände. Jag förstod att det var en vigsel, och ut kom två kvinnor. Och tro mig – det var precis lika vackert, precis lika högtidligt och precis lika viktigt för släktingarna som stod och kastade de små påsarna med hjärtan! Det var precis på samma sätt.

Det finns de som anser att det är barnperspektivet som skulle vara ett hinder för samkönade att gifta sig. Men det viktigaste för barnen är, precis som vi säger i alla andra sammanhang, att relationen till föräldrarna är trygg, säker och god. Det gäller oavsett föräldrarnas kön och vilken rättslig form de har valt för sin samlevnad. Om det skulle förhålla sig så som det har hävdats i debatten – att äktenskapet ger barnen en större trygghet – måste man ställa sig frågan varför barn i familjer där föräldrarna har samma kön inte ska jämföras med barn till gifta heterosexuella föräldrar. Om det skulle finnas ett system som garanterar att ingen skadar sina barn, mina vänner, skulle jag direkt trycka på den knappen. Det tror jag att alla skulle göra. Men ni vet precis som jag att det inte finns någon sådan konstellation. Det finns ingen garanti för vare sig det ena eller det andra.

Jag har i mitt jobb upplevt det absolut mesta – gifta par och ogifta par. Men jag har faktiskt inte varit med om att barn har farit illa just för att deras föräldrar är homosexuella; men det betyder ju inte att det inte är så.

Det största bekymret, fru talman, för barn som lever med föräldrar av samma kön är andra människors fördomar. Det är att barnen ska behöva ta och höra att deras föräldrar är sämre än andras föräldrar. Barn behöver trygghet och kärlek, och de föds inte med fördomar. Det är vi vuxna som klistrar på dem fördomar.

Fru talman! Vi i Centerpartiet ser fram mot att homosexuella par redan från den 1 maj 2009 ska kunna ingå äktenskap. Våren stundar. Sommartiden är snart här. Det är bröllopstider – kärlekens och glädjens högtid. Nu kan det äntligen bli fler bröllop – bröllop där det är kärleken och inte könet som står i centrum.

Själv ska jag gå på bröllop i september då min son gifter sig. Han har valt en människa som heter Therése. Jag är jätteglad över att han är lycklig. Jag vet att jag hade varit lika lycklig oavsett vilken människa han

hade valt. Det är hans liv, det är hans väg och det är hans stund på jorden. Det är min skyldighet att se till att han får det han behöver så att han kan göra sina val. Han valde Thérèse.

Det här är ett tydligt ställningstagande för kärleken. Processen har varit lång, och det har tagit lång tid. Men nu är vi snart i mål. Den 1 april 2009, i dag, är vi i mål.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till civilutskottets förslag till riksdagsbeslut.
(Applåder)

I detta anförande instämde Fredrick Federley (c).

Anf. 13 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Riksdagskolleger och åhörare! Vi i Folkpartiet liberalerna är i dag stolta och glada över att vi nu har ett lagförslag om könsneutral äktenskapslagstiftning att rösta igenom. Den mycket kraftiga majoritet, sex av riksdagens sju partier, som står bakom det hela gör det ännu mer tillfredsställande för oss.

Vi i Folkpartiet har en tradition av att driva frågor om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter. Vi gör det tydligt och konsekvent. Speciellt därför är det en märkesdag i dag när en könsneutral äktenskapslagstiftning blir verklighet.

Jag ska göra en kort tillbakablick över vad som har hänt för oss liberaler. Det började, tycker vi, 1944 när en liberal justitieminister lade fram förslaget om att avkriminalisera homosexualiteten. Sedan, under resten av 1900-talet, fortsatte arbetet med flera olika insatser. En viktig milstolpe var naturligtvis införandet av partnerskapslagen 1994, som byggde på en utredning av vår nuvarande riksdagsledamot Barbro Westerholm.

År 2003 fattade vårt landsmöte i stor enighet beslutet om att driva fram en könsneutral äktenskapslag. Det är klart att vi känner oss framgångsrika i dessa frågor en dag som denna.

Vår grundläggande syn är enkel: Kärleken mellan människor är inget som vi som politiker ska värdera. Alla ska behandlas lika. Äktenskapslagstiftningen reglerar det juridiska förhållandet mellan makarna. Dessa frågor är desamma i alla förhållanden oavsett personernas kön.

Dagens debatt har redan till stor del handlat om begreppet äktenskap och om reglerna för ingående av äktenskap. Den kommer säkert att göra så en lång stund framöver här i kammaren. Låt mig först konstatera vad gäller begreppet äktenskap att utredaren Hans Regner grundligt har behandlat detta i betänkandet på s. 232 och 233.

I vår egen lagstiftning både nationellt och internationellt finns mängder av rättsverkningar som är knutna till begreppet äktenskap. Vi i Folkpartiet liberalerna delar utredarens uppfattning att det inte finns några bärande skäl att ändra begreppet äktenskap. Å andra sidan har vi inte heller några invändningar mot att trossamfund eller andra lägger in andra värderingar i begreppet äktenskap. Det är inte alltid nödvändigt att det juridiska begreppet ges samma innehåll i alla olika sammanhang.

Att vi nu ger samkönade par rätten att benämna sitt förhållande äktenskap påverkar inte heller äktenskapsbegreppet för oss heterosexuella. Det är egentligen fråga om att utvidga begreppet till att omfatta också samkönade förhållanden. Det finns enligt vårt sätt att se inga förlorare. Det finns bara vinnare i de här förändringsförslagen.

Fru talman! Jag ska säga några ord om vigselrätten. Jag har kunnat konstatera att de länder som har infört en könsneutral äktenskapslagstiftning inte har förändrat sina regler för vigslar. De länder, som Belgien och Nederländerna, som hade civiläktenskap har fortfarande civiläktenskap. De länder som har vigsel inom olika trossamfund, till exempel Norge och Kanada, har behållit detta.

Det finns alltså inget nödvändigt samband mellan att göra äktenskapslagstiftningen könsneutral och att ändra i reglerna för vigselrätten.

Man kan ställa sig frågan: Varför vill vi behålla vigselrätten för präster i Svenska kyrkan och pastorer inom olika trossamfund? Vi är många som är av den uppfattningen att detta är vad våra medborgare i det här landet vill ha. De vill ha kvar våra nuvarande förhållanden.

Jag tror att jag personligen är en ganska vanlig person i det svenska samhället när jag beskriver mitt förhållande till kyrkan och religionen. Jag går inte regelmässigt i kyrkan. Jag besöker den någon enstaka gång. Men jag är döpt, konfirmerad och gift i kyrkan. Mina barn är döpta i kyrkan. De är konfirmerade. Och när de skulle gifta sig – mina döttrar Linda, Sandra och Susanne – var det självklart att det skulle vara kyrkbröllop. Det var aldrig tal om något annat. Om nu detta för mina flickor berodde på religionen, på kulturen, på traditionen eller kanske till och med på någon påverkan från deras far spelar väl ingen större roll. De fick som de ville; de fick gifta sig i kyrkan. Jag menar att man ska få göra det även i fortsättningen. Det tror jag att faktiskt väldigt många personer i vårt avlånga land vill fortsätta med, och då ska vi som lagstiftare se till att den möjligheten finns.

Varför skulle vi då ha en civilrättslig registrering så att man först skulle behöva åka till någon myndighet för att sedan fortsätta till kyrkan? Det har jag aldrig förstått, och jag har aldrig fått någon bra förklaring heller. Det finns ju ett enkelt system: Man delegerar myndighetsutövning till de präster och vigselförrättare som vill åta sig dessa uppdrag.

Det är naturligtvis väldigt viktigt att vi beträffande präster och pastorer inom trossamfunden ger dem den fulla rättigheten att välja vilka par de vill viga. Det får de genom denna lagstiftning som vi nu ska rösta igenom under eftermiddagen.

Fru talman! Låt mig avsluta med att än en gång uttala min och Folkpartiets stora tillfredsställelse med det lagförslag som nu ligger på riksdagens bord. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz, Agneta Berliner och Lars Tysklind (alla fp).

Anf. 14 LISELOTTE OLSSON (v):
Fru talman! Jag vill börja med att låna några rader av Nils Ferlin:

Kärleken kommer och kärleken går,
ingen kan tyda dess lagar.
Men dig vill jag följa i vinter och vår,
och alla min levnads dagar.

Mitt hjärta är ditt, ditt hjärta är mitt,
och aldrig jag lämnar det åter.
Min lycka är din, din lycka är min,
och gråten är min när du gråter.

Kärleken är så förunderligt stark,
kuvas av intet i världen.
Rosor slår ut ur den hårdaste mark,
som sol över mörka gården.

I dag ska vi fira kärleken, och jag vill tacka alla er där ute vid tv-apparaterna, er på läktaren och alla andra som har kämpat så många år för att allas rätt till kärlek ska segra.

Fru talman! Vänsterpartiet var det första partiet som fattade beslut om att driva frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning. För oss var och är det en viktig demokratifråga att lagstiftningen ska gälla för alla, oavsett sexuell läggning.

Enligt nu gällande lagstiftning – några timmar till – är äktenskapet en heterosexuell förening mellan man och kvinna, något som är alldeles överspelat i dag. När partnerskapslagen kom 1994 var den ett historiskt viktigt steg i arbetet för sexuell likaberättigande. I dag fyller den inte alls samma funktion utan har i stället blivit en tydlig markering av hur lagstiftningen gör skillnad på kärlek mellan heterosexuella och kärlek mellan homosexuella. Partnerskapslagen har gett ett andra klassens äktenskap.

Detta, fru talman och åhörare, ska vi ändra på i dag. Det har tagit lång tid och varit ett väldigt krumbuktande från många håll och kanter, men nu är vi äntligen framme. Det är glädjande att både samhällets värderingar och värderingarna hos riksdagens partier, i alla fall de flesta, har förändrats så mycket under de senaste 20 åren att det i dag är möjligt att besluta om en könsneutral äktenskapslagstiftning.

Fru talman! Det finns grupper i samhället som verkar för att äktenskapet ska behålla sin diskriminerande särställning; jag antar att vi alla här inne har blivit uppvaktade på alla möjliga sätt. Många av dem som har hört av sig har hänvisat till ett slags högre ordning som skulle vara oföränderlig.

Vänsterpartiet menar att en av Gud given ordning inte kan ligga till grund för en modern lagstiftning. Äktenskapet är en juridisk samlevnadsform, vilket jag tycker har kommit fram väldigt tydligt hittills i debatten, och den måste vara möjlig att förändra i takt med att samhällets värderingar förändras.

Den traditionella kärnfamiljen med mamma, pappa och barn har fått en allt mindre betydelse. I dag kan en familj se ut på många olika sätt. Vi

måste respektera och underlätta för familjer som valt att leva utanför kärnfamiljens ramar.

Ett argument som används mot en könsneutral äktenskapslag är att det skulle vara sämre för barnen. Det har vi hört i dag, och det kommer vi att få höra fler gånger under dagens lopp. Det är ett argument som jag över huvud taget inte fattar. Den bästa miljön för ett barn att växa upp i är en familj med en eller flera kärleksfulla och trygga vuxna. Föräldrarnas sexuella läggning spelar över huvud taget ingen roll för föräldrarnas omvårdnadsförmåga. Jag förstår inte hur ni kan koppla ihop dessa begrepp. Om det nu är så att äktenskapet verkligen är den bästa och stabilaste grunden för familjen, barnet och samhället finns det väl anledning att ge alla typer av familjebildningar möjlighet att uppleva denna trygghet. Även samkönade föräldrar har barn.

Trots glädjen över att vi äntligen är i mål finns det smolk i glädjebägaren, och jag tänkte ta upp lite grann även kring detta.

I det lagförslag vi diskuterar i dag finns det mindre bra saker. Om Vänsterpartiet hade fått som vi velat fullt ut och fått bestämma skulle lagen inte ha sett ut så här. Den lag som vi antar i dag kommer nämligen att innebära en lagstadgad rätt för trossamfund att diskriminera samkönade par. Jag och Vänsterpartiet menar att det i stället skulle ha införts en så kallad vigselplikt, där Svenska kyrkan och trossamfund skulle vara skyldiga att viga även samkönade par för att få förrätta vigsel över huvud taget.

Men jag har, trots mina farhågor, en förhoppning om att trossamfundens självmant inte ska utnyttja denna möjlighet att diskriminera. Jag hoppas att alla samfund kommer att respektera vuxna människors val av levnadspartner och i och med det säga ja till att viga även samkönade par.

Avslutningsvis vill jag säga att det är inte någon fulländad lag som vi kommer att klubba i dag, men Vänsterpartiet och jag ser det ändå som ett steg på vägen mot en verkligt könsneutral lag som inte möjliggör fortsatt diskriminering. Det återstår alltså en del arbete, men vi tar det här som en delseger.

I dag ska vi vara glada över att kunna sjunga kärlekens lov. Ferlins vackra ord som jag började med säger ju att kärleken är så förunderligt stark och kuvas av intet i världen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Marianne Berg, Egon Frid, Siv Holma och Eva Olofsson (alla v).

Anf. 15 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Det finns naturligtvis väldigt mycket för mig att invända mot och ifrågasätta när det gäller LiseLotte Olssons anförande. Jag ska inte göra det, för jag tror att positionerna är väl kända.

Men jag måste ändå fråga väldigt tydligt, för jag tror att våra väljare har rätt till ett besked: Kommer Vänsterpartiet att driva vigselplikt för samtliga samfundsledare, imamer och så vidare, som finns i vårt samhälle i det fall ni får möjlighet i en majoritet?

Anf. 16 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Som jag sade är det beslut vi tar i dag en delseger på väg mot målet: en icke diskriminerande lagstiftning. Det ska över huvud taget inte finnas någon möjlighet att diskriminera samkönade par.

Som det ser ut i dag är vi nöjda tills vidare, men vi kommer att avvakta och se vad som händer. Visar det sig att den lag vi antar i dag försvårar för samkönade par, att de blir diskriminerade och inte får samma rätt som tvåkönade par att vigas, kommer vi givetvis att följa upp det.

Anf. 17 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi har kanske inte riktigt samma syn på religionsfrihet, vad vet jag, men en sak är säker: Jag tror inte att mina allianskamrater i övriga frågor har visat på att man är beredd att driva en linje där vi ska kräva vigselpikt från samfundsledare och religiösa ledare.

Därför tror jag att det är oerhört viktigt redan nu att veta vad det beslut som kommer att fattas här faktiskt innebär. Vad blir det för konsekvenser? Jag är redan i dag övertygad om att de allra flesta som kommer att trycka på knapparna inte har funderat igenom vart vi är på väg och vad de yttersta konsekvenserna blir.

Återigen skulle jag vilja säga att det som är en möjlighet och ett fritt val i ett förslag med civil samlevnadsbalk, där kyrkor och andra får erbjuda och de som har ingått en samlevnadshandling får välja, skulle bli ett tvång för samfundsledare att, oavsett vad de tror och är övertygade om i samfundet, viga vilka par som helst. Är det det som är LiseLotte Olssons och Vänsterpartiets information till väljarna inför nästa val, att om ni får majoritet kommer ni att driva vigselpikt?

Anf. 18 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Som jag sade får vi se utfallet av den här lagen. Jag säger varken det ena eller det andra i dag. Nu är vi i mål med det här. Vi kommer att få en könsneutral äktenskapslagstiftning som kommer att klubbas i dag kl. 16. Det ska vi vara jättegglada åt. Jag hoppas att alla får möjlighet att vigas på det sätt de vill, oavsett sexuell läggning. Jag kommer att vara nöjd med det tills vidare.

Jag måste nappa på det du säger om en civilrättslig samlevnadsbalk. Jag tror att vi måste syna just att ni använder begreppet samlevnadsbalk. Ni vill fortsätta att ha en samlevnadsbalk som ska gälla alla, och äktenskapet ska vara ett religiöst monopol för heterosexuella par.

Jag förstår varför ni har hamnat där ni har gjort. Det gör jag givetvis. Men ni ger ju sken av att det här är någonting som skulle vara bra för alla, att det är rättvist och så vidare. Men det är ju inte det. I er samlevnadsbalk vill ni fortsätta att göra skillnad mellan heterosexuell kärlek och homosexuell kärlek. Därför tycker jag att ni lite grann seglar under falsk flagg när ni diskuterar de här sakerna.

(Applåder)

Anf. 19 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman och åhörare! Jag läste ett uttalande i en tidning häromdagen. Det var Jonas Gardell. Han uttryckte sig så här: Kom inte och påstå att vi inte är gifta! Det har vi varit i 22 år. Riksdagen ska inte bestämma

hur vi ska ha det. Det gör jag. Jag har aldrig bett någon om lov. Det är inte min stil.

Jag ber om ursäkt, Jonas Gardell, att jag är tvungen att återge detta i det här sammanhanget, men jag tycker att det var ett mycket fint uttalande.

Jag är själv vigsel- och partnerskapsförrättare, och jag vet att många av dem som ingår partnerskap själva ser det som att de ingår äktenskap. Det som det handlar om i dag är att det är dags att riksdagen anpassar lagen till samhället. Jag ser mycket fram emot att få hålla samma ceremoni för alla par, oavsett om de är av olika eller av samma kön.

I det här perspektivet kan jag konstatera att även Miljöpartiets första förslag på det här området riksdagsåret 1997/98 var lite sent för vissa. Då var det vi och Vänsterpartiet som kämpade för att all kärlek är bra kärlek. Nu, elva år senare, är vi sex partier som står tillsammans. Jag tycker att det är stort.

Jag tycker att det är fint att höra många prata om kärlek i den här talarstolen också. Det är inte varje dag vi gör det här i riksdagen. Samtidigt kan jag känna att det här inte huvudsakligen handlar om kärlek, för den har funnits där hela tiden. Det här handlar om lika rättigheter och samma möjligheter för alla par, oavsett om de är av olika eller av samma kön.

Det är några år sedan nu som det var en debatt om partnerskapslag i riksdagen. Då sade statsminister Fredrik Reinfeldt att det finns en rädsla för att debatten ska gå vidare och att kraven omgående ska ställas på kyrkliga äktenskap och rätt för homosexuella att få adoptera barn. Jag delar mycket av denna oro, sade statsministern då. Då var han ändå en av dem som stod på rätt sida i den diskussionen.

Självklart var partnerskapslagen ett steg på vägen. På samma sätt är det här ett steg på vägen mot verkligt lika rättigheter, där alla människor bemöter varandra utan fördomar och där människor har en möjlighet att fritt välja hur de vill leva sina liv. Den som lever i en samkönad relation ska kunna gå till jobbet och på rasten prata om sin fru utan att mötas av konstiga blickar eller förvirrad tystnad.

Visst, det här är också ett steg på vägen. Det finns många saker som återstår att göra. Det blir inte omedelbart enkelt att leva som HBT-person i Sverige tack vare den här förändringen, men det blir bra mycket bättre.

Jag tror inte heller att vi ska underskatta den normerande effekt som den här förändringen har. Så länge samhällets lagstiftning gör skillnad mellan om ett par är av olika eller av samma kön är det svårare att med kraft hävda att lika behandling av alla ska gälla i alla andra sammanhang i samhället. Det här har en normerande effekt. Det är jag fullständigt övertygad om. Och det är en styrka att vi här står sex partier gemensamt för den här förändringen.

Vi rödgröna är väldigt stolta över att ha varit en drivande kraft för att få den här förändringen till stånd trots vår roll i opposition. Hösten 2007 misslyckades vi med att lägga fram ett gemensamt lagförslag. Då bestämde jag mig för att det inte skulle få hända igen.

Vi har åsiktsskillnader mellan våra tre partier i frågan om hur man ska hantera kyrkans roll. Dem lade vi åt sidan och skrev ihop oss om ett gemensamt, konkret lagförslag som byggde på den utredning som har gjorts. Miljöpartiet vill egentligen ha civiläktenskap och därmed lösa frågan om kyrkans roll. Men viktigare än att få igenom det var att äntli-

gen få byta ut partnerskapslagen mot en äktenskapslag som gäller alla par. På det sättet tryckte vi också på regeringen, som under hotet från en samlad opposition och borgerliga ledamöter som hotade att stödja oppositionens lagförslag till slut valde att släppa frågan ifrån sig. Därmed står vi här i dag och har möjlighet att fatta det här stora beslutet i eftermiddag. Det ser jag väldigt mycket fram emot.

Mot förslaget står då Kristdemokraterna som pratar om att det här är en förändring på andras bekostnad. Som gift, hetero tvåbarnsmamma kan jag inte förstå vem det är som det är ett hot mot. Är det mig det hotar? Är det mina barn, eller är det alla de barn med homo- eller bisexuella föräldrar? Knappast. Det här förslaget stärker barnens rättigheter. Inga barns rättigheter försämras, punkt slut. Det här förslaget hotar inte mitt äktenskap. Tvärtom gläds jag i mitt äktenskap åt att alla par får den möjligheten.

Jag vill avsluta mitt anförande med att läsa en liten dikt. Vi har skrivit ett litet bröllopstelegram från Miljöpartiet, dagen till ära. Det låter så här:

Vilken historisk dag
när riksdagen röstar fram en ny äktenskapslag
och tar ett steg mot lika rätt för alla som i Sverige bor
och påhälsning får av amour,
för när björkarna slår ut i maj
kan vi alla gå på bröllospartaj.
Vi säger: Lycka stor och underbar
önskas alla kärlekspar.
Ett genomtänkt beslut – salut!

(Applåder)

I detta anförande instämde Jan Lindholm (mp).

Anf. 20 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! I dag fattar riksdagen ett beslut som berör alla som bor i vårt land, antingen för att vi lever i äktenskap, funderar på att ingå äktenskap eller har nära och kära som berörs av äktenskapslagstiftningen. Det är en fråga som berör känslor och juridik, religion och filosofi, tradition och politik. Det är inte varje dag som riksdagen fattar så vittomfattande beslut.

Det jag tycker saknas i debatten om könsneutrala äktenskap är att alltför få försöker lyfta blicken och sortera ut begreppen. Vad är politikens roll i detta? Vad är statens roll? Vad bör och vad kan vi lagstifta om? Hur visar vi respekt för olika åsikter?

Det talas mycket om kärlek och att värdera kärlek. Jag hoppas för allt i världen att vi inte tänker oss en stat som värderar kärlek. Min kärlek till min hustru eller mina homosexuella vänners kärlek till varandra ska inte staten värdera. Det kan bara var och en göra. Det handlar i stället om att försöka fundera över vad lagstiftarens roll i det här sammanhanget är.

Jag tycker att det lagförslag som vi har på vårt bord i dag inte utgår från att vi faktiskt har skilt kyrka och stat åt. Det utgår i grunden från ett statskyrkotänkande där statens och kyrkans roll blandas samman. Tydligast tycker jag att det kommer till uttryck i kraven som höjs från många

håll – Vänsterpartiet är ett exempel på detta – på att tvinga präster, pastorer och samfunds företrädare att viga samkönade par, en utveckling som vi troligen kommer att få se om vänstersidan skulle vinna nästa val.

Vi kristdemokrater menar att vårt förslag om en civilrättslig samlevnadsbalk på punkt efter punkt svarar tydligare på de frågor jag nu ställde. Vårt förslag innebär att en civilrättslig samlevnadsbalk utarbetas i stället för en könsneutral äktenskapsbalk.

Låt mig lite grann utveckla dessa resonemang, som också framgår av reservationen i betänkandet.

Kristdemokraternas utgångspunkt när frågan om könsneutrala äktenskap väcktes var att nuvarande ordning har fungerat väl och att den inte behöver förändras. Äktenskap mellan en man och en kvinna är en samlevnadsform som har existerat under lång tid och som över tid är den stabilaste formen för att också säkra barns rätt till omsorg från båda sina biologiska föräldrar. Det fanns heller ingen diskriminering, eftersom det inte fanns någon nämnvärd juridisk skillnad mellan äktenskap och partnerskap. I det påståendet har jag faktiskt stöd av socialdemokraten Majlis Lööw, som talade för dåvarande utskottsmajoriteten 1994, då lagen om registrerat partnerskap beslutades här i riksdagen. Hon sade att partnerskapet ”ger samlevande av samma kön möjlighet till det rättsliga skydd som samlevande av motsatt kön har kunnat få genom att ingå äktenskap”. Och Vänsterpartiets representant i samma debatt hävdade att partnerskapslagen skulle ”ta bort diskriminering”. Juridiskt är det ett likvärdigt skydd i partnerskapslagen och äktenskapslagen.

Vi kristdemokrater har också lyssnat på alla dem som anser det olämpligt och att det kan upplevas som utpekande av homosexuella att vi har två olika lagar – om äktenskap respektive partnerskap – för att reglera ett likvärdigt juridiskt avtal mellan två personer som vill leva tillsammans. Vi har fört en omfattande diskussion internt i vårt parti men också med många människor i olika sammanhang. Vi har ställt oss frågan: Kan vi finna en lösning som bygger på respekt för de olika åsikter och ingångsvärden som finns hos dem som är för en könsneutral äktenskapslagstiftning och dem som är emot? Vi har frågat: Vad är kärnan i den argumentation som respektive part har fört fram?

De som har krävt en könsneutral äktenskapslagstiftning har framfört allt drivits av kravet på likabehandling. De som har försvarat den nuvarande ordningen har framfört allt värnat om begreppet äktenskap och om den unika relationen man–kvinna. Kan vi med respekt möta dessa båda synsätt? Ja, vi tror det.

Kristdemokraterna har efter moget övervägande föreslagit att äktenskapsbalken ersätts med en civilrättslig samlevnadsbalk, förslagsvis kallad giftermålsbalk. Det skulle innebära att alla par som vill gifta sig går till en myndighet och registrerar det juridiska förbundet. Därefter är det upp till varje par att själv välja hur de önskar inrama giftermålet. Det kan vara alltifrån ett stort kyrkbröllop till att man nöjer sig med själva registreringen. Det kan vara stor eller liten ceremoni, i kyrkan eller utanför kyrkan.

Begreppet äktenskap skulle i vårt förslag helt tas bort från lagstiftningen, och var och en kan därmed lägga sin definition i begreppet äktenskap. Äktenskapsbegreppet återförs då till det civila samhället, varifrån det kom en gång i tiden.

Prot. 2008/09:95

1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselsfrågor*

Enbart det offentliga kommer att stå för registreringen, vilket innebär att den juridiska vigselrätten för till exempel religiösa samfund upphör. Därmed skiljer man på den strikt rättsliga ordningen, som staten ska reglera, och äktenskapsbegreppet samt kyrkornas ceremoni, som också har starka filosofiska, traditionella och religiösa dimensioner.

Förslaget om en civil samlevnadsbalk har fått ett brett stöd – på landets ledarsidor, liberala, socialdemokratiska och konservativa liksom bland kyrkliga ledare och företrädare för olika trossamfund. Katolske biskopen Anders Arborelius och Humanisternas ordförande Christer Sturmark finner varandra i en sådan här lösning, liksom RFSU och pingströrelsen. Nio biskopar i Svenska kyrkan står bakom en sådan här lösning enligt en uppmärksammat debattartikel i Dagens Nyheter. Alla har inte exakt samma utgångspunkter, men de kan förenas om en lösning av den här karaktären.

Att den könsneutrala lagstiftning som troligen kommer att röstas igenom i dag genomförs i rask takt verkar vara huvudmålet för den allians som nu har uppstått i riksdagens civilutskott. Risker med en sådan här forcerad behandling är att förslaget inte är förankrat och i längden hållbart.

Med Kristdemokraternas förslag skulle religionsfriheten respekteras och alla människors olika åsikter tillvaratas. Vår lösning är ett modernt samhälles sätt att hantera olika kulturer, traditioner och religioner samtidigt som man också visar respekt för olika synsätt. Den lösning som riksdagen av allt att döma kommer att rösta igenom innebär att man tillfredsställer vissa lobbygruppers åsikter genom att förtrycka andras. Under slagord som tolerans kryllar det tyvärr av intolerans.

Fru talman! Det är ingen hemlighet att vi inom alliansen hade olika åsikter i den här frågan redan före valet. Centern och Folkpartiet var för könsneutrala äktenskap, Moderaterna svängde efter valet, och Kristdemokraterna ansåg att nuvarande ordning var tillfyllest. Vi tror att det hade varit bra för Sverige och för alliansen om alliansregeringen hade funnit en lösning på den konflikt som fanns mellan partierna – en skiljelinje som också skär rakt igenom många partier och hela svenska folket. Tyvärr fick vi i regeringskretsen inget gehör för det synsättet och blockerade därför regeringen från att lägga fram något förslag.

I riksdagen fanns dock konkreta lagförslag framlagda av oppositionen, och det har lett till en, om uttrycket tillåts, ohelig allians i riksdagens civilutskott mellan s, m, c, fp, v och mp, och till att ett lagförslag inom utskottets ram har tagits fram under stress på ett sådant sätt att alternativa förslag inte har prövats seriöst. Det lagförslag som togs fram har inte remissbehandlats eller varit föremål för någon hearing.

När Kristdemokraternas Yvonne Andersson ville att utskottet skulle ha offentlig hearing i frågan sade majoriteten nej. När vi bad om att de lagförslag som tagits fram skulle ut på bred remiss sade ni nej. När vi frågade om inte experter kunde komma och föredra alternativa synsätt sade ni nej i civilutskottet. Till slut tillät utskottsmajoriteten att en professor i rättsvetenskap fick komma till utskottet och beskriva äktenskapslagstiftningen i Europa, men det skedde fem dagar efter att utskottet hade justerat sitt betänkande – fem dagar efter justeringen!

Fru talman! Jag är ordförande i riksdagens finansutskott. Jag har aldrig varit med om något liknande. Jag vill rikta en fråga till civilutskottets

ordförande, socialdemokraten Carina Moberg: Är det en kutym som vi ska ta i finansutskottet och andra utskott att vi bereder frågorna så här nonchalant och att vi förvägrar minoriteten rätt till information och be-
lysning av olika aspekter i frågan? Hur skulle det ha låtit om jag hade behandlat Thomas Östros och socialdemokraterna i finansutskottet som Carina Moberg behandlar dem med avvikande åsikt i civilutskottet?

Jag har i går tillskrivit talmannen i den här frågan för att stävja att civilutskottets arbetssätt smittar av sig i riksdagspraxis.

Fru talman! Låt mig sammanfatta. Kristdemokraterna förordar en civil registrering av det juridiska avtalet mellan två personer som vill leva tillsammans. Vi anser det vara upp till var och en att sedan manifestera detta avtal i en gudstjänst i en kyrka eller en moské eller genom en stor eller liten ceremoni. Därmed skulle vi visa respekt för de olika strömningar som finns i vårt land. Vi skulle värna samvets- och religionsfriheten, vi skulle få en lagstiftning anpassad till 2000-talets samhälle och vi skulle låta stat vara stat och kyrka vara kyrka.

Avslutningsvis skulle jag också kunna citera Expressens ledare för en tid sedan, som uppmanade riksdagen att lyssna på Kristdemokraternas socialminister Göran Hägglund. Jag yrkar bifall till reservationen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Holger Gustafsson och Eva Johnsson (båda kd).

Anf. 21 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Om äktenskapet ger barnen större trygghet, vad gör då att Stefan Attefall och kd tycker att barnen till homosexuella föräldrar inte skulle ha samma trygghet som barn till heterosexuella? Och tycker Stefan Attefall att barn till homosexuella har sämre värde?

Anf. 22 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Alla barn har samma värde. Den ordning vi har i dag ger barn samma rättsliga skydd. Den ordning vi föreslår ger barnen samma rättsliga skydd. Jag förstår över huvud taget inte frågan.

Anf. 23 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Stefan Attefall gjorde det lätt för sig. Han talade bara om den sista lite halvprovocerande frågan, som jag sedan hade tänkt att ställa min nästa fråga på. Om jag kan få Stefan Attefall att svara på den första frågan, det vill säga om barn till homosexuella är mindre trygga eftersom äktenskapet ger trygghet, kan jag ställa min nästa fråga.

Det fanns en tid när barn till ensamstående föräldrar – på 40-, 50-, 60- och in på 70-talen – kallades horungar. De blev sämre behandlade i skolan och hade alltså ett sämre värde. De blev mobbade av både kamrater och vuxna. De fick inte leka på samma villkor, och de fick inte vara med. Det hade ingenting med barnet att göra utan med att mamman och pappan inte hade ingått äktenskap innan de hamnade i sängen.

Det där har vi kommit ifrån. Kd likt vi andra tycker att de barnen har samma rättigheter. Nu står vi vid nästa steg, där barnen till de homosexuella föräldrarna kan leva i ungefär samma situation som ”horungarna” på 40-, 50- och 60-talen gjorde. Dessutom, Stefan Attefall, kommer 10–20

procent av de barnen att bli och leva som homosexuella. De får alltså redan från början lära sig att de inte har samma värde.

Anf. 24 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Maria Kornevik Jakobsson frågar om barnens ställning. Jag försökte säga i mitt anförande att vi måste sortera begreppen. Vad handlar den här diskussionen om? Det rättsliga skyddet för barnen förändras inte jämfört med nuvarande ordning om man antar det förslag som vi har lagt fram eller det förslag som vi diskuterar i kammaren. Föräldrabalken är intakt i det avseendet.

När det gäller attityder kan jag hålla med om att vi har haft en positiv resa i vårt land. Du beskriver en utveckling långt innan Kristdemokraterna över huvud taget ens fanns i politiken. Centerpartiet fanns med på den tiden. Så har det varit med fördomsfulla attityder mot barn som har avvikit mot något slags norm. Det måste vi självklart jobba med.

Jag tror att den lag som vi föreslår också kommer att medverka till en bättre attityd även till barn som växer upp med homosexuella föräldrar. Det har inte med den här saken att göra. Däremot är det viktigt att komma ihåg att för barn som växer upp, oavsett om det är i en klassisk traditionell – kalla det vad du vill – kärnfamilj, med ensamstående föräldrar eller med föräldrar som är homosexuella, handlar det om att ha goda relationer till både sina biologiska föräldrar och med de vårdnadshavare, föräldrar, man har just nu. Attitydfrågan som gör att de barnen hamnar dåligt till måste vi jobba med på alla områden. Men det rättsliga skyddet förändras inte med de olika varianter vi diskuterar här och nu. Det är det som ofta missas i debatten. Det juridiska skyddet mellan två parter eller mellan föräldrar och deras barn förändras varken med det förslag som ligger på bordet i dag eller med vad vi föreslår.

Anf. 25 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Stefan Attefall pratade om partnerskapslagen från 1994. Det är som om han försöker hitta något halmstrå att hänga upp hela diskussionen på. Året 1994 var länge sedan. Mycket har hänt sedan dess. Samhället har utvecklats, och verkligheten har utvecklats. Jag tycker att vi som lagstiftare måste ha ett ansvar att följa med vår tid. Värderingar förändras, och det ska vi som lagstiftare följa. Det vi tyckte 1994 var ett stort steg på vägen. Det var då. Det var ett steg på vägen för att hamna där vi har hamnat i dag.

I dag fyller partnerskapslagen ingen som helst funktion. Den är diskriminerande lagstiftning i sig.

Stefan Attefall tog ordet intolerans i sin mun. Vem eller vilka i den här debatten har visat intolerans?

Kristdemokraterna ville inte ha partnerskapslagen när den kom. Kristdemokraterna var emot att homosexuella par skulle få adoptera. Kristdemokraterna är emot att lesbiska ska få rätt till insemination. Nu är ni emot att homosexuella par ska få ingå äktenskap. Vem i den här kammaren är intolerant – Stefan Attefall eller jag?

Anf. 26 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Mitt citat från debatten 1994 handlade om att visa att någon juridisk diskriminering mellan partnerskap och nuvarande äktenskapslagstiftning inte finns. Det konstaterar också den statliga utredaren Hans Regner i sitt betänkande.

Däremot sade jag i mitt anförande att vi har lyssnat på diskussionen. Det finns många som upplever att vi har två olika lagar som i praktiken reglerar samma juridiska innehåll för två personer som lever tillsammans och att det inte är tillfredsställande. Den synpunkten har vi lyssnat in. Det är bland annat därför vi har lanserat vårt förslag om en civilrättslig samlevnadsbalk och också tittat på vad som finns i många andra europeiska länder.

När man går från den lagstiftning som finns i dag till en ny lagstiftning är det många människor som blir kränkta av det förslag som finns på bordet i dag. Då undrar vi om det inte går att hitta en lösning där breda grupper av svenska folket kan uppleva att det blir en lagstiftning som förenar de olika synpunkterna. När Humanisternas Christer Sturmark, katolske biskopen Anders Arborelius, RFSU och pingströrelsen kan förenas i en rimlig lösning i ett modernt mångfaldens samhälle, kan vi inte söka den lösningen som gör att vi lyfter oss över den-ene-ska-vinna-över-den-andra-diskussionen, som vi har hamnat i många gånger? Det är den typen av statsmannakonst som vi behöver besitta i den här kammaren. Men det har gått en så oerhörd prestige i att just den här tekniska lösningen, just den här varianten, är så oerhört bråttom att genomföra att vi glömmer bort att vi ska skapa en lagstiftning som ska hålla under lång tid framåt.

En äktenskapslagstiftning är ingenting man ändrar varje vecka, utan det är långa processer och stora förändringar som berör alla människor. Den respekten, eftertanken och framsyntheten saknar jag i Vänsterpartiets sätt att resonera och i utskottsmajoritetens sätt att resonera.

Anf. 27 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Kruxet är det som både du, Stefan Attefall, och Yvonne Andersson pratar om, nämligen samlevnadsbalk. Jag tycker att ni på det sättet försöker slingra er ur frågan.

När vi hade professorn hos civilutskottet, som du själv hänvisade till i ditt anförande, kom just den frågan upp. Vad var det för skillnad på termen samlevnad och termen äktenskap? Det är en symbolfråga. Alla här i kammaren förstår att ordet äktenskap i sig står för mycket. Då är det fel att vi inte låter de som vill ingå äktenskap och använda det begreppet i dag. Vi ska ge möjligheten till alla som vill det.

Sedan kan jag som vänsterpartist se att det absolut finns fördelar med att ha en civilrättslig registrering, men där är vi inte i dag. Nu ska vi fatta beslut om en könsneutral äktenskapslag med de brister som förslaget har, som jag sade i mitt anförande. Vi antar den som ett steg på vägen mot något som kan bli ännu bättre, men det kanske dröjer 15 år till. Vem vet?

En stor majoritet av svenska folket är ändå för en könsneutral äktenskapslagstiftning. Vi måste följa med vår tid som lagstiftare. Tiden är nu mogen att fatta detta beslut, att instifta denna lag. Då ska vi göra det.

Prot. 2008/09:95

1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselsfrågor*

Anf. 28 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Äktenskapsbegreppet och äktenskapslagstiftningen har långa traditioner. Det rymmer mycket känslor, tradition, filosofi och religion i frågorna. Därför ska vi inte ändra på dem för snabbt utan vi ska göra det med stor eftertanke. Jag tycker inte alls att man ska fatta beslut utifrån vad som kan göras just i dag. I den här typen av frågor ska beslut fattas utifrån vad som är klokt för framtiden.

Jag tycker att Vänsterpartiet är inne på ett intressant spår. Egentligen vill man ha en civilrättslig registrering men förmår inte att hålla fast den principiella tankekedjan utan väljer i stället kompromissen för att försöka hitta fram till en lösning *just nu* som råkar ligga på bordet därför att det råkar finnas ett utredningsförslag.

Hans Regner säger i utredningen att mycket av detta är en symbolfråga. Man är ute efter en symbolvinst när man vill säga att ett samkönat par har ingått äktenskap. Det är också en symbolfråga för dem som säger att äktenskapet står för något annat.

Vi säger så här: Låt oss lyfta oss över detta och försöka hitta en lösning som förenar. Det innebär att äktenskapet i vår modell skulle kunna utgå ur lagstiftningen och definieras av var och en. Det innebär att Lise-Lotte Olsson själv kan fylla begreppet äktenskap med sitt innehåll, oavsett om hon gör det i ett kyrkligt sammanhang eller helt privat.

Det är det som är finessen med detta. Vi låter var och en definiera begreppet äktenskap, men staten gör det inte. Staten står för det juridiska. Staten står för det rättsliga. Staten är stat, och kyrkor är kyrkor. Privatpersoner gör sina egna lösningar utifrån hur de uppfattar religion, filosofi, kultur och tradition. Det är det sinnrika med vår lösning.

Jag tror inte att vi ska ändra lagstiftningen på det här området alltför ofta. Det är därför det hade varit bra med lite mer eftertanke för att hitta en lösning som passar även för lång tid framåt, inte bara för några år framåt.

Anf. 29 FREDRIK LUNDH (s) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa Stefan Attefall, om han inte redan har förstått det, om att Kristdemokraterna är i minoritet. Det är en stor enighet i hela utskottet om hanteringen av denna historiska fråga. Vi är sex av sju partier som genom hela resan har varit överens om hur vi ska hantera frågan, och det är jag otroligt glad över. Kristdemokraterna står helt ensamma.

Jag hade inte tänkt begära replik, men efter att ha lyssnat på den tidigare debatten och replikskiftena kan jag inte förstå hur olikkönade par äktenskap påverkas negativt av att även Jonas och Arman och Linda och Minna får dela samma lycka, trygghet och lag.

Anf. 30 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Det är så, Fredrik Lundh, att med vårt förslag skulle de som du räknar upp få dela samma lag. Huruvida de delar samma lycka vet jag inte – det hoppas jag att de gör. Det ska inte jag som stat eller som riksdagsledamot definiera. Jag hoppas att alla människor är lyckliga i den relation de går in i. Men samma lag ska de dela – det är det som är

poängen med den civilrättsliga samlevnadsbalken. Vi slår ihop det juridiska avtalet mellan samkönade och olikkönade par i en juridisk form.

Vi säger också att det finns mycket starka känslor, mycket av tradition, kultur, filosofi och religion i begreppet äktenskap. Låt det då definieras av var och en. Låt det inte bli bara statens roll. Låt det vara kyrkans och samfunds roll. Men låt det också vara privatpersoners, olika organisationers och olika sammanslutningars rätt att definiera begreppet äktenskap.

Vad sedan var och en kallar sig i det vardagliga livet är olika, och det bestämmer vi själva. Vi hörde ett citat av Jonas Gardell där han definierar sin relation. Ja, det får han göra, likaväl som du definierar din relation och jag definierar min relation.

Det juridiska avtalet sköter staten om. Staten är stat, men låt kyrka vara kyrka.

Problemet för Fredrik Lundh och många av hans gelikar är att de inte tänker sig in i hur människor som inte delar deras uppfattning upplever frågan, att det finns olika strömningar och olika tänkesätt i vårt samhälle. Kan vi då forma en lagstiftning som är anpassad till ett samhälle med stor mångfald tror jag att vi har vunnit någonting. Då har vi utövat statsmannakonst, inte bara försökt driva igenom ett lagförslag som råkade ligga på utredningsbordet.

Kristdemokraterna är ensamma, sades det. Jag har en lång lista med RFSU, Humanisterna, katolska kyrkan, nio biskopar, en rad ledarsidor, många organisationer och politiker som delar vårt synsätt att man ska pröva vägen med en civilrättslig samlevnadsbalk. Vi är inte så ensamma.

Anf. 31 FREDRIK LUNDH (s) replik:

Fru talman! Sex av sju partier talar sitt tydliga språk här i riksdagens kammare. Poängen är just att i dag klockan fyra fatta beslut om att alla människor i Sverige delar samma äktenskapslag.

Varför är det så viktigt att visa skillnaden? Varför är det så viktigt att sätta olika etiketter på människors kärlek? Jag tycker inte att heterosexuella har rätt till patent på äktenskapet. Jag är också förvånad över att Stefan Attefall och Kristdemokraterna tycker sig ha rätt att ta patent på äktenskapet.

Anf. 32 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag var så otydlig att Fredrik Lundh inte uppfattade vad jag sade. Jag tycker inte att vi politiker ska sätta etikett på människors kärlek. Jag tycker inte att staten ska värdera människors kärlek. Det ska vi göra var och en för sig. Jag vill inte ha en stat som värderar människors kärlek, som talar om för mig hur mycket jag älskar min hustru eller hur mycket mina bekanta som är homosexuella älskar varandra.

Vi ska titta på juridikens roll och statens roll i sammanhanget och hur vi kan uppnå den likabehandling som du och andra eftersträvar. Vår modell innebär att vi uppnår likabehandling, men vi uppnår också en respekt för dem som värnar om begreppet äktenskap och den tradition och den kultur det har stått för historiskt sett.

Vi säger så här: Var och en definierar själv innehållet i begreppet äktenskap. Det innebär att mina homosexuella bekanta själva kan kalla det äktenskap om de så vill, likaväl som vi använder olika beteckningar redan i dag om vi är gifta eller har äkta makar. Vi använder olika uttryck för att beskriva vår relation. Det är det som är poängen med det här förslaget.

Det är därför RFSU och pingströrelsen kan finna varandra i att stå bakom ett sådant här synsätt. Det är därför katolska kyrkans biskop Anders Arborelius och Humanisternas Christer Sturmark kan sitta i samma panel och säga att de håller med varandra i den här frågan. De ser att det går att förenas här, men de har lite olika ingångsvärden i diskussionen.

Problemet är bara att Socialdemokraterna inte förmår lyfta sig från inlåsta positioner, från olika lobbygrupper som har drivit frågan stenhårt, och inte klarar av att just utöva statsmannakonst i den här frågan.

Anf. 33 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Detta år är det 30 år sedan sjukdomsklassificeringen av homosexualitet togs bort här i Sverige. Varje steg framåt mot diskriminering har varit mödosamt och tagit lång tid.

Jag minns själv när jag kom in i riksdagen 1998. Då gick jag in i riksdagens HBT-grupp, som då kallades riksdagens homogrupp. Det var Tasso Stafilidis som hade dragit i gång den verksamheten. Det känns historiskt att stå här i dag, mer än tio år senare, och se hur mycket som faktiskt har hänt och att vi nu har kommit till den slutsatsen att äktenskap ska gälla lika även för homosexuella och bisexuella.

Diskriminering dyker upp i olika skepnader. I dag diskuterar vi homosexuella, men det har också funnits diskussioner när det gäller andra saker. I Sydafrika gällde diskussionen svarta som inte fick samma rättigheter som vita. Den diskussionen hade man även i USA, där vita och svarta så sent som på 60-talet inte fick gifta sig med varandra.

Det viktiga är inte vem som diskrimineras utan att vi bekämpar diskriminering i alla dess former och skepnader.

Vi är också lagstiftare, och äktenskapsbegreppet finns inskrivet i svensk lag. Då tycker jag att det är extra viktigt att som lagstiftare bekämpa diskriminering. Det här blir också väldigt viktigt i förhållande till medborgarna. Om lagstiftarna säger att det är okej att diskriminera är det ett budskap man sänder ut till medborgarna.

Därför tror jag att detta att motverka diskriminering i lagstiftningen har en dubbel effekt. Det är först att människor inte ska behöva bli illa behandlade på grund av att de räkar tillhöra fel grupp, utan att man ska behandla alla lika och värna allas lika värde och rättigheter. Det är också att bekämpa fördomar genom lagstiftning. De opinionsundersökningar som har gjorts visar att svenska folket är för den här nya lagstiftningen. Det är många som ställer sig frågan: På vilket sätt skadas jag av att andra får gifta sig med dem de älskar? Det hindrar ju inte en själv på något sätt att göra detsamma.

Det är väldigt lätt att ta patent på ord, och nu är det äktenskapet det handlar om. Jag anser inte att man kan göra det.

Förr i tiden var äktenskap något helt annat än vad det är i dag. Nu handlar det framför allt om kärlek, där man vill befästa sin relation för

sig själv och för omvärlden. Förr handlade det tyvärr inte så mycket om kärlek, utan det fanns väldigt många arrangerade äktenskap. Det finns det fortfarande, men i Sverige var det ofta så att man blev tillsagd vem man skulle gifta sig med. Det handlade inte om kärlek utan om ett sätt att knyta allianser mellan olika grupper. Det kunde till och med handla om pengar, om ekonomiska transaktioner. Och om man råkade bli med barn utanför äktenskapet måste man omedelbart ingå äktenskap.

Det är nu som det här begreppet handlar mer om kärlek. Därför skulle inte jag, när man talar om den historiska betydelsen av äktenskapet, vilja ha det här rosenskimret över begreppet, att det alltid har varit någonting fint och vackert mellan en man och en kvinna. Tidigare har det tyvärr handlat om mycket annat än kärlek.

Men nu ser jag det här som en möjlighet, att vi slår fast att alla har möjligheten att gifta sig på lika villkor.

Det som den här debatten mycket har kommit att handla om är ett enda ord. Innehållet blir ju precis detsamma juridiskt, och det är en stor framgång och något som vi har kämpat för under många år. Det har absolut inte varit självklart att det ska vara samma innehåll i partnerskapet och äktenskapet. Men nu är vi där, och jag kan då inte se någon anledning att behålla olika ord.

Då säger man: Ja, men det är ju ändå bara ett ord. Det viktiga är den rättsliga innebörden.

Men det här ordet har faktiskt en väldigt stark symbolik, och det är klart att det då känns väldigt diskriminerande att bli registrerad partner och inte få gifta sig på lika villkor som alla andra.

Jag ser ingen anledning, speciellt inte nu när vi stiftar lagar, att vi ska lägga olika beteckning på folk och folk. Oavsett hur man talar runt det här handlar det ytterst om att man inte värderar relationen för samkönade par på samma sätt som för olikkönade par. Det är en gradering i det här, och det måste vi komma ifrån.

Sedan kommer det ändå att vara så att alla värderar begreppet äktenskap som de vill, och i sin relation lägger de in de värden de vill. Men så är det med ett levande språk, och det tycker jag att vi ska slå vakt om.

När jag gifte mig var det Tasso Stafilidis som vigde mig och min man. Vi hade en väldigt romantisk vigsel som var fantastisk, kände jag. Jag bär med mig minnen av den än i dag.

Det finns något som jag reagerar över. Hur kan det vara så att Tasso Stafilidis fick viga mig och min man men att han själv inte får viga på samma villkor som vi blev vigda?

Jag kan inte förstå det här, att det är okej att viga andra, men det är inte okej att själv bli vigd bara för att man älskar någon av samma kön. Kärleken är ju lika stark.

Sedan gäller det frågan om barn eller inte barn. Det finns heterosexuella äktenskap där det inte finns några barn. Och det finns homosexuella relationer där det finns barn, och i de fallen är det väl bara till barnens fördel att föräldrarna får gifta sig på lika villkor som alla andra. Det tror jag bekämpar fördomar både mot de här familjerna och mot de här barnen.

Ja, det är en historisk dag. Det känns fantastiskt att ta bort det här sista steget av diskriminering i lagstiftningen och att vi nu kan vända oss till medborgarna och erbjuda dem samma möjligheter att bekräfta sin

kärlek för sig själva och för omvärlden. Och man ska så klart få kalla sig gift och ingå äktenskap.
(Applåder)

I detta anförande instämde Elisebeht Markström och Eva Sonidsson (båda s).

Anf. 34 EGON FRID (v):

Herr talman! Det är med stor glädje och med stor tillfredsställelse som jag och vi inom Vänsterpartiet kan konstatera att en könsneutral äktenskapslagstiftning äntligen kan förverkligas och bli möjlig.

Jag vill inledningsvis markera detta. Vi har ju fått fina dikter från LiseLotte och Maria. Och Anti och Fredrik har hållit bra och tydliga tal och gett stöd åt det som civilutskottet har gjort i arbetet med att ta fram det här lagförslaget. Men jag vill också manifestera detta för egen del genom att i dag inviga min kärleksfulla och blodröda kavaj som kommer att fortsätta att symbolisera det arbete som vi har gjort i civilutskottet med den här könsneutrala äktenskapslagstiftningen och påminna mig och er andra här i kammaren om att den röda kärlekens färg kommer att fortsätta att arbeta för alla människors lika rättigheter, som är en viktig grund för det beslut som vi kommer att fatta i dag.

Jag vill naturligtvis också när det gäller det arbete som vi har gjort och kommer att fortsätta att göra tacka Tasso. Det är roligt att se dig här i kammaren i dag. Du har tidigare gjort ett fantastiskt arbete för Vänsterpartiets del. Det gäller också arbetet för den här lagens tillkomst och arbetet i utredningen, som lade grunden för dagens beslut, och i kontakterna med RFSL och i kontakterna med RFSU, även om det är lite nyansskillnader i den slutgiltiga lösningen.

Jag vill också skicka en tanke till kd när det gäller hur det är att vara i minoritet. Jag representerar ett parti som vet hur det känns att vara i minoritet. Ett majoritetsbeslut ska ta hänsyn till minoriteten. I det här fallet tycker vi från Vänsterpartiet att man faktiskt gör det genom den här konstruktionen, den här lösningen, när det blir en vigselrätt för samfunden. Det är en respekt för religionsfriheten, att vi har en juridisk lagstiftning som gör detta möjligt.

Det har tagits upp förut i dag att stor statsmannakonst är att lagstifta i takt med tiden när det gäller de värderingar som finns ute i samhället och det sätt på vilket vi alla väljer att forma våra liv.

Lagstiftningen ska bygga på stor klokhet. En lagstiftning ska blicka bakåt, men den ska också blicka framåt. En lagstiftning är hela tiden levande. Vi i riksdagen måste vara öppna mot den tid vi lever i, det samhälle som formas med hjälp av lagstiftning och det samhälle som formas utan att direkt följa lagstiftningen. Vi vet att värderingar och samhällsutveckling ibland går före lagstiftningen.

Det är oerhört viktigt, som har nämnts här, att en lagstiftning har som främsta uppgift att vara normerande. Vi förväntar oss naturligtvis att vi ska ha ett samhälle utanför riksdagen som följer lagstiftningen.

Men frågan om ett könsneutralt äktenskap, hur vi alla väljer att leva och forma våra liv, är en fråga som bygger på kärleken till varandra.

Här har det, som sagt, hänt oerhört mycket. Vi kan blicka bakåt. När partnerskapslagstiftningen infördes 1994 var det ett otroligt stort steg på vägen för att då visa möjligheten att inte juridiskt diskriminera par av samma kön. Det var den möjlighet vi då hade att bekräfta samkönades rättigheter, att de skulle få samma juridiska ställning. Men vi levde då inte upp till allas rätt att ingå äktenskap.

I debatten här i dag tycker jag att det tydligt har framkommit att äktenskap inte bara är ett värdeladdat begrepp, utan det är också det juridiska begreppet för trygghet. Det handlar om de juridiska rättigheter som par, föräldrar och familjer har.

Här är det en oerhört viktig fråga att vi som lagstiftare med vår lagstiftning likabehandlar alla människor. Det handlar om människors sätt att välja och deras rätt att ingå äktenskap. Det symboliserar också den oerhörda fråga om trygghet som den här lagstiftningen signalerar till alla barn som lever i familjer som inte utgör den traditionella kärnfamiljen, som kd i dag har som sin norm för hur vi ska lagstifta i Sveriges riksdag.

Vi andra sex partier här i riksdagen och en stor majoritet av svenska folket vill att barn som lever i andra familjebildningar ska ha samma rätt och trygghet. Deras föräldrar ska få samma rätt att ingå äktenskap för att ge sina barn samma trygghet. De ska kunna säga det till sina kompisar. Två sjuåringar kanske inte säger till varandra att deras föräldrar har ingått äktenskap och gift sig, men ni förstår symbolvärdet i det.

Ingen ska behöva känna att man är utanför för att det finns särlösningar i svensk lagstiftning för samkönade par. Vi ska ha en jämställd lagstiftning.

Det är oerhört glädjande, som sagt. Jag känner stor tillfredsställelse ihop med alla i Vänsterpartiet och alla sex riksdagspartier som står bakom den här lagstiftningen, alla som har varit med och arbetat för att den ska komma till stånd.

Vi har också diskuterat på vilket sätt den här lagstiftningen har kommit till. Det är en lagstiftning som både blickar bakåt och blickar framåt. Att vi har tagit upp från Vänsterpartiet i dag att vi fortsätter att blicka framåt beror på att den här lagstiftningen har mötts av hinder på vägen. Det finns hinder kvar i lagstiftningen. Vi vill naturligtvis med en lagstiftning som blickar framåt också se hur man kan överbrygga de hinder som finns kvar.

Jag var med i Almedalen 2007 och på Pridedebatterna 2007 när frågan ställdes på sin spets. Det finns ett förslag från Äktenskapsutredningen som innebär den gyllene kompromissen att vi är beredda att arbeta fram en könsneutral äktenskapslagstiftning som bygger på en vigselrätt för de kyrkliga samfundet.

Kommer ni som parti att förhindra att en sådan lagstiftning kommer till stånd? Naturligtvis, med det arbete som Vänsterpartiet har gjort för likaberättigande och jämställdhet i samhället var det självklara svaret från Vänsterpartiets sida i de här debatterna att vi kommer att stödja tillkomsten av en könsneutral äktenskapslagstiftning så fort det är möjligt.

Vi har ställt upp från när frågan ställdes på sin spets till att vi ska kunna fatta det här historiska beslutet i dag. Samtidigt vill vi blicka framåt och belysa att det finns lite hinder.

Vi konstaterar att det 2007 blev möjligt med det här lagförslaget då Socialdemokraterna på sin partikongress och Moderaterna på sin partikongress beslutade sig för att ställa sig bakom utredningens förslag som är grunden för nuvarande lagförslag som vi tar ställning till i dag.

Herr talman! Slutligen vill jag belysa några hinder. Jag tycker att man inte har beaktat behovet av den borgerliga vigseln tillräckligt i det här förslaget.

Det är olyckligt att lagfarna domares rätt att förrätta borgerliga vigslar upphör i samband med att det här lagförslaget inträder. Jag önskar att vi får många sommarvigslar, men den stora önskan har varit att få kyrkliga sommarvigslar. De måste anstå den första tiden med den nya lagstiftningen i väntan på att Svenska kyrkan manifesterar att den vill ha vigselrätten kvar. Vi får respektera det.

Men jag tycker att det är synd att man samtidigt drar undan ett stort antal vigslar som domare vid tingsrätterna har förrättat. Det kommer att bli ett hårt tryck på mig och mina kolleger som borgerliga vigselförrättare. Det är vi som får upprätthålla den nya könsneutrala äktenskapslagstiftningen från den 1 maj tills kyrkan – förhoppningsvis på kyrkomötet i höst – kommer att fatta beslut om att man vill ha vigselrätten.

Därigenom gör man det möjligt för en stor majoritet av svenska folket att ingå äktenskap med samma juridiska tyngd och innebörd och ger samma ceremoniella viktiga möjlighet till alla människor. Vi får då en verklig könsneutral äktenskapslagstiftning där man känner sig jämlik mellan könen och där vi bejakar kärleken. All kärlek är bra kärlek.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

I detta anförande instämde LiseLotte Olsson (v).

Anf. 35 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Med tanke på det anförande som Egon Frid hade här alldeles nyss vill jag gärna ställa tre frågor.

Den första frågan gäller begreppet äktenskap som man nu vill förändra innebörden i. Det är ingen trygghet i en lagstiftning om inte de ord som finns och begrepp som används i lagstiftningen har samma betydelse över tid. Om man verkligen vill skapa något nytt är det väl smartare att skapa ett nytt begrepp och inte använda ett gammalt begrepp som är väldigt fast i sin inneboende struktur med vad det betyder. Det är också fast i tryggheten inför människorna.

Det andra som jag vill fråga om är vigselplikten för präster, pastorer och imamer. Vill Egon Frid ge väljarna inför nästa val besked? Om Vänsterpartiet får ett ökat inflytande i svensk parlamentarism, kommer då Vänsterpartiet att driva att det blir vigselplikt för samtliga som nu har vigselrätten?

Den tredje frågan handlar om Egon Frids syn på könsneutrala äktenskap egentligen. Jag har hört Egon Frid vara tydlig med att han tror på en civil registrering av samlevnad i framtiden för att möta mångkulturen och pluralismen. Är könsneutrala äktenskap ett mellanspel? I så fall undrar jag varför vi inte är långsiktiga med en gång och på allvar tar konsekvenserna av att kyrka och stat är skilda åt.

Anf. 36 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det jag tycker att kd gör så stor sak av och där ni inte framstår som trovärdiga i debatten är att ni försöker påskina att äktenskapsbegreppet ändras i och med den här lagstiftningen. Det är faktiskt en utvidgning av äktenskapsbegreppet. Det juridiska äktenskapet kan ingås av samkönade par liksom av som nu heterosexuella par.

Det här är ingen negativ förändring. Det är en positiv förändring. Det är fler grupper som inkluderas i rätten att ingå äktenskap.

Både Yvonne Andersson och Stefan Attefall tog upp här att vi ska ha respekt för att inte göra något förhastat. Det är ett understatement att säga att vi gör något förhastat. Det har gått 15 år mellan att partnerskapslagstiftningen infördes och att vi i dag beräknas besluta om den könsneutrala äktenskapslagstiftningen.

Jag hoppas att alla vi som är lagstiftare känner att vi tittar framåt samtidigt som vi i nuet tar beslut om och gör ställningstaganden om vad som är politiskt möjligt att fatta beslut om i dag. Därefter väljer vi sida. Antingen stöder och bejakar vi den positiva utvecklingen eller så väljer vi att ställa oss vid sidan. I dag är det uppenbart att ett parti väljer att ställa sig vid sidan eftersom man inte bejakar alla människors rätt.

Anf. 37 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Ett begrepp har en betydelse, en innebörd. Äktenskapet är flerhundraårigt. Det är en samlevnadsform mellan man och kvinna. Det är självklart att det är en ändring om man så kallat utvidgar det, men det är ingen kvalitetshöjning att göra språket mer onyanserat och grövre. Det är tydligare om det är en relation mellan par av olika kön eller en relation mellan par av samma kön. Visst har det betydelse rent språkligt. Därför menar jag att det är en försämring att använda begreppet alldeles oavsett att man har andra känslor inför begreppet äktenskap. Det är ett onyanserat och felaktigt beslut att förändra begreppet.

Det andra gällde synen på civil samlevnadsbalk. Där tycker jag att vi kristdemokrater möjligtvis är mer före vår tid än efter. Vi ställer oss inte vid sidan. Vi tittar framåt och ser vad som är rimligt för en civilrättslig stat som har skilt sig från kyrkan. Det är att ta konsekvenserna av det och se till att var sak är på sin plats så att det blir ordning och reda.

Herr talman! Jag fick aldrig svar på frågan: Kommer Egon Frid att driva vigselplikt för alla som har vigselrätt i dag, det vill säga pastorer, präster och imamer, om ni råkar få lite mer makt än ni har i dag?

Anf. 38 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Jag förstår att Yvonne Andersson betonade ”råkar” få mer makt. Jag hoppas att vi får det.

Det här är en svår fråga. Det har vi full respekt för. Ingen säger att det är lätt. Den kompliceras av att vi har religionsfrihet här i landet, vilket vi respekterar.

Mitt delsvar, när jag blickar framåt hur vi ska arbeta vidare med en civilrättslig äktenskapslagstiftning, är att vi ska ha en civilrättslig äktenskapslagstiftning där vi har ren myndighetsutövning. De som utövar denna ska givetvis ha en skyldighet att följa den könsneutrala äktenskapslagstiftningen där alla har rätt att ingå äktenskap. Vi skiljer mellan den civila

myndighetsutövningen och den processuella ceremonin i de olika samfundet där man väljer sin egen lösning. Med respekt för religionsfriheten och för att vi ska få en bra lösning i framtiden tror jag att vi måste dela på detta. Myndighetsutövningen görs civil och den ceremoniella delen väljer man efter eget gottfinnande.

Yvonne Andersson och kd betonar att äktenskapet är ett religiöst begrepp som den religiösa sfären ska ha monopol på. Men det som har varit tydligt i debatten i dag är att äktenskapet är ett civilrättsligt juridiskt begrepp som inte kd, kyrkan eller skrifterna har monopol på. Det är något som vi lagstiftare i riksdagen förfogar över.

Anf. 39 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Det blir en lång debatt. Det är inte utan att jag som ledamot i riksdagen och miljöpartist känner en viss stolthet över att stå i talarstolen i detta ärende i dag. Det är inte för att jag på något sätt känner att det är min förtjänst att Sveriges riksdag i dag kommer att rösta fram en könsneutral äktenskapslagstiftning, utan det beror på att jag är stolt över att få vara delaktig i ett sådant här beslut.

Jag var, herr talman, mycket ung när jag första gången träffade ett samkönat par. Jag har genom livet fått många goda vänner bland homosexuella män och lesbiska kvinnor. Det är genom vänner man får de riktigt djupa kunskaperna och insikterna om alla de brister i samhället som vi politiker har att hantera och försöka förbättra. Det gäller särskilt på områden där det finns mycket fördomar. De nära vännerna kan ge en insikt som utbildning inte kan konkurrera med.

För mig är denna dag därför extra betydelsefull. Det handlar inte bara om själva sakfrågan, utan det är en mycket större händelse än så. Att samhället likställer samkönade par med tvåkönade par i fråga om äktenskap är en symbolfråga som är stor, viktig och avgörande. Det handlar i grund och botten om att samhället erkänner att allas kärlek är lika mycket värd. Vi värderar inte människors relationer, utan det handlar om att samhället erkänner att det är upp till de enskilda, oavsett vilka konstellationer det handlar om.

Jag vet att det är många, inte bara i det som brukar kallas HBT-samhället, som i dag känner stor glädje. Jag är helt övertygad om det utifrån de kontakter och den information som jag har. Vi som sitter i riksdagen får många signaler från samhället. Det har talats om hundratusen mejl eller så. Jag är övertygad om att de allra flesta som precis som jag har funnit kärleken i ett tvåkönat förhållande också känner stor glädje över att allas kärlek nu blir lika mycket värd i vår lagstiftning.

Jag vet också att det har varit en lång resa och att vägen hit har varit svår. Jag kommer ihåg seminarier och konferenser under tidigt 1970-tal då jag lyssnade på homosexuella män som berättade hur de blev utsatta för övergrepp, ibland till och med av svensk polis. Det har hänt mycket sedan dess. Erfarenheten av att ha hört sådana berättelser har gjort att jag har valt att applådera extra mycket när polisens sektion i Prideparaden har passerat förbi. Det är också en symbolfråga som visar att det har skett stora värderingsförändringar.

Trots att vi inte har varit några märkespersoner i denna kamp är vi många som i de roller vi har haft i samhället, i våra yrkesroller och i våra relationer med andra människor, på alla sätt har jobbat för denna attityd-förändring som har tagit sin tid men som nu får sin manifestering genom dagens beslut om en könsneutral äktenskapslag.

Därför är det befriande att kunna vara glad, inte bara över alla dem som nu får sin kärlek erkänd, utan det är också väldigt befriande att känna att vi nu äntligen har kommit så här långt när det gäller värdeförändring i samhället.

För mig innebär inte dagens beslut bara ett steg framåt för dem som nu får möjlighet att ingå äktenskap. För mig är det också ett stort steg framåt för kultur och humanism. Med det här får vi, menar jag, inte bara ett klokare och visare samhälle utan också ett rättvisare, tolerantare och värdigare samhälle.

Herr talman! Jag vill passa på att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen, så att jag inte glömmer det i dessa hyllningar till dagens förslag till beslut.

Jag ska också säga något om det särskilda yttrande som Miljöpartiet har i betänkandet.

Som har framgått av debatten här i dag finns det ju för många av oss som står bakom förslaget lite smolk i bägaren. Rent sakpolitiskt är det ju ingen skillnad på läget i riksdagen i dag och hur det såg ut för ett år sedan. Från oppositionen har vi i de särskilda yttranden som vi har skrivit – vi har var sitt separat särskilt yttrande – beskrivit hanteringen av frågan. Som det har sagts av Fredrik Lundh från Socialdemokraterna menar vi att frågan har dragits i långbänk. Det hade varit möjligt att fatta det här beslutet mycket tidigare.

Under den här tiden har vi från oppositionens sida gjort våra försök att skynda på processen genom att föreslå att utskottet skulle ta ett utskottsinitiativ för att sätta i gång arbetet tidigare. Vi förstår att regeringen har haft stora svårigheter att hantera de interna motsättningar som har funnits. Vi är naturligtvis glada för att ni på regeringssidan till slut har hittat ett sätt att låta riksdagen ta hand om den här frågan, precis som vi hela tiden har föreslagit.

Vi påpekar en del detaljer i vårt särskilda yttrande, exempelvis att vi tycker att det är olyckligt att regeringen har blandat in vigsselfrågan i det här ärendet. Vi tycker att den kunde ha skötts separat. Vi menar att det inte är nödvändigt att göra just den förändringen när det gäller vigselplikten för lagfarna domare just nu, även om vi delar uppfattningen i sak att det är en uppgift som på sikt ska mönstras ut från deras skyldigheter. Men vi tycker, som sagt, att det är olyckligt att göra det just nu.

Det kanske var den typen av mindre frågor som regeringen behövde för att få en förevändning att lyfta fram den här frågan till riksdagen så att utskottet kunde ta över och hantera frågan.

Jag hade inte tänkt att den här debatten skulle bli någon sorts större politisk batalj. Jag har lyssnat och kan inte helt låta bli att kommentera något av det som har sagts från företrädarna för reservationen i betänkandet, alltså Kristdemokraterna.

Detta hamnar lite utanför det som jag hade tänkt säga.

När man talar så mycket om alla dem som har valt att ingå äktenskap och gör det till något som jag uppfattar som förmer än det som alla skulle kunna få rätt till, något som skulle vara underkastat någon form av moralisk värdering, tycker jag att man ska tänka på alla dem som har valt att inte ingå äktenskap.

Bland alla oss som har valt att leva tillsammans är det många som har valt bort äktenskapet. Då tänker jag på oss som har valt att leva tillsammans med en person av motsatt kön, inte dem som väljer samkönade äktenskap, utan alla vi som har valt att leva ihop med någon av motsatt kön. Jag vet inte om jag är väldigt konstig, men i min bekantskapskrets gör man faktiskt sådana val just av moraliska skäl.

Om det hade varit så att färgade personer inte hade haft rätt att kandidera till riksdagen skulle jag inte kandidera till riksdagen. Jag tycker inte att man ska utnyttja en rättighet när inte alla har tillgång till den.

Om det inte hade varit möjligt för färgade personer att ta körkort när jag var 18 år hade jag inte tagit körkort. Jag hade valt bort den rättigheten för att inte alla har den.

Jag tror att vi inte är så få som har valt bort äktenskapet just därför att äktenskapet hittills – fram till i dag – har varit diskriminerande.

Jag vill säga det som ett komplement till Yvonne Anderssons inledning av debatten.

Den reform som genomförs i dag är naturligtvis en kompromiss. Det är inte till alla delar den äktenskapslagstiftning som Miljöpartiet hade velat se genomförd. Det har, från Kristdemokraternas sida, förts fram att vi borde ta ett annat steg. Nu var det faktiskt det här steget som var möjligt att ta. Vi menar att det är ett väldigt stort steg i rätt riktning.

Egon Frid nämnde ett par tillfällen 2007 när frågan ställdes på sin spets. Jag minns också de tillfällena. Vi har ju försökt att så långt som möjligt försvara vår inställning och strida för den. När vi kommer till beslutstillfället och det är dags att ta fram den slutgiltiga texten får vi ju vara med och kompromissa. Vi tycker att det här är ett förslag som för frågan framåt så långt som vi rimligtvis kan begära i dag. Sedan får vi fortsätta att arbeta.

Vi menar att samhällsutvecklingen aldrig står stilla. Det finns självklart inte heller något slutmål för samhällsutvecklingen när det gäller lagstiftning. Jag tror att vi hela tiden går mot nya insikter och nya kunskaper och med åren är beredda att ta steg framåt. Så är det naturligtvis även på det här området. Det är jag helt övertygad om.

Även reglerna för hur vi ordnar vår familjerättslagstiftning, äktenskapslagstiftning och så vidare, kommer naturligtvis att genomgå förändringar i framtiden. Det skulle väl inte förvåna någon?

Yvonne Andersson har ställt en fråga till representanter som är för förslaget. Sist var det väl Egon Frid som fick frågan: Om ni får en ökad maktposition kommer ni då att driva frågan att samfunden är skyldiga att förrätta vigslar?

Jag lyssnade på frågeställningen. För ett politiskt parti borde det inte spela någon roll om man får ökat inflytande eller inte. För Miljöpartiet har det ingen betydelse om vi har mer eller mindre inflytande när det gäller om vi anser att en person som har myndighetsutövning får diskriminera eller inte. Vi anser under alla omständigheter, även om vi har ett

litet inflytande, att en person som har ett myndighetsutövande i sin hand inte får diskriminera. Det är vår grundinställning. Den kommer vi självklart att fortsätta att driva.

Prot. 2008/09:95
1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

Anf. 40 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag blev apostroferad, och jag har anledning att ställa tre frågor till Jan Lindholm.

Det talas om att människor väljer bort för att inte alla kan. Nej, jag tror faktiskt inte på det argumentet. Jag tror inte att människor väljer bort äktenskapet för att alla inte kan välja det. Skulle någon välja bort att äta för att alla inte har mat för dagen? Skulle någon välja bort det ena för att inte alla kan? Det är ingen diskriminering att man har olika typer av namn på olika saker.

Detta var det steg som var möjligt att ta, säger Jan Lindholm. Nej, det fanns andra steg som var möjliga att ta. Men civilutskottet hade så bråttom att man forcerade fram det på ett par månader. Det är detta som jag är kritisk till. Vi hade mejslat ut ett nytt förslag som utifrån olika ingångsvärden var möjligt att ta, och det var det steget som ni kunde ha tagit, för det var det steget som kunde åstadkomma att man förenades om en bred lösning som är hållbar över tid.

Vad menar Jan Lindholm när han säger: Det är hit som vi har kommit nu. Sedan får vi fortsätta att arbeta på det här. Men det här är möjligt i dag.

Vad är det som ni ska fortsätta arbeta med? Vad är det som är möjligt i morgon men inte i dag?

Anf. 41 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Det här med moral är en intressant fråga. Yvonne Andersson menar att det inte skulle vara rimligt att människor väljer bort att utnyttja vissa rättigheter på grund av att alla inte har dessa rättigheter. Vi har väl olika syn på hur vi ska utnyttja våra rättigheter i samhället.

Men jag vet att det förekom i både Sydafrika och USA att vita valde bort de vita kupéerna och satte sig i de kupéer där de svarta satt. Jag vet att det förekom att vita använde de toaletter som de svarta fick använda och inte använde de toaletter som var avsedda enbart för de vita.

Jag vet att människor faktiskt står för rättvisa på ett konkret och praktiskt sätt, och jag vet att jag inte är ensam om att faktiskt föra resonemanget om denna rättighet. Det är faktiskt en väldigt bra och praktisk rättighet eftersom det är ganska komplicerat att lösa alla de rättsliga frågor som ett äktenskap automatiskt löser. Men det finns faktiskt ändå rätt många människor som har valt att manifestera det faktum att äktenskapet fram till i dag har varit diskriminerande genom att ta allt det omak som det innebär att avstå från det.

Jag förstår att vi har olika syn på hur människor värderar saker, och det är väl en anledning till att vi har så olika inställning i denna fråga.

Vi är sex partier som står bakom detta förslag i dag. Det var därför det naturliga steg som gick att ta i dag. Jag kan inte se vilket annat steg som Yvonne Andersson skulle kunna mobilisera en majoritet för i riksdagen i dag. Det vore intressant att höra.

Anf. 42 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill bara påminna Jan Lindholm, om han inte kommer ihåg det, om att om man jämför med de färgade eller gör andra konstiga jämförelser var faktiskt Kristdemokraterna drivande för att se till att det inte blev någon diskriminering i detta avseende inom arbetsmarknadspolitiken. Men den diskussionen kan vi säkert ta en annan gång. Detta är ingen diskriminering. Registrerat partnerskap och äktenskap som benämning på olika förbund innebär i princip samma rättigheter och skyldigheter i laglig mening. Då är det ingen diskriminering. Lagens effekter är inte diskriminerande i det avseendet.

När det gäller att det var detta steg som var möjligt att ta, kan jag säga att det finns ett steg som var möjligt att ta. Det hade varit fullt möjligt att vänta ut detta, låta det ta lite mer tid och utreda en civilrättslig samlevnadsbalk som alla förhoppningsvis kunde ha ställt sig bakom. Vi hade kunnat vänta i ett par månader. Det hade livet inte gått under för i något avseende. Tvärtom hade vi tagit vara på klokskap och vishet för att hitta en lösning som skulle vara bättre och långsiktigt hållbar i vårt land. Detta skulle också ha varit jämförbart med det som gäller i många andra länder som har prövat detta under årtionden och tycker att det fungerar väl. Det var den del som jag tyckte var möjligt att anta i dag.

Vi får inte se så kortsiktigt på lagstiftning. Vi behöver se på vad som är hållbart över tid i vårt land, och grunden för familjebildning är A och O för ett tryggt samhälle och en säker struktur i samhällsordningen.

Anf. 43 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Yvonne Andersson säger att det inte är någon diskriminering. Som jag har tolkat vår diskrimineringslagstiftning är det diskriminering om någon uppfattar sig som diskriminerad. Och uppenbarligen uppfattar sig en mycket stor grupp i samhället som diskriminerad av den nuvarande ordningen. Där har vi olika syn på huruvida vi har en diskriminerande äktenskapslagstiftning i dag eller inte.

Jag noterade att Yvonne Andersson nu sade att vi skulle kunna vänta ett par månader och då få ett annat förslag till beslut som skulle finna majoritet. Det förvånar mig mycket eftersom både Yvonne Andersson och Stefan Attefall särskilt har pratat om hur forcerad den här processen har varit, och den har ändå tagit 15 år.

Vi har haft en utredning som har tagit många år, och vi hade en osedvanligt lång remisstid i fråga om det lagförslag som utredningen lade fram och som faktiskt är grunden och nästan till hundra procent den lagstiftning som vi ska fatta beslut om här i dag. Det är den längsta remisstid som vi har haft när det gäller något ärende under de fyra år som jag har suttit i riksdagen. Jag har inte varit med om att en följdmotion, som de följdmotioner som skrevs med anledning av regeringens proposition, har remissbehandlats i utskottet heller, även om det nu naturligtvis är lite annorlunda eftersom det är utskottet som har tagit hand om själva lagstiftningen i fråga om denna del av betänkandet.

Men om ni då skulle säga att vi skulle ta fram någonting helt nytt på ett par månader, då punkterar ni ert eget sätt att resonera om att man ska ta god tid på sig för att få fram nya saker. Det skulle väl i så fall behövas 15 år till. Jag tror faktiskt att det är ganska rimligt att ta nästa steg, och

det kanske tar 15 år. Då kanske vi har hittat en form som är utan problem för samfunden, så att vi exempelvis kan ha en vigselplikt i stället för en rätt.

Anf. 44 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Jag instämmer förstås i anförandena från mina partikamrater Yvonne Andersson och Stefan Attefall och yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation.

Herr talman! I dag kommer riksdagen att med öppna ögon fatta ett beslut som i praktiken innebär statligt sanktionerad diskriminering.

Nu genomför man en lag som kommer att verka splittrande under lång tid framöver och som aldrig kommer att vinna full acceptans i kyrkorna som i dag hanterar huvuddelen av alla vigslar. Regeringen visar nonchalans mot de religiösa samfunden som samfällt har avvisat tanken på könsneutrala äktenskap.

Under 2008 vigdes ca 50 300 par, man och kvinna. Samma år registrerades partnerskap för ca 400 samkönade par, vilket motsvarar endast 0,8 procent av antalet vigda. Det är svårbegripligt att krav från delar av en så liten grupp ska framtvinga ändringar i en sedan urminnes tider djupt förankrad äktenskapsordning i vårt land.

Trots att det tidigare utlovats en proposition om könsneutrala äktenskap kom det aldrig någon. Man kunde inte komma överens i regeringen, hette det, trots att Kristdemokraterna sent omsider visade på en lösning som flera tidningars ledarsidor, RFSU, samfundsledare och andra instämt i som ett intressant förslag som skulle lösa de principiella problemen.

Expressens ledarsida hade den 4 november rubriken ”Lyssna på Hägglund”, men det var tydligen inte de andra partiledarna i alliansen intresserade av. Statsministern insåg sprängkraften i Kristdemokraternas förslag och bestämde sig för att man i regeringen nu hade kommit till vägs ände i äktenskapsfrågan. Nästa dag i Sveriges Radios luncheko sade han: ”Redan i midsommar kan bröllopsklockorna ljuda.” Då syftade han på kyrkbröllop, för det är just kyrklig vigsel som det för många homosexuella handlar om.

Som vi tidigare hört har Kristdemokraterna väckt en motion till riksdagen. Där föreslår vi en civilrättslig samlevnadsbalk, en giftermålsbalk, som gäller lika för alla par. Både sam- och olikkönade par får då gifta sig genom registrering hos en offentlig myndighet. Staten kommer i sin myndighetsutövning inte att göra skillnad på sam- och olikkönade par, vilket utesluter diskriminering. Därefter inramar varje par giftermålet så som de själva önskar. Det kan vara allt från en kyrklig ceremoni till att man nöjer sig med själva registreringen.

Eftersom kyrkan numera är skild från staten upphör vigselrätten för religiösa samfund. Samtidigt utmönstras äktenskapsbegreppet ur lagstiftningen och återbördas till det sammanhang varifrån det har kommit. Därmed värnar lagen religionsfriheten och respekterar den för många människor oerhört viktiga religiösa aspekten på begreppet ”äktenskap”.

De flesta politiska partier har under senare år strävat efter att vara politiskt korrekta i de så kallade HBT-frågorna. HBT står för homo-, bi- och transsexualitet. Den allt annat överskuggande HBT-frågan har under senare år varit den om könsneutrala äktenskap, särskilt då möjligheten för homosexuella att få viga i en kyrka.

Märkligt nog verkar de partier som nu vill ändra äktenskapslagsstiftningen i könsneutral riktning blunda för att en präst med den nu föreslagna lagstiftningen kan våga att viga homosexuella just på grund av den sexuella läggningen, vilket i sig är diskriminerande. Särskilt allvarligt är det eftersom prästen som vigselförrättare företräder staten och ägnar sig åt myndighetsutövning.

I vanliga fall hade RFSL förmodligen våldsamt reagerat på denna orättvisa, men nu väljer de att strategiskt ligga lågt – väl medvetna om att nästa steg från deras sida kommer att bli att lobba för vigselflikt, något som politiskt korrekta riksdagsledamöter i en nära framtid kommer att genomföra. Vi har redan i dag här i debatten hört önskemål om vigselflikt.

Statsminister Reinfeldt bestämde sig för att lämna över frågan om homoäktenskap till riksdagen där en majoritet i civilutskottet valt att inom utskottets ram ta initiativ till en lagstiftning. Denna lagstiftning följer i allt väsentligt Hans Regners utredning om äktenskap för par med samma kön. Regner står ensam bakom utredningen. Han tillstår att han inte gjort någon ”analys i vedertagen mening” utan endast en personlig ”bedömning”, vilket resulterat i en tunn och ytlig utredning där homoäktenskap förordas. Utredaren säger alltså själv att det är mer en bedömning än en analys.

De tre allianspartiernas blinda lojalitet med utredningsförslaget, som egentligen bara är en ensamutredares personliga bedömning, kan tyckas svårbegriplig. Men egentligen är det inte så svårt att förstå om man betänker att ledstjärnan verkar ha varit RFSL:s önskan om kyrklig homo-vigsel. Just det klarar Regners utredning.

Beredningen av lagförslaget har dessvärre varit bristfällig. Förslaget till ny lag har till exempel inte remissbehandlats. I stället har man genomfört en skyndsam handläggning av frågan där tidpunkten för lagens ikraftträdande tycks spela en avgörande roll – allt tydligen för att statsministerns löfte om bröllopsklockor i midsommar ska kunna infrias.

Anf. 45 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Herr talman! Ingemar Vänerlov har – precis som hans partikamrater – talat sig varm för det civilrättsliga därför att det, som jag tror, just handlar om att kunna kringgå det hela.

Borgerlig vigsel finns sedan tidigare. En sådan väljer en del av olika anledningar och någon därför att vederbörande inte vill eller inte tror på kyrkan som inrättning och då väljer en annan form.

Kyrklig vigsel finns det också en anledning att välja. En del väljer det därför att det, som sagt, är tradition eller därför att man faktiskt vill befästa det här inför Gud och församlingen. Då känns det oerhört märkligt att man just gör en sådan här rundsväng för par av samma kön som också vill befästa det här i kyrkan inför Gud och församlingen.

Vigselplikten är inte någonting som vare sig jag eller Centerpartiet över huvud taget tror är möjligt. Däremot är jag medlem i Svenska kyrkan och tänker vara medlem i den församling där man inte diskriminerar. Så tror jag att väldigt många svenskar kommer att göra; det är vad jag har hört. Man kommer att söka upp den församling där det inte förekommer diskriminering.

Detta med att ha vigselplikt faller på det orimliga. För vem vill bli vigd av någon som inte vill och säkerställa att den som står framför en och som är med i denna så viktiga ceremoni verkligen inte tror på det han eller hon gör?

Anf. 46 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Förlåt, jag uppfattade inte att en direkt fråga ställdes eller så, men jag kan väl ändå utnyttja min talartid.

Vad vi har föreslagit är, kan man säga, en återgång till hur det var före år 1951, tror jag. Då fick man sin vigsel registrerad. Därefter kunde människor som exempelvis var medlemmar i ett religiöst samfund liksom befästa det förbundet med en stor eller en mindre kyrklig ceremoni.

Jag tänker på vårt förslag. Jag kan mycket väl tänka mig att också homosexuella i religiösa samfund kan få anordna en stor bröllopsfest i sin kyrka till exempel. Jag har svårt att se skillnaden. Om du, Maria Kornevik Jakobsson, hade en speciell fråga kan du kanske upprepa den.

Anf. 47 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Herr talman! Min fråga var egentligen vad det är för vits med att gå runt det här när det, i alla fall i min och Centerpartiets värld, blir fråga om en diskriminering. Man vill ju sprätta upp och säga: Ni får. Ni får inte. Men sedan finns det kanske en vänlig präst någonstans. Det var väl sju av tio präster som var intresserade av att viga även homosexuella par.

En hemlighet är väl inte att det till och med finns homosexuella präster.

När jag nu ändå har några minuter över och eftersom jag inte tycker att jag fått något svar på frågan om barn – jag vet att Ingemar Vänerlöv inte har pratat om den saken – vill jag ta upp detta med att äktenskapet ger en större trygghet. Vad är det som gör att Kristdemokraterna tycker att barn till homosexuella föräldrar inte ska ha rätt till samma trygghet som barn i heterosexuella förhållanden?

Jag kommer så väl ihåg hur det var när jag för några år sedan gick i Prideparaden. Jag blev så rörd över en banderoll med texten: Stolta föräldrar till homosexuella barn. Ännu gladare blev jag några år senare över en banderoll med texten: Stolta barn till homosexuella föräldrar.

I det avseendet har jag i alla fall en fråga: Tycker Kristdemokraterna att barn i homosexuella relationer ska ha mindre trygghet än andra barn?

Anf. 48 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Maria Kornevik Jakobsson kör nu ett eget anförande här i sin replikrunda. Det skulle vara en replik på det jag sade, var det väl tänkt. Jag var inte inne på detta, för det har nämligen väldigt väl sagts av Yvonne Andersson och Stefan Attefall förut.

Naturligtvis vill vi att alla barn ska ha samma sorts trygghet. Det är ganska givet. Vi hävdar och har alltid hävdats att vi inte behöver någon förändring av äktenskapslagstiftningen. Den har fungerat väldigt bra när det gäller äktenskap mellan man och kvinna. Nu minns jag inte riktigt om det var någon mer fråga som du hade om den.

Anta att det blir vigselplikt, som det säkert kommer att framföras krav på nu. Då kan man räkna med att ett antal präster – jag ska inte säga hur många – och kanske också några samfund, förmodligen alla samfund,

kommer att avsäga sig vigselmöjligheten. Jag ser det som en tillbakagång i samhället.

Den lagstiftning som vi hade före 1951 fungerade väldigt bra. Om vi aldrig hade ändrat lagstiftningen utan hade haft kvar lagstiftningen från 1951, är jag övertygad om att ingen här hade sagt att nu måste vi ändra den så att man ska kunna vigas i kyrkan och så vidare.

Anf. 49 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! I dag är en glädjens dag, en glädjens dag i denna kammarare då vi äntligen efter ett antal år, ett antal turer, ett antal svängom kan ena oss mellan Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Centerpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Återigen är det den starka kärnan i den svenska politiken som får ta ansvar för rimliga samlevnadsvillkor för oss HBT-personer. Jag är väldigt glad för det, och jag hoppas verkligen att vi ska kunna ta vara på triumfen på ett bra sätt.

Jag hade kunnat nöja mig med detta och säga detta i något annat sammanhang. Men det finns fortfarande några frågor kvar, och de frågorna vill jag ställa till kd.

Jag satt uppe på läktaren här 1994 när förslaget om registrerat partnerskap diskuterades. Då ville inte kd bifalla förslaget därför att man inte hade utrett ordentligt om även mostrar kunde leva tillsammans i registrerat partnerskap. Därmed var de inte med då. Sedan skulle detta utredas. Kd röstade nej den gången också, därför att då fanns ju registrerat partnerskap som var så fantastiskt bra, så varför skulle man ha ytterligare en form? När vi kommer fram till dagens fråga har man sagt: Nej, nej, äktenskapet är för man och kvinna. Vi har hört detta i debatt efter debatt.

Nu har vi kommit fram till i dag och till ett betänkande. Då säger kd: Vi vill ha en könsneutral samlevnadslagstiftning. Då kan man undra: Denna fråga om civilrättslig lagstiftning har ju funnits med någonstans i diskussionerna, även om den inte har varit central, hela tiden. Varför har man inte under hela tiden från 1994, när första förslaget lades fram, sagt att det här är ett bra förslag? Det är väldigt intressant.

Nej, kd, nej, Yvonne Andersson, det har inte gått för fort fram. I det här sammanhanget har det segat och segat beroende på att vi är många partier som har haft svårt att bestämma oss, inte minst mitt eget parti. Vi hade en lång, intressant och ingående debatt innan vi fattade beslutet. Kamraterna i Moderaterna gjorde samma resa något år senare. Detta måste vi ha respekt för. Och tack vare det har det tagit sin tid. Vi hade en parlamentarisk utredning där också kd var representerat men där de hela tiden meddelade att nej, äktenskapet är för man och kvinna. När framfördes detta med den civilrättsliga samlevnadslagstiftningen i den utredningen? Togs det fram som ett alternativ? Argumenterade ni för det? Jag har inte kunnat se detta när jag har läst utredningen, och jag hör nog till dem som har lusläst utredningen både fram och tillbaka.

Nej, som sagt var, i dag är det en glädjens högtid. Jag tycker att det är fantastiskt bra att vi nu äntligen kan få göra detta som så många av oss HBT-personer har längtat efter, nämligen att gifta oss med den vi älskar och inte bara behöva acceptera att vi ska ha en annan form av äktenskap – trots kd:s motstånd. Man påstår att man har så många med sig, men detta stämmer inte. Vi vet det efter undersökning efter undersökning.

När vi har behandlat denna fråga är det ytterst få mejl som vi har fått om denna fråga. Kan det bero på att vanliga medelsvensson inte upplever denna fråga som så allvarlig.

Jag vill med kraft yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 50 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Börje Vestlund vill höra om Kristdemokraternas resa i den här frågan, och jag ska gärna beskriva den. Jag tänkte bara börja med att beskriva Socialdemokraternas resa i frågan.

År 1994 säger Maj-Lis Lööw, talesman för Socialdemokraterna, att några undrar om inte detta bara är det första steget – det var alltså partnerskapslagen – och sedan kommer adoption, gemensam vårdnad och insemination. Det har rests krav också kring dessa frågor. Jag kan bara svara för mig och för det socialdemokratiska partiet: Detta är steget. Detta är inte första steget, utan det är steget.

Men, visst, det är en pågående diskussion i ett samhälle. Vi kristdemokrater röstade emot partnerskapet tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet, och jag tror att även Ny demokrati var med på detta, dels för att Lagrådet hade riktat skarp kritik mot det lagförslag som låg framme, dels för att vi hade en del förslag till alternativ som vi också ville ha mer utredda.

Vi har tyckt att äktenskapslagstiftningen har varit en bra lagstiftning. Vi har beslutat om partnerskapslagen och människor har gått in i det hela, och vi har sagt att det är en lag som vi värnar om. Vi har inte velat riva upp den. Men vi har sagt: När vi nu står i ett läge där vi har olika uppfattningar, olika ingångsvärden i den här frågan, kan vi då hitta en lösning som håller för framtiden, långsiktigt? Då har vi lyft fram förslaget om en civil samlevnadsbalk, där man visar respekt för de olika ingångsvärden som finns.

Jag beskrev i mitt anförande hur en lång rad olika organisationer och företrädare delar det här synsättet, att det är en modern lagstiftning som möter framtiden. Vi har försökt vara konstruktiva både i regeringsdiskussionerna och i utskottet. Jag vet också att de här frågorna togs upp av Yvonne Andersson med den statliga utredningen, men det var ju en ensamutredare. Han bestämde själv vad han ville ta fram. Det har slutat med att man låser sig vid en lösning som faktiskt innebär att man tillfredsställer vissa men gör att andra känner sig överkörda. Vi tycker att vi borde kunna göra frågan större än så och hitta en lösning för framtiden. En civil samhällsbalk tror vi kan vara en sådan lösning.

Anf. 51 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Det som är intressant, eftersom man tyckte att partnerskapslagen 1994 var så dålig, är varför man några år senare tyckte att den var så bra. Det är det som är det intressanta och som man har hävdats hela vägen.

Varje gång partnerskapslagen har förbättrats har kd röstat nej och sagt: Det här är inte vad vi vill ha.

Det är intressant, tycker jag, att ni hela tiden har sagt att det finns människor som inte skulle vara nöjda med den nya lagen. Och det är klart att man kan ha olika uppfattningar om den, och det kan jag ha respekt för. Men det har också hävdats att den på något sätt skulle skada

äktenskapet som institution. Då är min fråga till Stefan Attefall: På vilket sätt skulle – man kanske inte ska bli för personlig, men jag tror att jag ska bli det ändå – mina föräldrars 30-åriga äktenskap kunna skadas eller på något sätt undergrävas om jag och min pojkvän skulle gifta oss? Kan Stefan Attefall förklara det för mig, för det argumentet har varit centralt hela vägen, ända sedan tidigt 90-tal.

Anf. 52 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Vi har aldrig varit motståndare till att skapa ett rättsligt skydd för två personer som till exempel är av samma kön och som vill leva tillsammans, ordna bodelning och andra rättsliga frågor. Vi har också visat respekt i samband med att vi antog partnerskapslagen att det juridiska regelverket för människor som lever i den relationen inte ska ryckas undan. Vi har sagt att vi är beredda att diskutera hur vi ska föra ihop den statliga juridiska regleringen i partnerskapet och äktenskapet till en civil registrering men sedan låta äktenskapsbegreppet få definieras av vart och ett av kyrkosamfunden.

Vi tror att det är en lösning där man visar respekt för allas olika åsikter. Det innebär att Börje Vestlund kan uttrycka och manifesteras sin ingång i det han kallar för äktenskap på sitt sätt och visa respekt för dem som upplever äktenskapsbegreppet som någonting som är djupt traditionellt, kulturellt och religiöst definierat som en förening mellan en kvinna och en man.

Jag vill på detta sätt visa respekt för dina åsikter. Problemet är bara att jag inte tycker att Börje Vestlund visar respekt för dem som har en annan uppfattning än han själv.

Anf. 53 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Stefan Attefall genom vad han säger visar att han verkligen inte har den respekt man borde ha för hur jag uppfattar saker och ting när han talar om hur jag uppfattar vad som är ett äktenskap. Ett äktenskap är en samlevnad mellan två personer, som jag ser det och som väldigt många människor ser det. Sedan är det en liten grupp av människor i vårt land, i det här sammanhanget representerade av Stefan Attefall, som säger att det är någon tolkning som vi skulle göra.

För oss är budskapet att kärleken ska stå i mitten, inte grupper av människor med religiösa synpunkter som hela tiden ska missunna andra människor det som de anser självklara för dem själva. Det är det som är skillnaden mellan Stefan Attefalls och mitt argumenterande i denna fråga. Jag tycker att det är väldigt tråkigt när vi står här och pratar om samma sak.

Jag är helt övertygad om att när man om några år diskuterar de här frågorna kommer kd att tycka att det nog inte var så hemskt med könsneutralt äktenskap. Det brukar vara så med kd. Efter några år brukar man tycka att det är ganska bra med det mesta.

Anf. 54 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Som riksdagsledamot och som miljöpartist tycker jag att detta är en stor dag. Det är en milstolpe för oss alla som har arbetat för lika rättigheter för alla. Det är en kärlekens dag.

Jag håller med dem som säger att det beslut vi kommer att fatta kommer att sända ut signaler. Det är just därför detta beslut är så viktigt. Problemet i dag är att dagens ordning, att två personer av samma kön får ingå registrerat partnerskap, sänder ut signalen om att deras förhållande är något annat än äktenskap mellan en man och en kvinna. Så ska det inte vara. Äktenskapet ska vara detsamma oavsett om det är mellan två män, två kvinnor eller mellan en man och en kvinna. Äktenskapet ska inte vila på vilket kön personerna har, utan det centrala är kärleken och viljan att leva tillsammans. Allt annat är diskriminering.

Herr talman! Om nu äktenskapet är så bra för barnen och ger så mycket trygghet kan jag inte förstå varför barn i homosexuella relationer inte ska få denna trygghet som äktenskapet ger. Varför ska alla dessa barn uteslutas? Ser man till barnens bästa är könsneutrala äktenskap ett steg i helt rätt riktning.

Herr talman! Jag har lust att utbrista: Äntligen! För det är verkligen äntligen. Frågan om könsneutrala äktenskap har diskuterats länge och ingående, till skillnad från många andra frågor som Kristdemokraterna har pressat igenom i riksdagen såsom FRA, Ipred, ändring av a-kassan och upphävande av beslut att införa en flygskatt 2006. De frågorna diskuterades inte alls lika ingående.

Redan för fem år sedan, våren 2004, gjorde majoriteten i riksdagen ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om könsneutrala äktenskap. Jag var en av Miljöpartiets representanter som tillsammans med socialdemokrater och vänsterpartister skrev direktiven till en utredning som Hans Regner blev ansvarig för och som överlämnades i mars 2007. Den moderatstyrda regeringen drog tyvärr frågan i långbänk i två år, men till sist fick statsminister Fredrik Reinfeldt ge sig och erkänna att det inte blev något regeringsbeslut. Frågan överlämnades därmed till riksdagen.

Förra hösten lade Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet fram ett lagförslag till riksdagen om könsneutrala äktenskap, ett förslag som nu kunde plockas fram och användas av ansvarigt utskott. Jag vill tacka ledamöterna från Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Vänstern, Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet i civilutskottet som har sytt ihop en lagstiftning som sex partier kan ställa sig bakom. Det är en styrka, det är en trygghet och det är ett steg i helt rätt riktning.

Herr talman! Det är dags att säga att äntligen tar vi ett steg i rätt riktning för att få en politik för lika rättigheter för alla. Det är en stor dag för oss alla, oavsett om vi redan är gifta eller planerar att gifta oss. Nu ges alla möjligheter till äktenskap. Det, herr talman, är något mycket stort och ett steg i helt rätt riktning inför framtiden.

Jag vill passa på att tacka riksdagens HBT-grupp, som aktivt under flera års tid jobbat över partigränserna med den här frågan – tidigare ledamot Tasso Stafilidis från Vänsterpartiet, Martin Andreasson från Folkpartiet, Yvonne Ruwaida från Miljöpartiet som alla under många år i riksdagen jobbat med dessa frågor och andra frågor för att ta bort diskrimineringen av HBT-personer.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen från Kristdemokraterna.

Anf. 55 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s):

Herr talman! Riksdagens ledamöter, alla som lyssnar, alla som är på läktaren eller hemma vid tv-apparaterna och alldeles särskilt Tasso Stafilidis som sitter här inne, tidigare ledamot av riksdagen! Jag skulle vilja börja med att säga något om RFSL, som har nämnts här.

RFSL bildades 1950 och är en av världens äldsta organisationer av sitt slag. Tre år efter bildandet, alltså 1953, uttalade RFSL för första gången sitt krav på att äktenskap också skulle omfatta personer som älskar någon av samma kön. 20 år senare, det vill säga 1973, skrev riksdagens lagutskott i sitt betänkande: Samlevnad mellan två personer av samma kön är en från samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform. Frågan om likabehandling oavsett kön när det kommer till samlevnadsform har alltså varit aktuell väldigt länge.

I dag, den 1 april 2009, alltså 56 år efter RFSL:s krav och 36 år efter lagutskottets uttalande, kommer riksdagen att fatta det historiska beslut som så många före oss har väntat på. Många av dem som har varit med när kraven gång efter annan har uttalats finns inte längre bland oss utan har gått ur tiden. De fick själva tyvärr inte uppleva den här dagen.

Själv har jag som riksdagsledamot kunnat delta i lagstiftning under 15 års tid. Jag har företrätt vårt land och vårt parlament i FN. Jag har förrättat vigslar under ett antal år. Det har varit samkönade sådana och vanliga äktenskapsvigslar. Men jag har själv inte kunnat gifta mig med den jag vill.

Efter vederbörlig utredning, rekordlång remissbehandling och ett icke-förslag från regeringen är vi, efter rådigt ingripande från sex av riksdagens sju partier, framme vid den tidpunkt då beslut antligen ska fattas. Tavlorna här på ömse sidor om mig kommer att lysa grönare än grönt i dag. Det kommer att vara några små röda prickar på tavlorna och kanhända någon gul, vad vet jag. Men det kommer att vara en absolut majoritet av gröna prickar i dag på riksdagens tavla.

Regeringen lyser dessvärre med sin frånvaro. Att som regering välja att inte närvara denna historiska dag kommer också att gå till historien. Hur ska det tolkas av omvärlden?

Under debatten i dag har vi hört talas om hur lagstiftning är normgivande. Visst är den det. Det talar vi om väldigt ofta här i kammaren. Visst var partnerskapslagen ett steg i rätt riktning när den antogs. Den har bidragit till att vi i dag är framme vid nästa steg. På samma sätt kommer den könsneutrala äktenskapslagstiftningen att bidra till att attityder och värderingar kring samkönade relationer kommer att ändras. En samlevnadsform som fullt ut har samhällets stöd, som inte på någon punkt skiljer sig, inte kallas något annat, inte ingås på något annat sätt och inte har andra juridiska konsekvenser kommer att underlätta för alla dem som känner att de vill leva med en person av samma kön.

I dag har vi en vinna-vinna-situation. Det finns ingen förlorare. Det finns bara vinnare på den här reformen, på den här lagstiftningen som vi kommer att besluta om här om några timmar.

Jag tänker i dag framför allt på alla dem som nu är unga och som av rädsla för omgivningens reaktioner tvekar eller avstår från att följa sitt hjärtas mening. De ska känna att de har samhällets fulla stöd om de tar klivet ut och väljer att gå den väg som de innerst inne vill. Kärlek och

samhörighet mellan personer som själva fritt kan välja kan aldrig vara fel. Däremot kan andras fördömanden av kärlek vara väldigt fel.

Jag tänker också i dag på de barn som lever i, ska vi kalla det, regnbågsfamiljer som nu också får känna att deras familj räknas på samma sätt som andra barns familjer. Att göra skillnad på regelverk kring samlevnad, såsom partnerskapslagstiftningen har gjort spelar en negativ roll, särskilt när det gäller hur barn uppfattar sig och sin familj i förhållande till andras.

Herr talman! Jag är stolt i dag över att leva i ett land och få vara delaktig när vi nu ska ta det här steget. Vem vet, kanske jag och Christine, som jag lever samman med, gifter oss. Inte på första maj, för det är en annan högtidsdag för oss socialdemokrater, men kanhända därefter. I vart fall finns det inte längre något som hindrar oss från att ingå äktenskap om vi skulle vilja det. Efter kl. 16 i dag kan vi faktiskt göra det.

Jag vill tacka alla dem som före oss har bidragit till att vi i dag kan stå här och få vara de som fattar det avgörande beslutet i dag. Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anneli Särnblad (s) och Jan Lindholm (mp).

Anf. 56 TOMAS TOBÉ (m):

Herr talman! Det är många blickar och förhoppningar som riktas mot riksdagen i dag. Äntligen är det dags för Sverige att få en äktenskapslagstiftning som inkluderar i stället för att exkludera människor från att leva i äktenskap med varandra.

Det är en stor dag. Det skickar en signal om att vi som lagstiftare inte vill stå i vägen för kärlek och att vi framför allt väljer att värdera ett äktenskap mellan Lisa och Anna eller Markus och Tomas som minst lika viktigt som det mellan Sofia och Olof. Det är det dagens debatt och beslut handlar om.

Herr talman! Låt mig inledningsvis rikta ett stort tack till civilutskottet för hanteringen av detta betänkande. Slutligen blev det sex av sju riksdagspartier som gemensamt nu ger denna lagstiftning den trygghet som krävs för att samfunden ska veta att denna lagstiftning ligger fast. Nu får de själva möjlighet att hantera denna fråga.

Jag noterade dock att ett antal socialdemokratiska ledamöter inte kunde låta bli att göra lite politik av detta. Alla vet hur viktig statsministern tycker att denna lagstiftning är. När det gäller regeringens närvaro här kan man konstatera, och det känner vi alla till, att frågan är överlämnad till riksdagen. Då är det också vi som ska behandla den. Jag står inte här och påstår att det faktum att Mona Sahlin inte är närvarande i lokalen betyder att hon tycker att den här frågan är oviktig. Jag tycker att det lite onödigt med sådana slängar i dessa tider.

Vidare vill jag säga att jag är otroligt stolt över mitt eget parti, Moderaterna. Vi har företagit en resa i denna fråga med stundtals långa diskussioner, men vi går i dag fram med en partilinje som ställer sig bakom en könsneutral äktenskapslagstiftning. Vårt partistämmobeslut i Gävle 2007 blev på många sätt förlösande och skrev om det politiska landskapet i frågan. Samtidigt vill jag understryka att jag har respekt för att man

kan se annorlunda på denna fråga. Jag är fullt medveten om att ett antal moderata kolleger kommer att rösta annorlunda i dag. Jag håller inte med er, men jag vill ändå tacka för ett gott samarbetsklimat genom hela denna process.

Herr talman! Med detta sagt vill jag ändå hävda att det stundtals har varit intressant att i den allmänna debatten följa motståndet mot den nya lagstiftningen. Det har inte varit utbrett, men tonläget har ibland varit väldigt högt eller kanske snarare varierande. Från början handlade det om att ingen förändring alls skulle ske. Dagens ordning var bra. Helt plötsligt blev gamla motståndare de absolut främsta försvararna av partnerskapslagstiftningen. Det är förvisso någonting positivt. Det må jag säga. Men ganska snabbt övergick debatten i stället till att handla om begreppet äktenskap och om att reservera detta endast för man och kvinna. Inte sällan utgick argumentationen från religiösa förtecken. När det sedan blev uppenbart att äktenskapsbegreppet funnits i Sverige under lång tid och dessutom innan kristendomen fick en självklar roll också i det svenska samhället tappade den argumentationen också i styrka.

Herr talman! Vid detta tillfälle händer det mest överraskande. I sin iver att slå igen porten för samkönade pars möjlighet att ingå äktenskap visar det sig att man hellre är beredd att helt ta bort vigselrätten från samfunden. Visserligen kan en tydligare uppdelning mellan staten och samfunden vara en tanke som kan vara tilltalande, men att ta bort vigselrätten från samfunden, vilket i dag saknar stöd hos svenska folket, är inte aktuellt.

Min bedömning – det finns även undersökningar som ger stöd för den tesen – är att de allra flesta är nöjda med dagens ordning men anser att den frihet som de åtnjuter också kan utökas till samkönade par. De inser att det egna äktenskapet inte blir mindre värt bara på grund av att fler ges möjligheten att gifta sig. Det gör ändå att man inte kan låta bli att ställa frågan till dem som i dag i kammaren argumenterar mot förslaget: Vad är egentligen det bakomliggande motivet till detta engagemang?

Det har i debatten ibland också torgförts att det är fel att staten tvingar på samfunden att viga homosexuella par. Men då missar man ju att så ingalunda heller sker. Det kommer som bekant att vara upp till varje samfund att avgöra detta, men lagstiftaren kommer inte längre att som i dag stå i vägen för detta. Det är här jag tycker att vi har hittat en balans och en respekt för att man kan välja att se olika på denna fråga. Det var denna balans som jag hoppades att bland annat Kristdemokraterna skulle kunna acceptera.

Herr talman! Jag är medlem i Svenska kyrkan och kan glädjande konstatera att en undersökning visar att nära sju av tio präster vill viga homosexuella. Det är fullt möjligt att denna undersökning inte visar hela bilden, men det ger en indikation om att Svenska kyrkan snart kan vara mogen att slå upp sina portar. När det gäller de präster som inte vill viga homosexuella par kan jag konstatera att det finns tillräckligt med kolleger som är beredda att göra det i deras ställe. Jag vågar nog också påstå att de samkönade par som gifter sig också önskar en präst som vill viga dem. Med andra ord borde man kunna hitta en bra ordning för att hantera detta.

Kommer då ändå inte detta att skapa problem i det mångkulturella Sverige? Det antyddes bland annat i Yvonne Anderssons inledningsanfö-

rande. Inget kan ju vara mer fel! Återigen är det först och främst upp till de enskilda samfunden att själva avgöra detta. Där kan jag konstatera att dörren troligtvis tyvärr kommer att fortsätta att vara stängd hos såväl moskéer som katolska kyrkor.

Men jag vill också påminna om att det faktiskt är många som just av religiösa skäl söker sig till Sverige. Man uppskattar vår religionsfrihet och att den svenska rättsstaten skänker dem ett skydd som de ibland har saknat i sitt hemland. För dem som av religiösa skäl vägrar att acceptera svensk lag ska vi fortsätta att vara tydliga med att vi inte är beredda att låta dem styra vår utveckling. Sverige ska fortsätta att värna friheten och utöka den.

Herr talman! Till alla HBT-familjer, både föräldrar och barn, som följer denna debatt vill jag säga att i dag är dagen då Sverige slutar att värdera en sorts kärlek eller en familj som bättre eller sämre än någon annan. Till alla samkönade par som länge väntat på att få gifta sig som maka och maka eller make och make vill jag säga att snart är det dags! Börja planeringen av många härliga bröllop, men kom ihåg att det är många inom samfunden som nu behöver ert stöd för att de ska våga driva den utveckling som vi önskar.

Tack till alla riksdagskolleger som i dag ger mig utökad personlig frihet att kunna göra det som ni redan kan. Det betyder faktiskt en hel del.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i enlighet med utskottsmajoriteten.

(Applåder)

I detta anförande instämde Olof Lavesson (m).

Anf. 57 CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp):

Herr talman! Det bör vara allas vår uppgift som folkvalda, som vanliga medborgare och som vigda präster och pastorer att stödja människors vilja till livslånga och trofasta förhållanden. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Jag vill lyfta fram dagens två perspektiv. För det första handlar det om att homosexuella i dag får samma möjlighet att få sin kärlek bekräftad inom äktenskapets ram, och för det andra menar jag att den juridiska registreringen av äktenskap inte bör skötas av präster i trossamfund. Men det är en annan fråga. Jag vill förtydliga detta.

Själv torde jag vara den enda folkvalda ledamoten i denna kammare som har rätt att viga med full civilrättslig verkan, och den rätten fick jag när jag prästvigdes för 15 år sedan.

Härförleden vigde jag ett par i Uppsala och var före vigseln hemma hos dem för vigselförhandlingar. Jag kände mig glad och rörd över att få vara deras vigselförman, för de ville så mycket med sitt äktenskap. De talade väl om vägen fram till detta äktenskap, och de talade fint om vad kärlek och äktenskap betydde för dem.

Vigseln blev också en gudstjänst på riktigt. Kalaset och ståhejet fick god plats vid festen efteråt. Det var allvar och glädje sida vid sida, precis som det ska vara i livet. När jag gick därifrån efter festen mindes jag med glädje det äldre par, två män, som jag i januari 1995 – alltså helt kort efter att partnerskapslagen blivit verklighet – välsignade i en kyrka utanför Uppsala. Jag är stolt och lycklig över det. Det här var två gamla män

som hade levt tillsammans under många år. Nu är de båda döda, men de dog som ett par. De hade fått registrera sitt partnerskap. De hade fått del av välsignelsen som var viktig för dem. Jag känner mig än i denna dag oerhört hedrad över att jag var en av de första prästerna i Svenska kyrkan att be för ett ingånget partnerskap.

Den första frågan som handlar om ett könsneutralt äktenskap löser vi här i kammaren i dag, för det finns ett färdigt lagförslag som jag kommer att rösta ja till. I dag blir äktenskapet mellan samkönade par likställt med äktenskap för tvåkönade par, och det är jag glad över. Jag tycker att vi alla ska vara stolta och glada över det.

När det gäller den andra reformen att befria trossamfunden från myndighetsutövning finns det tyvärr, herr talman, i dag inget beredningsunderlag, inga lagförslag och inga förarbeten. Det beklagar jag, för detta med civilt äktenskap hade löst många problem. Men jag kommer att fortsätta att arbeta för denna mycket viktiga reform.

Jag uppfattar det som vigd präst i Svenska kyrkan sedan 15 år tillbaka som en stötesten att detta är resten som lever kvar av den svenska statskyrkan som vi minns den. Det är väldigt tråkigt. Men eftersom det inte finns färdiga förslag, förarbeten och beredningsunderlag kan vi inte i dag komma längre än så här, och det är gott nog. Avsaknaden av ett sådant förslag får ändå inte försena den lagändring som vi i dag ska rösta om, nämligen att göra äktenskapsbegreppet könsneutralt. Det är enligt min mening inte en enda dag för tidigt.

Att Svenska kyrkan och andra trossamfund har vigselrätt med full civilrättslig verkan handlar – och det måste förtydligas i denna kammare har jag hört efter att ha följt dagens debatt noga – absolut inte om teologi. Det handlar om historia.

Jag känner mig lite uppgiven när jag hör att man upprepar att kyrklig vigsel mellan man och kvinna är hundratals år gammal, och till och med, har jag hört, *tusen* år gammal. Kom ihåg att det inte var förrän 1734 som kyrklig vigsel blev obligatorisk. Äldre än så är det faktiskt inte. Innan dess gick det uppenbarligen bra ändå. Då hade vi ett religiöst enhetssamhälle i Sverige. I dag är vårt land multireligiöst och mångkulturellt, vilket ställer helt andra krav och bör leda till helt andra diskussioner.

År 1915 infördes borgerlig vigsel som ett alternativ till den kyrkliga, och den statliga delegeringen av vigselrätt kan vi konstatera är en historisk sedvana och inget uttryck för teologi. Det är viktigt att lyfta fram det i denna kammare, där så många andra uttryck florerar. Detta är den historiska verkligheten.

Inom varje kyrka och samfund pågår just nu diskussionen om en könsneutral äktenskapslagstiftning och hur man ska hantera följderna av den lag vi stiftar i dag. Inom snart sagt varje kyrka finns också djupa motsättningar kring hur man ser på en sådan lag. Vi har följt debatten i medierna. Denna motsättning blir tydlig även här i kammaren i dag.

Jag vet att det är många – jag skulle säga att jag tror att det är en majoritet – av Svenska kyrkans präster som skulle förorda en civil registrering. Jag är en av dem. Redan som mycket ung student stod jag upp och verkligen tog ställning för det och menade att vi från Svenska kyrkan skulle avsäga oss vigselrätten för att markera att staten är stat och kyrkan är kyrka och trossamfund. Så har inte skett, men det här är så långt som vi kommer i dag.

Herr talman! Låt mig ändå säga att civil registrering skulle lösa upp motsättningar. I flera andra europeiska länder är det obligatoriskt med en sådan registrering. Man går till borgmästaren eller motsvarande för en ceremonilös akt där man egentligen bara skriver under papperen. Sedan går man till kyrkan för det rituella momentet, en gudstjänst där man ber över ingångna äktenskap, tar emot välsignelsen från Gud och firar med släkt och vänner.

Jag har själv motionerat om att införa civiläktenskap i Sverige, och det har jag gjort ända sedan 2002, då jag invaldes här i riksdagen. I behandlingen av min motion konstaterar jag att civilutskottet skriver att man ”instämmer ... i regeringens bedömning att inte nu lägga fram något förslag om formerna för ingående av äktenskap”. Nej, det finns ju som sagt inget beredningsunderlag, förarbeten eller lagförslag.

Men låt mig understryka en sak till. Äktenskapet *är* viktigt, både individuellt och juridiskt. Mitt förslag om att befria trossamfunden från myndighetsutövning handlar om att vi har religionsfrihet i det här landet och att kyrkans vigslar borde vara just troshandlingar. Men mitt förslag handlar inte om att stryka ordet ”äktenskap” som juridiskt begrepp utan om att tydliggöra att den juridiska delen bör hanteras av myndigheter, inte av vigda präster i kyrkor och samfund.

I ett avseende går utskottet min motion till mötes, som jag förstår det, nämligen att man föreslår ett avskaffande av den automatiska vigselrätten för den som vigs till präst i Svenska kyrkan. Det är ett litet steg, men det är ett välkommet steg. Det behöver dock följas av fler. Den automatiska vigselrätten är nämligen en återstående kvarleva av statskyrkans fornstora dagar.

I eftermiddag kommer jag att rösta ja till en könsneutral äktenskapsbalk som är lika för alla. I morgon fortsätter mitt arbete för nästa reform, att den juridiska hanteringen enligt denna könsneutrala äktenskapsbalk ska ske hos myndigheter och inte hos trossamfunden. Frågan om införande av obligatorisk civil registrering kommer tillbaka, enligt min mening ju förr dess bättre.

Vad vinner man? Jo, man slipper värderingar av de olika slag av familjebildningar som finns och som alltid har funnits. Det blir neutralt när alla registreras på samma sätt. Heterosexuella och homosexuella par kan stå sida vid sida hos borgmästaren eller lagmannen, och sedan är man välkommen till sin kyrka för religiös rit. Då ställs det samma krav på alla som vill ingå äktenskap, nämligen att man går till tingsrätten eller motsvarande instans för att underteckna ett slags kontrakt om att man är beredda att leva tillsammans.

Nu hörs det röster som motsätter sig att homosexuella får samma rätt att viga som heterosexuella. Man upprepar att äktenskapet är någonting reserverat för man och kvinna och argumenterar för denna sin ståndpunkt genom att säga att det har varit så i hundratals, ja till och med tusen år. Jag hoppas, herr talman, att jag har visat med detta att så inte är fallet genom den historiska exposén. Teologiskt kan man inte hävda detta, som jag har sagt – bara historiskt.

Tillåt mig att ställa en retorisk fråga. Behöver världen mer kärlek eller mindre kärlek? Om svaret är att världen behöver mer kärlek säger jag bara: Låt människor gifta sig med vem de vill! Vem kan sätta sig över andra människors kärlek till varandra?

Jag vill sluta mitt anförande med att citera den text som jag många gånger har läst när jag har vigt människor, kärlekens höga visa:

Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst.

Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont.

Den finner inte glädje i orätten, men gläds med sanningen.

Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den. Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken.

(Applåder)

Anf. 58 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Ledamöter! Ni på läktaren! Ni som följer debatten på tv! Först vill jag tacka Cecilia Wikström för hennes brandtal för en civilrättslig lösning och rekommendera henne och alla ledamöter i riksdagen som tycker så att inte nu bara säga att man ska vänta på det här som ett nästa steg utan också i dag rösta för den enda hållbara lösningen, nämligen en civilrättslig lösning.

I dag avgörs frågan om Sverige ska införa en ny könsneutral äktenskapslag. Jag och mitt parti, Kristdemokraterna, kommer tillsammans med ett antal ledamöter från andra partier att rösta nej till detta förslag.

Lagarna om samlevnad är så grundläggande för samhället att det är viktigt att de har bredast möjliga acceptans. Nu får vi i stället en lag som splittrar samhället och utesluter. Människors djupt rotade övertygelse om äktenskapet ringaktas och lämnas utanför. Detta hade inte behövt ske, utan genom vårt förslag om en civilrättslig samlevnadsbalk kunde både de som vill bevara äktenskapet och de som vill ha en könsneutral ordning ha fått sina krav tillgodosedda.

Extra bekymmersamt är det att beslutet om könsneutrala äktenskap vilar på en så vag grund och att förespråkarna inte tycks vilja ta intryck av fakta. Det känns märkligt när argument som redan utredaren Hans Regner tillbakavisade återfinns i majoritetens texter som om de vore giltiga. Så påstås exempelvis att principen om alla människors lika värde skulle leda till att två män eller två kvinnor måste kunna ingå äktenskap. Utredaren visade tvärtom att det inte är en mänsklig rättighet för samkönade par att ingå just äktenskap.

Vidare påstås nuvarande lagstiftning vara diskriminerande. Utredaren visade tvärtom att den nuvarande lösningen med äktenskap för man-kvinna-relationer och partnerskap för samkönade relationer inte är diskriminerande. Det är någonting som utredaren Hans Regner har slagit fast.

Herr talman! Varför är det då så viktigt för oss att bevara äktenskapet som en relation mellan en man och en kvinna? Så långt tillbaka i den mänskliga historien som det finns bevarade dokument har äktenskapet varit ett erkännande av att samhället är beroende av att man och kvinna lever i en enhet för att tillsammans ta emot och vårda sig om sin avkomma. Äktenskapet är i grunden ett erkännande av den mänskliga naturen och de villkor vi har att leva efter.

Faktum är att vi i alla fysiska hänseenden är självtillräckliga så att vi var och en till exempel har de organ vi behöver för att syresätta blodet

och ta upp näring. Men det finns ett stort undantag där en funktion är delad i två kroppar, nämligen fortplantningen. Det finns bara ett sätt ett barn kan bli till på: genom att arvsanlagen från en man och en kvinna smälter samman. Gentemot den mannen och den kvinnan har barnet sedan rättigheter som bland annat uttrycks i FN:s barnkonvention: Barnet ska så långt det är möjligt ha rätt att få veta om sina föräldrar och bli omvårdad av dem. Det är denna förunderliga sanning som äktenskapet i alla tider utgjort ett socialt och juridiskt erkännande av.

Herr talman! I alla kulturer har äktenskapet tjänat som norm och ideal för att knyta barnet till dess mamma och pappa. Det är en stor del av vad äktenskapet har handlat om så långt tillbaka i den mänskliga erfarenheten som det finns historiska dokument. Just denna norm i fråga om äktenskapet är utredaren Hans Regner mycket tydligt med att vilja förändra. Detta förslag har också utskottsmajoriteten nu gjort till sitt. Äktenskapet ska inte alls syfta till att normativt i samhället tillvarata barns likaberättigande till sina naturliga föräldrar. Nej, det kallar man föraktfullt för den heterosexuella normen – mamma, pappa, barn – och den ska motarbetas.

Att det i vårt land tvärtom finns behov av att stärka exempelvis det första äktenskapet som en man och en kvinna ingår borde vara uppenbart för den som vet att Sverige är det land där den näst lägsta andelen barn får växa upp med både sin mamma och sin pappa. Bara USA har det sämre ställt på det välfärdsområdet.

Herr talman! Det är nästan med ett religiöst svärmeri restalliansen – då menar jag Moderaterna, Centern och Folkpartiet – och oppositionen blandar ihop korten och lyckas inte hålla lagstiftningsprocessen fri från sina värderingar, trosuppfattningar och känslor. Vi kristdemokrater har tvärtom tydligt deklarerat att vi genom vårt förslag vill göra åtskillnad mellan stat och religion.

Inför partnerskapsomröstningen 1994 sade Socialdemokraternas representant Maj-Lis Löw att detta inte är första steget, utan det är steget. Alla vi som sitter i kammaren vet nu att det inte var sant. Min fråga till dem som förordar könsneutrala äktenskap är: Vilken agenda har ni för nästa steg?

Vi vet att Miljöpartiets partistyreelse från sin kongress har i uppdrag att ta fram förslag på en antalsneutral äktenskapslagstiftning. Jag vill fråga Miljöpartiet i kammaren: När beräknar ni att förslaget ska presenteras? När kommer ni att börja driva kravet på månggifte?

Vi vet att Vänsterpartiets partiledare Lars Ohly har sagt att trossamfundens präster inte ska kunna neka att viga homosexuella par. Min fråga till Vänsterpartiet är: När kommer ni att börja driva detta krav på inskränkt religionsfrihet, och tror ni att ni kommer att få med er den övriga oppositionen på detta förslag?

Slutligen vill jag vända mig till Socialdemokraterna. Ni sade 1994 att partnerskapet var sista steget. Adoption, insemination, äktenskap – inget av detta skulle följa. Vad har ni för planer i nästa steg?

Herr talman! Jag måste säga att jag är mycket besviken på det sätt som statsminister Fredrik Reinfeldt, Maud Olofsson och Jan Björklund har hanterat den här frågan. Maud Olofsson har ju definierat hur formen för allianssamarbetet ska fungera: Alla partier ska bidra, och alla partier ska vinna. Det var utgångspunkten för oss när vi nyligen kom överens om energiuppgörelsen, och det var så vi gjorde när vi kom överens om

hur regeringen skulle hantera regionfrågan under resten av mandatperioden. Men i denna för oss kristdemokrater, och för stora delar av svenska folket, mycket viktiga fråga har den fastställda normen för allianssamarbetet inte gällt. Det beklagar jag.

Dagens Nyheters ledarsida, liksom ledarsidorna i de flesta av vårt lands stora dagstidningar, stöder en civilrättslig giftermålsbalk. Också de flesta av Svenska kyrkans biskopar, tillsammans med i princip samtliga samfundsledare, stöder en civilrättslig lösning som Kristdemokraterna föreslagit. Som det sagts tidigare i kammaren är det en lösning som finns i flera länder, bland annat i Frankrike och Italien. Hur kan det komma sig att Moderaterna, Folkpartiet och Centern inte alls velat lyssna på det?

Allra sist: Jag är inte modfälld. Jag tror att verkligheten kommer att hinna ifatt Sverige och att vi inom några årtionden kommer att få se äktenskapet återinföras som ett erkännande av den unika relation en man och en kvinna utgör. Det beslut riksdagens majoritet ämnar fatta i dag den 1 april 2009 tror vi bara kommer att vara en liten parentes i den stora berättelsen om oss människor.

Anf. 59 ANNA KINBERG BATRA (m):

Herr talman! Det har varit många, delvis rörande, personliga vittnesmål i debatten i dag, och jag tänkte också börja med ett.

Jag gifte mig i Svenska kyrkan med en man efter att vi hade varit förlovade så där lagom länge. Jag blev alldeles rörd när Cecilia Wikström läste ur Kärlekens lov och kände mig förflyttad ungefär sju år tillbaka i tiden. Jag minns att det regnade och var ganska kallt, ett typiskt svenskt junibröllop kan man säga. Vi fick så småningom barn. I dag delar vi lagom rättvist på ansvaret för både dagishämtning och disk. Det kan man tycka är traditionellt, borgerligt, tråkigt, äckligt – eller alldeles underbart. Och det får man göra, precis som man vill. Att ha åsikter om hur och med vem man bildar familj ska inte åligga oss politiker. Valet av livspartner måste vara en fråga för individen.

Frågan handlar inte om vad som är fint, rätt eller passar sig enligt vissa värderingar eller traditioner, utan den måste handla om trygghet och rättvisa, som så många tagit upp i dag. Det måste handla om den trygghet som familjen innebär för dem som vill leva i en familj. För mig är det självklart att politiken måste hjälpa till med lagar och regler men inte lägga värderingar i enskilda livsval. Alla människor ska vara lika inför lagen. Det genomsyrar de flesta debatter och beslut i kammaren. Det som egentligen vore konstigt skulle vara att inte tillämpa de principerna även på familjepolitiken. Därför är jag glad och stolt över att vi står här i dag, över att majoriteten i civilutskottet varit så stor. Det hoppas jag förstås att den också blir vid voteringen i eftermiddag.

Två frågor brukar sysselsätta dem som fortfarande tvekar, varav det finns några även inom mitt parti. Den ena frågan gäller barnen och den andra kyrkan. Frågan om barnen brukar handla om det som Mikael Oscarsson var inne på, att äktenskapet skulle vara en förutsättning för reproduktionen, eller att reproduktionen skulle vara en förutsättning för äktenskapet. Men då utesluter man, oavsett varför, tusentals familjer enbart i Sverige. Många heterosexuella människor gifter sig utan att kunna eller vilja skaffa barn. Många barn föds utan att föräldrarna är gifta, däribland de som föds inom ramen för samkönade relationer, med

eller utan ring på fingret. Det kan man tycka vad man vill om, och det har vi hört att många också gör. Det kan man ha privata åsikter om, men vår uppgift som lagstiftare måste vara att få lagen och tryggheten att omfatta så många familjer som möjligt, oavsett hur de ser ut eller hur de kommit till.

Frågan om kyrkan och andra samfund är väldigt viktig, till exempel för dem som är aktiva i kyrkorna. Vissa samfund och präster ser fram emot att börja viga homosexuella. Andra har rakt motsatt uppfattning. Om man tror på en fri kyrka och religionsfrihet är det naturligt att också låta samfunden och prästerna själva välja. Personligen har jag hela tiden drivit den linjen, och jag är mycket nöjd med att lagstiftningsförslaget landar just där, det vill säga att det är neutralt i förhållande både till olika människor och, för den delen, till olika gudar.

Det har som sagt varit en lång resa, och jag ska inte förlänga debatten alltför mycket. Jag vill dock säga att jag är glad över att den varit så respektfull, med enstaka undantag, både inom vårt parti – vi har slitit med frågan väldigt länge – och naturligtvis inom alliansen och riksdagen som helhet. Det påstås ibland att det här skulle vara kontroversiellt eller något som politiskt korrekta politiker, de homosexuella själva eller gayvänliga stockholmare är särskilt intresserade av. En Sifundersökning som gjordes i början av detta år visar emellertid att det handlar om frågor som i dag har brett stöd hos svenska folket. I den undersökningen sade drygt sju av tio att de stödde en äktenskapslagstiftning som inkluderar alla, även de av samma sort.

Det har hänt väldigt mycket med debattklimatet sedan vi började driva den här frågan, många av oss, och sedan debatten om till exempel partnerskap. Då var det mycket ilska, mycket motstånd och mycket tal om vad som var naturligt och inte, äckligt och inte och så vidare. Jag är väldigt glad över att vi har kommit bort från det och i dag kan ta så bred ställning för rättvisa och trygga familjer.

Jag hade allra helst, liksom många samkönade par förstås, velat höra de nämnda kyrkklockorna slå redan i sommar. Men det blir inte så än. Många präster vill som sagt börja redan i dag men får nöja sig med att välsigna. Andra skulle nästan hellre dö än göra det här.

Då är vi tillbaka i det här med frihet och religionsfrihet. Självt skulle jag aldrig vilja vara med i en förening som inte respekterar allas lika värde oavsett livsval. Därför är jag heller inte det. Det måste naturligtvis vara mitt fria val. Däremot är jag medlem i Svenska kyrkan. I den egenskapen ser jag fram emot att kyrkan, Svenska kyrkan i alla fall, så snart som möjligt finner former för att möjliggöra bröllop för så många par som möjligt, för alla par som vill och som har anknytning till kyrkan. Detta tänker jag fortsätta att följa under hösten, när vi har haft kyrkoval och så vidare.

Fru talman! Om bara några veckor får alla gifta sig med den de älskar, oavsett vem det är. Då river vi ett av de allra sista hindren för en trygg och rättvis familjelagstiftning som inte gör skillnad på folk och folk. Jag kommer att vara väldigt stolt när jag trycker på ja-knappen i eftermiddag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Olof Lavesson och Tomas Tobé (båda m).

Prot. 2008/09:95

1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

Anf. 60 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! När jag för flera år sedan fick bevittna en partnerskaps-ceremoni var det först en omtumlande känsla. Men den känslan förbyttes snart i glädje när jag såg den glädje som de båda männen kände när de fick visa sin kärlek, när de fick visa att de hörde ihop i ett äktenskap. Det handlar naturligtvis i realiteten om ett äktenskap också för dem. Deras känslor, deras omsorg för varandra är inte annorlunda bara för att det handlar om två personer av samma kön.

Partnerskapen, som kom för rätt många år sedan, var ett stort steg på sin tid. Men det är juridiskt sett en återvändsgränd, eftersom den bibehåller den grundläggande uppdelningen mellan lagar för heterosexuella och lagar för homosexuella. Därför bör äktenskapsbalken breddas till att omfatta alla par, både homosexuella och heterosexuella. Trossamfunden ska liksom i dag ha valfrihet att avgöra vilka vigslar de vill förrätta.

I juridisk mening innebär äktenskapet ett lagpaket om till exempel arv, försörjningsplikt, namnskick, skatt och socialförsäkringar, det vill säga många av de frågor som dyker upp i ett parförhållande. Att neka samkönade par möjligheten till detta lagpaket skulle bara kunna försvaras om homosexuella och heterosexuella förhållanden såg helt olika ut. Men så är det inte. Kärleken är likadan oavsett könet på den person den riktar sig till. Den känslomässiga och ekonomiska sammanflätning som finns i en parrelation är likadan oavsett om partnerna råkar vara homo-, bi- eller heterosexuella.

Man kan då invända att 1995 års partnerskapslag ger samkönade par tillgång till så gott som alla av äktenskapets effekter. Men det argumentet är inte hållbart. Partnerskapslagen är och förblir en särlagstiftning, och särlagstiftningar utan objektiva skäl kan inte försvaras, lika lite som det vore rimligt att ha en äktenskapslag för gotlänningar och en för fastlandsbor, även om lagarna var lika till innehållet.

Den enda objektiva skillnaden mellan samkönade och olikkönade par är att två personer av samma kön aldrig kan skaffa barn tillsammans på ett biologiskt vis. Men i debatten är det bara gentemot homosexuella som denna begränsning används som förevändning för att förbjuda äktenskap, aldrig gentemot ett heterosexuellt par som av olika skäl inte kan eller inte vill skaffa barn. Dessutom är det så att många homo- och bisexuella har barn.

Ytterst handlar därför dagens förbud mot samkönade äktenskap inte om juridik eller föräldrafrågor, utan om samhällets syn på kärlek mellan personer av samma kön. Den som påstår att lagen inte har färgats av äldre tiders syn på homosexuell samlevnad tar på sig en omöjlig uppgift. Men äktenskapsbegreppet har förändrats över tiden.

Det nuvarande systemet innebär att trossamfunden har vigselrätt, men inte vigseltvång. Det här systemet har fungerat väl, och jag tycker att det ska bibehållas. Så länge staten beviljar vigselrätt åt ett visst trossamfund bör därför samfundets företrädare kunna utöva den här rätten utifrån sin religiösa äktenskapssyn. Folkpartiet är bestämt emot varje slags lagstiftning som skulle innebära att fristående organisationer som till exempel trossamfund kunde åläggas ett tvång att viga enskilda par. Däremot ska det enskilda paret alltid kunna gifta sig inför en civil myndighet.

För att skapa likhet inför lagen är det alltså angeläget att alla par, oavsett personernas kön, tillåts ingå äktenskap. Dagens system med en äkt-

enskapslag för heterosexuella par och en partnerskapslag för samkönade par skapar olikheter på en rad områden. Det skapar också problem, och större delen av de här problemen skulle kunna undanröjas när äktenskapsbalken blir gemensam för alla par.

Med en sådan lösning försvinner också behovet av en särskild lag om registrerat partnerskap. I samband med införandet av en gemensam äktenskapsbalk bör man därför avskaffa partnerskapslagen, och det är också det utskottet föreslår.

Fru talman! Jag tillhör dem som helst skulle se ett obligatoriskt civiläktenskap för alla oavsett kön. Men det handlar om äktenskap, inte om en civil registrering av samlevnad. Det är inte kyrkor och samfund som ska ges monopol på att definiera det viktiga begreppet ”äktenskap” och bestämma vem som har rätt att ingå äktenskap. Min man och jag, som har gift oss borgerligt, har vi inte ett äktenskap? Och om vi inte har ett äktenskap, vad har vi då? Jag hävdar ändå att vi har ett äktenskap, utan att vi för den skull har fått det sanktionerat av kyrkan.

Fru talman! Jag tror att vi i framtiden kommer att få ett obligatoriskt civiläktenskap i likhet med vad som gäller i många andra länder. I avvaktan på det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 61 EVA JOHNSON (kd):

Fru talman! I dag har vi att ta ställning till frågan om könsneutrala äktenskap och civilutskottets betänkande *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*.

Jag vill gärna börja med att instämma i samtliga tidigare anföranden från mina partikolleger här i talarstolen under dagens debatt. De har alla på ett utomordentligt tydligt och bra sätt förklarat Kristdemokraternas inställning i den här frågan.

Jag skulle naturligtvis ytterligare kunna utveckla och fördjupa mig i en rad detaljer som de redan har berört.

Man skulle till exempel kunna tänka sig att hänvisa till tidigare löften från flera partiföreträdare, som i samband med beslutet om partnerskapslagstiftningen tidigare underströk att detta var det sista steget, eftersom likvärdighet inför lagen nu hade uppnåtts.

Jag skulle också kunna fördjupa mig i den oacceptabla och unika hantering som utskottet har valt att behandla den här frågan genom.

Jag skulle kunna påpeka hur flera av riksdagens partier har visat en bedövande brist på lyhördhet gentemot sina medlemmar, stora delar av Sveriges befolkning och våra kyrkor, samfund och religiösa företrädare.

Jag skulle kunna hänvisa till den nuvarande lagstiftningen som säkerställer att de juridiska rättigheterna är likställda mellan människor oberoende av om man lever i ett partnerskap eller i ett äktenskap.

Jag skulle kunna hänvisa till en rad felaktiga citat och olyckliga uttalanden från högt uppsatta partiföreträdare för flera av riksdagens partier som visar en avgrund av okunnighet om vad vi egentligen beslutar i dag.

Jag skulle också kunna välja att fördjupa mig i frågan om religionsfrihet och det faktum att stat och kyrka numera faktiskt är skilda från varandra. Det borde rimligtvis ha den självklara konsekvensen att vi inte kan styra deras eventuella ”ringande” för olika former av samlevnadsalternativ.

Jag skulle kunna lyfta fram det faktum att den nybildade alliansen i civilutskottet har visat prov på minimal lyhördhet inför många av remissinstansernas mycket kritiska synpunkter. Eller så skulle jag kunna hålla en lång utläggning om det återkommande ordet "signalverkan" som vi har hört vid ett flertal tillfällen i ett flertal inlägg från talarstolen i dag. Det handlar om hur man hela tiden understryker vikten av positiv signalverkan för "vissa".

Fru talman! Var finns samma signalverkan mot de religiösa företrädarna som faktiskt är en gigantisk grupp i vårt samhälle i dag? Var finns lyhördheten för deras önskemål, deras rättigheter, deras oro?

Jag skulle också kunna hänvisa till en rad oroande uttalanden från olika partiföreträdare som understryker att det finns fog för oro hos våra religiösa samfund. Inte minst dagens debatt har varit ett utomordentligt tydligt exempel på detta. Där har Vänsterpartiet varit allra tydligast med att man inte har avsikten att fortsättningsvis respektera religionsfriheten om inte alla samfund och religiösa företrädare anpassar sig efter riksdagsmajoritetens önskemål i den här frågan.

Ord som "vigselplikt" och "tills vidare nöjer vi oss" går på tvärs mot vad vi vanligtvis brukar benämna religionsfrihet. Utan att vara spekulativ undrar jag om det inte bara är en tidsfråga innan Vänsterpartiet, möjligtvis tillsammans med Miljöpartiet eller andra från den nybildade alliansen, kommer att resa krav på att religionsfriheten ska avskaffas eller åtminstone omdefinieras.

Jag skulle kunna hävda att vi i dag har för avsikt att lagstifta för att förändra ett semantiskt faktum. Flera talare har ju också redan erkänt att det nu inte handlar om rättigheter i deras faktiska bemärkelse. De är redan tillgodosedda. Det har vi hört gång på gång här från talarstolen. Det handlar om signalverkan och attityder.

Vi kommer alltså i dag att lagstifta om signalverkan och attityder. Jag hävdar bestämt att det vore betydligt bättre att bearbeta felaktiga attityder än att lagstifta om en förändring för att sedan få fortsätta att bearbeta attityder.

Jag skulle också kunna hävda att det har gått politisk prestige i den här frågan som har hindrat en konstruktiv diskussion. Till det hittar jag stöd hos diverse bloggare, ledarskribenter och politiska kolleger. Jag har själv kunnat läsa det på bloggar hos dem som i dag kommer att rösta för förslaget i den här kammaren.

De har i olika sammanhang skrivit att de egentligen är för det kristdemokratiska förslaget, förordar civilrättslig samlevnadsbalk och egentligen tycker som vi. Men de röstar på tvärs.

Samtidigt får vi gång på gång höra att det inte är ett riktigt bra förslag. Det är inte färdigbearbetat utan en början. Det bara bekräftar det vi tidigare hört. Förslaget är inte genomarbetat. Det kommer att behöva bearbetas igen.

Fru talman! Vi är många som menar att en civilrättslig äktenskapslagstiftning borde vara en självklar konsekvens av att kyrka och stat nu är åtskilda. Något hållbart argument för övriga partiers förslag har knappast framförts. Man har i stället valt en linje som innebär en total avsaknad av känslighet inför den massiva kritik som har riktats mot det hoprafsade förslag som vi nu i dag har att ta ställning till.

Den enda, om än mycket vaga, trösten i det här sammanhanget är att jag är fullständigt övertygad om, vilket också har bekräftats här från talarstolen, att det här förslaget kommer att bli en kort parentes i svensk historia.

Med en civilrättslig giftermålsbalk skulle lagstiftningen ha blivit likadana för alla vuxna par som önskar gifta sig samtidigt som vi visar en tydlig respekt för religionsfriheten. För oss är det obegripligt att inte fler än hittills sagt sig vara villiga att medverka till en så konstruktiv lösning som skulle kunna samla stora delar av svenska folket.

Jag har nämnt några tänkbara utgångspunkter som jag hade kunnat stanna upp vid. Jag bara nämnde dem.

Fru talman! Jag kommer att ägna de allra sista minuterna av mitt anförande åt en vädjan från djupet av mitt hjärta.

Vi har i dag från talarstolen fått en beskrivning från en rad talare som har hävdat att det är sex partier som står eniga mot Kristdemokraterna. Ett sådant uttalande kan man bara tolka på två sätt.

Antingen vägrar ni att erkänna att detta är en fråga som gräver ett dike tvärsigenom flera av partierna. Ni borde i varje fall vara så rakryggade att ni erkänner de interna diskussioner som ni har brottats med under månader, flera mer, andra något mindre. Men påstå inte att ni står enade i den här frågan! Eller också erkänner ni att det finns en avgrund av synpunkter inom era respektive partier.

Men ni väljer att bortse från det. Det politiskt korrekta är viktigare än att lyssna till det som är medlemmarnas önskemål. Det är förödande, och det skapar en avgrund i tilltron till det politiska etablissemang och till oss som företräder våra väljare.

Jag skulle vilja vädja till samtliga riksdagskolleger i dag. Ni är inte överens. Det är inte ni mot oss. Det är en djup splittring i flera av partierna. Var ärliga när ni voterar! Följ det som era väljare förväntar sig av er och våga ha civilkurage.

Anf. 62 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Ibland när man har debatter och är upprörd, vilket Eva Johnsson är, kan man konstatera att man tar i och att det blir mycket övertoner och många superlativer.

En gigantisk grupp som är emot, talar Eva Johnsson om. Var är den där gigantiska gruppen som är emot lagförslaget? Vem är det som skulle förlora på förslaget, och på vilket sätt är det här ett hoprafsat förslag? Det skulle jag vilja veta.

Såvitt jag vet har detta följt en ganska traditionell svensk ordning för hur lagförslag kommer till. Nummer ett: Man får ett uttalande från riksdagen, eller så tar regeringen ett initiativ. I det här fallet var det riksdagen som ville ha en utredning. Nummer två: Utredningen lägger fram sitt betänkande. Det går ut på remiss. Det ligger ett antal veckor eller månader, kanske något år, på departementet. Sedan kommer det en proposition. Skillnaden med det här var att man inte lyckades få fram någon proposition. Därför lät man det gå till riksdagen för att behandlas. Det kallar inte jag för hoprafsat, fru talman. Det kallar jag för en ganska traditionell ordning. Det är så man brukar hantera de flesta lagförslag som vi hanterar i vår riksdag.

Jag är också intresserad av att veta vem det är som skulle förlora på detta förslag. På vilket sätt urgröper det äktenskapet mellan man och kvinna att även samkönade par får del av detta? Jag har så svårt att förstå det. Förklara det intellektuellt för mig någon gång, Eva Johnsson! Jag har inte fått någon förklaring till varför äktenskapet skulle bli sämre för en man och en kvinna som är gifta med varandra för att två män eller två kvinnor får gifta sig med varandra.

Anf. 63 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Börje Vestlund tror att jag är upprörd. Det är jag inte. Det är länge sedan jag var upprörd. Däremot känner jag ett stort engagemang i frågan. Det kommer jag att fortsätta att göra, och jag är glad för att jag kan behålla engagemanget inte bara i den här frågan utan i mitt politiska uppdrag som helhet. Det tror jag är en tillgång.

Börje Vestlund undrar över den gigantiska grupp som jag beskrev. Jag vet inte hur Börje Vestlund har läst svaren från remissinstanserna. Jag upplevde inte att majoriteten av remissinstanserna direkt gjorde vågen. Kände inte Börje Vestlund när han läste svaren att det kanske fanns en och annan synpunkt som man borde ha tagit hänsyn till? Det var ingen liten grupp. Det var tunga remissinstanser.

Vilka är förlorarna? Jag kan än en gång hänvisa till de remissinstanser som har haft starka synpunkter på det nuvarande förslaget.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Börje Vestlund i stället. Varför kan inte ni stödja vårt förslag? Vad är det för fel på det förslag som vi har och som dessutom redan praktiseras, finns och är beslutat om i väldigt många länder över hela världen där man, precis som i Sverige, har skilt kyrkan från staten? Varför, Börje Vestlund, vill inte ni ta konsekvenserna av det beslut som vi har fattat här i riksdagen?

Anf. 64 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Ursäkta mig, men nu förstod jag inte vad Eva Johnsson menar med att vi inte vill ta ansvar för det beslut vi fattar. Vi tar visst ansvar för det beslut vi fattar.

Min fråga var vilka som skulle förlora på det här. Enligt Eva Johnssons tolkning är det tydligen remissinstanserna som förlorar på det. Jag är hemskt ledsen, men jag kan inte förstå vad hon menar med remissinstanserna. Jag tror att jag har läst alla remissvar på utredningen. Jag måste säga att några saker är tydliga. De man kunde förvänta sig har svarat ungefär på det sätt som jag hade föreställt mig att man skulle svara på. Sedan fanns det några, typ domstolar och några myndigheter, som på detaljnivå hade synpunkter på förslagen. Det är som det brukar vara. Jag var inte särskilt förvånad. Jag tyckte inte att det var någonting nytt under solen som framkom.

Jag vet inte om man ska värdera vissa remissinstanser högre än andra. Det gäller ju alltid att göra en sammanvägning i slutändan. Det handlar också om vad det är vi har gått till val på.

Eva Johnsson säger också att vi inte är så eniga och att partierna har olika uppfattning. Om jag ska avslöja vad som händer i den socialdemokratiska riksdagsgruppen kan jag berätta att frågan har varit uppe ett par gånger under mandatperioden, och vi har inte haft något som har haft några invändningar i något sammanhang när vi har diskuterat denna

fråga. För vår del kan jag i alla fall säga att vi från Socialdemokraterna är totalt eniga. Hur andra har det kan jag inte svara för, men vi är i alla fall eniga.

Jag tycker fortfarande att det är väldigt konstigt att jag inte kan få svar på min fråga efter alla dessa år som man har diskuterat detta: Vem förlorar på att två personer av samma kön får gifta sig? Förlorar mannen och kvinnan som är gifta med varandra? Det svaret får jag aldrig. Men det kanske är remissinstanserna som är det rätta svaret; jag vet inte.

Anf. 65 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Då ska jag förklara för Börje Vestlund vilken fråga och vilket beslut jag menade att man inte har tagit hänsyn till. Det handlar om beslutet att skilja kyrkan från staten. Om man har valt att statskyrkan inte ska vara statskyrka längre utan att kyrka och stat ska vara skilda åt tycker jag att det är en självklar konsekvens att man inte heller har en automatisk överföring av vigselrätten till vår statskyrka. Vi ska skilja på det. Staten är stat och kyrkan är kyrka. Sedan får man utforma sina ceremonier på det sätt man vill.

Jag kan gärna sätta mig ned och rita och förklara ännu tydligare om inte Börje Vestlund riktigt förstår vad jag menar. Men jag hinner inte mer på de två minuter jag har nu.

Det är väl trevligt att den socialdemokratiska riksdagsgruppen är enig i frågan. Det är väl härligt om ni kan vara det. Ni har kanske inte 100 procent av era medlemmar med er i alla fall. Jag träffar åtminstone medlemmar som är förundrade nere på den småländska landsbygden. De har röstat på er, och de undrar vad det är ni håller på med. Det brukar vi inom vårt parti kalla för att tappa kontakten med dem man företräder. Men det är väl härligt att ni i riksdagsgruppen är överens.

Anf. 66 LARS-ARNE STAXÄNG (m):

Fru talman! För drygt tio år sedan debatterade man i denna kammare kyrkans skiljande från staten. Av många anledningar hade tiden kommit i kapp den svenska ordningen att regering och riksdag skulle ha ett avgörande inflytande i religiösa och kristna värderingsfrågor. I förorden till denna lag nämner man bland annat just att äktenskapsfrågor bör hanteras inom de religiösa samfundet och inte beslutas om i riksdagen.

En av de främsta ståndspunkterna för denna förändring är naturligtvis att Sverige i dag är ett mycket mer sekulariserat och mångkulturellt land än någonsin tidigare. Därför är det i dag omöjligt att ha en homogen statsreligion. Denna ordning finns också i många andra länder, där det är en självklarhet att skilja statliga förordningar, lagar och regler från religiösa ordningar och ceremonier.

Redan för 40 år sedan förde statsrådet Herman Kling, socialdemokrat, fram tanken på en borgerlig registreringsplikt som staten skulle ansvara för. Här skulle staten även ha ett ansvar för kontrollen av att inga äktenskapshinder föreligger, men i övrigt skulle det ligga på de enskilda parterna och kyrkorna om man ville ha något slags bröllopsceremoni.

Är allt detta glömt i dag? Är vi tillbaka på ruta ett och ska återinföra en statskyrka igen? Detta är relevanta frågor när man har läst igenom de motioner som ligger till grund för denna debatt om könsneutrala äktenskap.

Bakgrunden till förslaget känner vi till och kan sympatisera med på olika sätt, nämligen att alla människor ska kunna manifesteras sin kärlek till varandra och kunna få samhällets bekräftelse och skydd för detta. Denna önskan har jag i all ödmjukhet mycket stor förståelse för. Därför vill jag säga att jag är mycket glad för att den här frågan har debatterats med mycket stor respekt inom mitt parti Moderaterna, även för oss som har en annorlunda uppfattning.

Jag anser att majoritetsförslaget som föreslår att riksdagen ska besluta om hur ett äktenskap ska se ut och vilka regler som de religiösa samfundet får anta eller förkasta är totalt fel väg att gå. Enligt min mening ska självfallet riksdagen och staten reglera och se till att par, oavsett kön, får en offentlig och legitim registrering i Sverige. Detta kan naturligtvis ske på olika sätt men kan till exempel göras i anslutning till hindersprövningen på skatteförvaltningen.

Men jag vänder mig emot att staten ska reglera äktenskapsceremonin. Då går man verkligen in och styr i de religiösa frågorna. Man säger dessutom till samfundet, enligt det förslag som föreligger: Gör ni inte som vi bestämt så får ni ingen vigselrätt.

Fru talman! I Hans Regners utredning framför han på flera ställen att huvudorsaken till att man vill förändra lagen om äktenskapsfrågor inte är av juridisk art. Han betonar faktiskt på flera ställen att det handlar om just äktenskapets högre symbolvärde för alla typer av vigslar och giftermål.

Men han säger också, helt riktigt enligt min mening: "Ett system med enbart borgerlig vigsel ger i och för sig på ett klarare sätt uttryck för äktenskapet som ett rent civilrättsligt förhållande."

Kan det sägas klarare än så? Utredaren Hans Regner anser att den klaraste och renaste modellen som håller för alla påfrestningar framåt är att man renodlar den statliga delen från den kyrkliga ceremonin. Det är ett system som tar hänsyn till alla religioner och samfund. Det är ett system där riksdag och regering beslutar om det som staten har att hantera och därefter släpper alla synpunkter på de religiösa inramningarna och ceremonierna.

Varför vill då inte Hans Regner föreslå detta? Vi hörde till exempel att ledamoten Ulf Holm har varit med och skrivit uppdragsbeskrivningen. Svaret är ganska enkelt: Hans Regner tror inte att den allmänna opinionen vill ha ett sådant system. Han tror också att det skulle bli praktiska problem och dyrt för staten.

Det är vad han säger i sin utredning. Men ändå är det precis så här det fungerar med dopgudstjänsten i dag, fast det har vi inte haft någon riksdagsdebatt om. Barnet registreras i dag hos Skattemyndigheten och får sitt namn efter föräldrarnas förslag. De föräldrar som efter övertygelse vill ge sitt barn en dopgudstjänst gör detta hos Svenska kyrkan eller något annat samfund eller religion. Besvärligare än så behöver det inte vara.

Dessutom är det intressant att läsa om vad det förslag som föreligger här i dag tänker erbjuda de människor som har partnerskap i dag. Dessa människor ska få en frivillig rätt att omvandla sina förhållanden till äktenskap med en registrering på Skattemyndigheten. Ibland går det tydligt riktigt bra med en sådan modell!

En konsekvens av att man nu inför den nya lagen om könsneutrala äktenskap blir att de homosexuella par som vill gifta sig i många fall får vänta åtminstone till i höst. Det blir inte i dag, som någon sade förut, och det blir inte den 1 maj utan faktiskt först i höst.

Majoriteten föreslår att de lagvigda domarna ska fråntas sin vigselrätt. Därför kommer det att vara helt avgörande hur många par kommunerna klarar av att viga. En av vigselförrättarna, hörde vi förut, är vänsterpartisten Egon Frid. Det finns många andra i kommunerna.

Sedan måste vi också vänta in resultatet av hur Svenska kyrkan på kyrkomötet kommer att besluta i denna fråga till hösten. Många antar att den frågan redan är given. Kommer man, som nio biskopar vill, att avstå från sin vigselrätt eller kommer man att säga ja, som fyra andra biskopar vill? Detta kommer självklart att påverka denna lags genomförande och hur det kommer att fungera i praktiken.

Nej – då är det bättre att gå med på vårt förslag att ha en gemensam offentlig registrering, med eller utan ceremoni, och att staten fråntar kyrkor och samfund myndighetsutövande juridiskt bindande vigslar. Då kunde alla samfund och religioner ha sin ceremoniella utformning utan några synpunkter från Sveriges riksdag. Då får man, i likhet med många andra länder, ett system som är uthålligt och håller en rågräns mellan stat och religion, allt efter FN:s mål och stadgar.

Fru talman! Jag vill därför yrka bifall till vår motion i oppositionsgruppen i Moderaterna, nämligen 2008/09:C7.

Anf. 67 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det har sagts så mycket klokt här, så jag ska försöka att inte upprepa alltför mycket. Men jag har några reflexioner, mer eller mindre sammanhängande kanske.

Någon har talat här om människovärdet. Ordet människovärde har använts i ett par sammanhang. Jag tycker att det ändå måste få slås fast att människovärdet inte har att göra med sexualitet, vare sig den är heterosexuell eller homosexuell. Människovärdet har inte ens att göra med hat eller kärlek. Människovärdet sitter på varje människas panna, och det här är något som vi måste hålla styvt på: att inte börja kategorisera människovärdet utifrån olika ståndpunkter i frågor, vilka de än är.

Det kan heller inte vara väldigt egendomligt för kammarens ledamöter att det finns ett parti bland sju som håller fast vid en kulturell ordning som har gällt inte bara i vårt land, utan i olika kulturer världen över i decennier och århundraden – vi kan resonera om hur många. Det kan inte vara häpnadsväckande om ett av sju partier fortsätter att tro att de här hävdvunna erfarenheterna inte med en gång ska kastas i väg.

Sedan förstår jag ju att om man har sex partier – det är inte vardagsmat i den här kammaren – så är man stolt över det. Någon sade att det kommer att bli grönt på voteringstavlorna. Jag kan erinra mig en period när jag satt ensam här mellan 1985 och 1988 och hade *ett* ljus för egen del. Men jag trodde att jag hade rätt, och någon enstaka gång har det visat sig att efteråt fick jag rätt. Om någon är mycket intresserad av vad det handlade om kan jag berätta det efteråt här utanför kammaren.

Att det är sex partier är alltså i sig ingen garanti för att man har rätt. Jag förstår att många tycker att då är det klart. Men det är inte absolut

säkert om man ser detta i ett historiskt perspektiv med den hållning som har gällt i, som jag säger, kultur efter kultur, århundrade efter århundrade.

Nu ser jag, fru talman, att Cecilia Wikström inte är här. Hon gjorde gällande att detta inte hade något med teologi att göra. Då kan jag påstå med bestämdhet att hon inte är alldeles oemotsagd när hon påstår något sådant – därmed inte sagt att vi ska börja teologisera från den här talarstolen.

För mig är det alltså så, och jag hoppas att man kan få respekt för den hållningen, att det här egentligen inte handlar om ordalydelser i paragrafer, utan det handlar om tilltro till familjens roll, den lilla naturliga gemenskapens roll för samhällsbygget. Och faktiskt också, även om ni nu vill förneka att jag har den ståndpunkten, så hyser jag den i alla fall: Det handlar om barnens situation i samhället.

Jag har varit med så länge i politiken, som ni vet och som syns, så jag kommer väldigt väl ihåg 60-talet.

Då skulle äktenskapet bort. Här finns företrädare för partier, inte ett utan flera, som kämpade tappert för att äktenskapet var något alldeles förlegat. Bort ur vårt samhälle! Familjen var en förkvävande – det är ett direkt citat – institution. Så lät det på 60-talet. I dag låter det annorlunda när vi talar om äktenskapet.

Jag tycker inte heller att det ska förvåna någon att man definitionsmässigt säger att äktenskap är samlevnad mellan kvinna och man. Äktenskap är inte per definition partnerskap, partnerskap är inte per definition äktenskap och samboförhållande är någonting annat än partnerskap. Därmed har man inte sysslat med någonting som ska kallas diskriminering. Det är just ordet diskriminering, tror jag, som skickligt har använts och fått många att tänka: Nej, diskriminering vill jag absolut inte vara med om. Vem vill det? Och så har man ställt upp på det lagförslag som har tagits fram. Det har varit användbart i opinionsbildandet att tala om att det här är diskriminering.

Men om, och detta är alltså för mig helt obegripligt, man nu ska använda ordet diskriminering borde det vara en självklarhet att ställa upp på det förslag som Kristdemokraterna har lagt fram. Nu beslutar riksdagen – jag höll på att säga med berätt mod – att myndighetsutövare, och det har sagts här tidigare, ska ha rätt att kategorisera par, vägra att vara myndighetsutövare. Är inte det diskriminering? Det är för mig mycket mer diskriminerande än att stå fast vid den definition som har gällt, jag höll på att säga i tid och otid.

Sedan kan inte jag tro att moderater, centerpartister, folkpartister och socialdemokrater föreställer sig att det framöver kommer att vara acceptabelt att myndighetsutövare säger: Nej, jag viger inte er. Det har också antytts att det är en övergång, så diskrimineringen skulle, om man vill vara lite sarkastisk, vara acceptabel under en övergångsperiod, hur lång den än blir. Det vet vi inte. Det kan inte vara så, fru talman, att man har kalkylerat med detta rent taktiskt, att vi tar det här steget. Det är ju så det sker: ett steg, sedan två steg.

Jag tycker inte att alliansregeringen har skött det här bra. Det skulle vara sällsamt om jag påstod någonting sådant. Det är inte roligt att säga att det här tycker jag inte är bra. Jag tycker inte att utskottet heller har skött detta på ett hedervärt sätt. Jag tycker också att det är märkligt att ett beslut av den här digniteten baseras på en ensamutredares resultat.

Någon har sagt här – och det lyser väldigt klart igenom, vågar jag också påstå – att det i tankegodset inte riktigt har blivit klart att kyrkan är skild från staten. Därför är det också på sitt sätt lite märkligt, för att bara få det sagt, fru talman, att kyrkomötet, som om inte det vore politiserat, nu ska fatta beslut i den här frågan. Det finns väl de här som har sina förlängda armar in i kyrkomötet, trots att kyrkan är skild från staten. Jag påstår inte att vi i vårt parti står helt fria där heller.

Fru talman! Vi som fattar beslut i detta ärende, vilken sida vi än står på, tar på oss, om jag får uttrycka det så, ett stort ansvar. Jag kan inte låta bli att säga – även om ni inte tycker att detta hör hit så säger jag det i alla fall, som något slags budskap till mig själv om inte annat – att det inte är så att heterosexuella eller homosexuella par har rätt till barn, men barn har rätt till sina biologiska föräldrar i görligaste mån.

Av och till går det serier på tv där man får följa barn som med något tv-team i stort sett jagar världen över för att se om de kan hitta en mamma, en pappa eller syskon. Det är inte helt ointressant för oss som biologiska varelser att ha kunskap om vårt ursprung i den mån man nu kan få det. Jag vill inte som lagstiftare vara med och försämra den möjligheten. Det gäller då inte enbart den här frågan utan flera andra.

Det beslut som tas i dag utvärderas inte vare sig i morgon eller i övermorgon. När det utvärderas är inte jag så säker på att vi som i dag har platser här i kammaren har det, men jag tror att riksdagens beslut får stora konsekvenser för framtiden.

Jag vet mycket väl att jag inte har med andra partiers inre liv att göra, men efter alla år här i riksdagen kan jag inte låta bli utan jag tar mig friheten att säga att jag inte känner igen Moderata samlingspartiet. Jag dristar mig att retoriskt fråga vart frisinnet, som jag lärde känna det, tagit vägen. Fälldins ledarskap har jag inte heller märkt mycket av här i dag.

Det är nya tider. Det är nya partier. Så är det. Och vi som lever i nuet tror alltid att vi har den största klarsyn som någonsin har funnits och exponerats i mänsklighetens historia. Det har alla generationer trott. Det har säkert alla ledamöter i en eller annan kammare trott. Vi kan inte vara helt säkra på att det är så. Reflexionen och eftertanken kan under inga omständigheter vara till förfång eller skada ens i vår hetsjakt på allt det nya och så kallat moderna.

För min egen del vill jag avsluta med att säga att jag tror att det svenska folkhemmet, barn och ungdomar, vi alla, skulle må mycket bättre om vi i detta sammanhang, i andra sammanhang, i alla sammanhang vågade värdera och arbeta för en renässans för trohet, för familj och, fru talman, för de värden som varar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Yvonne Andersson, Annelie Enochson, Lars Gustafsson, Eva Johnsson, Lars-Axel Nordell och Ingemar Vänerlöv (alla kd).

Anf. 68 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Det är lite med en dåres envishet jag står här och ställer samma fråga för tredje gången. Jag har hört Kristdemokraterna med all respekt, för barn och barns behov tror jag är min prioriterade fråga, säga att äktenskapet ger barnen en större trygghet. Då ställer jag denna fråga igen: Vad är det som gör att kd tycker att barnen till homosexuella föräldrar inte ska ha samma trygghet som barn till gifta heterosexuella föräldrar?

De allra flesta barn som jag känner som har föräldrar som är homosexuella har både en mamma och en pappa. De lever ungefär på samma sätt som otroligt många barn gör i dag, i växelvis boende. Det är bara det att i stället för att man lämnar sin biologiska mamma och åker till sin biologiska pappa med plastmamma, som jag tycker är ett jättefulgt ord, och vice versa är det så att man lever hos sin biologiska pappa med sin extrapappa och sedan åker till sin biologiska mamma och lever med henne och sin extramamma i den familjen. Där finns inte någon speciell skillnad.

Den skillnad som faktiskt finns, som kd inte heller har velat, är att vi i Sverige har en lag som säger att barn som är inseminerade har rätt att ta reda på sin biologiska pappa, eller rättare sagt donatorn, medan vi förnekade barnen detta eftersom de föräldrarna får åka till länder där det här inte är möjligt.

Det var många frågor. Jag hoppas herr Svensson kan reda ut dem.

Anf. 69 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är självklart att barn ska ha samma trygghet vilken uppväxt de än har, om de är föräldralösa, är barn till ensamstående eller har föräldrar av samma kön. Men det kan kanske finnas ett visst mått av trygghet i att försöka stå för principen att barn har rätt till sina biologiska föräldrar så långt man kan hålla fast vid den principen. Det är just det jag stryker under.

Anf. 70 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Där är vi helt överens.

Att stifta en lag – den övergripande lagen säger en sak – får också konsekvenser ned i samhället. Den ändrar människors attityder och värderingar. Det har vi varit med om många gånger, till exempel lagen om förbud mot aga, prostitution. De gjorde att människor per automatik ändrade sina vanor.

Det är samma här. De barn som har föräldrar som lever i samkönade förhållanden lever med att det är accepterat att de inte har riktigt samma rättigheter. Värderingarna gör att de blir utfrysade. De mår alltså inte speciellt bra, inte på grund av att de inte lever i en trygg relation med sina föräldrar utan för att det är precis vi som är runt omkring som tillåter mobbning. Vi tillåter att barnen får mobba varandra.

Jag har själv en son – det är några år sedan – som under en hemkundskapstimma i skolan tog en konflikt med en fröken när en tvårummare skulle inredas med hjälp av Ikeakatalogen. Det skulle vara en pojke och en flicka, en pojke och en flicka. Så blev det två flickor kvar. Då sade fröken att Lisa fick vara Kalle. Då sade min son att de kunde väl flytta

ihop, att det var väl inget konstigt. Då avfärdade denna fröken honom med att sådant snusk sysslade de inte med i denna skola.

Det finns attityder och värderingar som det är viktigt att vi tar hand om. En av de möjligheter vi har är att se till att alla har samma rätt och värde genom att vi inte skapar olika lagar för olika personer.
(Applåder)

Anf. 71 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Mobbning ska naturligtvis inte tillåtas under några omständigheter. Tyvärr finns det mycket mobbning i vårt samhälle utifrån de mest skiftande förhållanden. Det ska inte tillåtas. Det ska väl inte sägas av en riksdagsledamot att vi tillåter att barn mobbas. Det gör vi inte. Jag tror dessutom att det förslag som Kristdemokraterna lägger fram skulle ta bort en del av det som kanske byggs in i det förslag som nu läggs fram – enligt mitt sätt att se.

Jag kanske inte hängde med i all den exemplifiering som skedde här. Men det står fortfarande kvar det jag fick höra som inledande påpekande, nämligen att vi är överens om att ett barn har två biologiska föräldrar. Jag hade varit häpen om vi inte hade varit överens om det påpekandet.

Anf. 72 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Alf Svensson inledde med att påstå att människovärdet inte har någonting med den könsneutrala äktenskapslagstiftningen att göra. Människovärdet är något som sitter i pannan på oss. Jag vet inte var Alf Svenssons människovärde sitter, i eller utanför kroppen, men för mig är det viktigt att så länge det finns människor som diskrimineras, så länge det finns människor som inte upplever en verklig jämlikhet i samhället, finns det ett mindre människovärde. Jag tror att människovärdet är en viktig känsla vi bär med oss, att det är något som integreras i våra personligheter.

Detta är just en jämlikhetsfråga, att vi gör det möjligt för en grupp som har upplevt sig som diskriminerad att ingå äktenskap. Det är en viktig demokrati- och jämlikhetsfråga att vi tar bort den diskrimineringen. Jag hoppas att Alf Svensson delar den uppfattningen.

Alf Svensson tar upp Kristdemokraternas syn på kärnfamiljen. Alla vi som i olika sammanhang har studerat hur familjer fungerar internt och externt kan inte belägga att kärnfamiljen är en drömmodell. Vi måste bejaka alla typer av familjebildningar som bygger på kärlek och ansvarsfulla föräldrar oavsett kön. Därför är det viktigt för barnens och familjens trygghet att vi med vår lagstiftning uttrycker detta. Tryggheten är lika viktig för alla barn. Jag hoppas verkligen att Alf Svensson delar den grundsynen.

Anf. 73 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det förslag som Kristdemokraterna har lagt fram skulle eliminera det som nu talas om som diskriminering.

Låt mig komma med en motfråga. Nej, det ska jag förresten inte bry mig om. Jag vet att Vänsterpartiet är det parti som tycker att det är orimligt att någon ska ha rätt att vägra att viga. Men ni går väl nu in i en gemenskap där detta blir möjligt? Vi lägger fram ett förslag som visar att det här finns en samlevnadslagstiftning som man får använda sig av som

samkönade eller som heterosexuella. Sedan har myndighetsutövarna rätt att bestämma huruvida de vill viga eller inte. Det är Egon Frid med och beslutar om. Hur går det ihop med vad Egon Frid lyfter fram här och ställer frågor till mig om?

Det ska betonas starkt att när man talar om människovärde talar man inte om sexuell läggning, förståndsgåvor eller vad man än kan dra upp i sammanhanget. Det var det jag ville ha sagt inledningsvis.

Anf. 74 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Hur man bemöts utifrån sin sexuella läggning påverkar människovärdet som person och i samhället i stort.

En del av diskussionen har handlat om att Alf Svensson är kritisk mot och besviken på sin egen regering, på samarbetsparterna. Ni beskyller civilutskottet för ett felaktigt arbete med betänkandet, på grunder som egentligen ska riktas mot era samarbetspartier i riksdagen. Det är dem ni är mest besvikna på, men ni skjuter på civilutskottet i stället.

Alf Svensson vet att ni inte har majoritet i alla frågor i regeringspartierna, och vi i Vänsterpartiet har inte majoritet i alla oppositionsfrågorna i vårt samarbete. Här handlar det om att ge och ta. I det här fallet har det varit oerhört viktigt att få till stånd den könsneutrala äktenskapslagstiftningen. Den är oerhört viktig ur ett internationellt perspektiv, till exempel för att den ska vara jämförbar när det handlar om barnperspektivet internationellt.

Det är helt riktigt att lagstiftningen möjliggör diskriminering eftersom vigselrätten finns kvar. Men den här frågan handlar om den kritik som Alf Svensson, Lars-Arne och många andra har lyft fram, nämligen att vi måste respektera vad folket tycker. Ungefär 70 procent av svenska folket förväntar sig att Svenska kyrkan ska vara den part i samhället som utgör den största delen av dem som har vigselrätt. Det var omöjligt att i nuläget gå emot den opinionen. Då hade vi inte kommit till ett beslut över huvud taget.

Vi försvarar inte diskriminering. Den här lagstiftningen uppmanar inte till diskriminering. Den gör det möjligt att diskriminera genom att vigselrätten finns kvar.

Anf. 75 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är lite sensationellt att Egon Frid säger att lagstiftningen möjliggör diskriminering. Jag respekterar det. Därför drog jag tillbaka min fråga huruvida Egon Frid var med på det inte eller inte. Jag vet att Vänsterpartiet ogillar det, men nu är ni ändå med om den lagstiftningen och ni får finna er i att diskrimineringen påtalas.

Jag tycker inte att allt regeringen gör är värt att applådera i högan sky. Jag skulle gratulera Egon Frid om han hamnade i den situationen – vilket jag hoppas inte inträffar – om hans parti finns med i en kommande regering.

Anf. 76 OLOF LAVESSON (m):

Fru talman! Föregående talare nämnde att man inte riktigt kände igen sig i Moderata samlingspartiet. Det kanske inte behöver vara någonting jättenegativt i den här frågan. Men man kan fundera över vad som är moderat politik.

För mig och för mitt parti är det allas lika värde och individens frihet till sina livsval som är grundstenarna. Vår utgångspunkt är att kärleken mellan samkönade par är lika mycket värd som kärleken mellan heterosexuella par. Därför var det med ett ”äntligen” som vi tog tydlig ställning för könsneutrala äktenskap vid vår partistämman 2007. Därför slår vi i vårt kyrkopolitiska program fast att homosexuella par ska kunna ingå äktenskap i Svenska kyrkan, och därför är vi i dag med och bildar en stark och stabil majoritet i Sveriges riksdag. Valet av livspartner är och ska vara en fråga för den enskilde. Lagstiftningen ska ha sin bas i hur samhället de facto ser ut, inte i politiskt önsketänkande bakom skyggglappar.

Jag tänkte i dag uppehålla mig lite vid de reaktioner och de argument som jag har mött sedan vi stod här senast, för ett år sedan.

Att detta är en fråga som engagerar är ställt bortom allt tvivel. För vissa har det varit en långvarig kamp för en könsneutral äktenskapslagstiftning, en kamp som man nu äntligen börjar se ett slut på. Många andra är förvånade och trodde att vi har kunnat det här hela tiden.

Motståndet har kanske inte varit så brett som det ibland har hävdats, men det har varit väldigt starkt från vissa grupper. Ibland har det tagit sig orimliga proportioner. Jag har fått mejl som innehåller ett språk som jag ogärna tar i min mun och som definitivt inte passar sig för riksdagens talarstol. Men även bakom dem som varit lite mer nyanserade och vårdade i sin ton döljer sig en ganska beklämmande syn på såväl homosexuella som andra som inte passar in i det så kallat önskvärda.

När samkönade förhållanden beskrivs är det den sexuella handlingen som står i fokus. Att kärleken skulle kunna vara densamma som den mellan man och kvinna ses som både orimligt och omöjligt. Kärleksfulla relationer beskrivs som ett resultat av effektiv lobbyism. Allt som inte är klassisk kärnfamilj beskylls för att vara tillfälliga trender i otakt med verkligheten.

En av de mer osmakliga jämförelserna gick att läsa häromdagen i tidningen Världen idag. Där skriver man på ledarplats följande:

”Historien visar oss att tidsandan kan få politiker att fångas av de mest absurda idéer. Det var en enig riksdag som år 1921 beslutade om ett rasbiologiskt institut i Uppsala – motionen som låg till grund för det nazistiska beslutet var undertecknad av statsministern Per Albin Hansson (S). Statsministern Fredrik Reinfeldts personliga engagemang för en socialistisk familjepolitik, kommer med all sannolikhet att te sig lika motsägelsefull i framtiden.”

Ska man dock försöka bemöta två av de mer sansade motargumenten – det är även de som har debatterats i kammaren här i dag – som många mejl och telefonsamtal har kretsat kring, rör de dels själva äktenskapsbegreppet, dels barnperspektivet.

Själv har jag alltid reagerat ganska starkt när man använt barn som politiska slagträn i debatten. Barnens bästa är det kanske allra viktigaste argumentet i familjepolitiken, men det talar för en rättvis och inkluderande familjelagstiftning, inte emot den.

Sydsvenska Dagbladet har de senaste dagarna haft en serie om så kallade regnbågsfamiljer, det vill säga homosexuella, bisexuella eller transpersoner med barn. I går intervjuades Hanne Gorton Lindblad, som är aktuell med en fotografiutställning om just regnbågsfamiljer som öppnar

i Malmö på fredag. Hanne Gorton Lindblad är själv uppvuxen med två mammor och två pappor och beskriver sin egen uppväxt som varken särskilt cool eller konstig. Det enda som var annorlunda var ibland omvärldens reaktioner.

Själv berättar hon: ”Till slut kom en vändpunkt, när jag tröttnat på att folk tyckte synd om mig. Jag ville visa: jag far inte illa. Det är inget fel på min familj. Vi är bara annorlunda för att samhället behandlar oss annorlunda.”

Lite senare i intervjun säger hon – och det är svårt att inte känna sig träffad under debatten i dag: ”Tänk att det fortfarande finns folk som diskuterar om homosexuella ska få gifta sig och skaffa barn! Till dem vill jag säga: Hallå, vi existerar ju redan!”

Detta är också någonting som Rädda Barnen tar fasta på i sitt remissyttrande över Äktenskapsutredningen. Här beskriver man hur ett stort antal barn redan i dag växer upp i familjer som består av föräldrar av samma kön. Man skriver:

”För ett barn är det centralt att få växa upp med människor som bryr sig om det och som på stabil grund kan ge den omsorg barnet behöver. Det är också viktigt att barnet får känna att den familjeform det lever i är accepterad av samhället och att deras familj är ’lika mycket värd’ som andra familjer. För de barn som lever med samkönade föräldrar utgör det faktum att deras föräldrar undantas från rätten att ingå äktenskap en form av diskriminering. För barnen kan det bara vara av godo om deras föräldrar i ytterligare utsträckning ges samma rättigheter som andra.”

Det här är en tung remissinstans, och vi har efterfrågat vad de tycker.

När jag i dag röstar ja till en könsneutral äktenskapslagstiftning gör jag det med barnperspektivet för ögonen. Jag tror nämligen att alla barn har lika rätt till trygghet och villkorlös kärlek utan fördömanden och utpekanden från andra.

Jag gör det även för alla de barn som växer upp med ensamstående föräldrar, på samma sätt som jag själv en gång gjorde. Den argumentation man använder sig av från motståndarsidan när man hävdar barnperspektivet faller ju lika hårt på oss. Vi som vuxit upp i trygga, kärleksfulla familjer får nu plötsligt veta att våra uppväxtförhållanden inte har varit önskvärda.

Jag röstar framför allt ja för alla de barn som växer upp i samkönade relationer. Min politiska övertygelse, och för den delen också min tro, utgår från att vi ska hitta lagar och regler som omfattar alla barn, inte bara dem som växer upp i av andra godkända familjebildningar.

Fru talman! Ord är starka, och de berör också – de är viktiga. Äktenskap är ett sådant ord. Många av dem som har hört av sig och bett mig ompröva min uppfattning har gjort det enligt en förment liberal uppfattning. Är det inte bättre att helt skilja kyrka och stat? Är det inte rimligare med en civilrättslig lagstiftning? Då blir det ju lika för alla? Men sanningen är att det aldrig har varit fråga om ett förslag för att inkludera alla utan att i stället försäkra sig om ett regelsystem där inte bara vissa, utan till och med fler än i dag, exkluderas. Problemet är ju att det inte är en civil äktenskapsbalk man förespråkar. Just detta ord – äktenskap – ska i stället utgå ur lagstiftningen. Det borgerliga äktenskapet avskaffas helt. Inte heller kyrkbröllopen ska vara juridiskt giltiga.

Hellre än att släppa in samkönade par i äktenskapets trygga famn vill man slå igen kyrkporten för alla. Den som inte får eller vill passera kyrktröskeln får heller inte längre kalla sin samlevnad för äktenskap. Snopet, alla ni som trodde att det skulle bli lika för alla! Snopet, alla ni som gift er borgerligt och trott att ni har ingått äktenskap! Snopet, ni liberala ledarsidor som sjungit det alternativa förslagets lov!

Jag håller med RFSU:s generalsekreterare Åsa Regnér när hon säger så här: "Rätten att ingå äktenskap är en mänsklig rättighet och inte enbart en angelägenhet för religiösa samfund." Begreppet "äktenskap" har faktiskt funnits före kristendomen och kommer nu att omfatta såväl samkönade som olikkönade par. Och, fru talman, jag kan berätta att i den riktiga världen – den utanför riksdagens kammare, om uttrycket ursäktas – är det redan så, i alla fall för de flesta som har ingått partnerskap sedan den lagen trädde i kraft. Känslorna är desamma, och löftena är desamma. Och inte heller är det mycket som skiljer akterna åt.

Detta är vad jag möter när jag själv förrättar partnerskap, och detta är vad jag själv upplevde när jag för några år sedan gifte mig med min make. Detta är verkligheten – nu får äntligen verkligheten en återspeglning i lagstiftningen.

Fru talman! Den 1 maj öppnas rådhusen på lika villkor för såväl samkönade som olikkönade par. Som medlem i Svenska kyrkan har jag förhoppningen att kyrkorna gör detsamma till hösten, men detta blir nu en fråga för Svenska kyrkan själv att besluta över. Det är under alla omständigheter med mycket stolthet och väldigt stor glädje som jag yrkar bifall till civilutskottets förslag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Tomas Tobé (m), Fredrick Federley (c) och Lage Rahm (mp).

Anf. 77 LENNART SACRÉDEUS (kd):

Fru talman! Jag tänkte i dag vara personlig i min inledning. Jag vill till Fredrick Federley, Tomas Tobé, Olof Lavesson, Barbro Westerholm och dem på den socialdemokratiska sidan som jag inte känner uttrycka att även om jag som kristdemokrat inte kommer att rösta för en förändring i dag vill jag från mitt hjärta som medmänniska, som svensk och som kristen lyckönska dem till en stor politisk framgång.

Ni har jobbat för detta länge. Det är en stor dag för er, och ni har rätt att som medmänniskor ändå känna att ni blir lyckönskade. Även om jag inte stöder er eller röstar för detta vet jag att det är en stor dag för er.

Jag vill också tacka Yvonne Andersson, som i civilutskottet har kämpat för oss kristdemokrater, för våra värderingar och vår uppfattning i den här frågan. Det har säkert inte alltid varit så lätt att vara ensam när alla andra partier har haft en annan uppfattning. Jag vill tacka dig, Yvonne, för insatsen som kristdemokrat. Jag kan tyvärr inte lyckönska på samma sätt eftersom vi inte kommer att vinna i den här frågan i dag. Så fungerar Sveriges riksdag. De här debatterna är viktiga för eftervärlden, men de påverkar inte hur vi röstar.

Med detta sagt tänker jag yrka avslag på utskottets förslag och bifall till den kristdemokratiska reservationen.

Två dimensioner har alltid ansetts tillhöra äktenskapets essens och kärna. Det första är en positiv komplementaritet mellan manligt och kvinnligt. Det andra är en potentiell möjlighet att föra människolivet vidare. Det är dessa två dimensioner i synen på äktenskapet som med den nya lagen ifrågasätts. Jag tänker titta lite på de argument som har framförts i debatten under lång tid och här i kammaren sedan kl. 9.

Det första argumentet är likheten inför lagen. Svensk lagstiftning kräver att vi är lika inför lagen. Alla har samma rätt att gifta sig. Däremot får man inte i svensk lag gifta sig med vem som helst. Man får inte heller göra detta med en könsneutral äktenskapslagstiftning. Den nuvarande lagstiftningen liksom en könsneutral lagstiftning ställer upp ett antal begränsningar och säger: Stopp! Här kan vi inte acceptera att detta ska kallas ett äktenskap.

Det handlar om ålder. Man kan inte gifta sig med en 13-åring. Det handlar om antal. Man kan inte äkta två fruar, två kvinnor, även om bägge är attraktiva. Det handlar om kön – än så länge, åtminstone en månad till, även om vi vet hur utfallet kommer att bli. Ett äktenskap i vårt land har genom seklerna definierats som en relation mellan en man och en kvinna, med den komplementariteten.

En könsneutral äktenskapslagstiftning kommer därför fortfarande att innehålla dessa begränsningar. Det innebär att kärleken begränsas. Man kan ha kärlek till mer än en person. Man kan ha kärlek till en släkting. Man kan ha kärlek till en för ung person. Med lagstiftning vill vi alla här i kammaren begränsa detta, och om detta är alla sju riksdagspartier överens. Argumentet om likhet inför lagen håller inte, åtminstone inte fullt ut.

Det andra argumentet som används för att ändra den lagstiftning på äktenskapsområdet som vi har haft under sekler är att alla familjer är lika mycket värda. Javisst, alla familjer är lika mycket värda, men alla familjer ser inte likadana ut. Vi lever i ett samhälle med många slags familjebildningar: ensamstående, sammanboende, särboende, partnerskap och äktenskap. Jag sade partnerskap, inte registrerat partnerskap. Jag har aldrig förstått varför det föga romantiska ordet ”registrerat” skulle puttas in när den lagen antogs.

Det finns ingen anledning att ge ett gemensamt namn för det som inte är lika och inte är detsamma. Den juridiskt reglerade samlevnadsformen mellan en man och en kvinna har alltid haft namnet äktenskap. Nya samlevnadsformer som sambo eller partnerskap bör ha egna namn eftersom de inte är äktenskap. Det som är lika mycket värt kan ju fortfarande skilja sig åt på olika områden och därför ha olika beteckningar. Namngivningen behöver inte säga att det ena är finare eller mer värdefullt än det andra. Är det sämre att vara sammanboende än att vara gift? Ja, det kan man tycka utifrån olika värderingsgrunder, men lagen säger inte att det ena är finare än det andra.

Det tredje argumentet som framförs är att alla människor ska vara lika i värde och rättigheter. Självklart är det så i ett västerländskt frihetligt land som Sverige, men det innebär inte att varje relation därmed per definition ska vara ett äktenskap. Man ska kalla något för vad det är.

Jag vet att många känner att det är viktigt att äktenskapet får en ny definition. Jag kan känna respekt och förståelse för det arbetet, men jag hoppas att ni kan förstå oss som inte har landat i det. Svenska kyrkans remissvar från Kyrkostyrelsen den 12 december 2007 säger följande:

”Det kan vidare hävdas att äktenskapet definitionsmässigt är ett förhållande mellan en man och en kvinna och att det då inte kan vara en mänsklig rättighet att ingå äktenskap med en person av samma kön. — — — I enlighet med en lång tradition tolkas äktenskapet inom de kristna kyrkorna som en relation mellan en man och en kvinna. Samma uppfattning finns även i andra världsreligioner. Äktenskapet i form av en rättsligt reglerad samlevnadsform mellan man och kvinna med skydd för det uppväxande släktet finns i de flesta nutida samhällen, oberoende av kultur och religion. I det mångkulturella samhälle som vårt land numera utgör finns många människor som har svårt att föreställa sig att äktenskapet kan vara något annat än en relation mellan en man och en kvinna.

Det är en fördel om samhällets lagstiftning är förankrad i traditionen. Man bör därför vara återhållsam med att ändra hävdvunna juridiska begrepp. Det är också en fördel med en gemensam begreppsbildning inom familjerätten i olika länder, inte minst i en tid med stor rörlighet över nationsgränserna. I de allra flesta länder definieras ’äktenskap’ som en relation mellan en man och en kvinna. Dessutom har begreppet ’partnerskap’ kommit att införas i alltfler länders lagstiftning.

Bland kristna kyrkor och samfund finns en mycket bred uppslutning kring uppfattningen att begreppet ”äktenskap” avser relationen mellan en man och en kvinna. Detta gäller både inom Sveriges Kristna Råd och internationellt, t.ex. inom Borgågemenskapen och Lutherska Världsförbundet.” Där slutar jag mitt citat ur Svenska kyrkans remissvar, avgivet av Kyrkostyrelsen den 12 december 2007.

Fru talman! Tvåkönade och enkönade relationer är inte identiska. Därför finner vi kristdemokrater och många med oss i det svenska samhället det motiverat att ha olika namn för dessa olika relationer, äktenskap och partnerskap – stryk ordet ”registrerat”. För övrigt har enkönade par i Sverige redan tillgång till samma juridiska och ekonomiska skydd som äktenskapet ger genom lagen om registrerat partnerskap. Det finns alltså ingen rättslös grupp som behöver skydd genom en förändrad äktenskapslagstiftning.

Fru talman! Det fjärde argumentet som nämns i denna viktiga debatt är att det bara ger fördelar om begreppet äktenskap omdefinieras och utvidgas. Vi kristdemokrater menar att man då blundar för negativa konsekvenser som en sådan utvidgning ger. Det leder till en upplösning av begreppet äktenskap i sig. Om vi godtyckligt kan ändra en sida av äktenskapets definition, könsaspekten och komplementariteten mellan det manliga och det kvinnliga – det enda som kan föra livet vidare – kan vi förstås ändra på andra sidan också.

Redan nu höjs det politiska röster för att ändra antalsaspekten och öppna för månggifte. Två av riksdagspartierna, Centerpartiet och Miljöpartiet – i sig förstklassiga partier – har ungdomsförbund som tycker att kravet på par, tvåsamhet, inte längre ska gälla för äktenskapet. Man ska i den fria kärlekens namn, i bekräftandet av vuxnas kärlek, inte från samhället och staten kunna uttala det lämpliga eller olämpliga i att ha mer än en man eller en kvinna vid sin sida.

I Holland, ett av de ytterst få länder som har infört könsneutrala äktenskap, finns det dessutom grupper som vill ändra åldersaspekten. En sådan upplösning av äktenskapet förlorar alla på.

Jag vet att det inte finns en enda ledamot i den här kammaren som säger att vi om 15 eller 20 år ska ändra på de andra aspekterna, inklusive antalsaspekten, vad gäller äktenskapet, men ingen av oss kan förutse vart debatten leder.

Fru talman! Kopplingen mellan äktenskap och föräldraskap menar vi försvagas. Äktenskapet mellan man och kvinna har traditionellt varit föräldraskapets främsta institution, byggt på det faktum att det är relationen mellan man och kvinna som är fruktsam och kan föra livet vidare.

Varje människa har sitt ursprung i en man och en kvinna. En könsneutral äktenskapslag innebär att det inte längre finns en principiell koppling mellan äktenskap och barn. Det förlorar barnen på genom att fler barn kommer att växa upp utan den naturliga relationen till sin mamma och pappa.

Det är i högsta grad legitimt för ett samhälle att upprätthålla en unik institution, äktenskapet, för den unika relation som finns mellan man och kvinna.

Fru talman! Jag tänkte ta upp ett par aspekter. En handlar om antalet vigslar under 2008. Då vigdes 50 332 par, man och kvinna. Det var alltså heterosexuella äktenskap. Samma år, alltså 2008, registrerades partnerskap för ca 400 enkönade par, vilket endast motsvarar 0,8 procent av antalet sammanvigda.

Fru talman! Jag tänker avsluta med något som har varit viktigt också för mig personligen i den här frågan. Jag menar att man på goda grunder kan befara att avståndet mellan svenskar och de som har kommit till vårt land från andra länder kommer att öka i framtiden ifall en ny lag stiftas som är helt okänslig för många invandrades uppfattning om äktenskap och familjeliv.

Anf. 78 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Min fråga är egentligen den fråga som jag har ställt till alla i mina repliker och i alla sammanhang den här dagen och för övrigt i många år. På vilket sätt skulle en könsneutral äktenskapslagstiftning göra att äktenskapet mellan man och kvinna skulle hotas?

Lennart Sacrédeus säger det i sitt anförande, men jag förstår fortfarande inte vad Lennart Sacrédeus menar med detta.

Det är en fråga till Lennart Sacrédeus.

Man säger oftast det här i ganska allmänna termer, men man talar aldrig om varför det skulle bli så och vad konsekvenserna skulle vara. På vilket sätt skulle det här innebära en sådan negativ påverkan på äktenskapet mellan man och kvinna? Återigen: Vad är det som gör detta?

Sedan tycker jag att Lennart Sacrédeus kunde ha låtit slaskdebatten om månggifte vara i just detta sammanhang. Det finns ju inte någon seriös sexualpolitisk debattör som anför detta i dag, och det kommer det förmodligen inte heller att finnas inom ganska många år.

Jag är ganska säker på att det, om jag letar igenom alla beslut som KDU har tagit och presenterar dem för Lennart Sacrédeus, finns flera förslag som Lennart Sacrédeus skulle ta avstånd ifrån, av olika skäl. Och jag är säker på att det finns många inom både Miljöpartiet och Centerpartiet, om det nu var de, som också kan tänkas göra det.

Jag tycker att det där är ett argument mot detta som bara gör att det blir en ännu slaskigare debatt än vad det borde vara kring de här frågorna. Det här handlar nämligen inte om månggifte. Det här handlar om könsneutralt äktenskap.

Anf. 79 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag känner inte dig, Börje Vestlund, lika väl som de andra på allianssidan som jag bad att få lyckönska. Men jag kan ju få lyckönska också Börje Vestlund till ett beslut här om några timmar, så att du som socialdemokrat känner dig inkluderad och icke ställd vid sidan om.

Du ställde en fråga om på vilket sätt en utvidgning av äktenskapsbegreppet skulle skada relationen mellan man och kvinna. Ja, äktenskapet får en annan dimension, får ett annat innehåll och blir inte definierat som en relation mellan man och kvinna som kan föra livet vidare.

Där, Börje Vestlund, måste jag ha rätt att ställa en motfråga. Vad är den filosofiska grunden för att äktenskapsbegreppet ska omdefinieras? Det är inte bara att det utvidgas; det omdefinieras.

Är inte den filosofiska grunden att samhället inte ska uttala sig om vuxna människors fritt ingångna kärleksrelationer? Det är som det är, och detta ska samhället acceptera.

Då kommer vi över till det som Börje Vestlund kallar för en slaskdebatt om månggifte. Du får i så fall rikta det till Centerns ungdomsförbund och Miljöpartiets ungdomsförbund. Detta är i alla fall någonting som riksdagspartiers ungdomsförbund anser i vårt land. Miljöpartiet var bara några få röster ifrån att som första riksdagsparti landa i den uppfattningen.

Om det är så att vuxnas fritt ingångna sexuella relationer ska bejakas som en äktenskaplig samlevnadsform undrar jag: Varför sätta gränser vad gäller exempelvis antalet? Varför ska vi i samhället ha uppfattningen att det bara handlar om parrelationer?

På vilket sätt kan Börje Vestlund säga att det är fel att leva i en relation där man är fler än två och att kunna få detta juridiskt bekräftat av samhället i lagstiftningen och kallat ett äktenskap? Varför denna begränsning, Börje Vestlund?

Anf. 80 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Att jag kallar det slaskdebatt beror bara på att det är Lennart Sacrédeus och ett antal ganska extrema religiösa företrädare som anför detta i debatten. Det är knappast de som vi är vana vid att möta här, som diskuterar sakfrågorna, som tar upp denna aspekt med månggifte. Det är därför jag blir lite lätt upprörd över det.

Då ska vi se vad skälen var. Det är alltså en dimension där definitionen är att man för livet vidare – det är väldigt tydligt och klart.

Jag ska förklara varför jag tycker att könsneutralt äktenskap är viktigt. Det handlar om rättvisa. Det handlar om jämlikhet och om alla människors lika värde inför lagen. Det är skälet till att jag tycker att ett könsneutralt äktenskap är viktigt.

Men Lennart Sacrédeus talar om sin dimension och definitionen om att föra livet vidare. Jag kan inte säga att Lennart Sacrédeus är ett under

av klarhet i den här debatten. Han är det inte i den här debatten heller, skulle jag vilja säga.

Vad menar Lennart Sacrédeus med detta? På vilket sätt förlorar man på det här? Är det så att äktenskapet helt plötsligt inte har något värde, att människor inte kommer att gifta sig, att vi kommer att få se katastrofala nedgångar från 50 000 ingångna äktenskap till kanske bara 20 000 ingångna äktenskap? Eller vad är det Lennart Sacrédeus menar? Vad är det som ska gå förlorat bara för att man inför könsneutrala äktenskap?

Och jag har väldigt svårt att se, om vi ska titta på de här siffrorna, hur dessa 400 par som ingick partnerskap och eventuellt skulle kunna ingå könsneutralt äktenskap på samma villkor som alla andra skulle kunna hota de 50 332 par som ingick äktenskap under 2008.

För mig är det ofattbart. Det är ologiskt. Det är konstigt. Framför allt får man ingen klarhet i debatten.

Jag har, trots allt, deltagit i den här debatten i ett tjugotal år, och jag har fortfarande inte fått svar på den frågan, i alla fall inte på ett sätt som man har kunnat förstå.

Anf. 81 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Vi ger varandra mer eller mindre aptitliga tillmälen. Jag tillhör de extrema religiösa företrädarna. Då kan jag bara säga att de familjer i Sverige som ber sin aftonbön inte brukar kallas för detta. Jag tycker att vi ska visa den respekten för varandra vad gäller livsåskådning och vad gäller de djupaste värdena för en enskild människa.

(BÖRJE VESTLUND (s): Jag sade aldrig det.)

Jag har citerat detta.

Sedan får jag säga något vad gäller höjden av klarhet. Jag uppfattar ändå det engagemang som Börje Vestlund visar i den här debatten som att budskapet har nått fram i så måtto att min meddebattör är aningen irriterad över att det finns en annan uppfattning än hans egen.

Vårt land är ett otroligt fint frihetligt land där vi får tycka olika i denna fråga. Även efter det att vi har röstat i dag kl. 16 kommer mängder med människor, miljoner människor, inte att tycka att detta är en bra lag. Miljoner människor kommer att tycka att det är jättebra. Jag vet att Socialdemokraterna ska fira med tårta, och det gör ni rätt i när ni är glada över detta. Vi har inte duktat fram något gravöl hos Kristdemokraterna. Men vi har i alla fall rätt att ha olika uppfattningar.

Jag tycker att Börje Vestlund sviker på en grundläggande punkt. Varför ställer du själv upp på begränsningar vad gäller antal, vad gäller ålder, vad gäller släkterelationer? Den filosofiska grunden säger du är jämställdhet, jämlikhet och att relationer ska bekräftas. Varför bekräftas då inte alla relationer?

Anf. 82 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Skälet till just detta är att samhället måste skydda den svaga individen. Det är inte säkert att 18 år är den perfekta åldern för att ingå äktenskap. Men någonstans ska gränsen sättas.

Därför tycker jag att det är rimligt att man har den gränsen. Det är inte rimligt att gifta bort en nioåring, självklart inte. Men kanske en 15-

åring skulle kunna klara av ett äktenskap och en 21-åring inte klara det. Nu har vi bestämt oss för att 18 år är åldern, och då ska vi ha respekt för det. Där måste lagstiftaren sätta ned foten.

Prot. 2008/09:95
1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

Anf. 83 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Tager du denna Maria var det när jag gifte mig 1972, och sedan avslutades det ungefär med tills döden skiljer oss åt. Jag tillhör väl dem snart som hamnar på det naturhistoriska museet, eftersom jag fortfarande är gift med samma gubbe sedan 1972.

Många äktenskap slutar med skilsmässa för en man och en kvinna. Jag tror nästan att det är vardagsmat. Det är väldigt många barn som lever med att ha två familjer.

Då måste jag ställa frågan till Lennart Sacrédeus: Vad säger kd om fenomenet med alla skilsmässor mellan män och kvinnor utifrån barnperspektivet? Är det bra för barn att det i det här sakramentet, eller vad det nu heter, att det i äktenskapet mellan man och kvinna blir barn men också att det väldigt ofta resulterar i skilsmässa?

Anf. 84 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Maria Kornevik Jakobsson för frågan. Skilsmässa är inget som planeras när en man och en kvinna ingår ett äktenskap, när de lovar varandra trohet, som du gjorde med den man som inte var gubbe 1972, tills döden skiljer dem åt. Det är de idealen vi går in i detta med. Annars satsar vi inte på varandra. Annars står vi inte där och lovar något inför en präst, en domare, ett kommunalråd eller någon annan, en imam eller en rabbin.

Vi går in i detta med ambitionen att hålla ihop. Jag är inte den – det kan inte heller någon annan vara – som kan uttala sig om det enskilda fallet. Men väldigt många äktenskap går isär.

Det är inte, som Maria Kornevik Jakobsson säger, vardagsmat för dem som går igenom en skilsmässa. Det tror jag inte. Det är inte vardagsmat. Det är säkert i de allra flesta fall väldigt uppslitande och krävande. Det är en sorg över det man hade satsat på och gått in i. För ett antal år sedan tittade man varandra djupt in i ögonen och sade: Ja, jag vill satsa på dig. Jag vill inte bara göra detta till en privat sak. Jag vill visa detta offentligt i det här sammanhanget, vid den här vigseln, att vi satsar på varandra.

När en skilsmässa väl är där är det svårt. Det beslutet har fattats av två personer, två vuxna personer och är deras beslut.

Att vi har för många skilsmässor i Sverige är det väldigt många som tycker. Jag tycker definitivt det. Jag tycker att vi vuxna ska klara konfliktlösning mellan man och kvinna på ett bättre sätt än vi gör i dag. Jag vågar tro att för många ger upp för tidigt, men jag kan inte uttala mig om det enskilda fallet.

Anf. 85 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte är en förespråkare för att vi på något vis inte ska få lov att skilja oss när vi vill. Jag bara ser att vi inte har pratat om det, utan äktenskapet mellan man och kvinna är en trygg värld, en grand värld, och så visar det sig att det spricker väldigt ofta.

Lennart Sacrédeus pratar om att man kan bli vigd av domare, av kommunalråd, och så räknar han upp flera olika. Javisst, så är det. Men vi pratar om dem som har en relation till Gud, som ber aftonbön, som har vuxit upp i en familj där man har bätt till Gud: Tryggare kan ingen vara, välsigna mamma och pappa. Jag vet inte alla olika jag har pratat med mina barn om.

Men det är just det som kd nu vill neka den person som blir oerhört kär och livskamraten är, om jag nu är en kvinna, en annan kvinna. Det är precis det som det handlar om. Jag har också rätt inför Gud att visa det för församlingen, eller om jag bara har det som en tradition, något kulturellt eller vad som helst.

Det är precis det. Allt det andra är vi överens om. Det kan vi göra. Men det handlar om att få vara en del av det, att få göra samma sak, att inte bli åtskild, att mina barn om jag nu skulle ha varit homosexuell hade kunnat veta att jag också hade kunnat vara trogen den gud som jag tror på.

Anf. 86 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Maria Kornevik Jakobsson för det här andra inlägget. Jag tror att det är oklokt att jag som en vanlig medlem i Svenska kyrkan, ekumeniskt sinnad både åt det frikyrkliga hållet och det katolska och ortodoxa hållet, ger mig in i en teologisk diskussion.

Jag har försökt redovisa det remissvar som Kyrkostyrelsen i Svenska kyrkan stod för den 12 december 2007 och som pekade på att den all-kristna uppfattningen runt om i världen i kyrkorna är att äktenskapet historiskt, bibliskt och i nutid är en förening mellan en man och en kvinna. För det är den relation som kan föra livet vidare, och äktenskapet är relaterat till livets fortbestånd och det kommande släktet.

Oerhört kär kan man vara i människor som man inte får gifta sig med. Jag kan inte komma ifrån att den filosofiska grund som den nya lagstiftningen vilar på inte i sig utgör någon spärr mot att någon av de återstående begränsningarna vad gäller släktskap, antal eller ålder inte skulle kunna ruckas.

Vi har rätt att tycka olika om detta. Men jag måste ändå ha rätt att framföra att om man tycker att bara kärleken till en annan människa definierar ett äktenskap är det väldigt många människor som inte får ingå äktenskap.

Är det något som har följt människan genom historien och som har präglat vår litteratur är det kärleken från en man till den andra kvinnan eller från kvinnan till den andra mannen. Men det innebär inte att äktenskap definieras på ett annat sätt än ett par, mellan en man och en kvinna.

Anf. 87 HANS WALLMARK (m):

Fru talman! Den här debatten har pågått i kammaren sedan kl. 9 i morse, vilket tyder på frågans komplexitet men också på det engagemang som finns.

Herrens frid brukar man ibland önska varandra i kyrkbänkarna om söndagarna. Man tar varandra i hand, man ser varandra. I kyrkornas fridshälsningar möter människan en annan människa.

Jag tror att vi ibland inom politiken, alldeles oavsett religiös hemvist eller ingen religion alls, skulle använda oss av fridshälsningen oftare, närma oss varandra i ödmjukhet och respekt. Vi tror oss vara sanningar på spåren. Vi tror oss veta vilka förslag som är bäst för vårt land eller Europa. Samtidigt borde alltid tvivel gnaga inom oss.

Den vi ser som politisk motståndare kan vara bärare av något klokt och befogat. Inte minst i den här debatten som nu förs borde vi reflektera kring vår respekt och allas vår önskan att forma ett samhälle präglad av mångfald.

Fru talman! Två och ett halvt år i Sveriges riksdag har gett mig nya bekanta och vänner, personer över parti- och blockgränser som jag hyser den största respekt för, både som människor och för den politik de representerar. Två av dem finns i mitt eget parti. Två av dem har nyss funnits i kammaren. Olof Lavesson och Tomas Tobé är goda riksdagskolleger till mig. På Moderaternas partistämman i Gävle för ett och ett halvt år sedan kom vi att argumentera i just frågan om könsneutrala äktenskap. Deras syn på saken vann den moderata partistämmans bifall. Det jag och några tillsammans med mig anförde avlogs. Så fungerar det. Det har jag full respekt för.

Jag kunde faktiskt i mitt hjärta dela den glädje de kände. Jag tror att detta till och med fångades på bild av pressfotograferna. Jag förstod vad de ansåg att detta beslut betydde för dem. Jag var glad med Olof Lavesson och Tomas Tobé.

Så här i efterhand kan jag dock notera att den glädje som speglades och synliggjordes, inte minst i medierna, aldrig möttes av en spegelbild som visade hur de som motsatte sig tanken på könsneutrala äktenskap kände och tänkte.

För egen del tror jag att det är viktigt att inse att det Sverige som finns utanför Riksdagshuset nog kommer att vara mer delat i synen på könsneutrala äktenskap än vad eftermiddagens omröstning kommer att visa i form av hur riksdagsledamöterna röstar.

För en hel del personer handlar denna fråga om identitet och självbild. Det handlar om hur man själv definierar sig som människa och sätter in sig i ett större sammanhang. Det gäller dem som önskar se ett könsneutralt äktenskapsbegrepp och också dem som önskar slå vakt om äktenskapsbegreppets traditionella form.

Fru talman! Ibland brukar det i riksdagen hänvisas till olika stormar i form av e-post och brev i stora mängder. Så gjordes exempelvis i samband med den så kallade FRA-debatten då en kvällstidning skapade möjlighet att sända in standardiserade kommentarer till riksdagsledamöterna.

Jag tror att det för egen del rörde sig om ca 35 000 sådana mejl. Några av de första tusen insända försökte jag besvara. Sedan blev uppgiften ogörlig. Rätt snart visade det sig att samma person hade skickat flera mejl och att kanske 30–40 procent av adresserna var felaktiga eller inte fanns. Dessutom hade både Bill Clinton och Fredrik Reinfeldt engagerat sig som brevskrivare, vilket jag faktiskt tillät mig att betvivla. Av den stora massa som sades finnas utanför Riksdagshuset kunde mängden krympas från kanske 35 000 till långt under 10 000.

I äktenskapsfrågan har jag fått bortåt 1 500–2 000 mejl och brev. Jag har försökt besvara dem alla. Inte en enda gång har det varit en felaktig adress.

FRA-frågan sades beröra. Det är sant. Äktenskapsfrågan berör också hela landet.

För egen del anser jag att det för oss lagstiftare är viktigare att ordna juridiken än semantiken. Jag menar att det borde undersökas huruvida det är möjligt att juridiskt ordna så att par av samma kön ges samma rättigheter respektive skyldigheter som i relationen man och kvinna utan att för den skull begreppet äktenskap ändras. Det kan finnas fördelar med detta. Därmed skulle ett lika starkt rättsskydd uppnås för alla oavsett sexuell orientering samtidigt som ordet äktenskap inte definierades på politisk väg utan av människor själva i enlighet med egen tro, tradition, uppfattning eller församlingstillhörighet.

Utifrån det civila samhällets utgångspunkter med församlingar, kyrkor och förbund finns en inte helt felaktig syn på att äktenskapsrätten fortfarande uppfattas som en för staten och kyrkan gemensam angelägenhet. Så var det 1915 när grunderna för äktenskapet lades fast. Lagen om äktenskaps ingående och upplösning som inarbetats i äktenskapsbalken antogs av riksdagen som civillag och av kyrkomötet som kyrkolag. Förhållandena är nu ändrade. Riksdagen stiftar ensam äktenskapslag. Kyrkomötet beslutar självständigt om äktenskapet i kyrkohandboken och kyrkoordningen.

Intresset och engagemanget för ordet och definitionen av äktenskap är således historiskt och praktiskt långt bredare och djupare än endast vad riksdagen genom beslut slår fast. Svenska kyrkan har i likhet med en del andra remissinstanser klargjort hur äktenskapet enligt deras mening bör tolkas.

Fru talman! Detta menar jag borde tala för en annan ordning. Det är en ordning som ett antal biskopar i Svenska kyrkan, både sådana som kan tänka sig samkönade relationer och sådana som motsätter sig det, öppnade för i en debattartikel för någon vecka sedan. Kyrkans rätt att viga måste avskaffas, menar debattörerna. Man måste inrätta den ordning som i debatten kommit att kallas civilrättslig, hävdar biskoparna. Jag citerar lite kort ur artikeln: "Äktenskapslagstiftningen har hittills skett i samspel mellan Svenska kyrkan och staten. Det blir annorlunda med den nya äktenskapslagen. Nu utformar staten den själv, utan medverkan från Svenska kyrkan. Då blir det logiskt att staten också handlägger den juridiska delen själv, utan att religiösa eller borgerliga riter och ceremonier blandas in. I dag viger Svenska kyrkan med rättsverkan på delegation från staten. Den delegationen bör inte förnyas. Samtidigt vill vi ha kvar möjligheten till kyrkbröllop, med hela högtidligheten och festen."

Fru talman! Därför hade jag önskat att man kunde införa en rättsordning med lika rättsverkningar för alla par samtidigt som det civila samhället visas respekt. Med avskaffad vigselrätt för alla samfund behöver inget samfund hantera frågan om äktenskap som en integrerad del av sin egen gudstjänstordning. Däremot kan samfund i efterhand förhålla sig till par som ingått en juridiskt bindande relation genom välsignelseakt eller annan ceremoni. Den kan i ord och handling utformas helt självständigt.

Fru talman! Lyssnar man till dagens debatt och läser det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet önskas en ordning med så kallad vigselflikt. Jag litar på de utfästelser många ledande politiker gjort i denna fråga men befarar ändå att opinionsarbete och andra kampanjer i enlighet med de önskemål som bland annat framförts av Vänsterpartiet med tiden kom-

mer att tvinga fram just denna lösning. Jag tror inte att det kommer att ske nästa år eller nästa mandatperiod, men jag tror att det kommer. Just därför tycker jag att man redan nu borde undersöka och utreda förutsättningarna för en annan ordning.

Fru talman! Med önskan om frid och förståelse för såväl mig själv som mina riksdagskolleger i denna för en del mycket viktiga men samtidigt mycket komplexa fråga yrkar jag bifall till motion C7 som jag och några moderata kolleger väckt.

I detta anförande instämde Walburga Habsburg Douglas, Lennart Hedquist och Marietta de Pourbaix-Lundin (alla m).

Anf. 88 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det här är ett beslut i raden av viktiga beslut som syftar till att ge HBT-personer samma rättigheter som heterosexuella. Det har hänt mycket sedan 1944 då det slutade att vara kriminellt att ha en homosexuell relation, en kärleksrelation till en person av samma kön.

Ett annat märkesår var 1979 då vi i Socialstyrelsen strök homosexualitet ur *Klassifikation av sjukdomar*. Det hade föregåtts av en ockupation av Socialstyrelsens trappa av RFSL:s företrädare. Man kan säga att det var föregångaren till Pridetåget, men det var så litet att det rymdes i Socialstyrelsens trappa. I dag hade det inte rymts med tanke på alla de tiotusentals människor som deltar i det tåget. Skälet till ockupationen var att man under fem års tid hade försökt bli friskförklarad. Då blev det väldigt tydligt för oss vilken diskriminering och vilka övergrepp, fysiska och psykiska, som homosexuella personer utsattes för.

Det här fördes in i Homosexutredningen som kom 1984 och som kom med en rad förslag. Där lyste det också igenom att kärlek mellan människor av samma kön skulle betraktas av samhället ha samma värde som kärlek mellan heterosexuella.

Vi går vidare i historien. År 1989 kom ett förslag från Socialstyrelsen om partnerskap av dansk modell. Det omsattes i ett beslut den 7 juni 1994 i denna kammare.

Visst har det i kammaren i dag använts en del ord som man kanske skulle önska inte fanns med i det skriftliga protokollet, men jag kan försäkra er – jag var med i 1994 års debatt – att då var ordbruket under all kritik i vissa hänseenden.

När vi fick partnerskapslagen 1994 var det ett stort steg framåt. Det som tog mig mest var brev från föräldrar som skrev och tackade. Nu var deras sons eller dotters kärlek till en annan person bekräftad av Sveriges riksdag. Det är viktigt att ha i bakhuvudet vad det betyder, inte bara för paren utan också för föräldrar, barn och syskon att samhället värderar kärlek mellan människor av samma kön lika högt som kärlek mellan heterosexuella. Kärlek är något vi har ont om i den här världen, så det här ska vi bejaka på alla sätt.

Det har faktiskt hänt en hel del till. År 1999 hade vi här i riksdagen utställningen *Ecce Homo*. Tasso Stafilidis och jag hade en mödosam väg för att få visa den fantastiska utställningen i riksdagen. Den blev oerhört välbesökt, och jag tror att den väckte väldigt många människor när det gäller vad homosexuella och HBT-personer kan utsättas för.

År 2002 fick registrerade partner rätt att adoptera och 2005 rätt till assisterad befruktning.

I dag ska vi fatta beslut om att äktenskapslagen blir könsneutral. Det är verkligen ett stort framsteg. I dag ska vi fira. Men det är mycket kvar att göra i morgon, i övermorgon och i övermorgons morgon.

Då måste vi arbeta för att den diskrimineringslagstiftning vi har om att ingen får diskrimineras bland annat på grund av sexuell läggning inte ska behövas längre. Jag hoppas få uppleva den dag då människor frågar: Varför har vi den här lagen? Vad ska den skydda?

Tyvärr behövs den i dag. Vi måste arbeta för att förhindra de övergrepp och det våld som i dag riktas mot HBT-personer i Sverige. Vi måste också arbeta inom EU och internationellt och stödja de grupper som arbetar för att HBT-personer världen över ska ha samma rättigheter som heterosexuella. Det är en lång lång väg att gå.

Vi kan tänka tillbaka – 1944 var det kriminellt i Sverige att vara homosexuell. Det har faktiskt gått på mindre än 100 år att nå dit vi är i dag. Det vore väl konstigt om vi inte kunde komma till det målet globalt genom att visa hur man har gjort här i Sverige och i en del andra länder som har kommit till den plattform där vi befinner oss i dag.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jan Ertsborn och Lars Tysklind (båda fp) samt Börje Vestlund (s).

Anf. 89 LAGE RAHM (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag, precis som många andra här i kammaren i dag, känner mig stolt över att vi äntligen kommer att rösta om detta och bifalla förslaget om en könsneutral äktenskapslagstiftning.

Vi har alldeles för länge levt med den diskriminering som har inneburit att vuxna människor som älskar varandra inte får ingå äktenskap. Det har pratats om att det är homosexuellas rättigheter och att det är väldigt viktigt. Det är det. Det vill jag verkligen understryka. Jag är glad över att det har sagts.

Men det är inte bara homosexuellas rättigheter. Det här behandlar ju mänskliga rättigheter. Vi pratar om oss alla som människor. Man kan fråga sig hur mycket den rätt som tidigare funnits för andra människor att ingå äktenskap är värd om man förvägrar många människor samma rätt. Hur ser man på det?

Jag vill dessutom som en liten bisak lyfta upp ett annat perspektiv. Det här är en rättighet för alla. Det handlar inte bara om homosexuellas rättighet att ingå äktenskap med människor av samma kön. Det handlar också om min rätt att, trots att jag är heterosexuell, ingå äktenskap med en människa av samma kön, om jag så önskar.

Jag förstår inte varför det i långa tider har varit sådant fokus på kön och sex när vi diskuterar det här. Låt vuxna människor som vill det ingå äktenskap med varandra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 90 HELENA LEANDER (mp):

Fru talman! Vi är många som gläds i dag över att vi äntligen ska avskaffa den här diskrimineringen. Jag är ledsen att behöva förlänga en debatt där väldigt mycket klokt har sagts, och mycket som jag inte tycker är så klokt. Det är just med anledning av det senare som jag kände att jag var tvungen att gå upp och lätta mitt hjärta. Jag hoppas att det är okej.

Det har sagts mycket om det unika med en man och en kvinna som gifter sig och att man inte ska kalla något som inte är samma sak för något som är samma sak.

Jag har funderat lite över hur det hade sett ut om de som i dag talar om äktenskapet mellan man och kvinna hade reagerat om man till exempel var i ett land där det var förbjudet med så kallade rasblandade äktenskap. När man gjorde det tillåtet, hade man då sagt att man faktiskt måste hitta på ett annat begrepp? De får ju vara lite originella. Vi som är gifta med någon som har samma hud som vi vill inte bli kränkta av att man kallar något som inte är samma sak för något som vi håller på med.

Det är spännande vad som är samma sak. För mig är äktenskap två människor som vill dela livet, kanske skaffa barn, kanske inte. Det viktiga är att man älskar varandra. Vad man har för kön är kanske inte det som avgör vad som är ett äktenskap eller inte. Då skulle vi kunna ha en diskussion om att vi skulle ha olika namn beroende på om de som gifter sig har samma hudfärg eller samma skostorlek eller vad det är. Det är ju inte det det handlar om.

Handen på hjärtat – det är inte bara heterosexuella som skaffar barn. Det är länge sedan det var så. Varför ska inte de barn som lever med föräldrar i samkönade förhållanden också få tryggheten att kunna säga att deras föräldrar är gifta? Varför valde man det otroligt osexiga namnet registrerat partnerskap?

Jag är glad över att vi i dag visar att det faktiskt är samma sak det handlar om, oavsett om det är en man och en man, en kvinna och en kvinna eller en man och en kvinna som gifter sig. Det handlar om precis samma sak. Det handlar om kärleken. Det är den vi firar i dag.

I detta anförande instämde Jan Lindholm och Lage Rahm (båda mp).

Anf. 91 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Trots att tiden har gått riktigt länge nu kan jag inte bara lyssna på att man nonchalerar de begrepp som har funnits länge i vår kultur och vår tradition.

Det är väl inte främmande ens för Helena Leander att slå upp i en uppslagsbok och se vad begreppet äktenskap betyder. Dess djupaste grund har inte varit kärlek. I vår kultur har dess djupaste grund varit att det är en förening mellan en man och en kvinna. Men äktenskapet har också gällt flertalet. Men att det har varit fråga om människor av olika kön är den inneboende betydelsen i det begreppet. Det tycker jag inte är så märkligt att vi diskuterar.

Att man sedan ibland likställer, vilket jag tycker är helt felaktigt, detta med människor av olika ras och så vidare tycker jag inte har med saken att göra. Det har över huvud taget inte med äktenskap att göra. Det är effekter, vilket Helena Leander säkert vet. Men att begreppet äkten-

Prot. 2008/09:95

1 april

*Könsneutrala
äktenskap och
vigselfrågor*

skap, hitintills, har haft betydelsen att det handlar om människor av olika kön tror jag att vi är överens om.

Jag skulle vilja fråga Helena Leander om vigselrätten. Har Miljöpartiet tagit ställning till om man tycker att vigselrätten ska få övergå i vigselplikt? Var står Miljöpartiet inför nästa val i den frågan?

Anf. 92 HELENA LEANDER (mp) replik:

Herr talman! Vad vi lägger i ordet äktenskap har naturligtvis stor bäring på vilket samhälle som vi lever i. I ett rasistiskt samhälle har äktenskap varit någonting mellan två personer av samma ras, om man använder det begreppet. I ett heteronormativt samhälle har äktenskap varit någonting mellan man och kvinna. Men i ett sjyst, modernt och jämställt samhälle, som jag vill ha, är äktenskap någonting mellan två vuxna människor som vill leva sina liv tillsammans.

Jag tycker inte att heterolobbyn ska komma och kapa ordet äktenskap. Jag tycker att det är någonting som vi kan använda för människor som väljer att leva ihop oavsett kön.

Vad gäller frågan om vigselplikt tycker jag att det är en ganska grundläggande utgångspunkt att människor som har fått uppdraget att utöva myndighetsutövning inte ska få diskriminera. Sedan kan man i och för sig tycka att en smidigare lösning på det skulle vara att man inte överlåter myndighetsutövning över huvud taget till samfunden.

Men för min del är det viktigare att vi i dag kan få en könsneutral äktenskapslagstiftning än att vi går in i de mindre detaljerna om vigselplikt och om vad som ska vara civilt och vad som ska vara statligt.

Anf. 93 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill nog envisas med följande som jag tycker är intressant. Vi har nämligen inget rasistiskt samhälle här. Vi har ett samhälle som har sina kulturella rötter, vilket vi har talat om under denna debatt. Visst kan man förändra den definitionen, och det är egentligen det som hela denna debatt har handlat om i flera timmar. Jag hoppas att Helena Leander som kommer in i slutet av debatten har följt debatten och förstår innebörden av den.

Min fråga kvarstår: Hur går Helena Leander och Miljöpartiet till val? Kan ni klargöra för väljarna om ni kommer att driva detta vidare till att det ska vara vigselplikt för olika ledare, pastorer, präster, imamer och så vidare? Kan ni ge väljarna besked om vad som händer efter detta beslut i dag? Det är en fråga som jag vill ha svar på.

Anf. 94 HELENA LEANDER (mp) replik:

Herr talman! Jag har redan sagt att Miljöpartiet för egen del inte tycker att man ska tillåta diskriminering i myndighetsutövning. Exakt hur man löser det får man se när man går vidare. Vi har ett samarbete, om inte Miljöpartiet får 50 procent av rösterna, och det lär väl inte hända än även om jag håller på det.

Jag tycker ändå att vi ska fokusera på kärnfrågan. Den handlar om att vi går ifrån en syn där vi ser äktenskapet mellan man och kvinna som någonting helt unikt och väsensskilt som skulle vara så himla annorlunda jämfört med relationer mellan samkönade personer. Det är det som är det viktiga i dag, att vi visar att det handlar om människor som älskar

varandra oavsett vilket kön som de har. Det är det som är kärnfrågan, och det är det som jag yrkar bifall till om jag inte redan har gjort det.

Prot. 2008/09:95
1 april

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Naturresursfrågor och vattenrätt

*Naturresursfrågor
och vattenrätt*

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU21
Naturresursfrågor och vattenrätt.

Anf. 95 GUNNAR SANDBERG (s):

Herr talman, civilutskottets ledamöter och åhörare! Vi ska nu debattera civilutskottets betänkande *Naturresursfrågor och vattenrätt*. Jag kommer i mitt anförande att beröra två frågor i det nu aktuella betänkandet. Det är dels punkt 2 om åtgärder till förmån för fiske, dels punkt 6 om allmänna vattentjänster.

Jag yrkar redan inledningsvis bifall till reservation 2, som är en gemensam reservation för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, samt till reservation 5 från Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Fritidsfisket är som bekant en stor folksport. Det har mycket stor betydelse för en stor del av befolkningen, för deras rekreation, livskvalitet och välbefinnande. Fritidsfisket har också en allt större betydelse för utveckling av turistnäringen, inte minst på landsbygden och i landets glest bebyggda delar.

Ett stort hinder för utvecklingen är kraftverk som hindrar fiskens vandring på ett naturligt sätt mellan källflödena, havet och reproduktionsplatser. Det minskar tillgången till fisk och är därför också ett hinder för att kunna uppnå miljö kvalitetsmålet om ett rikt växt- och djurliv. Flera svenska lax- och öringstammar har slagits ut eller kraftigt reducerats av vandringshinder i våra vattendrag.

Starka biologiska skäl talar för bättre vandringsvägar för fisk. Laxens naturliga vandring i utbyggda älvar upp till lekplatserna främjar fortbestånd av livskraftiga laxar. Så är inte fallet med utbyggda älvar där laxstationerna urskillningslöst fångar in alla laxar. Både de livskraftiga och de orkeslösa tas upp för att man ska kunna odla fram laxyngel i speciella bassänger.

Vi får inte utarma den vilda laxen till förmån för den odlade laxen. Därför måste de utbyggda älvarna förses med laxtrappor så att de livskraftiga laxarna kan ta sig upp till naturliga lekplatser. Detta kostar pengar, och det borde vara rimligt att bolagen som tjänar stora pengar på elkraften tar ett ansvar för byggandet av trappor eller andra vandringsvägar för lax och annan fisk.

Vi behöver inte vänta tills arbetet i Miljöprocessutredningen är klart. Det finns tillräckligt med forskning, statistik och kunskap för att omedelbart kunna gå till beslut. Det är uppenbart att den nuvarande lagstiftningen inte möjliggör den utbyggnad av vandringsvägar som är nödvändig.

När det gäller allmänna vattentjänster kan man konstatera att klimatförändringarna har lett till stora problem för många kommuners vatten-

och avloppsnät. Stora mängder regn och omfattande översvämningar har under senare år orsakat stora skador i näten. Dessa kommer att öka enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen. Utredningen har pekat på stora områden, bland annat i Mälardalen, kring Väneren, Götaälvdalen samt efter hela syd- och ostkusten, där bebyggelse riskerar att drabbas av höga vattennivåer och därmed av problem med vattenförsörjningen.

Vi måste ta detta problem på stort allvar. Det kräver nationellt ansvarstagande, inte minst av ekonomiska skäl. Kommunernas tekniska försörjningssystem finansieras nästan helt av brukarnas avgifter. Det blir en orimlig börda för kommuninvånarna om de måste bekosta omfattande investeringar i nya VA-nät.

Nej, man kan inte lämna frågan till enskilda kommuner att ensamma försöka hitta lösningar. Detta är en nationell fråga som måste ingå i den gemensamma miljöpolitiken. Det är också angeläget att arbetet inleds snarast. Uppdraget om ekonomiska och andra styrmedel som kan förbättra vattenkvaliteten är bara en detalj i sammanhanget. Vi kan inte vänta på att det blir klart. Det krävs att Klimat- och sårbarhetsutredningens förslag om säker vattenförsörjning börjar förverkligas nu.

Anf. 96 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 21 behandlas ett antal frågor som vi i Miljöpartiet anser är väldigt viktiga och som allesammans har koppling till klimatet.

Alla vet vi att klimatet förändras, men våra möjligheter att förutsäga hur förändringarna i framtiden kommer att se ut är ganska dåliga. Till viss del kan vi luta oss mot Klimat- och sårbarhetsutredningen som försökt beskriva vad vi har att se fram emot.

Många av de yrkanden som behandlas i betänkandet kan direkt härledas till de förslag till åtgärder som skisseras i just Klimat- och sårbarhetsutredningen, så beslutsunderlaget för det som Miljöpartiet föreslår här är lika väl genomarbetat som den kunskapsmassa som vi i dag har och som gör det möjligt att förbereda förslagen till beslut.

Kammarkollegiet bedriver ett omfattande arbete med att ompröva gamla och föråldrade vattendomar. Det är ett väldigt krävande arbete som tar lång tid och som är svårt och kostar mycket pengar.

Enligt de bedömningar som görs i Klimat- och sårbarhetsutredningen kommer nederbörden att öka i Sverige men inte jämnt fördelat. Fördelningen kommer att bli ojämnare över året än den är i dag. Det blir mer nederbörd under vinterhalvåret och mindre på sommaren.

I Klimat- och sårbarhetsutredningen bedömer man att nederbörden kommer att öka med ungefär 15 procent, vilket man snabbt räknar om i ökad elkraftsproduktion för att på det sättet finansiera alla omställningskostnader som man ser kommer med anledning av klimatförändringarna.

Med en ojämnare fördelning av nederbörden – dessutom mer nederbörd i form av regn och mindre i form av snö trots att mer nederbörd kommer under vinterhalvåret eftersom det blir varmare och kortare vinterperioder – uppstår en massa olika problem som vi försöker ta upp i våra förslag i betänkandet.

Snö kan ses som vatten som faktiskt kan ligga förvarad på marken. Det blir som en sorts alternativ till de vattendammar vi har. När snön successivt smälter på våren rinner vattnet ned i och fyller dammarna

något snabbare än vi tömmer dem för att producera el. På så sätt får man en höjning av de volymerna. Snö är alltså ett komplement till våra vattenmagasin.

Med en mindre andel nederbörd i form av snö krävs det förmodligen större vattenmagasin för att vi ska kunna kontrollera den nederbörd som vi vill använda till elproduktion. Om nederbörden dessutom kommer ojämnare fördelat över året gör bara det att vi förmodligen måste ha större vattenmagasin för att kunna producera samma mängd elkraft under hela året eftersom en större del av nederbörden kommer på vintern och då i form av vatten i stället för i form av snö.

Vidare är osäkerheten större om hur mycket nederbörd som kan tänkas falla till exempel under en timme eller under ett dygn. Detta gör att vi har större krav på buffertkapacitet i våra vattensystem totalt sett – alltså sjöar, vattendrag, dammar och så vidare – eftersom osäkerheten ökar om hur mycket nederbörd som kan komma under en kort tid.

Eftersom ökade flöden i våra älvar dessutom innebär en ökad erosionskraft leder det med tiden förmodligen till att rasrisken ökar i strandnära områden, i närheten av sjöar och vattendrag. Det gör att vi har ytterligare argument för att det är viktigt att vi skapar system så att vi kan hantera den mer ojämnt fördelade och ibland kraftigt nedkommande nederbörden kring våra sjöar och vattendrag.

Miljöpartiet menar att regeringen tar alldeles för lätt på de här riskerna. Det är hög tid för regeringen att börja arbeta med att ta fram styrinstrument för att kunna hantera de risker och, inte minst, alla de konflikter som ett förändrat vattenflöde innebär.

Energiproduktion är bara en av de nyttigheter som vi får från våra vattendrag. Fritt rinnande vatten utgör också i sig en naturresurs – en resurs både för rekreation och för naturmiljön. Rekreativsvärdet är stort. Många arter inom både växt- och djurriket som har behov av rinnande vatten har svårt att anpassa sig till de regleringar av vattendragen som vi människor har gjort. I dammar och reglerade vattendrag blir det mycket större förändringar – dessutom snabbare – sett till både flöden och nivåer.

I oregrerade vatten varierar naturligtvis också både flöden och nivåer men inte på samma sätt som i reglerade vattendrag. Skillnaderna syns på många sätt, bland annat i hur strandzoner påverkas. Det blir andra möjligheter för växter och djur att klara sig när strandzonerna mycket snabbt förändras.

Det rinnande vattnets värde från rekreationssynpunkt är också stort, som vi redan hört här. Vi i Miljöpartiet menar att värdet av rinnande vatten inte kan övervärderas från rekreationssynpunkt. I samhällsplaneringen görs försök att värdera vilket värde olika resurser har.

Även om man inte har alltför långa planeringshorisonter utan kanske tänker 10–15 år framåt kommer, tror jag, värdet av orörd natur, av naturligt rinnande vatten och så vidare, i ett turistiskt perspektiv, i ett rekreativsperspektiv och i ett folkhälsoperspektiv att vara näst intill omöjligt att värdera. Det här är någonting som kommer att ha framtiden för sig. Efterfrågan på den typen av miljöer ökar hela tiden.

Naturligtvis finns det konflikter i det sammanhanget. Ett av de mest uppskattade värdena är just orördheten, tystnaden och ensamheten – sådant som i takt med exploateringen tappar i värde. Jag vet ju hur det ser

ut i en del andra länder där sådant här har exploaterats. Där har man svårt att klara vad som kan sägas vara i stil med vår allemansrätt. Det finns alltså konflikter i att nyttja det stora värde som miljöer med fritt rinnande vatten har.

De flesta sjöar, dammar och vattendrag i vårt land är på något sätt mer eller mindre indragna i regleringar av vattennivåer som stör de naturliga ekosystemen. Därför är det oerhört viktigt att vi nu så gott vi kan försöker hävda och skydda de områden som fortfarande är orörda. Även i vattenreglerade vattendrag finns det mycket att göra. Man kan åtgärda dem för att underlätta till exempel för vandrande fisk – det har vi hittills inte gjort tillräckligt – just för att stärka fiskstammarna.

I oppositionspartiernas gemensamma reservation i betänkandet beskrivs bland annat frågan om lax och ål samt effekterna när det gäller beståndens livskraft och motstånd mot sjukdomar exempelvis – alltså hur bestånden påverkas när man inte hunnit med att ge dem möjlighet att vandra på ett naturligt sätt. Vi menar att regeringen redan i dag har ett tillräckligt underlag för att ställa ökade krav på fallrättsinnehavarna, vattenkraftsägarna. Vi menar att regeringarna här – även tidigare regeringar; det kan jag fråna Miljöpartiets sida säga – väntat alldeles för länge med att vidta åtgärder.

På Sportfiskarnas hemsida på nätet tar man upp inte mindre än 49 olika vattendrag i Sverige där ett exploateringsintresse finns tydligt utpekad och där intresset för en vattenkraftsutbyggnad riskerar att slå ut fisket eller åtminstone allvarligt skada den fiskeresurs som där finns. Det är inte bara fisket som förlorar på det. Vid en sådan exploatering försvinner också väldigt många andra upplevelsevärden. Även för den som i de här sammanhangen inte har fisket som sitt primära intresse försvinner många andra upplevelsevärden.

I huvudsak är det ganska små anläggningar som man vill bygga. Det handlar om *lite* elektricitet som man kan få ut. Trots att det handlar om väldigt små exploateringar är det lönsamt att i dag göra dem. Det beror på elcertifikaten. Miljöpartiet har länge drivit frågan om att elcertifikat just för nyetablering av småskalig vattenkraft inte borde förekomma.

I trepartireservationen tar vi väldigt tydligt ställning. Det är mycket bra att vi där klart och tydligt kräver ”ett nationellt stopp för nyexploatering av rinnande vattendrag till vattenkraftverk”. Det är kortsiktiga elproduktionsintressen som hotar de betydligt mer långvariga förutsättningarna för sysselsättning och sådant som turism och en orörd miljö och natur på längre sikt kan ge. Det är faktiskt också fråga om ett hot mot en försörjningskälla, för de här vattendragen är inte obetydliga som proteinkällor.

Man får inte fiska bara för nöjets skull. Det handlar också om att vi i framtiden kommer att få problem med att klara livsmedelsförsörjningen. Blir klimatförändringarna för stora kommer vi att bli tvungna att ta vara på de resurserna i ett rent försörjningsperspektiv.

Ett förändrat klimat leder även till ökade variationer i grundvattenförhållandena, och även egenskaperna i de olika jordskikten förändras. För att underlätta för kommunerna att planera ny bebyggelse och även långsiktigt hantera befintlig bebyggelse behöver man kunskaper om hur olika typer av jordar påverkas och hur skiktning förändras, hur material-egenskaperna och höjdstrukturerna ser ut. Allt detta har stor betydelse för

var man i framtiden kan exploatera för till exempel boende utan alltför stora risker.

I en motion kräver Miljöpartiet att regeringen snarast ska ge ett uppdrag till Statens geologiska institut att i samarbete med Sveriges geologiska undersökningar, Lantmäteriet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – som är en ganska ny myndighetssammanslagning – utveckla en nationell kartdatabas för att stödja kommunerna i det här arbetet. Det är ett av flera krav av liknande karaktär som jag inte hinner ta upp men som finns med i våra motioner. Det är krav för att underlätta för kommunerna att förebygga misstag i planeringen runt om i landet eller åtminstone ge dem möjligheter att minska risken att de tar omedvetna risker. Det är vad det ofta handlar om därför att man inte har erforderlig kunskap.

Vi tycker att det är väldigt tråkigt att majoriteten inte ställer upp på det. Det här är processer som tar tid.

Vi människor har under några få generationer levt i någon sorts illusion, tycker jag, en illusion som fossilresurserna har skapat. På några få generationer har vi haft möjlighet att bygga en välfärd och leva ganska bra utan att egentligen ta hänsyn till vad som är grunden för vår välfärd och rikedom. Nu är det hög tid att börja titta på hur vi ska klara oss framöver, och då är ekosystemen oerhört viktiga att ta hand om och vårda på ett bra sätt.

Det handlar inte bara om vatten, som jag pratat om hittills, utan naturligtvis också om åker och jord, åkermark och skogsmark som måste vårdas i ett mycket längre tidsperspektiv. Vi har valt att jobba med monokulturer och fossilberoende konstgödning i stor utsträckning och därmed i kombination med kemikalier kunnat upprätthålla stora skördar och hög avkastning. Det har skett på bekostnad av den anpassningsförmåga som ett annat sätt att hantera ekosystemen har, nämligen en stor artrikedom, som har en större anpassningsförmåga och överlevnadsförmåga. Det gör att vi är oerhört sårbara, ett problem som också Klimat- och sårbarhetsutredningen tar upp.

Miljöpartiet menar att regeringen inte vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att långsiktigt hävda ett livskraftigt ekosystem.

Slutligen menar jag att vi borde ha en separat debatt här i kammaren, en riktigt rejäl, lång och insiktsfull debatt om den viktigaste infrastrukturkomponent som vi har i vårt moderna samhälle. Det var inte en bättre livsmedelsproduktion som gjorde att vi kunde leva längre. Det var inte bättre läkekonst eller läs- och skrivkunnande som gjorde att vi lyftes och att den moderna staden och det moderna stadslivet blev möjligt. Det var faktiskt avloppssystemen och de samfälliga vattentäkterna, som gjorde att vi fick tillgång till rent vatten och blev av med det smutsiga vattnet. Det var faktiskt det som var den viktigaste komponenten. Det gäller även i fråga om att komma fram i utvecklingsländerna. Det var det som lyfte vårt samhälle och gjorde att vi kan ha bättre hälsa och få ett längre liv.

Stora delar av de avloppssystem som vi har i våra samhällen är över 100 år gamla. Kvaliteten varierar mycket och är på många håll väldigt dålig. Ibland rinner avloppsvattnet ut där det inte alls borde rinna ut, och i andra sammanhang rinner vatten in där det inte borde rinna in.

Med de klimatförändringar som vi har framför oss kommer villkoren att förändras ganska kraftigt. Det kommer att påverka våra avloppssy-

stem. Dagvattensystem och avloppssystem tvingas ofta att samverka när det är kraftig nederbörd. Vi kommer att få mer kraftig nederbörd, och då kommer dagvattensystemen inte att klara det. De är byggda på ett sådant sätt att de tar hjälp av avloppssystemen för att klara transporterna. Då får vi en översvämning i reningsverken vid de tillfällena. Det behövs teknik för att klara att hålla dagvatten borta eftersom det blir andra kostnader i samhället när man inte får bort det.

När vattenhalten ökar i marken minskar bärigheten, och markkonstruktionen blir underminerad, och då blir rörbrott allt vanligare i samband med kraftig nederbörd.

Att säkerställa rent vatten och ett fungerande system för att ta hand om avloppsvatten och dagvatten för att förhindra att våra samhällen blir vattenskadade är, menar jag, en grundläggande förutsättning för att kunna upprätthålla vår välfärd och vårt moderna samhälle.

Även inom det här området menar vi i Miljöpartiet att regeringen inte tar det på allvar. Klimat- och sårbarhetsutredningen visar på de här problemen mycket tydligt och har förslag på åtgärder.

Vi förstår att det här att tänka långsiktigt inte är någon valvinnande grej att driva. Men vi menar att politiker har en skyldighet att inte bara tänka på att vinna nästa val och bli återvald och lova att sänka skatter. Vi menar att politiker är skyldiga att ta svåra och ofta mycket kostsamma beslut som är nödvändiga för att vi ska klara vår samhällskonstruktion på lång sikt. Här menar vi att regeringen har valt den enkla utvägen – att blunda för problemet i stället för att vara riktigt ansvarsfull.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 5 i betänkandet, vilket naturligtvis inte innebär att jag inte står bakom de övriga motionerna och reservationerna från Miljöpartiet, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall till reservationerna 2 och 5.

Anf. 97 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m):

Herr talman! Sverige är ett mycket vackert land med växlande natur, och vår natur är livsnerven i samhällsbilden. Vi är alla mycket måna om att se till att vi på bästa möjliga sätt bevarar och utvecklar våra gemensamma naturresurser.

Klimatförändringar, effekter av dessa och åtgärder för att motverka snabba och negativa förändringar, är något som berör oss alla. Ingen är immun mot detta vare sig man bor i norr, söder, i Sverige eller i någon annan del av världen. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Nu behandlar vi civilutskottets betänkande 21 med sju motionsyrkanden som tar upp naturresursfrågor och vattenrätt. Även om det finns en hel del intressanta inslag i motionerna föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns också fem reservationer.

Ett flertal av de motionsyrkanden som behandlas gäller frågor som på ett eller annat sätt förknippas med naturen. Vare sig det handlar om att motverka skadeverkning för fiske, att skydda våra stränder eller att verka för att ändra lagar och regler för vattendomar handlar det om vår omgivning som vi alla, oavsett vår politiska hemvist, vill ta hand om och värna.

Generationerna efter oss kommer att få uppleva resultatet av vad vi lyckas göra i dag. Det gör att vi måste vara försiktiga och fatta beslut på

goda grunder och se till att de åtgärder som genomförs är förankrade i ett väl genomgången beslutsunderlag.

Herr talman! Det pågår för närvarande olika processer som ska se till vi får detta gedigna beslutsunderlag. Jag kan hålla med om att det går långsamt, men det är så viktigt att pusselbitarna faller på plats att det är bättre att skynda långsamt än att förhastna sig.

Detta är själva grunden till att samtliga motioner föreslås avslås, inte för att de sakligt inte skulle vara viktiga utan därför att vi har ett sätt att pröva frågor som vi ska förhålla oss till.

Jag tycker som sagt att det finns många tankvärda argument och önsknings i ett flertal motioner och håller med föregående talare, som utförligt beskrev de problem vi har.

Stranderosion är en viktig fråga. Att våra stränder försvinner är naturligtvis ett hot både mot befolkningen som bor i närheten och mot alla turister. Enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen behövs mer forskning på detta område, och det lär komma en proposition under våren.

Skadeverkningar på fisk är ett annat exempel som tas upp i flera motioner. Inte minst handlar det om att vidta åtgärder som säkerställer att fisk har goda möjligheter att fortplanta sig och förflytta sig.

Miljöprocessutredningen har fått flera tilläggsdirektiv. Några kom i december 2007 om att frågor som rör prövning av vattenverksamheter ska utredas liksom behovet av ändrade bestämmelser med beaktande av det som riksdagen har tillkännagett om fiskvandringssvågar. Det finns alltså flera faktorer som ska beaktas i sammanhanget.

Uppdraget skulle ha redovisats senast vid december månads utgång 2008, men detta förlängs till den 30 april i år då ytterligare tilläggsdirektiv kom i oktober 2008. Vi avvaktar alltså resultatet av denna utredning.

Herr talman! Det har varit en lång dag i kammaren för civilutskottet, och jag har efter hand strukit i mitt anförande och tänker inte använda mina åtta minuter. Men jag vill avslutningsvis återigen säga att samtliga motioner berör ämnen som vi alla har motiv nog för att vårda och skydda – vatten och stränder, fiske och natur. Vi har alla ett ansvar här, och jag är säker på att vi kommer att nå bra lösningar som säkerställer dess värden långsiktigt.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 98 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag har en fråga angående Miljöprocessutredningen. Det är ju väldigt många på den sida som värnar det rinnande vattnet, de orörda vattendragen, som månar om rekreationsvärdena, fritidsmöjligheterna, möjligheterna att exploatera för fritidsändamål och skapa sysselsättning. Det är väldigt många bland de här grupperna runt om i landet och även kommuner som ser det här som en viktig del för sin utveckling och är oroliga för att Miljöprocessutredningen håller på att bli kraftbyggnads projekt.

Det kommer signaler från utredningen som verkar väldigt farliga. Vi är oroliga för att den kommer fram till förslag som kommer att innebära att det kommer att vara enklare och gå snabbare att till exempel använda gamla dammar som byggdes för flottsändamål och göra om dem för kraftändamål. Det är helt olika saker, för dammar för flottsändamål

behåller ju nästan allt vatten som ett fritt rinnande vatten, medan det i dammar som används för kraftändamål blir ett helt annat biologiskt liv och andra förutsättningar både ovanför och utefter en sådan damm.

Nu sade Eva Bengtson Skogsberg här att vi kan förvänta oss någonting från Miljöprocessutredningen under våren. Då är jag naturligtvis väldigt nyfiken och vill skicka signalen att det finns en väldig oro här. Jag hoppas att ni kan stävja den och att Miljöprocessutredningens förslag i första hand tar hänsyn till de miljöintressen och ekologiska intressen som finns.

Anf. 99 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik:

Herr talman! Jag känner inte till riktigt allt som kommer från utredningen. Som Jan Lindholm vet är jag relativt ny i civilutskottet och har inte följt den här frågan så länge, men jag delar Jan Lindholms oro. Vi kan se att det finns motioner också från vårt parti, så jag tror att vi alla över partigränserna är oroliga över det här fiskevattnet och fiskarnas vandringar.

Jag hoppas på samma svar som Jan hoppas på i detta fall.

Anf. 100 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Då ska jag inte dra ut på det utan bara säga att jag hoppas att ni på majoritetssidan tar med er det här. Jag har under frågestunden med ministrarna ställt frågan till näringsministern eftersom det är hon som är ansvarig för den. Den ligger egentligen hos miljö- och jordbruksutskottet och inte hos oss i civilutskottet när det kommer till exploateringssidan.

Jag hoppas att ni tar med er det här och försöker se till att vi inte får en försämrad situation för fiskintressena och naturvårdsintressena i de småskaliga vattendragen. Jag kan skicka med än en gång att ett väldigt bra sätt att göra det från er sida är att ta er en funderare på kravet som finns i reservationen om att säga nej till exploatering. En annan möjlighet är att plocka bort elcertifikatet för småskalig vattenkraft. Då får man andra ekonomiska förutsättningar. De ekonomiska förutsättningarna styr ju väldigt mycket hur hårt man jobbar på att komma fram i miljöprövningarna.

Anf. 101 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik:

Herr talman! Industrin är viktig och det är också viktigt med tillväxt, men jag tror inte att det är ett motsatsförhållande, för har man en tillväxt och en god ekonomi i landet klarar man båda delarna.

Som jag sade tidigare är jag, precis som Jan Lindholm, väldigt rädd om vår natur i Sverige, så jag hoppas att vi kommer fram till en lösning.

Anf. 102 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Även om rubriken för denna debatt är *Naturresursfrågor och vattenrätt* är det nästan bara vatten som berörs i motionerna.

De flesta handlar om fiskarnas möjligheter att passera vattenkraftverken samt om vattendomar som är i behov av förnyelse. Problemen med stranderosion tas också upp i några av motionerna.

När det gäller frågorna om gamla vattendomar och laxtrappor, det vill säga fria vandringsvägar, är svaret från utskottsmajoriteten att Miljöprocessutredningen kommer med sin redovisning senast den 30 april. Med tanke på det finns det ingen anledning att diskutera några tillkännagivanden.

Däremot finns det skäl att ta förslagen i motionerna på allvar, och jag utgår ifrån att frågorna har genomlysts i utredningen. Domar som är 50–100 år gamla har självklart fyllt sin uppgift, men det kan ju ha hänt något under tiden som kan föranleda behov av en omprövning. Inte minst fiskarnas vandringsvägar har aktualiserats mer och mer under de senaste 20 åren.

Nu är det emellertid så att byggandet av så kallade laxtrappor och fria vandringsvägar också kan påverka elproduktionen negativt. Här gäller det att hitta konstruktiva lösningar som beaktar båda behoven. Det är framför allt bekymmersamt med ålen. Det är oroväckande rapporter som har kommit in de senaste åren om en drastisk minskning av beståndet. För egen del tror jag att vattenkraftverken kan ha en viss betydelse. Å andra sidan har de nu funnits i så många år att vi borde ha märkt minskningen tidigare.

Jag är också osäker på om det är upp- eller nedvägen som är det största problemet. Det lär fastna mycket fisk, inklusive ål, på väg nedströms i de galler som finns vid kraftverken. Jag lutar mer åt att det är fisket i framför allt Frankrike och Portugal, där man tar upp stora mängder glas- och gulål som alltså aldrig hinner bli köns mogen. Reproduktionen blir då med automatik för låg, och det sätter nu sina spår även i svenska vatten.

Herr talman! Stranderosionen är ett stort problem på sina håll, dock av varierande slag. Det som ligger närmast till hands för min egen del är situationen på sydkusten utanför Ystad, där Skåne sakta men säkert håller på att försvinna ut i havet. Även om kanske inte alla norr om Smålandsgränsen tycker att detta är negativt utan kanske till och med skulle önska ett något högre tempo i erosionen, ställer det till problem för dem som bor och verkar i området.

Det är mycket som man inte begriper här i världen, men om nu sanden försvinner ut i havet tycker jag att det är naturligt att ta tillbaka sanden för att säkerställa kustremsan. Är inte det vad man kallar kretslopp?

Klimat- och sårbarhetsutredningen säger förvisso att det behövs mer forskning, men jag vill hävda att det enda sättet att få svar på frågorna är att rent praktiskt prova sig fram. Mig veterligen förekommer det i andra länder, och då bör det väl gå att hämta kunskap därifrån. Med tanke på att det är en ständigt pågående process är det angeläget att vi hittar lösningar som håller både kortsiktigt och långsiktigt.

Herr talman! Det finns några andra intressanta motioner. En av dem är från mina partikolleger Solveig Zander och Per Lodenius om riksintresse, och det är marken runt Arlanda som avses. Att lägga området som riksintresse försvårar i det fallet enormt för de mark- och fastighetsägare som finns i omgivningen. Av erfarenhet vet jag hur besvärligt det är att sälja sådana fastigheter. Inte minst de tre statliga verken Vägverket, Banverket och Luftfartsverket är ofta inblandade, och då självklart Vägverket i första hand. Det behöver inte ens formellt vara riksintresse, utan bara genom att lägga ut breda korridorer som sedan ligger där i decennier utan

att det händer någonting påverkas både utvecklingsplaner och prisbild för fastighetsägarna. Man vet inte om det kommer att aktualiseras eller inte. Hur lätt är det då att bedöma läget som säljare eller köpare?

En annan motion avser åkermarken som riksintresse, och eftersom jag själv skrev en liknande motion 2007 är det lätt att instämma i motionärens uppfattning. Jag förstår inte varför det är möjligt att skydda ängs- och våtmarker, skog, stränder och fjäll men inte åkermark som ju är än viktigare för vår överlevnad. Att sätta av delar av den högklassiga åkermarken som riksintresse skulle skapa en bättre förutsägbarhet för berörda lantbrukare, vilket bland annat innebär att det är lättare att fatta beslut om investeringar. Att veta att den egna eller arrenderade jordbruksfastigheten får fortsätta som jordbruk anser jag stärker äganderätten i stället för som i dag där det råder stor osäkerhet framför allt för dem som bor nära tätorter.

Vi har 450 000 kvadratkilometer yta i det här landet. Då har vi också råd att avstå från att bygga på den allra bästa jorden. Utskottet konstaterar att den frågan också finns med i Miljöprocessutredningen där bland annat jordbruksmarken särskilt lyfts fram som exempel på områden som kan bli föremål för riksintresseavvägning. Jag är nöjd med det svaret och ser fram emot utredningens betänkande.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 103 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Det här är ett rent motionsbetänkande. Under rubriken *Naturresurser och vattenrätt* tas det upp frågor om omprövning av vattendomar, åtgärder till förmån för fiske, åtgärder mot stranderosion, avgifter i vattenverksamhet, skydd av riksintressen och allmänna vattentjänster. I betänkandet finns fem reservationer.

Herr talman! Jag ska inte ta upp alla punkter, men jag vill ta upp några som väl belyser hur alliansregeringen jobbar med de här frågorna på ett mycket grundligt och systematiskt sätt. När man läser delar av reservationerna kan man nästan få ett intryck av att oppositionen inte har tagit del av det arbetet. Om man hade gjort det skulle man inte skriva reservationer och, som Jan Lindholm, påstå att regeringen tar lätt på de här frågorna. Det är ett direkt felaktigt påstående.

Herr talman! Låt mig först ta upp detta med omprövning av vattendomar. Det finns ett tilläggsdirektiv från december 2007 där Miljöprocessutredningen har fått i uppgift att titta på den här frågan. Som har sagts här tidigare ska en redovisning ske den 30 april 2009, det vill säga tämligen snart. Enligt Miljöpartiets reservation vill man tydligen ha en ännu snabbare utredning. Hur man än vänder och vrider på den frågan torde det inte vara möjligt. Den 30 april ligger faktiskt inte så långt bort i tiden.

I utredningsdirektiven kan man se att regeringens syfte med utredningen är att få en bred och djup genomlysning av den här frågan. I det arbetet är man naturligtvis väl medveten om att klimatförändringarna skapar en ny riskbild när det gäller strömmade vatten, dammar och flöden, precis som Jan Lindholm tog upp. Det är väldigt viktigt att gå till

botten med det. Vattendomarna har en stor betydelse i det sammanhanget.

Herr talman! Låt mig säga lite grann om åtgärder till förmån för fiske. Det är kopplat till vattenverksamhet. När vi diskuterar fiske i civilutskottet rör det sig om vandringsvägar i strömmande vatten. Sedan är naturligtvis fiske en ganska bred fråga i övrigt. Det har talats om lax, öring och ål här. Detta är väldigt viktigt. Det var någon som talade om fritidsfiskets betydelse. Jag tror att det var Sandberg som gjorde det. Så är det ju. Det handlar mycket om lax och öring, men jag skulle vilja ta upp den europeiska ålen som är en kraftigt hotad art, som Lennart Pettersson sade. 99 procent av invandringen mot Europa är borta i dag om man jämför med några tiotal år tillbaka.

Här gäller det att se helheten. Det handlar om vandringsvägar. Det är en fråga som man har tagit upp i EU. Det finns en EU-förordning som kräver av Sverige och alla andra EU-länder att man tar fram nationella förvaltningsplaner för att kunna säkra fortbeståndet av europeisk ål i Europa. Den svenska nationella planen omfattar åtgärder för fisket, vandringsvägar, utsättning och kontroll.

I regeringens proposition om havet, *En sammanhållen svensk havspolitik*, föreslår regeringen en satsning på 16 miljoner för att öka ålbeståndet i landet. I den satsningen ingår bland annat förbättrade vandringsvägar. Även om fisket är en del är det inte hela sanningen i den här frågan. Det finns siffror som visar att lika många som dör genom fiske dör i vattenkraftsturbinerna på väg ut mot havet. Det är en viktig fråga att ta upp. I det sammanhanget kan man säga att det har inletts ett samarbete om de här frågorna mellan myndigheterna och vattenkraftsbolagen för att komma till skott här. Här måste det till ett samarbete. Vattenkraftsbolagen måste också ta en del av ansvaret.

Herr talman! I maj 2006 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen och krävde att man skulle se över detta med vandringsvägar för fisk. Det är knappt tre år sedan. Då ställde sig alla partier utom Socialdemokraterna bakom det tillkännagivandet. Socialdemokraterna reserverade sig den gången.

Icke förty har nu alliansregeringen tagit sig an det här tillkännagivandet genom att ge Miljöprocessutredningen ett uppdrag i linje med det här tillkännagivandet. Resultatet av det ska också redovisas den 30 april 2009. Det är inte heller så långt bort i tiden. Av reservationen och Gunnar Sandbergs anförande tidigare framgår att om man inte har svängt har man i alla fall en lite annan uppfattning i dag än för tre år sedan. Det här är en väldigt angelägen fråga.

Genom att ge de här direktiven till Miljöprocessutredningen har alliansregeringen under tiden kommit ganska långt. Att det skulle kunna gå fortare än vad det gör just nu tror jag inte är möjligt. Vi får avvakta till den 30 april. Då får vi säkert lite att fundera på i den frågan också.

Herr talman! Jag vill ta upp erosionen också. Det har pratats om stranderosion tidigare. Det har bland annat tagits upp i en folktopmotion om stranderosionen i Skåne. Det är väldigt bekymmersamt i vissa kommuner att stränderna de facto försvinner. Genom ett riksdagsbeslut förra året infördes i plan- och bygglagen att när kommunerna tar ställning till byggnationer i detaljplaner ska man ta in riskerna med erosion, skred och översvämningar i sitt ställningstagande. Det gäller ny bebyggelse. Det

finns även gammal bebyggelse som kan komma i farozonen när stränderna försvinner. Det är en mycket angelägen fråga. Det har nämnts här tidigare, så jag säger inte mer om det just nu.

Jag vill ta upp en annan sak som är kopplad till klimatet och den ökade nederbörden, som Jan Lindholm tog upp. Det gäller Götaälvdalen med ett stort flöde. Man beräknar att om Vänerns nivå skulle stiga krävs det att man kan öka de flödena. Statens geotekniska institut har fått i uppgift att se över stabilitetsförhållandena i Götaälvdalen för att se hur stora flöden man kan tillåta där. Det är också kopplat till vattendomar.

Låt mig till sist säga några ord om detta med riksintresse. Jag tycker att Miljöprocessutredningen har fått en väldigt intressant uppgift. Det handlar om att man inte tar riksintressen för givna över tid, utan man ska titta över och se syftena med riksintressena och på vilka grunder man lägger ut områden som riksintressen. Det är sådana översyner som vi behöver göra lite nu och då av den här typen av saker som har en tendens att bli eviga sanningar.

Som ni säkert har förstått har vi mycket intressant att se fram emot när Miljöprocessutredningen kommer med sina betänkanden. Det finns två delbetänkanden kvar att se på, och jag tror att vi har många ställningstaganden att göra i dessa frågor.

(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 mars

UbU7 Förskolan

Punkt 1 (Livslångt lärande)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

169 för utskottet

110 för res. 1

18 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 81 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 1 v, 15 mp

För res. 1: 110 s

Avstod: 18 v

Frånvarande: 19 s, 16 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2008/09:95

1 april

Punkt 5 (Fri etableringsrätt)

1. utskottet

2. res. 5 (s, v)

Votering:

169 för utskottet

130 för res. 5

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 16 mp

För res. 5: 111 s, 19 v

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 8 (Barnomsorg på obekväm arbetstid)

1. utskottet

2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

146 för res. 6

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd

För res. 6: 111 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 10 (Rätt till modersmålsstöd)

1. utskottet

2. res. 8 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

146 för res. 8

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd

För res. 8: 111 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 12 (Kvalitetsprogram i förskolan)

1. utskottet

2. res. 10 (s, v)

Votering:

167 för utskottet

132 för res. 10

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 14 mp

För res. 10: 111 s, 19 v, 2 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Studiestöd

Punkt 1 (Studiestödssystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

166 för utskottet

110 för res. 1

20 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 25 c, 23 fp, 22 kd, 14 mp

För res. 1: 110 s

Avstod: 19 v, 1 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 4 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

Punkt 4 (Studenter och de sociala trygghetssystemen)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

266 för utskottet

33 för res. 2

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 2 v

För res. 2: 17 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Elina Linna (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU10 Vuxenutbildning

Punkt 3 (Resurser till vuxenutbildningen m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

3. res. 4 (mp)

Förberedande votering:

120 för res. 3

19 för res. 4

160 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Matilda Ernkrans och Ameer Sachet (båda s) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

152 för utskottet

109 för res. 3

35 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 21 kd

För res. 3: 109 s

Avstod: 19 v, 16 mp

Frånvarande: 21 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 3 kd, 3 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU22 Allmänna motioner om taxering, skattebetalning och folkbokföring

Punkt 1 (Skatte- och avgiftskontroll m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

169 för utskottet

129 för res. 1

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 16 mp

För res. 1: 110 s, 19 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Prot. 2008/09:95

1 april

Punkt 2 (F-skatt)

1. utskottet
2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

146 för res. 2

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd

För res. 2: 111 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Punkt 3 (Skatteflyktslagen)

1. utskottet

2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

145 för res. 3

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd

För res. 3: 110 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Punkterna 4–21

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU23 Allmänna motioner om beskattning av företag, kapital och fastighet

Punkt 1 (Företagande och investeringar, allmänna frågor)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

168 för utskottet

111 för res. 1

19 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 22 kd, 15 mp

För res. 1: 111 s

Avstod: 19 v

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 4 mp

1. utskottet
2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

151 för utskottet

145 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 26 c, 23 fp, 20 kd

För res. 3: 110 s, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 4 kd, 3 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU20 Ändring i lagen om elcertifikat

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU19 Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. (kd)

3. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. C7 (m)

Förberedande votering:

23 för res.

14 för mot.

261 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res.

Huvudvotering:

261 för utskottet

22 för res.

16 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 25 c, 23 fp, 19 v, 16 mp

För res.: 1 c, 21 kd

Avstod: 15 m, 1 kd

Frånvarande: 19 s, 15 m, 3 c, 5 fp, 2 kd, 3 v, 3 mp

Rosita Runegrund (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Anf. 104 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag tyckte att Lars Tysklind lite grann raljerade över att Miljöpartiet reserverar sig, kanske i onödan, eftersom Miljöprocessutredningen kommer med ett betänkande den 30 september är det sagt.

Visst kan man se det så, men när vi säger att vi inte tycker att regeringen tar frågorna på allvar handlar det inte bara om utredningsprocessen utan också om vad man är beredd att göra. När det gäller vattendomarna skulle det, enligt den uppgift jag har, med nuvarande resurstilldelning hos Kammarkollegiet ta minst 50 år att gå igenom dem. Jag har inte sett någon antydning till att regeringen har för avsikt att öka resurserna hos Kammarkollegiet.

Har Lars Tysklind någon annan information så att vi kan se verklig verkstad på det området?

Anf. 105 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag får be om ursäkt ifall Jan Lindholm uppfattade det som att jag raljerade. Det var snarare ett påpekande om att regeringen verkligen tog allvarligt på dessa frågor och också låg långt framme. Det kommer ett utredningsbetänkande den 30 april, och eftersom det är så nära i tiden känns det ganska logiskt att vänta och se vad man kommer fram till.

Därmed blir det per automatik en koppling till vad man är beredd att göra. När man har analyserat problemet i utredningen får man utifrån den problembilden se vad man måste göra. Jag tycker att det är helt fel att nu föra ett hypotetiskt resonemang om hur lång tid det skulle ta.

Naturligtvis finns det även i detta en prioriteringsordning beträffande vad som är mest nödvändigt att göra, och sedan får man göra det över tid. Jag förstår att man på kort tid inte kan ändra alla vattendomar. Jag utgår från att man utifrån något slags prioritering kommer att ändra de vattendomar som det är nödvändigt att ändra.

Anf. 106 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Mina allianskolleger har gjort väldigt bra ifrån sig och berättat om vad som står och vår inställning. Vi avvaktar i varje moment regeringens utredning. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 2 april.)

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2008/09:FiU29

Offentlig upphandling.

Offentlig upphandling

Anf. 107 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m):

Herr talman! I dag ska vi debattera något som i olika grad rör oss alla. Vi är som medborgare ofta i kontakt med kommuner och landsting, som patienter i vården, som elever i skolan eller genom barn- och äldreomsorg. Inköp och tjänster över en viss summa inom dessa områden måste enligt lag föregås av en upphandlingsprocess.

Finansutskottets betänkande FiU29 behandlar motioner om offentlig upphandling från den allmänna motionstiden 2008. Det rör sig om ett antal olika ämnen, till exempel hälso- och sjukvård, miljöhänsyn och åtgärder mot diskriminering.

Herr talman! Vi har som konsumenter och skattebetalare rätt att ställa krav på både kvalitet och insyn i den offentliga upphandlingen. Vi strävar alla efter ett kostnadseffektivt och rättssäkert system, som ger skattebetalarna valuta för pengarna. Kommuner och landsting har bland annat till uppgift att tillgodose invånarnas behov av service i olika sammanhang. Den service som erbjuds ska vara av hög kvalitet. Det är vi alla överens om. De lagar som den offentliga upphandlingen lyder under ger oss även en möjlighet att ta hänsyn till miljö och etiska aspekter. Det är en möjlighet som några av dagens motioner behandlar.

Som medlemmar i EU har vi även att förhålla oss till de europeiska regler och bestämmelser som finns där gällande konkurrens och förhindrande av kartellbildningar. Våra skattepengar måste användas på ett ansvarsfullt sätt, och det är av stor vikt att upphandlingen sköts efter kons- tens alla regler. Detta kan inte sägas nog många gånger.

Herr talman! Totalt finns det i betänkandet 52 motioner och 11 reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 108 JÖRGEN HELLMAN (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 5, 9 och 10.

Kommuner, landsting, regioner och staten upphandlar varor och tjänster för minst 400 miljarder kronor varje år. Rätt använd kan offentlig upphandling utgöra ett kraftfullt instrument för att främja viktiga samhällsintressen och att det ställs befogade krav på dem som levererar varor och tjänster. Vi socialdemokrater vill stärka möjligheten att använda den offentliga upphandlingen som ett verktyg för att tillgodose angelägna samhällsintressen. Vid tidigare debatter har jag tagit upp att offentlig upphandling kan vara ett kraftfullt instrument för att se till att det upphandlas miljömässigt bättre varor.

Herr talman! I dag har jag tänkt ta upp frågor om krav på kollektivavtal vid upphandling, facklig insyn och påverkan vid upphandling, sociala hänsyn vid upphandling, förtydligande i lagstiftningen angående relationer mellan kommuner och kommunala bolag samt att undanta vård- och omsorgstjänster från lagen om offentlig upphandling.

När det gäller möjligheten att kräva kollektivavtal vid offentlig upphandling anser vi socialdemokrater att nuvarande upphandlingslagstiftning är bristfällig och behöver förändras för att motverka social dumpning och för att trygga goda arbetsvillkor för anställda hos leverantörer och underleverantörer. Två konkreta åtgärder bör vidtas i nuläget, dels införandet av ett krav på kollektivavtal vid upphandling, dels en svensk ratificering av ILO-konventionen 94. I denna konvention slås fast att offentliga myndigheters upphandling ska innehålla klausuler som garanterar arbetare löner, arbetstid och andra arbetsvillkor som inte är mindre förmånliga än de som finns i kollektivavtal för samma arbete i den typen av bransch.

En ratificering av ILO-konventionen 94 skulle liksom ett krav på kollektivavtal vid upphandling kraftigt förbättra möjligheterna att motverka social dumpning, eftersom företag som konkurrerar med hjälp av dåliga villkor för sin personal då skulle vara utestängda från offentliga upphandlingar. Sammanlagt tio EU-länder har skrivit under konventionen, så det förefaller osannolikt att det numera skulle finnas några EG-rättsliga hinder för en ratificering av konventionen i Sverige.

Den nuvarande lagstiftningen om offentlig upphandling ger inte heller fackliga organisationer insyn och påverkansmöjligheter vid upphandling i tillräcklig grad. Fackliga organisationer besitter ofta en stor kompetens som kan komma till nytta vid upphandlingar, så att onödiga misstag kan undvikas på ett tidigt stadium i upphandlingsprocessen.

Reglerna möjliggör redan i dag att upphandlande enheter tar sociala hänsyn i sina upphandlingar. Riksdagen bör tydliggöra de möjligheter som finns. Man kan bland annat ställa villkor som innebär att uppdragstagarna anställer arbetslösa, främjar jämställdheten och mångfalden eller anställer ett större antal personer med funktionshinder än vad som egentligen krävs enligt nationell lagstiftning. Det innebär att till exempel kommuner som har ett stort ansvar för sysselsättningen av olika grupper och dessutom betalar försörjningsstöd kan använda de möjligheter som finns för att bereda människor meningsfull sysselsättning samtidigt som kommunala behov tillgodoses.

Staten måste förtydliga lagstiftningen i relationen mellan kommuner och kommunala bolag. De så kallade Teckalkriterierna, som fastslagits av EG-domstolen, medger undantag från upphandlingsreglerna för företag som på ett visst sätt är knutna till den upphandlande myndigheten. Sverige saknar lagregler om sådana undantag, och Regeringsrätten har i ett avgörande funnit att Teckalkriterierna därför inte kan tillämpas. Eftersom Sverige inte har några sådana undantag tvingas kommuner och landsting upphandla egen verksamhet som de har valt att driva i bolagsform. Följden kan vara att kommunerna tvingas omvandla kommunala bolag till förvaltningar eller driva bolagen i kommunalförbunden i stället.

Samtidigt finns det exempel från andra EU-länder, bland annat Finland, på att man har infört regler om Teckalkriterierna i lagstiftningen. Vi anser att regeringen bör se till att samma typ av regler införs även i Sve-

rige. Dessa kriterier bör tas in i lag, så att kommuner och landsting inte tvingas upphandla egen verksamhet som man har valt att driva i bolagsform.

Herr talman! Den borgerliga regeringen har infört en lag om valfrihet och menar att den ska öka mångfalden bland utförare av vård- och omsorgstjänster. Det viktiga för oss socialdemokrater är dock inte att vårdföretagen ges så stort spelrum som möjligt, utan att medborgarna kan få tillgång till vård- och omsorgstjänster som tillgodoser deras behov. Vi anser inte att den borgerliga valfrihetslagen är rätt sätt att nå detta mål. I stället vill vi att kommuner och landsting ska ta med medborgarnas behov, tillgänglighetsaspekter och ekonomiska överväganden när man väljer vilka utförare som ska bedriva den skattefinansierade välfärdsverksamheten.

Detta görs bäst genom att undanta vård- och omsorgstjänster från upphandlingsreglerna och i stället se till att alla aktörer, privata såväl som offentliga, ideella organisationer, personalägda enheter och kooperativ kan delta i utförandet av dessa tjänster på likvärdiga villkor. Självklart ska arbetsgivaransvaret upprätthållas med kollektivavtal i all verksamhet, säkerställande av meddelarfrihet för personalen, rätt till kompetensutveckling och goda arbetsvillkor i övrigt. För att undvika att ett fåtal internationella vårdkoncerner får en dominerande ställning inom svensk sjukvård och slår ut mindre aktörer bör sjukvården undantas från lagen om offentlig upphandling.

Herr talman! Det är illa att den borgerliga regeringen är passiv i dessa frågor och inte över huvud taget tog upp de frågor som vi nu för fram när nya upphandlingsreglerna föreslogs hösten 2007. Nu kan riksdagen ändra på detta.

(Applåder)

Anf. 109 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 5.

I detta motionsbetänkande tas en mängd olika frågor upp när det gäller lagen om offentlig upphandling. Vi från Vänsterpartiet har på flera områden pekat på brister som vi anser finns i lagen om offentlig upphandling.

När det gäller miljöhänsyn finns i dag möjligheter att i upphandlingen ta miljöhänsyn, men det är inte tillräckligt för att i dag kunna ta den hänsyn som vår natur kräver. Det är också en brist på kunskap om den offentliga upphandlingen hos de lokala enheter som använder sig av lagstiftningen när de gör upphandling.

Detta är ett område där alla partier är överens om vikten av att ta miljöhänsyn. Vi har också alla ett arbete för att se till att man använder sig av de möjligheter som finns. För Vänsterpartiet är en av de viktigaste frågorna kraven på sociala hänsyn och kollektivavtal vid upphandlingen och att man också ratificerar ILO-konventionen.

Herr talman! Föregående talare tog upp väldigt mycket på det här området, och jag ansluter mig till det föregående talare sade om detta. Det är oerhört viktigt att se till att man motverkar social dumpning. I det fallet är lagstiftningen bristfällig i och med att man inte har kravet på kollektivavtal.

Det är också viktigt att vi nu ratificerar ILO-konventionen. Den argumentation som majoriteten har för att vi nu ska avslå att ratificera ILO-konventionen är att det finns en osäkerhet på rättsområdet. Det är orimligt att göra den tolkningen med så många EU-länder som har ratificerat konventionen. Det borde vara självklart att också vi i Sverige ratificerar den.

Herr talman! Det finns också andra områden som vi tycker är oerhört viktiga. Det gäller frågan om kundvalssystemet i kommunala verksamheter. Vi har sett att den sittande regeringen alltmer lägger fram förslag som innebär ökat användande av kundvalssystem och fri etableringsrätt.

Det är väl inte okänt för kammaren att vi från Vänsterpartiets sida är motståndare till att man lägger över den offentliga verksamheten. Vården är det allra viktigaste och inte en oerhört bred valfrihetsreform där man ska välja mellan olika utförare. Det är vården och behovet av vården som ska vara perspektivet.

Där man har marknadsanpassning med kundvalssystem är det snarare så att vården blir satt på undantag. Det är framför allt medborgarnas behov, tillgänglighetsaspekter och ekonomiska överväganden som bör ligga på den kommunala sektorn.

Herr talman! Detta är saker som har tagits upp och debatterats i många olika sammanhang. Det är kanske inte den fråga som allra närmast ligger på finansutskottet. Vi har debatterat den i andra sammanhang och kommer att återkomma till frågan.

Jag ska beröra ytterligare en fråga i betänkandet. Det gäller den lokala upphandlingen och små och medelstora företags möjligheter att medverka vid upphandlingen.

Herr talman! Oavsett vad lagstiftning och lagen om offentlig upphandling innehåller kan man vid studier konstatera – och det har gjorts ett flertal studier – att små och till och med medelstora företag säger att de anser att regelverket är alldeles för krångligt. Det är svårbegripligt och ogenomträngligt. De anser att reglerna är svåra och problematiska.

Vi anser att man måste ta ett stort ansvar för den här problematiken och ta den på allvar. Den offentliga upphandlingen rör sig om så oerhört betydande belopp. Om små och medelstora företag drar sig för att vara med vid upphandlingen för att de tycker att regelverket är för svårt måste man göra förändringar så att småföretag får en bättre möjlighet att delta i upphandlingarna. Det gäller också att se till att villkor och krav som ställs i förfrågningsunderlaget står i proportion till kontraktets storlek.

Herr talman! Detta är en fråga där jag vet att vi egentligen inte har några principiella skillnader mellan partierna. Vi anser alla att det är viktigt att små och medelstora företag kan delta i upphandlingarna. Men det räcker inte med att vara överens på det principiella planet. Vi i Vänsterpartiet anser att man också måste vidta åtgärder.

Herr talman! Jag ska avslutningsvis beröra en fråga som har varit uppe väldigt mycket i debatten i Jönköpings län den senaste tiden, och ordföranden som kommer från länet har säkert kunnat följa debatten.

Det har handlat om våra barns skolmat. Debatten har gällt den nötfärs som barnen i Jönköping äter. Den köttfärs som de får i skolan inhandlas och tas till Sverige från Brasilien. Här har det varit en väldigt stor debatt.

Det har givetvis funnits väldigt många upprörda föräldrar och starka miljöaspekter. Är det verkligen rimligt att man i Jönköping äter skolmat

som egentligen kommer från Brasilien? Det är också en viktig signal till våra ungdomar när det gäller miljöhänsyn.

Debatten har varit intensiv om det är lagen om offentlig upphandling som har gjort att man har ställt kraven så att man har varit tvingad att köpa köttfärsen från Brasilien. Vi som kan lagstiftningen vet att det inte är lagen om offentlig upphandling som varit problemet i det här fallet.

Det har varit när det gäller vilka krav man ställer, vilka specifikationer som finns och hur man använder miljöhänsynen, som man har möjlighet att göra, som det har brustit. Jag vill med det poängtera att det inte räcker med att ha en lagstiftning. Det gäller också att se till att den tillämpas och att kunskaperna om hur man kan använda sig av den blir större.

Det tjänar inte någon att det blir missförstånd i debatten, som det har varit hemma i länet under den här tiden. Men jag instämmer principiellt med alla upprörda föräldrar och ungdomar. Det är inte rimligt att man har det på det här sättet.

Anf. 110 GÖRAN PETTERSSON (m):

Herr talman! Så står vi då här igen. Varje år samlas vi i denna kammar för att debattera lagen om offentlig upphandling, och jag har även i år fått rollen att försvara denna lag.

Varför har vi lagen om offentlig upphandling? Om man ser på motionsfloden med 52 motioner verkar det som att det är en lag som är älskad av ingen. Det blir väl så ibland med en del lagar. Man hittar alla felen i den. Man tycker att den är krånglig, att den inte är tillräckligt omfattande eller att den är för omfattande, och att den styr fel saker.

Det är viktigt att komma ihåg varför vi har lagen om offentlig upphandling. Det är för att sätta konsumenten och framför allt skattebetalaren, den som nyttjar våra välfärdstjänster, i centrum. Lagen om offentlig upphandling är till för att våra skattebetalare ska få maximal välfärd för varje skattekrona.

Men den är också till för att vi ska ha ett rättssäkert system. De som är leverantörer till offentlig verksamhet ska kunna få tävla om de olika ordena på lika villkor. Det är väldigt lätt när vi talar om offentlig upphandling att ta upp fall som till exempel barnen i Jönköping som äter biff från Brasilien.

Men här är det viktigt att komma ihåg att Sveriges välstånd bygger på frihandel. Det har vi allihop lätt för att säga i våra hyllningstal. Men frihandeln testas den gång då en utländsk produkt står mot en svensk och en utländsk leverantör står mot en svensk. Jag tror att det är viktigt att vi inte hemfaller åt någon kortsiktig handelshindrande nationalism där jag som är från Lohärad alltid ska äta Lohäradskött och så vidare.

Det är viktigt att vi har den grunden med oss. Lagen om offentlig upphandling har vi för att vi ska få maximal välfärd för pengarna och för att vi ska ha ett rättssäkert system.

Nu har majoriteten i utskottet ganska bryskt avslagit de 52 motioner som är lämnade. Jag har dessutom varit med och yrkat avslag på ett antal motioner som har kommit från bänkgrannar i mitt eget parti. Men vi gör hänvisningen dels till att vi hade den här debatten så sent som för ett år sedan, dels till att vi har en nyligen antagen lag om valfrihet som faktiskt

behandlar många av de frågor som är uppe i betänkandet. Vi hänvisar också till Upphandlingsutredningen, som nu bereds i Regeringskansliet.

Men jag instämmer med Alice Åström i ett tidigare inlägg; lagen är en sak och tillämpningen en annan. Där är det viktigt att de som nu har att följa den fina lag som vi har stiftat här i riksdagens kammare har kunskapen och att vi ser till att de förstår att använda den.

Jag kan konstatera när man får önskelistan med de 52 motionerna att många av dem leder just till det som Alice Åström varnade för. Man sade att lagen var för omfattande, för svår genomtränglig, för snårig och till och med obegriplig. Saken är den att det bästa kan bli det godas fiende. Alla sådana här tillägg och saker och ting kan förhindra att vi får ett enkelt system som gör det möjligt att uppnå de goda målen, som vi antagligen är överens om att lagen om offentlig upphandling ska bidra till. Det handlar om att få maximal välfärd för pengarna och ett rättssäkert system.

Med denna motivation yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Anf. 111 EMMA HENRIKSSON (kd):

Herr talman! Göran Pettersson har på ett föredömligt sätt beskrivit lagen om offentlig upphandling och vad den syftar till, så jag tänker inte göra detsamma. Jag vill ändå beröra några av de saker som tas upp i den mängd av motioner som vi behandlar i betänkandet.

Det gäller inte minst det som handlar om lagen om valfrihet. I de motioner som är skrivna och som vi behandlar finns det många goda tankar om hur vi ska göra det bättre för den enskilda, för medborgaren och för patienten ute i våra kommuner som är beroende av våra välfärds-tjänster. Det är precis det som lagen om valfrihet som började gälla och trädde i kraft den 1 januari 2009 är till för att uppfylla.

Runt om i våra kommuner och landsting jobbar man nu för fullt med att se till att det här kommer i kraft så att den som är beroende av vården utifrån sina egna förutsättningar och sina egna behov kan få den tjänst som han eller hon behöver. Jag tror att lagen om valfrihet på ett mycket bättre sätt än lagen om offentlig upphandling kommer att göra det möjligt att bemöta det.

Jag ska kort beröra en motion som handlar om att ställa tydligare miljökrav. Det är viktigt att vi genom lagen om offentlig upphandling kan ställa miljökrav. Det är möjligt redan i dag. Men det är inte säkert att tydligare regler och detaljeringar skulle göra det ännu bättre. Däremot är det, precis som har sagts tidigare, viktigt att vi tar till vara lagens möjligheter.

En annan viktig del som detta handlar om är hur vi som stat nyttjar möjligheterna. Jag är stolt över att vi har sett till att vi i de nya riktlinjer som finns för våra myndigheter ställer kravet att man inte som det tidigare var bara ska sikta på att 85 procent av de bilar som man hyr eller köper in ska vara miljöfordon utan att alla ska vara miljöfordon så långt det är möjligt. Det är ett rimligt krav att ställa, och det kravet går också att ställa.

Jag ska också kort beröra en motion som är angelägen och som handlar om tolkverksamheten. Den situation vi har i dag är inte bra. Om du i en situation till exempel i en domstol eller inom sjukvården har behov av

tolk får du inte alltid den kvalitet som du har rätt att kräva och som gör att du kan nå ända fram och få den behandling och den rättvisa bedömning som du har rätt till. Men det kommer vi inte åt genom lagen om offentlig upphandling. Det handlar om att det måste finnas fler tolkar och att de måste ha rätt kompetens. Där finns det mycket att göra, men jag yrkar avslag på den motionen liksom på alla andra eftersom det inte är där vi löser det problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

Prot. 2008/09:95
1 april

Offentlig upphandling

15 § Regeringen och krisen

Regeringen och krisen

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU6
Regeringen och krisen (framst. 2008/09:RRS5).

Anf. 112 MATS BERGLIND (s):

Herr talman! Då har vi återigen en skrivelse från Riksrevisionen, som har synpunkter på regeringens krishantering. Jag tror att det är sjätte gången i rad som Riksrevisionen kommer och har synpunkter på hur regeringen hanterar civila kriser. Det har handlat om vattenförsörjning, om elförsörjning med mera. Den här gången handlar det mer om det övergripande sektorsansvaret, som man från Riksrevisionens sida inte tycker svarar upp mot de krav som man vill ställa på regeringen.

Detta har delats in i olika delar. För vår del – och vår del är då Socialdemokraternas, Miljöpartiets och Vänsterpartiets del – har vi fem olika reservationer på de här områdena där vi instämmer i Riksrevisionens kritik och tycker att regeringen bör återkomma med förslag och tala om vilka åtgärder den har vidtagit för att uppnå en civil säkerhet som vi alla eftersträvar.

Jag tänker inte yrka bifall till alla dessa fem reservationer utan jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1. Den handlar om försöksverksamheten på Gotland – det som går under namnet Gotsam. Det är en sexårig försöksverksamhet på initiativ från en socialdemokratisk regering, på den tiden, där olika myndigheter både samverkar lokalmässigt och har ett övergripande informationsansvar gentemot varandra för att uppnå den översyn som krävs och för att helt enkelt hjälpas åt.

Länsstyrelsen på Gotland har gjort en gedigen genomgång av försöksverksamheten och har bara lovord att komma med. Det handlar naturligtvis om att olika organisationer har olika myndighetsvanor. Det handlar om att lära känna varandra och hitta arbetsmetoder så att man vet vad den andra gör och framför allt om att få ett bra samarbete. Den delen har länsstyrelsen sagt att man har lyckats bra med.

Men länsstyrelsen har också haft åsikten att det har tagit några år att uppnå denna samverkan och få ett gott resultat. När själva försöksverksamheten under sex år börjar ge resultat lägger den borgerliga regeringen ned verksamheten. Finns det någon anledning att ha försöksverksamheter är det väl att dra nytta av de erfarenheter man har fått? Verksamheten har varit gynnsam för alla parter som har varit delaktiga. Det har varit eko-

nomiskt gynnsamt totalt sett eftersom man har kunnat utnyttja gemensamma resurser på ett bra och effektivt sätt. Man har uppnått goda resultat också när det gäller att man har kunnat hjälpas åt med att kartlägga viss sorts brottslighet så att berörd myndighet sedan har kunnat ingripa.

Det här låter nästan för bra för att vara sant, men jag har själv varit på Gotsam på studiebesök för ett år sedan och fått en ordentlig föredragning över själva upplägget och hur tänket är med försöksverksamheten. Det fanns enbart positiva erfarenheter att dra.

Men då lägger den borgerliga regeringen ned försöksverksamheten. Det är för mig obegripligt. Man skulle ha byggt vidare på det här, och det är det reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet bygger på. Vi vill ta erfarenheterna till oss för att se om det går att utveckla ännu mer. Framför allt vill vi permanenta det här och börja med Gotland som ändå var i gång. Vi ville också att man tar de erfarenheterna med sig så att man i övriga landet kanske hade kunnat göra något liknande och vara effektiv, ta till vara varandras resurser och kunskaper och i slutändan göra både ett gott resultat och ekonomiska vinningar.

Det är som sagt var obegripligt för mig att man när man har så mycket positivt kommer att lägga ned den här verksamheten. Vi ska nämligen också ha klart för oss att ska den här verksamheten på Gotland byggas upp igen kommer det att kosta resurser för det som man redan har försummat när man nu upphör med detta. När vi som sitter i försvarsutskottet fick en ordentlig genomgång bara av trafiken på Östersjön med gods, olja och annat inser vi att här kommer att behövas en ordentlig övervakning så att det inte inträffar olyckor och så att man, om det inträffar olyckor, också kan ingripa i god tid.

Det är bara att beklaga att den borgerliga regeringen och majoriteten i försvarsutskottet tänker lägga ned ett bra initiativ och en bra verksamhet, bara för att förslaget kanske kom från fel håll.

Anf. 113 ULF GRAPE (m):

Herr talman! *Regeringen och krisen* är inte en regeringskris, utan det är faktiskt namnet på en rapport som Riksrevisionen har lämnat där man har granskat centrala myndigheters förmåga att hantera olika typer av hot mot samhället.

Det är egentligen sex delrapporter som Riksrevisionen har tagit fram, och de är initierade av olika händelser som har satt vår krishanteringsförmåga på prov. Det rör sig om elavbrottet i Forsmark 2003 och snabbstoppet i Forsmark 2006. Det rör sig också om larmrapporterna om fågelinfluensan. Gudrun och tsunamin ligger utanför den rapportserie som Riksrevisionen har lämnat, men dessa händelser utgör ändå skarpa prov på den dåvarande krishanteringsförmågan.

Regeringen tycker att samhällets krisberedskap ska byggas upp underifrån, från lokal nivå via regional nivå till central nivå. För detta finns det tre principer som ska gälla. Den första är ansvarsprincipen, det vill säga att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden också ska ha det under en krissituation. Den andra är likhetsprincipen, vilket innebär att så långt det är möjligt ska det vara lika organisation och lokalisering i både fred, kris och krig. Den tredje, närhetsprincipen, innebär att man ska hantera kriserna på lägsta möjliga nivå i samhället.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen har förbättrat förutsättningarna för att tidigt upptäcka och påbörja hanteringen av en kris. Man har bland annat inrättat Kansliet för krishantering. Man konstaterar också att de brister i Regeringskansliets krishantering som framkom under 2005, alltså efter tsunamin, till stor del åtgärdades under 2008.

Utöver detta har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, startat i januari.

Vi har hört lite av kritiken från oppositionen, men man kan sammanfatta kritiken så att dels går det för långsamt, dels är det fel angreppssätt. Vi ska ha en central krismyndighet i stället för att vi utnyttjar ansvars- och närhetsprinciperna. Men framför allt behövs det fler lagar. Vi ska ha en säkerhetsbalk likt miljöbalken för att hantera kris på nationell nivå.

Då kan man konstatera att de tolv år som den socialdemokratiska regeringen hade före 2006 tydligen inte var tillräckligt lång tid för att skapa den perfekta centrala krishanteringen.

Herr talman! Bäst krishanteringsförmåga får vi om vi har en operativ krishantering så nära krisen som möjligt. Ansvarsprincipen ska gälla, och man ska ha ansvar för det egna området och samverka mot andra områden. På så sätt undviker vi att starten av en krishantering drar ut på tiden. Vi undviker att ansvaret faller mellan stolarna eller att man lokalt förlitar sig på att någon annan ska göra jobbet.

Herr talman! Med anledning av att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka den nationella krishanteringen yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Försvarsutskottets betänkande 6 har titeln *Regeringen och krisen*. Handlar det om tsunamin eller om finanskrisen kan man möjligen tänka. Men det gör det inte. Det handlar om en framställning från Riksrevisionen och om motioner i anslutning till denna.

Den rödgröna oppositionen uppvisar en ovanlig och förvånande enighet och reserverar sig faktiskt gemensamt på fem av de sex punkterna. Det är bara socialdemokrater och en enskild moderat som har motionerat. Sedan har Vänsterpartiet och Miljöpartiet hakat på det Socialdemokraterna tycker och tycker lika som de. Är det kanske den framtida modellen för samarbetet som börjar utforma sig?

Är det alltså milsvida skillnader mellan de båda blocken i den här frågan? Nej, min uppfattning är att så inte är fallet. Det finns skillnader och nyanser på några punkter, men i det mesta resonerar vi mycket lika, vilket jag tänkte belysa med en kort genomgång.

Mats Berglind tog själv upp Gotland och den myndighetssamverkan som har funnits där en del år. Den har nu avslutats. Ni vill att den återupptas och permanentas. Däremot har ni i er reservation klokt nog, skulle jag vilja säga, inte fullföljt Socialdemokraternas motionskrav på att modellen ska bli verklighet i hela landet.

Krisberedskapsmyndighetens utvärdering av Gotlandsförsöket visade nämligen på ett antal nackdelar, bland annat svårigheter och konflikter när det gäller att genomföra projekt och verksamheter.

Utskottet hänvisar till att myndigheterna på Gotland nu har bildat en flexibel samverkansfunktion som ska kunna arbeta självständigt och proaktivt med stöd till ansvariga myndigheter på Gotland. Verksamheten

ska bibehålla försöksverksamhetens kompetens och investeringar inom krishanteringsområdet så att synergieffekter uppnås.

Utskottsmajoriteten ser positivt på denna nya form av samverkan och anser att de socialdemokratiska motionerna faktiskt är tillgodosedda. Detta anser dock inte vare sig Mats Berglind och Socialdemokraterna eller de två andra partierna. Det är man självfallet i sin fulla rätt att tycka, och vi kommer att få rösta om detta. Men jag tycker att vi ligger rätt nära varandra i sak.

Herr talman! Socialdemokraterna – med stöd i efterhand av Vänsterpartiet och Miljöpartiet – vill vidare att det genomförs en genomgripande översyn av utformningen av den maritima verksamheten hos till exempel Försvarsmakten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket och polisen.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att regeringen just har uttalat att det finns behov av en sådan förutsättningslös översyn av samordningsvinster mellan Sveriges offentliga maritima resurser och förutsätter att en sådan översyn kommer att göras. Vi är alltså överens i sak, men det finns en reservation här också.

Socialdemokraterna – med stöd i efterhand av Vänsterpartiet och Miljöpartiet – vill vidare att Sverige särskilt ser över sin beredskap för att ta emot krishanteringsbistånd vid en större olycka eller kris.

Utskottsmajoriteten erfar att regeringen just avser att tillsätta en utredning med uppdrag att göra en översyn av regelverket som styr möjligheterna att ta emot internationellt stöd i samband med en kris. Oppositionen borde rimligen vara nöjd, kan man tycka, men man har reserverat sig även här. Man är ju i opposition och tar det ansvaret på det allvar man ska.

Vad gäller förslaget om en nationell krishanteringsfunktion med mandat att leda krishantering tvärssektoriellt finns det en skillnad, det är riktigt, men jag tycker inte att den ska överdrivas.

Både alliansen och Socialdemokraterna är överens om att verksamhetsansvaret ska ligga kvar hos respektive myndigheter även vid allvarliga kriser, eftersom det är där som kompetensen och sakkunskapen finns. Vi är överens: Sträck på er, ni många kompetenta myndigheter och dito statstjänstemän – eller kanske hellre statstjänstepersoner – som svenska staten har förmånen att kunna lita till i både normala och svåra situationer.

Det som skiljer är att Socialdemokraterna, med stöd i efterhand av Vänstern och Miljöpartiet, vill se en nationell krisledningsfunktion med ett övergripande ledningsansvar, låt vara att verksamhetsansvaret ligger på respektive myndighet.

Alliansen hänvisar då till att det är viktigt att *en* aktör har till uppgift att stödja samordningen av de centrala myndigheternas arbete före, under och efter en kris. Där är vi överens. Den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap har ansvaret för att samordna det arbetet. Vi pekar också på vikten av gemensamma sektorsövergripande övningar.

Däremot pekar vi på svårigheten att dra en gräns för när en krisledningsfunktion skulle ta över ansvaret vid en kris och risken för att andra aktörer blir passiva och avvaktar utvecklingen av detta. Vi avstyrker alltså det förslaget. Men här har vi en skarp reservation från Socialdemokraterna.

Sammanfattningsvis, fru talman, menar jag utifrån det anförda att man inte ska överdriva skillnaderna mellan Allians för Sverige och Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i de viktiga frågor som det här betänkandet omfattar, trots de fem trepartireservationer som följde till betänkandet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 115 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag måste initialt erkänna att jag inte riktigt känner igen den beskrivning som Mats Berglind gör av Gotsamprojektet. Jag har också haft förmånen att vara där. Såvitt jag kan minnas var inte tanken vid till exempel kriser att det skulle finnas en gemensam ledning som grep över alla de myndigheter som deltog i krishanteringen, utan det var mer ett ställe där man samlades, man samordnade sig och man briefade varandra. Sedan gick man tillbaka till respektive myndighet och fortsatte att leda krisen därifrån. Det är enligt min mening en något lägre ambitionsnivå än den som Mats Berglind beskriver.

Det är också viktigt att understryka att Gotsamprojektet till slut innehöll ambitioner när det gällde lokaler, teknisk utrustning och annat som kanske inte riktigt svarade mot de konkreta behoven, och det gjorde att tveksamheten inför projektet från olika myndigheters sida växte.

Emellertid är det så att Gotsam fortfarande fungerar, nu inte som ett påbud uppifrån, från politisk och central nivå, utan som ett uttryck för det faktiska samordningsbehov som finns, ett samordningsbehov mellan de olika myndigheterna. När jag senast besökte Gotland kunde jag konstatera att de myndigheter som ingick i Gotsamsamarbetet träffas varje vecka och informerar varandra om vilka frågetecken som finns, vilka planer de har, vilken beredskap och så vidare. Det är naturligtvis det som vi hela tiden måste syfta till, att med minsta möjliga insats åstadkomma det resultat på samordningsplanet som behövs.

Sedan är det ju så att Socialdemokraterna vill mycket mer än att fortsätta försöket Gotsam. I reservationen talar man om en ny trafikcentral som ska hålla koll både i luftrummet över Östersjön och på den fartygs- trafik som sker på Östersjön. Det är ju kostsamma saker att integrera ledningsfunktioner. Det är väl tveksamt om sådana investeringar ska göras när vi med den nya informationstekniken och annat har goda möjligheter att lösa detta för våra respektive grupperingar i dag.

Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Mats Berglind, för jag kan när jag läser Socialdemokraternas reservationer, fru talman, inte riktigt förstå var man egentligen ställer sig när det gäller nationell krisledning. Man uttalar att vid en större kris ska kompetent, utbildad, samövad och på förhand utpekad personal ha ett övergripande ledningsansvar.

Nu kan man fråga sig om det finns personer som "innehåller" den kompetens som krävs för att ena sekunden hantera konsekvensen av stormen Gudrun på det svenska territoriet och nästa kanske kunna vara verksamma och effektiva i en kris som inträffar långt utanför landets gränser och som har en helt annan bakgrund.

Det intressanta är att samtidigt som man efterlyser ett nationellt ledningsansvar landar man i slutet av reservationen någon annanstans. Man säger att verksamhetsansvaret ska ligga kvar hos den sektorsansvarige aktören, och mera försiktigt menar man att en effektiv ledning förutsätter

att olika aktörers ledningsresurser samordnas. I slutet av den socialdemokratiska, vänsterpartistiska och miljöpartistiska reservationen tycker jag att man landar väldigt nära den utvecklade ansvarsprincip som regeringen menar bör vara gällande.

Det kan konstateras, och det gjorde Ulf Grape, att mycket har hänt på det här området de senaste åren. Efter det att Riksrevisionens anmärkningar kom under sommaren 2008 har det fullt ut inrättats ett krishanteringskansli i Regeringskansliet med statssekreteraren som ständig jour för att kunna gripa in i händelse av en allvarlig kris.

Det har tillkommit en myndighet för samhällsskydd och beredskap som har klara riktlinjer när det gäller att redan på förhand samordna de insatser som kommer att behövas från olika statliga, regionala och kommunala myndigheter.

Det är också viktigt, fru talman, att konstatera att utskottet trycker på vikten av att det sker sektorsövergripande samövningar på olika nivåer för att kunna möta större, allvarliga kriser. Utskottet tydliggör också att i de här övningarna måste både ledande befattningshavare och nyckelpersoner i den operativa ledningen delta för att den svenska krisberedskapen ska leva upp till de förhoppningar som svenska medborgare har rätt att ha.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 116 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i det betänkande som vi diskuterar i dag, *Regeringen och krisen*.

En samlad syn berör individen, samhället och nationen men även det internationella samfundet. Vi bär gemensamt ansvar för vår säkerhet, och därför är det viktigt att skapa en balans mellan förväntningar och ansvar.

Hot mot säkerheten förändras ständigt. Därför måste säkerhetsarbetet ha ett brett perspektiv från orsaksförebyggande till förhindrande samt hanterande av själva krisen och också återuppbyggande åtgärder.

Fru talman! Det handlar om att organisera vårt kontinuerliga arbete så att en helhetssyn på säkerhet främjas.

För att säkerställa auktoritet och genomslagskraft i arbetet med säkerhet är det av stor betydelse att säkerhetsfrågorna får en god organisatorisk och politisk förankring med kompetens och status. Då skapas förutsättningar för samordning mellan olika aktörer som arbetar med olika säkerhetsfrågor. Här menar jag att ansvarsfördelningen mellan departement och politikområden bör övervägas så att säkerhetsfrågor kan hållas samman.

Regeringskansliet har en central roll i den statliga förvaltningen för att motverka negativa effekter av sektoriseringen. Ett helhetsperspektiv i Regeringskansliet är en förutsättning för ett effektivt arbete. Mycket har hänt genom den funktion inom Regeringskansliet som är tillsatt samt den nya myndighet för samhällsberedskap som mina kolleger tidigare har talat om. Därmed har alliansregeringen skapat möjligheter för en så god framförhållning som vi kan ha när det gäller kriser. Mycket kan göras ytterligare, men vi har startat på denna viktiga väg.

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med att se på säkerhet ur olika perspektiv. Här menar jag att vi som individer behöver skaffa oss kunskap om hur vi själva kan förbereda oss.

När jag var liten fanns det en broschyr som hette *Om kriget kommer*. Flera av er kanske inte har varit med om det, men jag har varit med om det. Broschyren fanns faktiskt i alla hushåll, och vi visste precis vad vi skulle göra när en kris skulle inträffa. Jag inser att det är mycket svårare i dag eftersom det finns ett brett perspektiv av kriser, men det fanns ändå något som höll oss samman. Vi visste hur vi skulle bete oss om krisen skulle komma.

Jag förväntar mig att man nu genom MSB:s försorg kan förse svenska folket med något liknande. Jag menar inte att det ska finnas en broschyr i varje hushåll, men på något sätt behöver vi ha en information om hur vi i större utsträckning kan ta hand om oss själva än vad vi vet i dag.

Den andra nivån som jag lyfte upp är näringslivet och myndigheter. De har också en skyldighet att se till att säkerhet finns inom deras ansvarsområden. Precis som näringsliv och myndigheter i dag har miljöcertifierat sina ansvarsområden på miljösidan menar jag att det borde finnas ett liknande system också för säkerhet, det vill säga en säkerhetscertifiering av företag och myndigheter.

Kommuner och landsting är också skyldiga att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Det har vi sett till från riksdagen. Ändå vet vi i dag att många kommuner inte genomför detta. Det måste till en skärpning så att alla berörda kommuner har risk- och sårbarhetsanalyser som utvärderas varje år.

Vi måste se till att säkerheten på alla nivåer beaktas, och ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen ska beaktas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

16 § Vissa näringspolitiska frågor

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU16
Vissa näringspolitiska frågor.

Anf. 117 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Vi ska nu behandla det stora betänkandet om näringslivet som årligen hanteras i kammaren. Det är ett rent motionsbetänkande med sammanlagt 79 motioner. Motionerna tar upp olika frågor med stor bredd. Det är allt från företagsfrämjande, kvinnors företagande, företagande bland personer med utländsk bakgrund, social ekonomi med mera till forskning och särskilda motioner om olika branscher. Utskottsmajoriteten har avstyrkt samtliga motioner medan vi i oppositionen har lämnat sammanlagt sex reservationer samt ett särskilt yttrande.

Fru talman! Carina Adolfsson Elgestam kommer senare att redovisa vår politik vad gäller bland annat turism och besöksnäring.

Fru talman! Alla dessa motioner väcktes innan finanskrisen var ett faktum. Detta gör att i många av motionerna är yrkandena inte särskilt aktuella. Verkligheten har kommit ifatt dem, eller så har verkligheten förändrats kraftigt. Om motionerna hade väckts i dag hade de sannolikt sett något annorlunda ut.

Prot. 2008/09:95

1 april

Regeringen och krisen

*Vissa närings-
politiska frågor*

Den globala finansiella krisen måste vägas in vid bedömningen av samtliga yrkanden i detta betänkande. Men att liksom regeringen enbart skylla på den globala finansiella krisen är inte helt korrekt. Självklart är det sant att finanssektorn har stor betydelse för denna kris, men just därför har det krävts ett tydligt ledarskap för att leda Sverige och Europa ur denna kris. Nu ser vi hur den reala ekonomin steg för steg och i en allt snabbare takt drabbas av krisen.

Den svenska regeringen har stått vid sidan om och sett på utan att handla under större delen av denna tid. De insatser som har gjorts är otillräckliga och kommer att dra in Sverige i en längre och mer djupgående nedgång än som behöver vara fallet. Den svenska regeringen hade chansen att ta Sverige ur denna kris men valde att stå stilla och titta på.

Vi socialdemokrater har presenterat tydliga förslag på hur man kan vidta åtgärder för att bland annat medverka till att fordonsindustrin kan övervintra. Men regeringen har oftast fnyst och kallat våra förslag för ogenomtänkta, ofinansierade och andra nedsättande kommentarer. Det är självklart bara en undanflykt för att själv inte visa det ledarskap som skulle behövas under denna ekonomiska kris.

Att påstå att regeringen har skapat den här situationen är inte korrekt, men att regeringen fördjupar och försenar konflikten finns det däremot inget tvivel om. Det visar inte minst förra årets Nobelpristagare i ekonomi Paul Krugman som hävdar med bestämdhet att USA och EU gör för lite för att motarbeta att situationen fördjupas. Den svenska regeringen framstår i detta fall som en av de mest kraftlösa även med europeiska mått mätt.

Fru talman! Den socialdemokratiska näringspolitiken präglas av en helhetssyn där vi ser behovet av en armkrok mellan näringsliv och arbetsmarknad. Vi anser att det är av största vikt att politiken är närvarande för att utveckla nya, sunda och hållbara företag. Vi anser att vi måste sätta jobben främst. Jobben måste gå före stora ofinansierade skattesänkningar med dålig träffsäkerhet för att skapa tillväxt och jobb. Det är därför med stor förskräckelse vi ser på när man nedrustar våra sociala system och gör människor mindre trygga och mer ovilliga att ta risker, till exempel att starta företag. Det är en kombination av trygghet och utveckling för såväl anställda som entreprenörer som gör Sverige modernt och konkurrenskraftigt. Våra grundpelare för att nå dit är en politik för frihandel, öppenhet och konkurrens kombinerat med breda satsningar på kunskap, entreprenörskap och trygghet för alla. Det är på så sätt vi också vill sätta jobben främst. Det är därför vi har föreslagit ett entreprenörsprogram och ett industripaket för att möta de stora utmaningarna som svensk industri står inför och som har inneburit att antalet varsel ökar.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till den prognos som Konjunkturinstitutet i går redovisade där inte minst arbetslösheten riskerar att hamna på nivåer i linje med vad som skedde i början av 1990-talet. Fru talman! Låt oss inte komma dit. Det behövs ledarskap i Sverige för att sätta jobben, inte skattesänkningarna, främst.

Fru talman! Företagsfrämjande är en av de viktigaste uppgifterna vi har inom näringspolitiken. Det känns särskilt tillfredsställande att utskottet utförligt redovisat två utredningar, dels den av regeringen tillsatta Företagsfinansieringsutredningen som har lämnat en rad intressanta förslag, dels den utredning som ett enhälligt utskott har begärt om företags-

rådgivning. Resultatet av dessa utredningar anser vi vara intressanta, och vi ser fram emot de förslag som regeringen kommer att lämna med anledning av dem. Vi anser däremot att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om att tillgången på riskkapital måste öka. Denna begäran är särskilt angelägen i den finansiella situation som råder för närvarande.

Vi vill samtidigt redovisa den avvikande uppfattning vi har gentemot regeringen vad avser holdingbolag och innovationskontor vid högskolor. Vi anser att begränsningen att medel endast kommer att anslås till sex lärosäten är felaktig och riskerar att slå ut de mindre högskolorna, som har en dokumenterat god samverkan mellan näringsliv och högskolor. Vad som krävs är mer pengar mellan de kommersialiseringsaktörer som redan finns anslutna till lärosätena, inte ytterligare aktörer i form av holdingbolag. Vi anser att det finns risk för ineffektivitet med detta nya system.

Regeringens initiativlöshet på området kring företagsfrämjande innebär att regeringen inte sätter jobben främst utan bara vill vänta och se. Med vår politik ökar möjligheterna för företag att starta men framför allt att övervintra i den kris vi befinner oss i.

Fru talman! Två områden där särskilda åtgärder efterfrågas är kvinnors företagande och socialt företagande. När det gäller kvinnors företagande krävs det – för att ta vara på den potential till nya och växande företag som finns bland kvinnor – ett brett arbete för att garantera att alla behandlas lika och erbjuds likvärdigt stöd vid till exempel start av företag och vid expansion. Detta bör genomsyra de berörda myndigheternas arbete. Det bör framgå av regeringens introduktion till berörda myndigheter. För att minimera risken för att banker och kreditinstitut diskriminerar kvinnors företagande bör Diskrimineringsombudsmannen ta initiativ för att genomlysas de privata finansierarna ur ett jämställdhetsperspektiv.

Regeringens initiativ till en särskild kvinnostrategi är lovligt, men det har tyvärr karaktären av tillfälliga åtgärder och är liten i förhållande till den totala mängden företagsfrämjande insatser. Verksamheten riskerar dessutom att upphöra i samband med att just dessa öronmärkta pengar tar slut.

Fru talman! Det sociala företagandet kan med visst stöd från staten vara en möjlighet för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att få en ny chans. Vi vill därför stärka rådgivningen till de sociala företagen men också kunskapsspridningen kring dessa företag. I detta sammanhang har Coompanion, kooperativa utvecklingscentrum, en central roll. Det är väl omvittnat att sociala företag möter de behov som människor med psykisk ohälsa och funktionshinder har, människor som ofta står väldigt långt ifrån arbetslivet. Vi vill därför att regeringen genomför projektet Fler och växande sociala företag, som den förra, socialdemokratiska regeringen initierade.

Fru talman! Jag vill särskilt uppmärksamma kreditgarantiföreningarna och det arbete de bedriver. Dessa föreningar har en lokal förankring och kan utifrån detta förhållande ha en positiv effekt för tillväxten i regionerna. Vi utgår ifrån att dessa får en positiv behandling i samband med beredningen av Företagsfinansieringsutredningens förslag.

Fru talman! Till sist har vi ett särskilt yttrande beträffande det som vi kallar forskning, och vi vill göra kammaren uppmärksam på de särskilda branschprogram som vi har tagit upp kring en lång rad branscher, bland

annat forskning, utbildning och infrastruktur, som har tagits fram i samarbete med näringsliv och fackföreningar för att stärka Sveriges konkurrenskraft i bland annat fordonsindustrin, skogs- och träindustrin med flera. Vi socialdemokrater vill nu gå vidare med ytterligare branscher, till exempel besöksnäringen och tjänstesektorn.

Men även här, fru talman, har regeringen visat kalla handen genom att dessa program har upphört eller kommer att upphöra. De branscher som lyfts fram har stor betydelse för Sveriges tillväxt och sysselsättning. Återigen, fru talman, visar denna regering sitt totala ointresse för att sätta jobben främst – man vill inte göra något för att öka tillväxten och sysselsättningen.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 118 KENT PERSSON (v):

Fru talman! De motioner som vi nu ska debattera och diskutera tillkom före den finansiella krisen. Givetvis hade också våra motioner sett annorlunda ut, som Börje Vestlund sade tidigare, om vi hade haft facit i hand. Vi har också väckt ett flertal motioner som har bäring på nutid, alltså om insatser som är av tillfällig karaktär och som skulle ha betydelse för företagandet och jobbtillväxten i Sverige. Däremot är de motioner som vi hänvisar till här, som handlar om kvinnligt företagande, social ekonomi och forskning och utveckling, av den karaktären att de har betydelse även för hur framtiden kommer att se ut inom de områdena.

Utskottet har i sitt svar hänvisat till två utredningar. Man tar alltså inte ställning. Man har ingen åsikt. Jag tycker att det är synd. Här hade det funnits en möjlighet för utskottets majoritet att uttrycka en form av åsikt i frågor som berör forskning och utveckling, kvinnors företagande och social ekonomi. Ni har haft chansen och har chansen att också göra det här i debatten.

Om man tittar på de grundförutsättningar som behövs för att man ska ha en jobbtillväxt i Sverige kan man se att inom en rad områden är de insatser som regeringen har gjort för små och i vissa fall helt misslyckade.

Tillgången på kapital är helt avgörande för företagsutveckling. De tillfälliga resursförstärkningar som har gjorts av regeringen har vi stött. Men när det gäller tillgången på riskkapital, framför allt för forskning och utveckling, och att gå från uppfinning till kommersialisering har regeringen inte tagit de initiativ som man borde ha gjort enligt de motioner som bland annat Vänsterpartiet har väckt.

Ett exempel på ett sådant förslag är ett skatteincitament för små och medelstora företag när det gäller forskning och utveckling, en kreditering på skattekontot. Det finns i övriga Europa, och det har visat sig ha väldigt bra resultat. Det gör också att man stimulerar forskning och utveckling i små och medelstora företag.

Jag kan för mitt liv inte förstå varför regeringen inte lyssnar och ser på vad andra länder gör. Man behöver ju inte lyssna på Vänsterpartiet – det gör man inte – men man kan åtminstone ta intryck av vad andra länder gör och se vilka effekter det får. Risker är att små och medelstora företag flyttar sin verksamhet till andra länder där man har den typen av skattelättnader. Det vore väldigt besvärande.

Om man tittar på varför det här är så allvarligt, och tittar på effekterna av det som händer och sker i Sverige, ser man att vi är väldigt duktiga på uppfinningar. Men om man gör en internationell jämförelse och tittar på vad vi får ut i form av nya varor och tjänster ser vi att resultatet är mager. Det behövs riskkapital, i den bemärkelsen att det går från uppfinning till demonstrationsanläggningar eller till att utveckla tjänsterna ytterligare för att man ska kunna kommersialisera varan eller tjänsten.

Det här är en politik som regeringen totalt har glömt bort. Det är grundfundamentet för att utveckla nya företag som ger nya jobb.

Om vi tittar närmare på kvinnors företagande är det intressant att läsa vad Nutek skriver och Nuteks statistik. Man kan konstatera att mottagarna av stöd – de befintliga stödformer som finns – är i största utsträckningen män. Det är mäns företagande som får stödet. Det är stor skillnad. Om man tittar på Vinnovas program, de regionala investeringsstöden eller den regionala såddfinansieringen kan man se att mellan 7 och 11 procent av dem som får stöd är kvinnor, och resten är män.

Den fråga som man måste ställa sig är: Vad kan det bero på? Är det så att kvinnors företagande och verksamhet är av sådan art att de inte passar in i programmen? Eller beror det på brister i kunskap hos dem som sitter och utformar programmen och ska ge stöd?

Vad som skulle behövas här är, tror jag, en förbättrad rådgivningssituation för dem som är rådgivare för kvinnors företagande. Vi ska komma ihåg att kvinnor framför allt finns inom tjänstesektorn, och det är en verksamhet som nu har stor potential att växa. Men det behövs också kunskaper om nätverksbyggande för kvinnor. Män har oftast detta i kluster – fordonskluster, träkluster och så vidare. Det finns en möjlighet att mer stimulera den delen av kvinnors företagande, men här säger man också nej eller rättare sagt ingenting. Det är nästan värre att utskottets majoritet inte har någon uppfattning i den frågan.

Det handlar också om kvinnliga uppfinningar och det nätverk som finns inom Svenska Uppfinnarföreningen. Här behövs också stöd och hjälp för att de ska få en chans att utvecklas på samma villkor som män. Detta är ju ett resultat av att kvinnors företagande inte har setts och inte ses med samma allvar som mäns företagande.

Riksdagen har här möjligheten att utforma lagar och regelverk så att man underlättar för kvinnligt företagande. Det finns en möjlighet att göra det. Tyvärr får jag än en gång konstatera att ni passar i den här frågan genom att ni väntar in utredningarna.

Ni borde åtminstone kunna ha en uppfattning om huruvida detta är viktigt eller inte. Vi har ju gemensamt tagit ett utskottsinitiativ när det gäller finansieringsmöjligheter för kvinnligt företagande. Ni borde åtminstone ha en uppfattning om vart detta ska peka och inte bara vänta in kommande utredningar.

Fru talman! Socialekonomi är egentligen en del av den kooperativa rörelsen i Sverige. Man brukar prata om att det finns åtminstone fyra typer av kooperativ i Sverige. Det är producentkooperativ, som finns företrädesvis inom jordbruket, konsumentkooperativ, som Konsum och HSB, brukarkooperativ, som oftast finns som daghem eller skolor som ett sätt att lösa skolproblemen i glesbygder, men det finns också något som kallas sociala kooperativ. De har utvecklats som en möjlighet för människor som står väldigt långt från arbetsmarknaden.

Men de sociala kooperativen har också problem i försörjningshänseende och inom upphandlingsområdena, och det bör regeringen ta initiativ till att se över och komma med förslag om hur man underlättar för sociala kooperativ i upphandling. Det handlar om konkurrenslagen med flera lagar. Dessa problem gör att de människor som finns i de sociala kooperativen oftast går in och ut beroende på hur det ser ut med resurser. Det blir ingen stabilitet.

Det finns många goda exempel på sociala kooperativ i Sverige, inte minst i Värmland, som uppvisar väldigt bra resultat också genom att de som arbetar där efter ett tag kommer ut på den öppna arbetsmarknaden. Med tanke på resultaten av detta borde regeringen visa framfötterna på ett annat sätt.

Avslutningsvis har vi turistnäringen. Jag ska fatta mig väldigt kort här. Vi kan konstatera att besöksnäringen har en mycket större potential än vad resultatet visar så långt. Det beror också på att det behövs ytterligare stimulanser i det hela. Vi har tidigare från Vänsterpartiet i våra budgetmotioner tillskjutit pengar, och vi ligger väl på ungefär samma nivå som regeringen, så det är inte det som är problemet. Här handlar det om att se möjligheterna – de möjligheter som finns i hela landet. Det är det som är så bra med besöksnäringen. Det kanske behövs ett nationellt program när det gäller besöksnäringen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 119 PER BOLUND (mp):

Fru talman! Det finns i dag stor anledning till oro med det ekonomiska läge som vi ser framför oss. I dag har det kommit nya siffror som visar att arbetslösheten riskerar att öka dramatiskt, ända upp till 12 procent. Sådana siffror har vi inte sett sedan 1930-talet. Vi ser hur företagskonkurserna ökar och hur den ekonomiska krisen sprider sig. Samtidigt har vi en regering som står handfallen och inte vill investera mer för att lösa de stora problem som vi ser framför oss, till exempel klimatproblemen, och man vill heller inte öka stödet vare sig till den kommunala offentliga sektorn eller till företagen. Det är inte ett bra sätt att hantera en ekonomisk kris. Konjunkturinstitutet har till exempel uppmanat regeringen att satsa mer på stimulans av ekonomin, men regeringen vill inte lyssna.

Detta påverkar också näringslivet i allra högsta grad, och kanske särskilt de små företagen, som ju är mest drabbade av den ekonomiska nedgången. Vi ser att många företag i dag riskerar att gå i konkurs, inte minst på grund av att de har väldigt svårt att få finansiering när det är finanskris. Bankerna drar åt och vill inte ge lån med samma villkor som tidigare.

Detta oroar oss i Miljöpartiet eftersom vi ser småföretagen som avgörande för att den svenska ekonomin ska stå stark i framtiden. Vi tycker att småföretag ska ges goda möjligheter för att kunna startas och växa. Vi har länge arbetat för att småföretagare ska få minskad regelbörda och sänkta arbetsgivaravgifter. Vi har velat ge stöd till forskning och kunskapsutveckling i mindre företag bland mycket annat.

Samtidigt ser vi hur den moderatledda regeringen i stället för stöd och hjälp har gett skattehöjningar och ökat krångel till företagen. Man har genomfört försämringar för många miljarder kronor per år för företagen.

Det är klart att det bekymrar oss mycket. Det är resurser som våra hårt arbetande småföretagare skulle behöva för att utveckla sina företag, speciellt i den kris som vi nu är inne i.

Det är alltså mycket som behöver förbättras i förhållande till hur det är under den nuvarande regeringen för att man ska kunna underlätta för företagen. Jag vill speciellt ta upp två åtgärder som jag tycker att regeringen snabbt borde kunna vidta. Det handlar om mikrolån till företagare och om socialt företagande.

Möjligheten att få tillgång till startkapital måste förbättras, speciellt för små företag. När det nu är kris, arbetslösheten stiger och konkurserna ökar behövs det bättre möjligheter för företag att få tillgång till kapital. Studier har visat att särskilt kvinnliga företagare och företagare med invandrarbakgrund har svårt att få lån av privata finansieringsinstitut.

Det finns i dag möjlighet att söka mikrolån genom Almi. Syftet med mikrolånen är att underlätta och stimulera för startande av företag och att utveckla befintliga företag som har svårt att få sitt kapitalbehov täckt på den vanliga, ordinarie kapitalmarknaden. Mikrolån kan i dag ges upp till 250 000 kronor. Beloppet har nyligen höjts från 100 000 kronor, vilket vi välkomnar.

En viktig fördel gentemot andra låneformer är att det inte behövs någon medfinansiering och att man kan låna till hela kapitalbehovet upp till gränsen 250 000 kronor. Det krävs inte heller några särskilda säkerheter, utan det är i stället möjligheterna i den sökandes affärsidé som avgör om man ska få tillgång till ett sådant mikrolån.

Trots att man har höjt gränsen tycker vi att det finns förbättringar som behöver göras i systemet. Vi tycker att staten borde öka sina anslag för förmedling av mikrolån, så att det finns bättre tillgång när vi nu ser hur behoven hos småföretagen ökar. När vi ser hur utsatta grupper har svårt att få finansiering på den ordinarie marknaden borde man se till att de som hanterar mikrolånen har en särskild kompetens för att kunna bedöma företags idéer, till exempel människor som har sin bakgrund i andra länder.

Fru talman! Det andra området jag vill gå in på rör socialt företagande. När vi nu går in i en tid med dålig ekonomi ser vi att det fortfarande finns stora grupper av människor som inte får arbete. Det kan till exempel handla om funktionshindrade, före detta missbrukare, före detta kriminella, långtidssjuka och andra grupper.

Vi ser socialt företagande som ett alternativ för att integrera de här mest utsatta grupperna i samhället och i arbetslivet. Det här skapar nya arbetstillfällen, och det ökar arbetskraftsutbudet.

År 2007 fanns det ca 150 sociala företag i Sverige. De har vuxit fram oberoende av varandra, och de är ofta väldigt starkt förankrade i de grupper vars behov de tänker tillgodose.

Jag har varit på besök på många arbetsplatser, även på sociala och kooperativa företag. Jag måste säga att det är mycket sällan som man ser en sådan lycka och en sådan stolthet som man kan se hos de sociala företagen.

De som jobbar i de här företagen känner sig ofta väldigt styrka av att de äntligen kunnat få ett arbete. De har ofta sökt många arbeten och har svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Men just genom

att de får möjligheten i ett socialt företag känner de att de faktiskt blir accepterade av samhället på ett annat sätt.

Vi ser att det finns ett växande intresse för socialt företagande både i Sverige och internationellt. Vi ser att det finns väldigt många goda exempel och erfarenheter från andra länder, till exempel andra av EU:s medlemsstater.

Men trots att den sociala ekonomin har en lång historia i Sverige och utomlands och att den fyller en väldigt viktig funktion är det sociala företagandet och de förutsättningar som man har för dåligt kända hos många myndigheter, till exempel Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, och hos företagsstödande aktörer i allmänhet.

Vi ser också att det regelverk som finns i dag tyvärr ofta är för dåligt anpassat till de sociala företagen och deras medarbetare.

Vi har tidigare från Miljöpartiets sida föreslagit att stödet till den sociala ekonomin ska ökas. Det stöd som sker genom Nutek har vi tyckt ska dubbleras, upp till 65 miljoner kronor per år, och det här stödet ska kunna gå både till kooperativa utvecklingscentrum och till annan stödstruktur för sociala företag.

Men vi ser också att det behövs nya insatser för att sprida information, för kunskapsutveckling kring socialt företagande, för samordning och andra aspekter när det gäller socialt företagande.

Jag vill avsluta med att säga att jag står bakom samtliga av Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall bara till reservation nr 3.

Anf. 120 MARIA PLASS (m):

Fru talman! Den finansiella kris som började i USA spred sig snabbt till andra länder och utvecklades till en global finansiell kris.

Finanskrisen har följts av en kraftig nedgång i efterfrågan i världsekonomin. För en liten öppen ekonomi som den svenska, som är finansiellt integrerad och väldigt beroende av handel med omvärlden, får det stora direkta konsekvenser.

Men i rådande lågkonjunktur och finansoro har Sverige ändå ett starkt utgångsläge. Genom att alliansen har bedrivit en ansvarsfull ekonomisk politik där många åtgärder ändå har genomförts står Sverige starkt rustat. Därigenom har vi en beredskap för att kunna möta en svagare utveckling.

Sverige har goda förutsättningar för framgångsrikt företagande. Vi har storföretag såsom Ikea och H & M, sprungna ur kreativa personers egen kraft. Men vi har också små vassa företag, ofta med hög teknologisk kompetens, som är den dominerande arbetsgivaren på orten.

Vårt land har en välutbildad befolkning, och vi tar snabbt till oss teknik. Näringslivet visar på uppfinningsrikedom och en bred verksamhet inom forskning och utveckling.

När det gäller detta betänkande vill jag kommentera delar av det tillkännagivande som s, v och mp begär angående företagsfrämjande åtgärder.

Fyra av fem företagare har haft likviditetsproblem under de senaste tre månaderna. Störst är problemet bland de medelstora företagen. De får då svårigheter att betala de löpande räkningarna. Många försöker lösa problemen med att skjuta upp betalningar, ta banklån eller använda sig

av factoring. Bland småföretagarna är det också vanligt att ägaren går in med privata medel i företaget samt att man sänker sin egen lön.

Krisen har orsakat en betydande kreditåttstramning som drabbat många företag. Bankernas kreditförluster har ökat, och utlåningen har minskat.

Regeringen har genomfört snabba åtgärder för att skapa stabilitet på finansmarknaden. Riksbanken och Riksgälden agerade snabbt, och Finansinspektionen har också fått extra resurser för att bevaka företagens och hushållens intressen. Insatserna görs i samverkan med EU:s gemensamt utarbetade stabilitetsplan. Den finansiella krisen är global. Det kräver samarbete över gränserna.

I januari infördes möjligheten för företag att få uppskov med betalningen av arbetsgivaravgifter och preliminärskatter för två månader under 2009, detta för att minska företagens problem med likviditet som uppstår när de inte kan få lån på normala villkor eller betalningarna uteblir.

För att på ett effektivt sätt trygga både små och stora företags behov av krediter har regeringen tillfört 3 miljarder till Svensk Exportkredit samt ytterligare 2 miljarder till Almi Företagspartner.

För att förbättra för småföretagen har regeringen höjt Almis mikrolån från 100 000 till 250 000 kronor. I en tid där företagen har svårt att få lån och stöd är Almis marknadskompletterande roll viktigare än någonsin. Det är dock viktigt att statens insatser, långsiktigt och som helhet, inte skapar undanträngningar av privata aktörer.

Tillgången på riskkapital bör i första hand stimuleras genom förbättrade villkor för privat kapitalbildning. Nystartsföretag i alla delar av landet, små innovationsföretag likväl som svenska multinationella företag, gynnas av en bättre kapitalförsörjning. Att det är viktigt accentueras i krisen, men det är en viktig fråga för skapandet av ett långsiktigt gott företagsklimat.

Slopod förmögenhetsskatt förbättrar för de mindre företagens kapitalförsörjning. Den bidrar till ökad tillgång på riskkapital för små och medelstora företag men innebär också att till exempel etablerade entreprenörer som satsar kapital i nya idéer bidrar med kompetens som kan vara bra för utvecklingen av det nya företaget.

Förmögenhetsskatten avskaffades den 1 januari 2007. Den betraktades som godtycklig med många undantag, vilket skapade kryphål och uppmuntrade till skatteplanering. Förmögenheter placerades utomlands i stället för att användas i Sverige.

Nu vill Socialdemokraterna återigen försvåra för företagen genom sitt förslag om återinförande av förmögenhetsskatten. När de svenska små och medelstora företagen kan få problem med upplåning föreslår Socialdemokraterna en politik som leder till kapitalflykt och som direkt skadar företagen. Kritiken mot detta förslag har varit skarp och omfattande.

Alliansregeringen har också gjort andra omfattande insatser för att möta lågkonjunkturen och den globala finanskrisen. Särskilda insatser på 28 miljarder kronor har riktats specifikt mot fordonsindustrin med syftet att skapa förutsättningar för en framgångsrik framtida svensk fordonsindustri, att kunna hantera en förvärrad fordonskris och möjliggöra en utveckling av grön teknik.

Alliansen har gjort stora generella insatser för att underlätta för företagande men också specifika åtgärder för olika grupper av företagare. Jag tänker då främst på kvinnors företagande, företagare med utländsk bakgrund och socialt företagande.

Ett exempel är en ny lag för att underlätta för dem med bara en eller ett fåtal uppdragsgivare att få F-skatt, som trädde i kraft vid årsskiftet.

Detta är bra till exempel för kvinnor i offentlig sektor som vill ta steget att starta eget inom vårdsektorn där man ofta bara har en uppdragsgivare i form av landstinget.

Mer om kvinnors företagande samt delar av övriga FoU-frågor kommer i senare anföranden.

Alliansen vill att entreprenörskap ska vara en naturlig del av utbildningen och lyftas fram i styrdokument i både grund- och gymnasieskolan. Först då kan det komma naturligt att vilja bli företagare.

En mer konkret politisk uppgift ligger i att introducera företagande som ett lika naturligt val som anställning för alla skolelever tidigt och konkret. Ung Företagsamhet är exempelvis en verksamhet som bidragit till att väcka intresset för företagande. Ett betydande antal unga människor får under sin gymnasietid pröva på att bedriva en riktig näringsverksamhet.

Entreprenörskap bör även återfinnas i senare utbildning. Inom högre utbildningar liksom den nya yrkeshögskolan bör möjligheten att förbereda eleverna för att driva företag förbättras genom praktiska kurser i företagskunskap. Särskilt utbildningar som ger jobb inom den offentliga sektorn bör bli mer entreprenöriella.

Behovet av ökade kunskaper hos lärarkåren om företagande och entreprenörskap bör beaktas även vid till exempel utformningen av den nya lärarutbildningen. Samspelet mellan näringsliv och akademi behöver också öka genom praktik och utbyte.

Det ligger därutöver en tydlig politisk uppgift i att verka för att goda attityder till företagande som företeelse och som livsval återfinns hos den offentliga förvaltningen, främst hos tjänstemän vid Arbetsförmedlingen och Skatteverket.

Låt mig övergå till att tala om turism. Riksdagen beslutar om att avsätta 110 miljoner för 2009 till turistfrämjande, vilket innebär en ökning med 10 miljoner för 2009 och för 2010.

Turism är en viktig del av företagandet. Det kan innebära uthyrning av stugor på landsbygden, stora turistanläggningar i Åre såväl som stora idrotts- eller kulturevenemang i till exempel Göteborg.

Regeringen gör en satsning för att främja turistnäringen inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram, där under åren 2007–2013 det avsätts 700 miljoner kronor för att främja och utveckla turistnäringen på landsbygden. I landsbygdsprogrammet som hanteras av Jordbruksdepartementet kan insatser till företag vara investeringsstöd, till exempel för bygande av övernattningsstugor, och stöd till inköp av extern kunskap och tjänster.

Inom Regeringskansliet har det under hösten 2008 bedrivits ett arbete rörande internationella evenemang i en intern arbetsgrupp med representanter från Kulturdepartementet, Näringsdepartementet, Visit Sweden, Nutek och Riksidrottsförbundet.

I den proposition om statens stöd till idrotten som Kulturdepartementet avlämnade i februari berörs frågan om stöd till internationella idrotts- evenemang i ett särskilt avsnitt. Regeringen gör där bedömningen att det är viktigt att främja internationella idrottsevenemang arrangerade i Sverige, särskilt sådana evenemang som bidrar till att idrottsliga och andra positiva värden uppstår.

Regeringen anser att ett långsiktigt strategiskt samarbete mellan staten, idrottsorganisationer och på sikt kommunerna, turistnäringen och andra intressenter bör inledas för att bygga upp en nationell kompetens. Avsikten är att samarbetet ska vara ett stöd för främst idrottens organisationer inför och under en kandidatur för att få internationella evenemang till Sverige. Regeringen bedömer att frågan behöver beredas vidare och avser därför att återkomma.

Fru talman! Alliansregeringen är inte passiv. Sveriges utveckling och välbefinnande bygger på att utveckla människors kreativitet, vilja och skaparlust, inte på hur stort statligt ekonomiskt stöd man får. Det måste finnas utrymme för människors egen initiativkraft.

Alliansregeringens förslag syftar därför till att fler ska våga tro på sina idéer och omsätta dem i praktiken, antingen genom att starta företag eller genom att investera i redan existerande företag. På så sätt skapas arbete och välfärd för oss alla.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på motionerna.

Anf. 121 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Plass för hennes anförande. Det var intressant.

Jag konstaterar att ni är väldigt duktiga på att rada upp vad ni har gjort för något och med slutsatsen att vi står bra rustade. Det är bara det att resultatet av er politik visar precis motsatt effekt. Man räknar med 10 procent arbetslöshet nästa år, och det är långt ifrån att upprätta en arbetslinje med full sysselsättning som är er politik.

Så här skriver ni: I det rådande läget med varsel är det viktigt att det inte finns onödiga hinder för dem som vill starta företag eller utveckla en befintlig verksamhet. Det gäller inte minst kvinnor, unga, personer med utländsk bakgrund.

Ni lyfter också upp social ekonomi och socialt företagande.

Vad är det för hinder egentligen som ni vill ta bort? Ni pekar ju inte på någonting av det. Jag har tagit upp saker i mitt anförande tidigare här. Vad är det för hinder egentligen?

Är det F-skattsedeln som är den stora lösningen? De företagare som jag har träffat under mina år inom politiken – det bör vara några hundra vid det här laget – har aldrig lyft upp F-skattsedeln som något problem.

Det är väldigt lätt att starta företag i Sverige. Däremot kommer det krångel sedan, inte minst när olika myndigheter står mot varandra och ibland krånglar till det. Men det är inte att starta företag, inte att få en F-skattsedel. Det löser vi. Det är inte det som är problemet.

Tala om nu vilka hinder det är som ni skriver om i ert utskottsbetänkande!

Anf. 122 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Det är inte bara ett svenskt problem, Kent Persson, att det är en finanskris eller en lågkonjunktur. Det är faktiskt ett globalt problem. Det tror jag att även Kent Persson har förstått. Det innebär att Sverige inte kan undantas i den finanskris som råder över hela världen.

Men vi har fått beröm från OECD för att vi har vidtagit bra åtgärder. Jag tror att vi faktiskt kan ta åt oss lite beröm också i Sverige för att vi gör rätt saker.

Jag förstod inte om det var specifikt kvinnligt företagande eller om det var företagande i allmänhet. Jag förstår att om man är ute och träffar företag kanske man inte diskuterar F-skattsedeln. Det är ju de som inte har fått F-skattsedel som har varit problemet. Man har haft en regel som har gjort att man har varit tvungen att kunna visa upp flera olika uppdragsgivare för att över huvud taget få en F-skattsedel. Det har varit ett stort hinder.

Det har varit ett ganska stort arbete att ta bort alla de regler och hinder som har varit för att man ska få bli företagare. Jag tycker att det är positivt att Kent Persson är ute och träffar företagare. Det tror jag att de flesta gör som sitter i riksdagen. Jag hoppas verkligen det. Jag har själv ett tjugotal års erfarenhet av att vara företagare.

Det är inte jättesvårt att starta ett företag. Jag håller med om det. Det är det inte i dag, men det har varit många hinder för att kunna fortsätta. Det är de vi jobbar på att ta bort.

När det gäller kvinnligt företagande kommer jag att hänvisa till ett senare anförande, men det har gjorts ganska stora ansträngningar för att öka kunskapen om just kvinnors företagande.

Anf. 123 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Men det står så här: När det gäller F-skattsedeln är det en kvalitetsstämpel.

Det är det när man får den. Jag träffar väldigt många som i dag är företagare som har varit i den situationen att de har stått och valt att vara företagare. De har aldrig sagt att det är svårt. Det är inga problem med den biten.

Men jag får givetvis inget svar på frågan här vad det är för onödiga hinder för dem som vill starta företag eller utveckla en befintlig verksamhet. Det är det som är lite sorgligt.

Man pratar och säger att det är svårigheter, att det är problem. Men när jag ställer frågan vad det konkret är för hinder för kvinnor och sociala företag har man inget svar av den enkla anledningen att ser man och definierar de hindren måste man komma med förslag på hur man ska lösa det. Det är den slutsats som jag drar av Maria Plass svar på min fråga.

Anf. 124 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattar Kent Perssons anförande som att om Kent Persson skulle få vara med och bestämma skulle man återinföra de ganska tuffa kraven för att få F-skattsedel, det vill säga att det kommer att bli allt färre företag. Det är ju det som Kent Persson säger här.

Visst, det är kvalitetsstämpel. Det är jättebra. Men man kommer att återinföra det så att det blir svårare att starta företag.

Samtidigt säger Kent Persson att det är väldigt lätt att starta företag. Ja, det är lätt att starta företag numera. Det var inte det tidigare. Numera är det mycket lättare.

Det görs också ett antal insatser för att det ska bli enklare och bättre att vara företagare. Ta alla skatter som jag antar att även Kent Persson är med på att höja! Ta införandet av förmögenhetsskatten! Jag tror att företagen tycker att det är ganska så tråkigt att behöva höra det. Och det är ett klart hinder.

Anf. 125 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Det var ett intressant resonemang som Maria Plass hade om att vi i princip inte ska göra någonting, så reder nog det här ut sig. Skulle det vara så att åtgärder behöver vidtas är det någon annan som ska vidta de åtgärderna, absolut inte den svenska regeringen och ännu mindre den svenska riksdagen.

Låt mig peka på ett par saker. Konkurserna ökar enligt den senaste statistiken med 56 procent. Det är mer än under de värsta åren i början av 90-talet, Maria Plass. Vi ligger högst i Västeuropa. Maria Plass säger: Det här är en internationell kris. Vi behöver inget göra från svensk sida.

Ni har anslagit 3 miljarder kronor till Svensk Exportkredit. Men, Maria Plass, småföretag är ofta för hemmamarknaden. Det har vi varit stolta över att kunna säga tidigare.

Ni tog bort förmögenhetsskatten. Kan Maria Plass förklara hur många miljarder detta har inneburit i riskkapital i småföretagen? Det skulle bli så mycket; det skulle komma in mycket. Maud Olofsson talade om att det var bra med rika mostrar.

Slutligen, fru talman, gäller det de 28 miljarderna till fordonsindustrin. Exakt hur mycket av dessa pengar, Maria Plass, har betalats ut till en fordonsindustri som krisar? Hur mycket har verkligen betalats ut?

Anf. 126 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Jag tackar Börje Vestlund för att han tyckte att mitt anförande var intressant. Det uppskattar jag.

Jag undrar om inte även Börje Vestlund har missuppfattat situationen. Det är en global finanskris. Inse allvaret! Det är inte bara Sverige som är drabbat; den är global. Vi har klarat oss bra i förhållande till många andra företag. Vi har en finansminister som klarar av att föra en sund ekonomisk politik som gör att vi har ett starkt utgångsläge. Jag tror inte att OECD ljuger om det.

Självklart vill oppositionen lyfta fram det som man tycker att man själv skulle ha gjort. Det är er roll. Det skulle dock ha varit rena skräcken om man hade fört en socialdemokratisk politik före krisen. Då hade kasakistan nämligen varit helt tom. Då hade det inte räckt att räkna konkurser i procent; det hade varit över 100 procent, om det hade varit möjligt.

Socialdemokraterna lovar och lovar, men ni tar inget ansvar för ekonomin. Ni vill gärna höja skatterna och ta pengar från Sveriges befolkning. Ni ger med ena handen men tar tillbaka mycket mer med den andra.

Anf. 127 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Överdriv gärna, Maria Plass, men rör dig åtminstone inom rimlighetens gräns när du överdriver! Jag tror inte att någon över hu-

vud taget har kunnat komma till samma slutsats. Jag skulle inte ens drömma om att säga att regeringen driver en politik där man vill öka konkurserna till 100 procent. Det är nästan inte möjligt.

För några år sedan sprang några avloppsrör läck i det hus där jag bodde. Alla i hela huset fick in lite avloppsvatten i sina lägenheter. Skulle vi då ha satt oss ned och sagt att det var försäkringsbolagets skyldighet och sedan klafsat runt i avloppsvattnet? Det är exakt det Maria Plass säger: Det är en internationell kris; regeringen behöver inget göra.

Ni kommer med era svepande formuleringar om att det är tur att Socialdemokraterna inte har makten, för då skulle den ekonomiska situationen vara ännu värre. Maria Plass, hur stort underskott skulle man ha haft enligt din uppfattning om det hade varit en socialdemokratisk regering? Har inte vi redovisat på det sätt som man ska enligt det regelverk som vi från socialdemokratiskt håll har slagits ganska hårt för den senaste tiden?

Riksdagens finansutskott har konstaterat att vi inte har varit slösaktiga. Vi har andra prioriteringar än regeringen som inte vill ta detta på allvar.

Återigen, hur mycket pengar av den avskaffade förmögenhetsskatten har återgått till företagen? Hur mycket riskkapital har det inneburit?

Anf. 128 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Börje Vestlund får ursäkta, men han är inte riktigt trovärdig när han säger att regeringen inte har gjort något och att regeringen sitter passiv. Jag tror att de flesta har sett att det händer ganska mycket.

Socialdemokraterna ägnar sig mycket åt svepande uttalanden. Ni ska göra det och det, satsa på det och det och staten ska göra det och det, men det kommer inget om hur ni ska genomföra det och framför allt inget om hur det ska finansieras.

Alliansregeringen har fört och för en ansvarsfull politik för Sverige. Vi för den för jobben, för företagen och för välfärden. Vi har ordning och reda i finanserna.

Inför valen brukar alla partier vara småföretagarnas vänner. På något sätt förknippar man dock inte Socialdemokraterna med att gynna småföretagen. I så fall skulle man inte vidta de åtgärder och lägga fram de förslag som man många gånger gör. Det är mycket program och paket och hjälp till storföretagen.

Jag tror att svenska folket skulle vilja veta: Hur har ni tänkt genomföra allt ni säger? Och framför allt, vem ska betala? Ska ni ta ut det från skattemedlen blir skattechocken långt över de 70 miljarder som ni har föreslagit hittills.

Anf. 129 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! I början av september månad var vi ett gäng som befann oss i USA. Jag tänkte när jag åkte dit att det skulle bli intressant att befinna sig i Washington och New York en vecka. Det var mitt i presidentvals-kampanjen. Det var en historisk kampanj eftersom den slutade med den första färgade presidenten i USA. Det blev dock en intressant tid på ett annat sätt än vi hade förväntat oss. Under vår vecka förstatligades två stora banker i USA, Fannie Mae och Freddie Mac. Veckan efter, när jag

var tillbaka i Sverige, gick Lehman Brothers i konkurs. Detta påverkade, som alla vet, hela världen. Det påverkade även Sverige oerhört mycket.

I dagar som dessa blir det mycket tydligt vad företagandet betyder för vårt samhälle. Vi ser till exempel hur ekonomin i våra kommuner och landsting påverkas när skatteintäkterna viker på grund av att verksamheten, produktionen och efterfrågan i våra företag har minskat.

Det visar hur viktigt näringslivet är för oss som individer. Arbetslösheten ökar. Det visar, som jag var inne på innan, hur viktigt näringslivet är som finansieringskälla för de gemensamma tjänster som vi alla är överens om att vi behöver. Vi har kanske lite olika inriktning på hur vi vill utföra dem och i marginalen lite olika inriktning på omfattningen av dem, men vi är ändå i det stora hela överens om att vi behöver ha dessa gemensamma tjänster.

Som sagt, det är en finansiell kris av globalt format, men det har ändå betydelse vad vi gör här hemma. Vad gör då alliansregeringen på företagsområdet? I två och ett halvt år har vi suttit i regeringsställning.

Jag ska nämna några av de åtgärder som vi har genomfört.

Den 1 januari 2009 sänker vi arbetsgivaravgifterna med 1 procent för alla företag. För att möta ungdomsarbetslösheten har vi sänkt avgifterna för alla under 26 år rejält. Det är något som oppositionen kommer att ta bort.

Vi har sänkt bolagsskatten från 28 till 26,3 procent. Vi har, som har sagts tidigare, slopat förmögenhetsskatten. Vi har slopat medfinansieringen i sjukförsäkringen för företag. Vi har nystartsjobb och nyfriskjobb för att möta dem som står längst ifrån arbetsmarknaden och för att göra det lättare för vanliga företag att anställa de här grupperna.

Vi har HUS-avdraget som är betydelsefullt för oerhört många småföretag i våra bygder, alltifrån rörmokare till dem som utför städtjänster eller hushållstjänster. Vi genomför ett ambitiöst arbete på regelförenklingssidan. Vi har en målsättning på 25 procent. Det är ett oerhört målmedvetet arbete mot det målet.

På finansieringssidan har vi återställt förmånsrätten i företagshypotek, vilket gör att inte minst de små och medelstora företagen har fått lättare att finansiera sin verksamhet.

Som reaktion på krisen har vi satt av ytterligare 2 miljarder för Almi. Vi har också utvidgat möjligheterna och utvidgat regelverket för Almi att kunna hjälpa företag.

Vi har lagt ytterligare 3 miljarder på Svensk Exportkredit. Det är viktigt för Sverige som är en så oerhört exportberoende ekonomi. Utöver tillskotten till Svensk Exportkredit i rena pengar har vi utökat låneramarerna, vilket har förbättrat möjligheten att hjälpa stora svenska exportföretag att ta hem de affärer som trots allt finns på marknaden. Det har självklart betydelse för underleverantörer och så vidare.

Vi har satt av 100 miljoner för kvinnors företagande. Vi ökar möjligheterna för eget företagande i offentlig sektor, en sektor som ju, som alla vet, domineras av kvinnor.

Vi har de särskilda insatserna i fordonsindustrin, som berördes här tidigare.

Avslutningsvis vill jag peka på den historiska klimat- och energiöverenskommelse som alliansen har slutit. Den är viktig för de företag som producerar energin. Den är central för de företag som använder energin,

inte minst den svenska basindustrin. Den har naturligtvis också betydelse för svenska företag som är duktiga på klimat-, energi- och miljösidan där vi kommer att ha möjlighet att nyttja de exportmöjligheter som finns för svenska företag i den här sektorn med ett tydligt ställningstagande från alliansen att man har en rejäl hemmamarknad som bas att utgå från när vi ska exportera svenskt energi- och miljökunnande.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 130 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! När alliansföreträdarna kommer upp här skryter man om alla åtgärder. De återkommer och återanvänds flera gånger om.

Hur blev det nu när man sänkte arbetsgivaravgifterna för ungdomar upp till 26 år? Har det påverkat arbetslösheten för ungdomar? Såvitt jag vet har vi den näst högsta ungdomsarbetslösheten i hela OECD för närvarande. Man kan fråga sig vilken effekt det gav. Ekonom efter ekonom säger att det här inte var en så träffsäker metod.

Man återkommer till att man sänker arbetsgivaravgiften för alla företag. Vad man då naturligtvis inte berättar är att man i sin första budget höjde arbetsgivaravgiften för alla småföretag.

De 2 miljarderna till Almi står ju vi socialdemokrater bakom. Det tråkiga med de pengarna är att stora delar av dem gick till sådana krediter där framför allt stora företag inte kunde få krediter, så de pengarna gick åt snabbt.

Jag passar på att ställa min fråga till Jan Andersson, eftersom jag inte har fått svar på den förut: Hur mycket av de 28 miljarderna till fordonsindustrin är nu utbetalade till fordonsindustrin?

Anf. 131 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Alliansregeringen har från första dagen tagit ungdomsarbetslösheten på stort allvar. Hur många som har fått eller inte fått jobb med anledning av den sänkning och nedsättning som vi har på arbetsgivaravgifterna för unga under 26 år kan de lärde tvista om. Vad jag däremot kan konstatera är att oppositionen vill höja arbetsgivaravgiften för den gruppen. Jag tycker att det är en oklok åtgärd.

Vi pekar på den här gruppen som hittills har haft svårast att få jobb. I den lågkonjunktur vi nu ser kommer de definitivt att ha det ännu tuffare att komma in på arbetsmarknaden. Vi vill rikta sänkningar på denna grupp.

När det gäller pengarna till bilindustrin är Volvos ansökan behandlad. Pengarna är ännu inte utbetalade. Jag vill påpeka att det handlar om skattepengar. Det gäller att veta hur man betalar ut dem. Det är inte bara att betala ut. Det gäller att göra det på rätt sätt. De här pengarna ska ju tillbaka till dem som har satt in dem.

Här är det en tydlig skillnad mellan opposition och majoritet. Oppositionen kan använda pengarna precis hur många gånger som helst utan att de behöver betalas tillbaka och utan att de påverkar den svenska kronans värde.

Jag tycker att Börje Vestlund på ett tydligt sätt illustrerar att det är precis så man agerar i oppositionen.

Anf. 132 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Man bemödar sig inte ens med att sätta sig in i våra förslag. Vi måste läsa era förslag väldigt noga för att kunna opponera mot dem, medan ni inte ens behagar sätta er in i våra förslag. Det tycker jag är det knepiga i den här situationen.

En del återkommer naturligtvis. Man använder ju faktiskt åtgärderna till flera olika saker.

Vi har tagit arbetslösheten på allvar, säger Jan Andersson. Hur kan man veta hur pengarna har använts? Ekonom efter ekonom säger att det här inte är något speciellt träffsäkert sätt att använda skattepengarna.

Ungdomsarbetslösheten ökar ju mer i Sverige än i de flesta OECD-länder. Det är bara ett där det ökar mer. Hur kan då Jan Andersson säga att man har tagit ungdomsarbetslösheten på allvar? Man kan naturligtvis alltid säga saker från talarstolen, men man kan inte från talarstolen prata ned arbetslösheten. Man måste vidta konkreta åtgärder.

Detsamma gäller pengarna till fordonsindustrin. Det är klart att man ska vara försiktig med skattepengar. Men man ska inte vara så försiktig med skattepengarna, om man nu har anslagit de 28 miljarderna, att företagen praktiskt taget håller på att dö innan man faktiskt sätter in pengarna. Då kan det faktiskt vara för sent.

Det är den här saktfärdigheten och initiativlösheten som är det stora problemet med alliansregeringen.

Anf. 133 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi tar ungdomsarbetslösheten på allvar. Jag ser att vi har olika lösningar för att möta den problematiken. Vi sänker arbetsgivaravgifterna för unga upp till 26 år. Oppositionen vill höja dem. Det är väldigt tydligt.

När det gäller bilindustrin finns det definitivt inte en initiativlöshet hos regeringen i den frågan. Det är mycket tydligt att vi har varit aktiva, bland annat mot EIB, för att få en snabb hantering av lånen till den svenska bilindustrin. Vi ligger först i Europa i fråga om detta. Hur skulle man kunna vara snabbare än först i Europa? Jag fattar inte riktigt hur det skulle kunna fungera.

Dessutom är det så på bilindustrifronten att det är väldigt viktigt att vi vet till vem vi betalar ut pengarna. I ett fall vet vi väldigt tydligt vem vi har att göra med. I ett annat fall är det betydligt osäkrare vem som är ägare eller vem som ska kunna ta emot det stöd som vi är beredda att ge när vi har en tydlig ägare. Någon initiativlöshet är det alltså icke fråga om.

Anf. 134 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Det betänkande som vi nu debatterar handlar om en mängd olika områden. Man måste säga att det är ett väldigt brett betänkande. Med all önskvärd tydlighet visar detta betänkande att näringspolitik är något som engagerar väldigt många, och det är förstås väldigt bra.

I de tider som vi nu befinner oss i, när stora delar av vår egen industri har fått en kraftigt minskad efterfrågan på grund av den rådande globala konjunkturavmattningen, ställer sig nog alla frågan hur framtiden kommer att se ut och vilka framtidens branscher kommer att vara.

Nu handlar det förstås om att förbereda sig för den vändning som kommer, för det är klart att det kommer en vändning. Det behövs smörjmedel som gör det möjligt att ta till vara människors engagemang, människors kraft, människors vilja och människors kunskap.

Jag tycker också att det är viktigt att vi alla påminner oss om att allt inte är dystert och mörkgrått. Ibland får man en känsla av att tillvaron är ungefär som väven bakom oss – 200 nyanser av grått.

Samtidigt som vissa branscher har det tufft frodas andra. Jag tycker att det är viktigt att vi påminner oss om det.

Jag besöker så mycket som jag hinner och kan – vilket säkert alla här gör – olika typer av företag. För en tid sedan besökte jag ett företag som sysslar med någonting som var alldeles nytt för mig, nämligen att byta färg på bilar, bussar och flygplan utan att lacka om dem. Jag hade faktiskt inte en aning om att det var möjligt. Men genom att täcka dessa objekt med en särskild sorts film går det att åstadkomma just detta. Deras orderböcker fylldes hela tiden. Det är kostnadsmässigt mer förmånligt att göra på detta sätt. Det är ett alternativ till omlackering. Man kan säga att de har en ökad efterfrågan på grund av att detta kostnadsmässigt är mer fördelaktigt.

Det är också känt att ur kris föds kreativitet. I den situation som råder med den internationella ekonomiska krisen och lågkonjunkturen är det förstås viktigt med ett bra entreprenörs- och företagsklimat, och det är än mer betydelsefullt just nu för att vi ska kunna upprätthålla det svenska välståndet. En positiv och öppen attityd till företagande och företagsklimat är förstås en förutsättning för ökat nyföretagande.

Fler företag och jobb kräver förstås ett dynamiskt näringsliv och fler innovationer. När ny kunskap och nya idéer omsätts i nya verksamheter och nya produkter skapas också tjänster och bättre förutsättningar för en långsiktig och hållbar tillväxt i hela vårt avlånga land.

En viktig sak för alliansregeringen har varit att återupprätta arbetslinjen. Som många har sagt här i Sverige är den ekonomiska kris som vi befinner oss i inte hemmagjord. Det är också en förklaring till att efterfrågan just har minskat därför att allting hänger ihop.

Ambitionen för oss alla är fortfarande full sysselsättning även om arbetslöshetssiffrorna stiger. Det är det enda möjliga medlet mot växande klyftor och orättvisor. Därför är det också viktigt att onödiga hinder undanröjs för dem som vill starta företag och utveckla befintlig verksamhet.

Jag skulle kunna prata om alla olika delar i detta betänkande och räkna upp alla olika saker som den här regeringen hittills har tagit initiativ till och alla de saker som är på gång. Men jag tänkte uppehålla mig något vid en utpräglad småföretagarbransch, nämligen turistbranschen. Under den förra mandatperioden beslutade riksdagen om att målet för turistpolitiken ska vara att Sverige ska ha en hög attraktionskraft som turistland och att det ska finnas en långsiktig konkurrenskraft i turistnäringen som bidrar till hållbar tillväxt och till ökad sysselsättning i hela landet. Jag tror att just turistbranschen är en av de branscher som kommer att vara en växande bransch i framtiden.

Vi har ett företag som delvis är finansierat av staten och som heter Visit Sweden. Regeringen har satt upp olika mål för detta företag, bland annat att turismen ska öka genom övergripande marknadsföring och

information om Sverige som turistland utomlands. Det görs genom att olika aktörer som befinner sig på en utländsk marknad samverkar.

Omstruktureringen av denna verksamhet ska fortsätta för att man ska nå större flexibilitet och lägre fasta kostnader i förhållande till omsättningen, och arbetet med partnerskap ska stärkas och även det som handlar om hållbar turism. Det handlar också, som jag sade, om samverkan när det gäller utrikesförvaltningen med Exportrådet och olika utländska myndigheter, Svenska institutet och så vidare. Det finns förstås också återrapporteringskrav när det gäller de mål som man uppnår.

Sverige har klättrat bland länder när det gäller antalet utländska besökare. Det är förstås en utveckling som måste fortsätta att stödjas. Det är viktiga inkomster till vårt land som kan jämföras med export eftersom det är pengar som kommer in till vårt land.

Riksdagen har också fattat beslut om att stärka just Visit Sweden genom att öka anslaget.

Nu finns det förstås ingen självklar koppling mellan antalet satsade kronor och resultatet i slutändan eftersom det förstås handlar om att satsa rätt och att på ett medvetet sätt rikta marknadsföringen till vissa grupper och till vissa länder. Det i sin tur bygger förstås på en god analys och god kunskap om hur den presumtiva besökaren ser ut. Det handlar, som jag sade tidigare, också om samverkan mellan olika aktörer.

Sverige måste förstås bygga vidare på det goda rykte som vi har. Antalet besökare har ökat högst väsentligt mellan 2006 och 2008.

Det finns en ökad efterfrågan på ekoturism, och det är någonting som just Visit Sweden har under sitt paraply, och det finns med när det gäller deras partnerskapsbyggande med regioner ute i landet.

Dagens turister ser inte ut som 70-talets turister. De efterfrågar inte de klassiska grisfesterna, som man skämtsamt skulle kunna säga. De klassiska grisfesternas tid är över. Turisten i dag är mer medveten och planerar sin egen resa och har en helt annan efterfrågan. Då gäller det att möta denna efterfrågan och göra det genom ett partnerskapsbygge där regionala företag tillsammans med aktörer när det gäller infrastruktur och staten utvecklar ett partnerskap. Man skulle kunna kalla det för en nationell OPS-lösning inom turistområdet där man både från staten och från privata aktörer satsar gemensamma pengar för att tillsammans göra någonting som blir dubbelt så bra.

Staten kan inte skapa turism, utan det sker på initiativ från enskilda aktörer inom området. Också enskilda människor skapar turism. Således kan vi, som sagt, inte genom riksdagsbeslut skapa turism.

Jag tänkte avsluta anförandet med att läsa upp en kort text som är väldigt beskrivande när det gäller vad just turism är. Det gäller Förenta nationernas definition och en vedertagen internationell definition:

Turism omfattar människors aktivitet när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för en kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften. Definitionen omfattar därmed i princip all konsumtion som är direkt kopplad till resande, inklusive affärsresande. Turistnäringen i sig är inte någon egen bransch. Turistnäringen är ett samlingsbegrepp som utgör summan av de verksamheter i olika branscher som är riktade till och konsumeras av människor när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning. Det är vem som

konsumerar och inte vad som produceras som per definition avgör vad som är turism.

Detta visar på det jag nyss sagt, nämligen att staten inte enbart utifrån initiativ kan skapa turistverksamhet, utan det är människor och aktörer ute i landet samt behoven och önskemålen hos de människor som besöker landet som skapar turism.

Det är klart att man ska ha mål för turistpolitiken, men man kan inte styra den från statligt håll genom att sätta upp alltför många olika mål som ska nås. Från statens sida kan vi, som sagt, inte just skapa en turistpolitik. Man kan stödja men inte skapa en turistpolitik.

Anf. 135 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Liselott Hagberg. Det är väl bra att man pratar om turism. Turistfrågorna och besöksnäringen är viktiga saker. Carina Adolfsson Elgestam kommer strax att lite noggrannare utveckla vår uppfattning. Men en fråga tänker jag här ställa.

Man kan ha olika uppfattningar om vilken statens roll ska vara när det gäller turistsatsningar. Jag tror nog inte att branschen och framför allt inte den forskning som finns kring turismen och besöksnäringen skulle dela Liselott Hagbergs uppfattning att man från statens sida inte kan göra så mycket. Jag tror att det är ganska gott belagt att man kan det. Däremot är det direkt nödvändigt att staten i varje fall är med och garanterar pengar vid stora evenemang, framför allt idrottsevenemang.

Jag var hemma några månader och kom sedan tillbaka och var här i kammaren när regeringens första regeringsdeklaration lästes upp. Såvitt jag kommer ihåg var det i den väldigt noga angivet att man skulle arbeta för att få fler stora idrottsevenemang till Sverige. Där hade den tidigare oppositionen väldigt länge kritiserat den socialdemokratiska regeringen. Vi hade därför ett antal åtgärder som skulle sättas i sjön. Men av olika skäl ville man vänta med det och återkomma till det.

Min fråga till Liselott Hagberg blir därför: När kommer den här regeringen att presentera möjligheter till att skapa de stora evenemang som vi inte får om staten inte går in och kan vara med och garantera det hela ekonomiskt?

Anf. 136 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag börjar med det som Börje Vestlund inledde sin replik med, nämligen att uppfattningen att staten inte kan skapa turistverksamhet inte delas av de människor som finns i olika organisationer inom branschen. Jag uttryckte mig inte riktigt på samma vis som Börje Vestlund alldeles nyss uttryckte sig. Jag sade att staten ensam inte kan skapa turistverksamhet, utan sådant bygger på ett engagemang, på initiativ och på olika typer av aktiviteter på olika platser i hela vårt avlånga land. Jag sade också att statens och offentliga aktörers roll är att skapa smörjmedel.

Det kan göras på olika sätt. Till exempel kan man bygga upp en informativ databas, vilket jag vet pågår för att just hitta en gemensam marknadsföringsplats där det finns möjligheter både för klassiska turister och för affärsresenärer att få en god bild av det utbud som finns i Sverige. Turism handlar inte bara om de människor som man kanske i första

hand tänker på utan också om personer som kommer hit som så kallade affärsturister. Jag läste nyss upp en definition. Det handlar alltså om människor som befinner sig i landet under en viss tid.

Det är klart att stora evenemang är intressanta för Sverige. Det är ju också en del i marknadsföringen av ett land att få stora evenemang och att få blickarna på sig.

När det är gott om pengar och det är högkonjunktur är det självklart mycket lättare att prioritera och att lägga väldigt många ägg i *en* korg. Men när ekonomin är sämre måste man givetvis välja. Jag kan inte här och nu exakt säga hur prioriteringen kommer att se ut.

Anf. 137 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag ska inte säga att jag läst er proposition så väldigt noga. En idrottsproposition avlämnades ju till kammaren för bara några dagar eller kanske ett par veckor sedan. Där finns det här beskrivet. Såvitt jag kommer ihåg vill man där utreda detta ytterligare. Det tycker jag är väldigt underligt. Alla har ju varit överens om att stora evenemang är viktiga. Men det är till och med så att man valt att inte ha idrottsevenemang i Sverige; den här regeringen tycker nämligen inte att det är en prioriterad fråga att få hit dem.

Om det kan man ha olika uppfattningar. Men summan av kardedumman är att vi går miste om väldigt stora exportintäkter till besöksnäringen just i samband med stora evenemang. Det är därför som städer som har många stora evenemang lever ganska gott. De ligger ganska sent när det gäller att inte drabbas på samma hårda sätt som vi kanske gjort i sammanhanget.

Jag tycker att det är viktigt att regeringen kan komma med besked i stället för att hela tiden krypa undan. Man kan inte, fru talman, prata ned underskott. Man kan inte prata fram en bra turismpolitik, och man kan inte prata fram en bra företagarpolitik. Man måste komma med konkreta förslag. Där är den här regeringen totalt tondöv.

Anf. 138 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Det finns en vedertagen princip för hur aktiviteter presenteras. Det sker ju genom att regeringen för riksdagen presenterar en budget. I en budget och i en tilläggsproposition, också kallad vårproposition, presenteras de idéer man har när det gäller satsningar för framtiden, reformpaket och liknande.

Den här regeringen arbetar inte på annat sätt än den förra regeringen gjorde. Nu har Börje Vestlund inte någon möjlighet att svara på en fråga, men det är klart att det i det här sammanhanget är väldigt intressant att hänvisa till hur den förra regeringen och Socialdemokraterna lyckades när det gäller att locka stora evenemang till Sverige. Jag anser att Börje Vestlund själv blir svaret skyldig.

Vi har nu en regering som suttit vid makten i två och ett halvt år. Den förra regeringen hade under tolv års tid möjlighet att prioritera satsningar när det gäller stora internationella evenemang. Jag anser, som sagt, att Börje Vestlund själv blir svaret skyldig.

Anf. 139 EVA JOHNSON (kd):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer, och jag ska alldeles strax förklara hur det kommer sig att jag gör det.

Jag vill gärna börja det här inlägget med en lite annorlunda infallsvinkel. Vi har ju, som naturligtvis ingen har kunnat undgå att märka, en pågående debatt om saftiga bonusar till vissa toppchefer. Tyvärr börjar rallarsvingarna bli allt yvigare mot företagare och näringslivet i allmänhet i svallvågen av debatten. Det finns nämligen vissa tendenser till att klandret sprider sig till alla företagare, och det är ett stort misstag. Det är sorgligt att behöva konstatera det.

Vi som kommer från småföretagarbygder och dagligen träffar företrädare för småföretagare kan inte riktigt känna igen oss i de beskrivningar om företagares ekonomiska villkor som har florerat under den senaste tiden. Det tål att påpekas att bonus är ett begrepp som förekommer i en ytterst begränsad krets personer och inom ett ytterst begränsat antal företag, framför allt i den finansiella sektorn samt i de stora industriföretagen.

De företag som har florerat i pressen under den senaste tiden, där fantasibelopp i form av bonusar och andra ekonomiska ersättningar nämns, är inte typiska representanter för det svenska näringslivet, som till över 99 procent består av företag med färre än 50 anställda. Sju av tio svenska företag är enmansföretag.

Av Sveriges ca 750 000 privatägda företag, exklusive jordbruk, är cirka två tredjedelar enskilda firmor som drivs av en person eller handelsbolag med två eller fler kompanjoner. I ingen av dessa bolagsformer kan man ens tänka tanken på bonus, utan firmans eventuella överskott är det som deklarerar som lön till andelsägarna. Samtidigt är ett underskott en direkt nedräkning av möjligheten för ägaren att ta ut lön över huvudet.

Fru talman! Det som är beklämmande är att de nu aktuella avslöjandena kommer i en tid av omfattande finanskris och underliggande lågkonjunktur då många företagare kämpar för företagets överlevnad. I dag hade det behövts flera goda exempel på ledarskap och ansvarstagande – verkliga sådana – inte dessa genanta ”det får jag ta på mig” från personer som slarvat bort mångmiljonbelopp i ogenomtänkta avtal med vissa ledande befattningshavare.

Jag vill understryka detta eftersom jag vet att det finns så många företagare som värjer sig vid tanken på att kopplas samman med dessa ansvarslösa ”fifflare”, vill jag nästan säga, och vars vardag i stället är präglad av oro, mycket hög arbetsbelastning, ekonomiskt risktagande och ovisshet inför framtiden.

Fru talman! Ett gott företagsklimat är en ödesfråga för vårt lands och vår välfärds framtid. Småföretagen utgör en viktig del av sysselsättningen. De mindre företagen står för en tredjedel av produktionen men nästan hälften av sysselsättningen inom den privata industrin. Därför är ett bra klimat för småföretag mycket viktigt.

Sverige har mycket att lära av sin omvärld. Inte minst kan kvinnors företagande vara en nyckel för att få framgång. Inom det området ligger Sverige långt efter övriga Europa. Tyvärr har näringspolitiken under lång tid av socialdemokratiskt styre varit eftersatt. Alliansregeringen har dock

genomfört många företagsförbättrande reformer, och värderingsskifte håller förhoppningsvis på att ske. Det är viktigt att den politiken får fortsätta.

Näringspolitiken har dock fått förändrade förutsättningar under det senaste halvåret. I princip hela världen befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris. Det som en gång började med en bolånekris i USA spred sig med rekordfart över hela världen och har skoningslöst drabbat enskilda människor genom arbetslöshet, förlorade hem och minskade tillgångar. Prognoserna för framtiden ser dessvärre illavarslande ut. Tillväxten skruvas ned rejält och förväntas förvandlas i minussiffror, arbetslösheten förväntas stiga kraftigt och stora budgetöverskott spås vända till budgetunderskott. Denna utveckling oroar naturligtvis människor som riskerar att förlora sina jobb, riskerar att bli överbelånade då värdet på deras tillgångar minskar. Många känner oro för hur deras barn ska klara sig på en allt tuffare arbetsmarknad.

Trots denna verklighet är Sverige betydligt bättre rustat än många andra länder. Vi gick in i krisen med väldigt bra förutsättningar, med stora budgetöverskott, liten statsskuld, låg arbetslöshet och minskande utanförskap. Många näraliggande länder har en helt annan situation. I Ukraina väntas tillväxten falla med mellan 10 och 20 procent. I Island, Tjeckien och Lettland har regeringarna fått avgå, i Ungern faller valutan okontrollerat och i vissa länder talas det till och med om bankrutt. Tack vare att regeringen agerade ansvarsfullt före krisen med finansierade reformer och åtgärder för att bättre klara av lågkonjunktur kommer Sverige att kunna passera krisen mer lindrigt än vad som annars hade varit fallet.

Det finns ingen anledning att agera på ett sätt som skrämmar upp människor i onödan eller på ett sätt som skapar förstämning och brist på framtidshopp i vårt land. Som politiker måste vi agera ansvarsfullt och inte opportunistiskt. I opposition är det lätt att kräva mer till allt och alla, men nu måste vi kraftsamla och vidta rätt åtgärder i rätt tid. Vi kan inte agera på ett sätt som späder på budgetunderskotten, ökar räntorna och därmed förvärrar och förlänger krisen.

Fru talman! För att vi ska kunna gå starka ur den ekonomiska nedgången spelar näringspolitiken en avgörande roll. I det ekonomiska läge vi befinner oss i är vissa branscher mer drabbade än andra. Därför är det motiverat att regeringen agerar med särskilda insatser. Av den anledningen har regeringen gjort många insatser för att sänka kostnadstrycket för svenska företag och underlätta tillgången på krediter. Vi har hört i tidigare inlägg här om sänkta arbetsgivaravgifter, infört jobbskatteavdrag, sänkt bolagsskatt, ökade anslag till infrastrukturen, infört ROT-avdrag, lindrade 3:12-regler och slopad medfinansiering i sjukförsäkringen.

Det har varit bra och populära åtgärder bland svenska företag, men i princip samtliga av förbättringarna har oppositionen motsatt sig. Flera av dem hotar de till och med att dra tillbaka om de återfår makten. En sådan politik vore förödande för svensk företagsamhet.

Utöver de åtgärder jag nyss räknade upp har regeringen med anledning av de direkta effekterna av finanskrisen genomfört åtgärder för att öka stabiliteten i finanssektorn, underlätta kreditgivningen samt stödja fordonsindustrin. Bland annat har vi hört om Almi som har fått ökade

resurser från Europeiska investeringsbanken. Regeringen har också genomfört åtgärder för att möta det stigande antalet varsel med bland annat ökade resurser till Arbetsförmedlingen, generösare nystartsjobb och flera platser inom yrkesutbildningen.

Listan är, hur man än vrider och vänder på den, ganska lång.

Fru talman! Det sägs att oppositionen under senare år har blivit mer vaken och kommit med fler förslag för att stärka svenskt företagande. Det är exempelvis bra att oppositionen inser betydelsen av riskvilligt kapital och att de där vill göra extra satsningar. Regeringen har redan gjort många insatser inom detta område, och en utredning har nyligen presenterats som ska ligga till grund för ytterligare förbättringar. Även om oppositionens insikt har ökat kvarstår faktum att de är emot generella förbättringar för svenskt företagande och konkurrenskraft till förmån för selektiva åtgärder av mindre volym. Att satsa några hundra miljoner kronor ytterligare på olika projekt samtidigt som man säger nej till förslag som rör sänkta arbetsgivaravgifter, rimligare kapitalbeskattning, sänkta inkomstskatter och ett rimligare sjuklöneansvar är inte bara motsägelsefullt utan rent kontraproduktivt om man talar om ett bättre företagsklimat.

Fru talman! Slutligen: Regeringen visade före den ekonomiska krisen på en tydlig handlingskraft för att stärka svenskt företagande och svensk konkurrenskraft. Regeringen har också under krisen visat att den har förmåga att fatta snabba och kloka beslut för att möta krisen utan att tappa fattningen om svensk ekonomi. Detta agerande är jag övertygad om har varit det enda rätta, och jag tror att det leder till att så många företag som möjligt ska överleva även den svåra tid som vi nu går igenom.

Anf. 140 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Eva Johnsson här. Hon säger att vi har låg arbetslöshet, lågt budgetunderskott och ett krympande utanförskap. Men snälla, fru talman, var inte detta någonting som vi hade en gång i tiden och som vi arbetade för? Men sedan inträffade ju den globala ekonomiska krisen som vände upp och ned på allt det där. Jag kunde här ifrån talarstolen bara för en stund sedan redovisa att ungdomsarbetslösheten är den näst högsta i OECD. Jag höll på att säga att den är den högsta, men då harklade sig alla på alliansbänken och jag fick ändra mig till den näst högsta. Är inte detta någonting som bör få Eva Johnsson att tänka till? Hon borde åtminstone försöka prata med utgångspunkt från verkligheten och inte det drömperspektiv som man kanske har på opinionsbildningskurser i kd.

Man ska kraftsamla med rätt åtgärder i rätt tid. Ja, så här långt har vi inte sett någonting annat än att detta innebär att sitta och vänta och se, för vad har annars kommit?

Ja, vi säger från vår sida nej till en del generella åtgärder, det gör vi visst det, därför att vi vet att de inte är träffsäkra. Jag kunde nyligen i en debatt här konstatera att ungdomsarbetslösheten inte har minskat trots den generella minskningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar. Men vi vet att sänkningen av arbetsgivaravgifter för småföretag gav effekter för jobben.

Man har i denna debatt inte kunnat tala om vilka effekter för jobben den slopade förmögenhetsskatten eller fordonspaketet har haft. Framför allt skulle jag vilja fråga vilken effekt för jobben den sänkta inkomstskatten för de allra mest förmögna har haft, som den här regeringen har genomfört. Vad har den inneburit för jobben?

Prot. 2008/09:95

1 april

*Vissa närings-
politiska frågor*

Anf. 141 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Börje Vestlund för att han tycker att mitt anförande var intressant. Det var trevligt att höra.

Jag fick en rad frågor. Jag ska se om jag kan beröra några av dem, för två minuter går fort.

Ungdomsarbetslösheten är hög – ja, det är den – men den sjönk med de åtgärder som regeringen genomförde. Innan den så kallade internationella finanskrisen slog till i höstas hade vi en förändring i staplarna för ungdomsarbetslösheten. Statistik kan man naturligtvis läsa härs och tvärs, upp och ned och hur man vill, och ibland kan man få fram de mest lustiga siffror. Men de flesta ekonomer i landet var faktiskt överens om att regeringens politik var rätt på en rad områden. Vi vände ett stort utanförskap till ett innanförskap – ett utanförskap som strömmade och växte under de tolv år som den nuvarande oppositionen satt vid makten. Vi vände den trenden. Vi stod därför rustade på ett helt annat sätt när den finansiella krisen svepte över Sverige och resten av världen.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Börje Vestlund. På vilket sätt tror Börje Vestlund att höjd förmögenhetsskatt, slopade jobbskatteavdrag, fördubblade arbetsgivaravgifter, återinförande av förmögenhetsskatten kommer att minska arbetslösheten? Det vore oerhört intressant att få höra någonting om det.

Anf. 142 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller förmögenhetsskatten, för att ta någon av frågorna, är det förmodligen på samma sätt som ni har minskat arbetslösheten, som ni påstår att ni gjorde när ni avskaffade förmögenhetsskatten. Ni kan ju inte redovisa hur många arbetstillfällen det har inneburit och hur mycket riskkapital till företagen det har inneburit. Ni har inga siffror på det. Ni vet inte, och ni vill inte ens ta reda på det, för det här är bara någon teori som ni har hittat på. Sedan tror ni så hårt på den men kan inte föra den i bevisning. Tala i stället om, Eva Johnson, hur många arbetstillfällen borttagandet av förmögenhetsskatten har inneburit och hur mycket riskkapital det har inneburit för småföretagen. Jag tror inte att Eva Johnson kan svara på det. I varje fall kan inte företagens egna organisationer svara på hur mycket det har inneburit.

Eva Johnson säger att det är bra att vara rustad. Ja, det är bra att vara rustad, men om man är rustad måste man ju också kunna använda det som man har rustat sig med.

Det är naturligtvis positivt att utanförskapet minskade, men det ökar ju nu, och då vill Eva Johnson bara sitta med armarna i kors och titta på. Det som är det anmärkningsvärda är att ni inte har någon vilja att försöka lösa krisen. Ni slänger in en liten åtgärd här, men ni kan inte förklara vad som kommer att hända med den. Ni tror att det kommer att leda till ett visst resultat, för det ligger i den ideologiska modell som ni vill arbeta

efter, men ni har ingen aning om det. Så här fortsätter det år ut och år in. Efter de här fyra åren kommer ni att kunna konstatera att den politik ni fört inte har gett resultat, för just nu går ju allting åt fel håll när det gäller de mål ni satte upp från allra första början.

Anf. 143 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Beträffande slopandet av förmögenhetsskatten kan jag naturligtvis inte säga exakt hur många arbeten det har skapat. Men jag känner mig ganska trygg tillsammans med de väldigt många ekonomer som har samma inställning som alliansregeringen, nämligen att det vore förödande för svensk ekonomi i dag att införa en förmögenhetsskatt, som ni säger att ni ska göra.

Om jag hade haft Svenska Akademiens ordlista här hade jag velat slå upp ”ingenting” för att få en definition på vad det egentligen är. Att påstå att alliansregeringen inte gör någonting är fullständigt barockt. Att påstå att 3 miljarder till exportkrediter, 2 miljarder till Almi, 28 miljarder till fordonsindustrin, 100 miljarder till kvinnligt företagande, sänkta arbetsgivaravgifter, sänkta bolagsskatter och så vidare, som jag tidigare har räknat upp, är att sitta med armarna i kors och göra ingenting är rent definitionsmässigt helt fel.

Anf. 144 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! Schlagerfestivalen tror jag att många här har hört en del om de senaste veckorna. Den genererar väl ett och annat arbetstillfälle. Vi har Dansbandsgalan. Vi har rymdturism. I Norrbotten ska man göra raketuppskjutning, och det är väl ganska många som redan har bokat sig. Vi har allsång, såväl här i Stockholm på Skansen som på många andra platser i vårt land. Vi har jakt och fiske. Vi har vår historia. Tänk på Medeltidsveckan på Gotland, för att inte tala om dem som nu reser i Arns fotspår. Vi har Ishotellet i Jukkasjärvi. Vi kan se många som i dag söker sig till vårt land för att se tranorna.

Inte minst har det varit en hel del människor på Ölands södra udde de senaste två veckorna för att se flyttfåglarna som nu är på väg in.

Vi har Pridefestivalen här i Stockholm, och med tanke på det beslut vi har fattat tidigare i dag kanske den besöksnäringen kommer att öka – vad vet jag.

Det finns utställningar på våra museer som handlar om konst, och i Kalmar har man Calmar Classic med gamla bilar där tusentals människor kommer under en dag för att titta och studera.

Vi har Glasriket i Småland. Vi har Hultsfredsfestivalen som jag tycker är något alldeles fantastiskt. Vi säger aldrig, Liselott Hagberg, att det är staten som startar turismen, utan det är ju alla dessa entreprenörer som bär på idéer – precis som Putte när han var 16 år. Kan ni se framför er hur han gick till banken och bad om att få ett lån för att starta Hultsfredsfestivalen? Jag tror inte jag behöver berätta här i kammaren vad det första svaret var när det gällde att jobba med den besöksnäringen.

Jag skulle kunna räkna upp så mycket mer: hästhoppning, hundutställning och så vidare. Turism och besöksnäring handlar ju om så oerhört många olika saker som växer underifrån, men om vi ska få det här att fungera som helhet anser vi socialdemokrater att vi behöver ha ett

branschprogram och mål som är tydligt uppsatta för den här basnäringen, som vi betraktar den som.

Vi känner i det läge som vi nu är i såväl i Sverige som globalt vad gäller lågkonjunkturen att det är bråttom, för vi vet att närturismen kommer att öka, inte minst under 2009. Därför behövs det åtgärder, och det är därför vi vill ha ett strategiskt program där man ska kunna lyfta in och höja statusen inte minst kring den här branschen som är så oerhört viktig.

När jag lyssnade på vad Liselott Hagberg sade i sitt anförande angående turism kändes det ändå som att vi var relativt överens i det stora hela om hur viktig den här branschen är och vilka olika saker som det är viktigt att vi samarbetar runt.

Därför kunde jag ändå känna när jag lyssnade, att varför kan vi då inte få ett gemensamt tillkännagivande på den motion som vi har skrivit där vi föreslår olika åtgärder för att Sverige som nation ska bli bättre på det som handlar om turism och besöksnäringen? Jag tycker att man också ska omnämna besöksnäringen, för det handlar om så mycket mer än att bara vara turist på ett särskilt mål.

Fru talman! Det handlar också om stora arrangemang och hur Sverige med sitt varumärke Visit Sweden skulle kunna locka fler stora idrottsarrangemang, precis som regeringen föreslår, men det kan ju också handla om musik och kultur eller till exempel det här stora scoutlägret. 40 000 ungdomar kommer till Sverige! Det är ju ett stort besöksarrangemang, och den typen av stora evenemang spelar en stor roll för Sverige. Just därför tycker vi att det är viktigt att vi jobbar vidare med varumärket Sverige och utvecklar det mer.

Det är därför man blir så förvånad med tanke på utredningen *Tillväxt genom turistnäringen* som gjordes 2007 och presenterades i maj 2007. I grund och botten har ingenting hänt med den. Det har inte ens varit ett formellt remissförfarande.

Samtidigt säger man från majoritetens sida att man satsar på turism. Det känns liksom som att detta inte riktigt går ihop. Maria Plass sade i sitt anförande att det bereds för närvarande. Det känns lite oroväckande med tanke på hur det ser ut just nu, och om det inte bara är ord när man från regeringens och majoritetens sida säger att besöksnäringen och turismen är viktig måste man ju gå från ord till handling.

Varför då inte yrka bifall till de förslag som vi har i vår motion så att vi tillsammans kan få ett tillkännagivande?

Anf. 145 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Vi kan, som Carina Adolfsson Elgestam sade, säkert dela en gemensam syn när det gäller turismens värde och vikt när det gäller utveckling och vad turismen troligtvis kommer att ha för betydelse för Sverige som land. Man kan ju se turismen och de pengar som den för med sig som motsvarigheten till vad landet får genom export.

Men när det gäller att sätta upp statliga produktionsmål för turismen är det något förvånande med alla dessa uppräknade antal. Det är nere på detaljnivå; det handlar om utländska gästnätter till 15,5 miljoner 2018, det är ökning av exportintäkterna till ett visst antal kronor och det är hur många fler som ska komma till vårt land, alltså besöksnäringen i antal. Det är riktiga produktionsmål.

Den fråga som jag ställer mig och som jag också skulle vilja ställa till Carina Adolfsson Elgestam är: Inom vilka andra områden och branscher anser du att staten bör sätta upp den här typen av produktionsmål? För mig är detta helt främmande.

Anf. 146 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Att sätta upp mål och visioner för de idéer man har tycker vi är oerhört viktigt. Det är därför vi är överens här i Sveriges riksdag om att vi ska ha miljömål. Vi har väl också delmål utifrån hur vi ska uppnå de målen.

Det är det vi vill avspegla med våra förslag. Om man har mål måste man nämligen också veta hur man kan nå de målen. Då måste man ha något att mäta dem emot.

Det är alltså det som är bakgrunden till varför vi vill ha både ett utvecklingsprogram och jobba med marknadsföring. Man sätter upp mål för att ha något att jobba emot. Redan i dag mäter vi ju hur många gästnätter vi har på både hotell, campingplatser och vandrarhem, och då är det inte fel om man kan mäta och se om vi blir bättre.

Om vi ska få fler företag inom besöksnäringen måste vi ha något att mäta emot. Därför sätter vi upp mål som vi kan mäta.

Anf. 147 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Det där visade väldigt tydligt att Carina Adolfsson Elgestams syn och min syn skiljer sig åt. Jag anser inte att man kan sätta upp den här typen av detaljerade mål, likaväl som jag anser att man inte kan sätta upp mål för hur många skjortor eller byxor butiker som säljer kläder ska sälja på ett år.

Staten och det offentligas uppgift är att se till att skapa smörjmedel, och det kan man göra till exempel genom att se till att det finns god samverkan mellan offentligt och privat och att regionala aktörer gör sin hemläxa när det gäller att se vad som är styrkan i just deras egen region och samordna detta så att de människor som har för avsikt att besöka Sverige kan få en tydlig bild av vad landet kan erbjuda.

Men jag har en annan fråga. Jag vet att många unga människor har sina första jobb efter avslutade studier till exempel på en skidort någonstans i norra Sverige eller kanske på andra klassiska turistställen som Gotland, Öland och så vidare. Den här regeringen har gjort det lättare för företag som vill anställa just unga människor genom att sänka arbetsgivaravgifterna, vilket också har öppnat möjligheter för det första jobbet kanske inom den här sektorn.

Jag vill veta på vilket vis Carina Adolfsson Elgestam anser att Socialdemokraternas linje att höja arbetsgivaravgifterna för unga människor gynnar turismbranschen och turismindustrin.

Anf. 148 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Vi tror på ett samhälle där alla blir behandlade lika, där man framför allt inte gör skillnad på arbetskraften i förhållande till ålder. Det regeringen nu har gjort vad gäller arbetsgivaravgiften är att sänka den generellt för alla unga, oavsett bransch. Det betyder att när de här unga kommer upp i en viss ålder är det inte alls säkert att de är lika attraktiva. I stället kunde man ha valt en väg där de unga människor som

står allra längst från arbetsmarknaden fått olika morötter med sig i bagaget för att bli intressanta för en arbetsgivare. Det är det som är skillnaden mellan er och vår politik, mellan regeringen och majoriteten här i riksdagen och oss. Varför ska inte de unga bli behandlade på samma sätt av en arbetsgivare? Det känns lite märkligt.

Med tanke på arbetsgivaravgifter tror jag att vi ska göra en liten rättelse av ett tidigare inlägg. När den här regeringen tillträdde var väl det första den gjorde att höja arbetsgivaravgiften för småföretagare, vilket många tycker är oerhört besvärande utifrån hur de ska få sin ekonomi att gå ihop, inte minst de som finns på Öland och Gotland samt runt om i vårt land och på olika sätt är beroende av besöksnäringen för sin utkomst.

Vad gäller samverkan och hur man ser på hur exempelvis besöksnäringen och samhället kan jobba tillsammans tycker vi att det är viktigt att även samhället är med på banan med forskning. Det ger möjlighet att få ökad kunskap, kanske inte minst utifrån vilka beteendemönster vi har i vårt resande så att man på det sättet kan höja besöksnäringens status och få fler besökare till Sverige.

Anf. 149 MARIE WEIBULL KORNIAS (m):

Fru talman! Vid socialutskottets offentliga utfrågning helt nyligen på temat omreglering av apoteksmarknaden kunde vi i näringsutskottet lyssna till Laila Ibrahim Bengtsson, en ung kvinna och entreprenör med ambitionen att få arbeta med det som hon har utbildat sig till.

Laila sade så här: Jag är apotekare, och jag har redan startat ett företag. Jag har väntat länge på den här reformen. Än så länge håller jag mig till naturläkemedel, hälsokost och egenvård. Men jag tänker starta ett fullsortimentsapotek när det blir tillåtet.

Mitt främsta skäl är enkelt, säger Laila. Jag vill jobba med läkemedel, för det är det jag har utbildat mig för och det är det som jag kan. Det jag säljer är min kompetens, och jag vet att jag kan hjälpa många kunder med en bättre läkemedelsanvändning.

Laila vill verka som en del av hälso- och sjukvården, och i framtiden vill hon kunna hjälpa sina kunder fullt ut. Många apotekare känner samma lust som Laila inför möjligheten att starta eget, och från och med den 1 juli kommer detta att bli möjligt. Från Farmaceutförbundet har 960 medlemmar redan anmält att de vill starta och driva apotek. Av dessa är 80 procent kvinnor.

Genom att avskaffa monopol, upphäva förbud och skapa långsiktiga spelregler öppnar regeringen på område efter område möjligheter för kvinnors företagande. Omregleringen av apoteksmarknaden är ett sådant exempel.

Herr talman! Tills i dag har antalet kvinnliga företagare i Sverige varit nästan oförändrat sedan 90-talet. Enligt europeisk statistik placerar sig Sverige på plats 25, en jumboplacering vad gäller kvinnors företagande. Jag kan konstatera att efter tolv år av socialdemokratiskt styre har det hänt väldigt lite för att främja kvinnors entreprenörskap. Nu vill jag inte tro att det har skett i ren illvilja, men jag tror inte att vänstern har förståelse för vilka förutsättningar som faktiskt krävs.

Hälften av alla förvärvsarbetande kvinnor i vårt land har sin kompetens, sitt yrke inom offentlig sektor där möjligheten att starta eget företag faktiskt är starkt begränsad. Endast 10 procent av kommunernas och

landstingens produktion utförs i dag i alternativ regi. Då förstår man att det inte är så konstigt att endast 5 procent av alla förvärvsarbetsande kvinnor är egenföretagare. Men med en ökad konkurrensutsättning skulle dessa orättvisa villkor kunna förändras successivt. Stängda dörrar öppnas nu en efter en för att öka kvinnors entreprenörskap.

Herr talman! Alliansen tar nu till vara den dolda potential av yrkesverksamma kvinnor som vill förverkliga sina drömmar och idéer. Enligt undersökningar säger sig en tredjedel av kvinnorna inom offentlig sektor vilja starta eget inom sitt verksamhetsområde. Därför öppnas möjligheter för företagande för vårdens anställda. Vi behöver helt enkelt fler människor som satsar på entreprenörskap.

Målet är ju inte bara att öka nyföretagandet utan framför allt att företag ska växa, utvecklas och att man ska vilja anställa naturligtvis. Detta kommer inte bara att främja välfärdstjänsterna utan även ge yrkesverksamma kvinnor fler arbetsgivare att välja mellan. En sådan utveckling kommer att leda till ökad kvalitet i välfärden och även högre löner till många kvinnor.

För många vårdanställda lockar inte tanken att ta över verksamhet. Men det skapar möjligheter för dem som faktiskt vill. Det finns mycket kunskap och kompetens, och det finns många kvinnor som inte vill något annat än att förverkliga sina idéer och drömmar. Det är möjligheter som vi måste ge vårdens profession, och de måste få möjlighet att utveckla sin kreativitet och använda sin kompetens också i eget företagande. Därför har det nu blivit lättare att få F-skattsedel, vilket innebär en väsentlig förenkling för att starta företag, särskilt om den tidigare arbetsgivaren är den framtida uppdragsgivaren. Här går en klar skiljelinje mellan alliansen och vänsterns syn på valfrihet och mångfald, där vänstern fortsatt kramar välfärdsmonopolen.

Herr talman! Företagares sociala trygghetssystem är en viktig aspekt för många kvinnor som upplever steget att gå från att vara anställd till att bli egen företagare som alltför riskfyllt. Här måste politiken stötta så att det blir lika naturligt att starta eget som att vara anställd. Därför ser nu regeringen över de sociala trygghetssystemen för att göra det tryggare, enklare och mer förutsägbart.

Löneskillnader mellan män och kvinnor, för få kvinnor på vd-poster och lågt antal kvinnor i börsnoterade styrelser är ett jämställdhetsproblem som ofta diskuteras. Men att kvinnor faktiskt äger mindre än en femtedel av företagskapitalet i Sverige talas det mer sällan om, en aspekt som dock får långtgående konsekvenser, för med ägandet följer möjligheten att förverkliga idéer, bygga upp förmögenheter, utse chefer och styrelser. Personer som väljs till chefsbefattningar och förtroendeuppdrag tenderar ofta att komma från personliga nätverk. När kvinnor i större utsträckning äger företag ökar kvinnors karriärmöjligheter. Således kan kvinnors företagande leda till ett mer rättvist och mer jämställt samhälle. Det är min fulla övertygelse att fler kvinnor tar chansen att bli företagare. Då kommer fler affärsidéer att tas till vara, ny teknik skapas och vi får ett bättre och mer dynamiskt samhälle.

Avslutningsvis, herr talman, kan jag konstatera att vi ser kvinnors kapacitet och vågar satsa på deras utveckling. Det kvinnliga ledarskapet och företagandet behövs, och vi måste på alla sätt ta till vara och uppmuntra entreprenörskapet och nyföretagandet. I dag finns det uppskatt-

ningsvis 3 000 personer i Sverige som på något sätt arbetar för att främja ett ökat företagande bland kvinnor. Under åren 2007 till 2009 satsar regeringen 100 miljoner kronor på fyra olika delprogram som inkluderar forskning och utveckling, information, rådgivning och affärsutveckling, ägarskiftesprogram – mycket viktigt eftersom många småföretag står inför ett ägarskifte – finansiering och inte minst attityder och förebilder. I det sistnämnda delprogrammet kommer de 880 kvinnliga ambassadörerna in i bilden. De ska inspirera fler kvinnliga företagare att starta och utveckla företag. De är på gång ute i landet, inspirerar och är fantastiska förebilder.

Livet som egenföretagare måste framstå som ett bättre alternativ både ekonomiskt och av trygghetsskäl, det vill säga att få fler kvinnor att vilja bli företagare.

Anf. 150 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att gå upp i fler repliker i dag, men ibland måste jag när jag hör sådana konstigheter som Marie Weibull Kornias säger här.

Vi tycker också att de 100 miljonerna är bra. Det är berömvärt att satsa dessa pengar. Problemet är bara att det är små spridda skurar som oftast är av tillfällig karaktär. Det är det som är problemet. Vi har också haft erfarenhet av det, och det är därför vi tycker att man ska ta ett samlat grepp för att hitta tydligare saker att lägga pengar på långsiktigt för kvinnors företagande. En fråga som man kan ställa är: Hur mycket av de 100 miljonerna är forskningspengar för att utveckla kvinnors företagande?

Jag delar också Marie Weibull Kornias uppfattning om att fler kvinnliga företagare också ger ett rättvist och jämställt företagande. Där delar jag helt och hållet Marie Weibull Kornias uppfattning.

Men en sak måste jag ändå ifrågasätta. Det var därför jag begärde replik. Moderater och borgerliga politiker har en vision om att låta fler aktörer komma in i den offentliga sektorn. Det ska då bli fler nya företagare, företrädesvis kvinnliga företagare. Låt oss se på sanningen bakom detta. Vad brukar hända på de allra flesta håll där man har gjort så, inte minst i den här regionen som jag kommer från? Sanningen är att den pigga ålderdomshemsföreståndarinnan vill skapa sitt företag. Efter ett par år är hon uppköpt av en större koncern. Så ser det ut nästan överallt där det har varit så. Det innebär att pengar flyter från den offentliga sektorn rätt in i stora företags kassakistor.

Anf. 151 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik:

Herr talman! Börje Vestlund undrar om de 100 miljoner som regeringen satsar faktiskt kan göra skillnad. Det är sant att det är en satsning som sker under två år. Jag tror att man måste börja någonstans. Med den låga statistik av kvinnors företagande som vi har i Sverige krävs det ett bra underarbete. Det krävs att man satsar på information och rådgivning i hur företag utvecklas. De fyra programmen krävs. Det är uppenbart. Det krävs finansiering och det krävs ett stort arbete med attityder och förebilder.

Jag är glad att Almi har fått 2 miljarder till sitt förfogande. Det innebär en nystart för många små företagare som står i färd med att starta.

Det innebär även ett stöd för alla de företag som i dag har problem med att utvecklas.

Så sent som i dag har jag haft besök från Skåne. I mina kontakter med Almi talar man om alla de fantastiska kontakter man har med företagare som söker råd, tjänster och stöd. Man tycker att de 2 miljarderna är tillfyllest.

Anf. 152 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Min huvudfråga gällde att man säger att det är bra att det har kommit in fler aktörer i den offentliga sektorn. Hur många kvinnliga företagare blir entreprenörer i sammanhangen? När ska Marie Weibull Kornias och alla andra borgerliga politiker våga se sanningen i vitögat? Sanningen är att dessa kvinnor som startar dessa ofta små företag i de allra flesta fall snabbt blir uppköpta av några få stora vårdkoncerner. När ska detta gå upp för den borgerliga moderatledda regeringen? Det är den sanning vi lever i. Man pratar om en oligopolmarknad i vissa delar av vårdsektorn inom den privata sidan. Det finns nästan ingen konkurrens.

Sedan säger man att man vill göra detta för att öka kvinnors företagande. Jag är förvånad. Jag trodde att det var allmängods och att vi skulle se det som ett stort problem när vi diskuterar företagssituationen på framför allt vårdsidan. Jag har till och med diskuterat detta med Almega. Till och med Almega tycker att det är ett problem att alla de stora jättarna går in och tar över de små företagen.

Är det här rätt väg att gå för att öka kvinnors företagande? De blir efter ett, två, tre år anställda igen i en stor koncern. Vad har man då vunnit i kvinnligt företagande?

Anf. 153 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera, Börje Vestlund, att av den kommunala och den landstingsledda verksamheten är det bara 10 procent som är konkurrensutsatt. Det låter på Börje Vestlund som om hela offentliga sektorn har köpts upp av stora vårdbolag.

Jag tror att en fungerande marknad utgörs av både små och stora företag. Det är min övertygelse att när ett trygghetssystem justeras och anpassas för dagens arbetsliv och dagens företagare att många kvinnor kommer att se det som en reell möjlighet. Det kommer att innebära att många fler kommer att starta företag. Det är självklart att det finns vissa etablerade kedjor som sysslar med vård och äldreomsorg. Det är inget fel i det. Samtidigt finns det en kolossal potential, 90 procent, om kommun och landsting valde att lägga ut och konkurrensutsätta resterna av vård- och omsorgsmarknaden. Det finns en bit av kakan för alla, Börje Vestlund.

Anf. 154 STAFFAN ANGER (m):

Herr talman! Rymdindustrin växer runt om i världen. Samarbeten mellan olika länder ökar. Det är en viktig marknad för svensk industri att delta aktivt i. Rymden har unika möjligheter att bidra med kunskap för att möta olika samhällsutvecklingar. Den rymdtekniska utvecklingen ger nya möjligheter att bidra med kunskap om bland annat förändringar i

klimat och miljö. Satellitdata från rymden tillåter oss att följa förändringar på jorden eller analysera processer i atmosfären. Telekommunikationer, navigering och medicinsk forskning är andra exempel på områden som är beroende av rymdindustrin.

Rymdindustrin är en högteknologisk industri som väl passar in i vår svenska teknologi. Sverige har genom sin spetskompetens inom den kraftigt växande infrastrukturen i rymden goda förutsättningar för framtida expansion inom rymdområdet.

Ett genomgående inslag är den snabba förändringen inom rymdindustrin. Vi behöver formulera en tydlig svensk rymdpolicy. Rymdforskning och rymdteknik är viktiga för Sverige i framtiden.

Svensk rymdindustri har varit i toppklass vad gäller produktion av högklassiga satelliter till en billig kostnad. Vi är mycket effektiva på det här området. Satelliten Odin, som varit i drift sedan 2001, byggdes och projekterades att vara i drift i två år. Nu är den åtta år gammal. En ny utveckling ser vi i stället i klimatsatelliten Steam. Steam kan bland annat mäta fuktighet i molnen och vattenånga. Detta ger bättre förutsättningar att med säkerhet kunna mäta förändringar i ozonskiktet.

En annan viktig utveckling är den så kallade Smart-Olev-satelliten. Den kan skickas upp och dockas med en gående satellit som efter dockningen kan styras från Smart-Olev-satelliten och kan fortsätta att cirkulera runt jorden. Smart-Olev är ett samarbete mellan ett flertal olika länder i Europa, men på grund av pengabrist går utvecklingen förmodligen förbi den svenska rymdindustrin.

Herr talman! Rymdbolaget har en stor marknadsandel vad gäller övervakning och styrning av satelliter, bland annat genom Erange utanför Kiruna. Rymdbolaget har också nyligen köpt USN, Universal Space Network, som har ett antal anläggningar runt om i världen vilka styr och övervakar satelliter. Nyligen fick man också en övervakningsstation på Hawaii.

Det är viktigt att Sverige är med i Esa, European Space Agency, stora rymdsatsningar på framför allt EU:s projekt för global övervakning för miljö och säkerhet som nu byggs upp, GMES, Global Monitoring for Environment and Security, och EU:s projekt för att ersätta det amerikanska navigeringssystemet. Det krävs dock ökade resurser och satsningar från staten kommande år för att Sverige ska kunna delta.

En genomgående justering av rymdpolitiken innebär att Sverige tillsammans med andra länder i det europeiska samarbetet skapar och utvecklar möjligheter för Europa i rymden och att investeringar som görs i rymdforskning kommer till nytta för Europas medborgare. Rymden har unika möjligheter att bidra med kunskap för att möta samhällsutmaningar. Den rymdtekniska utvecklingen skapar nya möjligheter för kunskap om hur vi ska rädda vår miljö. GMES är ett oerhört viktigt system.

Christer Fuglesang genomför nu i juli en ny rymdfärd, som förhoppningsvis kommer att innehålla en vandring utanför rymdstationen – en viktig resa för svensk rymdindustri, inte minst ur PR-synpunkt. Förhoppningsvis ser vi snart ökade resurser till detta så viktiga område för Sverige.

I år är astronomiåret, och intresset för rymden kommer att öka. Luleå tekniska universitet marknadsför i stora annonser sin civilingenjörsutbildning i rymdteknik. Dessutom finns en privat grupp, Månhusets Vän-

ner, som satsar hårt på att popularisera rymdindustrin och rymdforskningen.

När den nuvarande ekonomiska krisen är över finns det förhoppningsvis resurser, och jag är övertygad om att de kommer att satsas från statens sida inom rymdområdet.

I detta anförande instämde Kent Persson (v).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

17 § Vissa mineralpolitiska frågor

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU18
Vissa mineralpolitiska frågor.

Anf. 155 KARIN ÅSTRÖM (s):

Herr talman! I går sjöng jag på japanska. Jag sjöng på japanska som ett tack till Susanne Gaje, som sitter här på sidan, vår utskottshandläggare i just de frågor som vi nu ska debattera. Hon går nämligen i pension. I dag, herr talman, tänker jag inte sjunga på japanska, men jag vill passa på att tacka Susanne Gaje från talarstolen för den jättefina tid vi har haft tillsammans och den hjälp som vi i utskottet har fått av henne. Tack så mycket!

Herr talman! Nu ska vi behandla betänkandet *Vissa mineralpolitiska frågor*. I Pajala startar nu gruvbrytning av järnmalm i Tapuligruvan, och snart är alla tillstånd klara för ytterligare en gruva där, Sahavaara. Där finns stora järnmalmsfyndigheter. Det finns ytterligare nya gruvor.

Dannemoragruvan i Östhammars kommun, med järnmalm igen, kommer att startas och beräknas ha full brytning nästa år.

I Fäboliden i Lycksele kommun är gruvan snart klar för brytning, och där ska man bryta silver och guld.

I Arvidsjaur finns en gruva som kallas Eva, och den innehåller stora fyndigheter av koppar, guld och zink. Man räknar med en gruvbrytning inom en ganska snar framtid.

Så här fortsätter det på det här området. Inom några år kommer flera tusen människor att erhålla jobb i den direkta gruvnäringen och i entreprenörsleden. Det är viktiga framtidsjobb för Sverige och för bygdernas överlevnad och utveckling.

Sverige upplever nu den svåraste jobbkrisen med en växande arbetslöshet och en alltför passiv regering. Då behövs en expansiv gruvnäring som växlar upp mer och mer och ger jobb och exportintäkter.

Vi har i Sverige en av världens mest moderna minerallagstiftningar, och den mest avvägda för att ta till vara olika intressegrupper. Så sent som 2005 stärktes lagtexten ytterligare med hänsyn till de olika intressen som finns runt en eventuell gruvbrytning. Det var viktigt att få regler som var stabila och långsiktigt hållbara.

Vi har Europas absolut bästa berggrund i Sverige när det gäller mineraler. Om vi också lägger till vår unika minerallag, en bra miljölagstift-

ning, SGU:s mineralinformationskontor i Malå, en relativt väl utvecklad infrastruktural och, faktiskt, engelskspråkig befolkning har det här varit givna förutsättningar för att dessa nya gruvor ska kunna öppna.

Herr talman! Gruvnäringen är också påverkad av den jobbkris vi har i Sverige i dag. I går kom tyvärr trista besked från LKAB att de drar ned på sin verksamhet. 400 tjänster ska bort, och produktionen stoppas i åtta veckor. Men trots detta fortsätter planerna på utökad malmbrytning.

Som vi alla vet kommer stadskärnorna i både Kiruna och Malmberget att behöva flyttas inom en snar framtid, och just nu pågår en intensiv och omfattande samhällsplanering i de båda orterna. Forskare och andra intressenter besöker just nu malmfälten under två veckors tid, där man deltar i workshoppar med hela ortsbefolkningen och tar fram idéer för hur man ska flytta och bygga det nya, långsiktigt hållbara gruvsamhället.

Den så kallade Malmfältgruppen har under ledning av näringsministern under ett antal år träffats för att diskutera och lösa den problematik som har uppstått i samhällena i samband med gruvbrytningen. Det är tuffa utmaningar för kommunerna, och det är framför allt väldigt oklart hur man ska lösa finansieringen av själva stadsflyttningarna.

Samhället nära gruvan förfaller mer och mer för varje år som går. Särskilt uppe i Malmberget ser man det mycket tydligt när man går där. Det är ett samhälle som är i förfall. Det är svårt för kommunerna att klara det nödvändiga underhållet av skolor, sjukhem, hyreshus med mera som finns nära gruvhålet, där det pågår daglig verksamhet.

Detta är svårt för Gällivare kommun att klara av, framför allt att kunna göra långsiktig planering av vart man ska flytta de äldre, var barnen ska gå i skola etcetera. Kommunen har dessutom ökade ekonomiska problem. Naturligtvis beror det på den negativa befolkningsutvecklingen men också på de försämringar som regeringen har genomfört med bland annat frysta statsbidrag och förändrad fastighetsskatt som har dränerat kommunens ekonomi. Allt detta sammantaget gör det extremt svårt för kommunen när man nu ska expandera samtidigt som man har ett gruvsamhälle i förfall.

Vi tycker att det är viktigt att näringsministern och regeringen tar ett betydligt större ansvar för kommunernas samhällsomvandling än vad som sker i den så kallade Malmfältgruppen. Vi tycker också att regeringen vid bedömning av avkastningskravet på LKAB bör beakta företags förutsättningar att även kunna bidra till de nödvändiga anpassningsåtgärder och den samhällsomvandling som gruvbrytningen innebär. Regeringen har faktiskt ett tydligt finansieringsansvar som hundra procentig ägare av LKAB.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta upp vårt särskilda yttrande, som handlar om uran. Det är en komplex och omfattande lagstiftning som krävs utöver minerallagen, både vid prospekteringen och vid själva gruvbrytningen. Sveriges hittills kända tillgångar av uran är av liten omfattning, och vi finns inte bland de 15 länder i världen som har mest uran.

Men trots att vi är ett av de länder som mest har undersökt våra mineraltillgångar är Sverige ändå relativt utforskat. Så säger forskarna. Det sägs att uranet är vägvisare för andra brytvärda mineraler som guld, koppar och zink. Det vill säga att de återfinns nära uranet, direkt under backen. Det är de andra brytvärda mineralerna som det är så intressant att

komma åt och som senare kan bli en gruva. Så har det skett när det gäller de nya gruvor som nu har kommit till.

Jag är också ödmjuk och har stor förståelse för den oro som finns hos människor när vi pratar om uranet, men vi tycker ändå att prospektering- en av uran och de andra mineralerna kan fortsätta med den starka och komplexa lagstiftning runt detta som finns. Däremot kommer vi inte att öppna för uranbrytning. Vi säger liksom den tidigare socialdemokratiska regeringen nej till uranbrytning och tycker att näringsministern och rege- ringen också borde kunna ha en klar uppfattning i frågan.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 156 KENT PERSSON (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 4. Den första handlar om uranbrytning, och den andra handlar om LKAB:s ansvar uppe i Norrbotten.

Sverige är ett unikt land på många sätt. Framför allt har vi byggt vår välfärd och vår tillväxt på de naturresurser vi har. Det är skogen, malmen och vattnet. De har varit grunden för Sveriges industriella tillväxt, och de har också fortsättningsvis stor betydelse. Jag kommer själv från gammal bergsbygd, Norberg i Bergslagen, som inte skulle ha funnits om det inte hade varit för grundförutsättningen malmen.

Vi kan i dag se att stigande malmpriser – även om de har fallit just nu – har lett till en ökande mineraljakt runt om i Sverige, i Norrbotten och i Bergslagen. Det är väldigt positivt för Sverige och svensk industri, för jobb och tillväxt.

De förutsättningar som vi i dag har när det gäller att bryta och ut-veckla detta omgärdas naturligtvis av en stark lagstiftning som ska skydda miljö och människor. Det är viktigt att komma ihåg detta när vi diskuterar bland annat fortsatt utveckling uppe i Norrbotten, framför allt i Kiruna kommun och Gällivare kommun.

LKAB, vårt gemensamma statliga bolag som har varit så framgångs-rikt i en lång period och där vi har 100 procent statligt ägande, är väldigt positivt för svensk ekonomi och för de möjligheter vi har. Det som hän-der nu med de fyndigheter som man har hittat kräver stora ingrepp i stadsplaneringen i både Kiruna och Malmberget. Det krävs också att det förs en dialog mellan ägaren – det är vi, staten, som är ägare och styr LKAB via direktiv – och kommunerna för att lösa finansieringsdelen. Vi vet att det finns en konfliktyta mellan LKAB och kommunerna.

LKAB är affärsmässigt och vill givetvis inte ta större ansvar än lag- stiftningen kräver. Och kommunerna Gällivare och Kiruna säger att flyt-ten av delar av samhällena kommer att kosta betydligt mer än LKAB är berett att betala.

Jag kan inte låta bli att ta upp det som skrevs i gårdagens DN Eko-nomi. Säkert har ni läst om den diskussion som nu pågår uppe i Malm-berget. Där ska LKAB försöka lösa ut familjer och deras fastigheter, så att familjerna kan flytta och köpa nya fastigheter. Nu är man på LKAB affärsmässiga – jag vill gärna framhålla det; de har inte brutit mot någon lag här – och det visar sig att priset på fastigheterna inte beror på värdet utan på hur skickliga familjerna är i att förhandla med LKAB. Det är klart att vi inte kan ha ett sådant förhållande. Därför är det så viktigt att

staten som huvudägare i LKAB går in med direktiv och talar om hur saker och ting ska vara.

Den motion som Vänsterpartiet har skrivit när det gäller LKAB innebär också att vi tycker att LKAB ska ha ett större ansvar för stadsombildning än vad som är fallet i dag. Risken är annars stor för att man får en konflikt mellan de boende i de två kommunerna och LKAB, och det är ingen som vinner på det. Det är oerhört viktigt, inte bara för de boende i Kiruna och Malmberget och de företag som är direkt beroende av gruvnäringen, utan det är också väldigt viktigt för svensk ekonomi. De malmfyndigheter som LKAB har hand om är av vikt också i ett europeiskt perspektiv.

Därför är det viktigt att de här planerna fullföljs. Och då måste också staten, via LKAB, ge förutsättningar så att den här omförflyttningen kan ske på ett sådant sätt att de boende och kommunerna blir skadeslösa.

Den ekonomiska kris som kommunerna upplever i dag gör ju att det blir än svårare om man ska lägga över ansvaret på kommunerna. De klarar inte av det. Därför tycker jag att det i det här fallet hade varit rimligt att vi från riksdagens sida och från utskottets sida klart och tydligt hade markerat att regeringen via direktiv skulle se till att LKAB i sina förhandlingar sköter detta på ett sätt så att kommunerna går skadeslösa.

Jag ska säga ett par ord om uranbrytning. Jag anser att man genom alliansens energiöverenskommelse öppnar för uranbrytning i Sverige. Jag kan inte tolka det på annat sätt. Utbyte av kärnreaktorer under en längre driftstid gör det ju ohållbart för Sverige att förlita sig på att andra länder och anställda ska ta ansvaret för miljö, ta ansvaret för de miljöförstöringar som blir direkt i naturen och för den belastning som det blir direkt för gruvarbetarna.

Jag tänker på det som har hänt i Namibia och på de rapporter som kommer därifrån. Det är likadant med Australien och de rapporter som kommer därifrån.

Därför blir det enda rätta egentligen, om man vill, att säga att kärnkraften ska avvecklas och fasas ut. Då kan man inte heller öppna för uranbrytning i Sverige.

Därför har vi i den motion som vi har gemensamt med Miljöpartiet också yrkat på att minerallagen ska förstärkas. Man ska då skriva in att uranbrytning ska stoppas och förbjudas i Sverige, för miljöns skull, för våra barns skull och för våra framtida barns skull.

Det här blir givetvis en förstärkning av det kommunala veto som redan finns i dag, men det går ju också att förändra den delen. En förstärkning av minerallagen skulle däremot göra det omöjligt att bryta uran i Sverige.

Man kan ju kosta på sig att tolka det här. Då blir min slutsats att den sittande regeringen i förlängningen kommer att göra det möjligt med uranbrytning i Sverige. Det blir inte en trovärdig politik annars när man öppnar för möjligheter att bygga ut kärnkraften.

Anf. 157 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Under 2008 slöt det australiska prospekteringsbolaget Aura Energy ett avtal med ett investmentbolag från Hongkong, Sion King, om att prospektera efter uran i Storsjöområdet i Jämtland.

Prot. 2008/09:95

1 april

*Vissa mineral-
politiska frågor*

Man kom i det avtalet fram till att man från Kinas håll, om prospekteringen blir framgångsrik, är beredd att satsa miljardbelopp för att bryta jämtländskt uran som ska försörja Kinas planerade kärnkraftsprogram.

Det kanadensiska bolaget Continental Precious Minerals sökte undersökningstillstånd när det gällde uran på platåbergen i Västergötland. I det fallet var motståndet massivt mot den här provborrningen, mot prospekteringen. Det gällde alla berörda kommuner, länsstyrelsen i Västra Götaland och 1 600 fastigheter som berördes av det här – det var ett väldigt stort projekt. Alla var överens om att man inte ville ha det här.

Detta gjorde faktiskt att till och med Bergsstaten, den statliga myndigheten, sade nej till ansökan med hänvisning till att undersökningen skulle ske i en känslig miljö.

Men då överklagade företaget det här till kammarrätten, och de upphävde Bergsstatens beslut med hänvisning till att bolaget uppfyller minerallagens krav för ändamålsenlig undersökning, som man säger.

Det här är bara två exempel från dagens Sverige. Faktum är att vid ingången av 2009 uppgick antalet beviljade undersökningstillstånd för uranprospektering till 130.

På senare år har uranpriset stigit, vilket har lett till att intresset för prospektering av uran har ökat kraftigt i Sverige.

Prospekteringstillstånd finns i till exempel Småland, Östergötland, Dalsland, Dalarna, Hälsingland, Västernorrland och Jämtland. I stora delar av landet berörs man alltså av uranprospektering redan i dag.

Den här uranletningen skapar självklart oro på de orter där den pågår, och det är uppenbart för alla att en prospektering i sig men också en urangruva skulle få stora och svåra konsekvenser för de regionerna.

Det står till exempel i väldigt skarp konflikt med turismnäringen. Det är ju ingen stor turistmagnet att säga ”Kom till Krokombäcken och upplev friheten runt vår urangruva!” eller ”Kom till Skövde och plocka svamp till ljudet av uranprospekteringen!”

Vi vet också att miljökonsekvenserna av en uranbrytning är väldigt svåra. Uranhalterna i en fyndighet är ofta bara en promille eller ännu lägre, vilket innebär att det finns ungefär ett kilo uran per ton av själva malmen. Man måste spränga bort oerhört stora mängder berg för att komma åt uranet. Det är stora ingrepp i naturen.

När man bryter uranmalm frigörs radioaktiva gaser, till exempel radon. Vi vet också att en stor mängd radioaktivt damm släpps loss vid brytningen. Det här får självklart stora hälsokonsekvenser för dem som berörs av det, vilket vi sett exempel på från Namibia eller från Australien.

Dessutom får man självklart svåra miljöeffekter av detta.

Självklart är restprodukterna från uranbrytning radioaktiva. De innehåller förutom radium och radon ofta också stora mängder tungmetaller som är giftiga.

Det avfall som blir kvar efter uranbrytning samlas i dammar där vattnet avdunstar men radioaktiviteten blir kvar, ofta för flera generationer framåt.

Herr talman! Före valet tillfrågades samtliga partier av Naturskyddsföreningen om de skulle verka för eller emot ett svenskt förbud mot uranbrytning. Det var fyra partier som var väldigt tydliga med att säga:

Vi ska verka för ett förbud mot uranbrytning. Det var Miljöpartiet. Det var Vänsterpartiet. Det var Centerpartiet, och det var Kristdemokraterna.

Vi angav i enkäten ett tydligt ja för ett förbud mot uranbrytning utan några förbehåll. Men nu när två av de här partierna sitter i regeringen och kan påverka i den här frågan har man tydligen svängt helt och hållet och verkar nu inte längre vara för att man faktiskt ska få ett sådant förbud. Tvärtom verkar man faktiskt aktivt mot ett sådant förbud när man i varje omröstning som kommer upp i kammaren röstar nej till sådana förslag.

Det är klart att det här oroar människor runt om i landet där uranprospektering pågår. Man får inget klart ställningstagande från regeringen om vad regeringen egentligen tycker.

Särskilt oroande blir det här självklart i ljuset av den energiöverenskommelse som regeringspartierna har gjort där man faktiskt permanentar kärnkraften i Sverige. Det som förut sades vara en kärnkraftsparentes är nu framskjutet långt in i framtiden, i överskådlig tid.

Frågan som många ställer sig är om till exempel Centerpartiet i det här fallet har ändrat uppfattning inte bara om kärnkraften utan också om uranbrytningen. Det vore väldigt bra att få ett klart svar på den frågan här.

Man måste också fråga sig om det är rimligt med en lagstiftning som möjliggör uranprospektering trots att alla berörda i området är emot. Kommunen är emot. Länsstyrelsen, som faktiskt är statens representant i det fallet, är emot. Regionen är emot och till och med Bergsstaten, som är en annan statlig myndighet, är emot. Ändå gör den lagstiftning som vi har i dag det möjligt att faktiskt inleda prospektering.

Det är ju intressant att höra hur debatten går runt om i kommunerna. På höststämman för Centerpartiet i Jämtlands län i november förra året hade man ett uttalande. Man sade: Centerpartiet i Jämtlands län anser att minerallagen behöver skrivas om. Även prospektering bör beläggas med möjligheter till kommunalt veto.

Det är ett väldigt tydligt ställningstagande.

I en artikel i Östersunds-Posten den 6 november 2008 skriver kommunalråden från Åre, Krokom, Berg och Östersund, alla från Centerpartiet: I dag kan vi konstatera att det inte råder minsta osäkerhet om att det är uran bolagen jagar, inte minst i vårt län. Därför vill vi uppmana regeringen att snarast föreslå en lagändring för att kommunerna ska kunna inlägga veto redan mot prospektering efter uran. Det är dags att sätta stopp för den cyniska uranjakten.

Tydligare kan det väl inte sägas, tycker jag.

Det är också intressant att titta på vad som händer runt om i resten av världen. Det är inte bara i Sverige som det pågår en debatt kring uranprospekteringen och uranbrytningens konsekvenser.

I den kanadensiska delstaten British Columbia har man nyligen ändrat lagstiftningen så att man faktiskt förbjuder prospektering efter uran och brytning av uran. Så i Kanada har man tagit ställning emot i vissa delstater. Ändå är kanadensiska bolag här i Sverige och letar efter uran. Vi tycker att det är en omoralisk hållning att säga att det är okej för dem att leta uran här när de inte ens får leta uran på hemmaplan. Jag förstår inte hur man kan göra det ställningstagandet från regeringens sida.

Jag skulle vilja fråga Jan Andersson som är Centerpartiets representant i den här debatten: Vad vill du säga till dina kolleger i Krokom,

Skövde, Skara, Falköping, Östersund, Tidaholm, Åre, Berg och alla andra orter där bolag i dag letar efter uran? Hur länge ska man driva en linje i landet från Centerpartiet och en helt annan linje i riksdag och regering?

En fråga som vänder sig till alla regeringspartier egentligen: Varför vill ni inte ge kommunerna det veto mot prospektering som de uppenbarligen vill ha och känner sig behöva?

Det är självklart att de bolag som i dag är inblandade i prospektering efter uran runt om i Sverige inte gör det för nöjes skull. De gör det för att de ser en möjlighet att tjäna pengar på det. De ser en möjlighet att på sikt få till en uranbrytning där de får tillbaka de miljoninvesteringar som det innebär att börja prospektera. De uppfattar uppenbarligen den lagstiftning vi har i dag i Sverige som att den möjliggör en uranbrytning. Den signalen går också ut till alla de kommuninvånare som är berörda runt om i landet där prospektering nu pågår för fullt.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att jag står bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 2 som föreslår bland annat ett kommunalt veto mot uranprospektering. Det blir uppenbart vid voteringen i morgon vilka partier som stöder en sådan linje och vilka som inte gör det.

Anf. 158 STAFFAN ANGER (m):

Herr talman! Sverige är rikt på mineraler. Vi har en lång industritradition inom dessa områden. Mycket av vår industriella utveckling bygger på vår brytning av mineraler som pågått i hundratals år och som kommer att fortsätta lika länge. Jag är övertygad om detta.

Flera av våra största företag i Sverige som LKAB och Boliden har varit ytterst framgångsrika i sitt arbete och fortsätter att investera för framtiden. LKAB har investerat i flera pelletsverk och kommer att i framtiden till och med bli tvungna att flytta en del av Kiruna för att komma åt järnmalmen.

Boliden har gjort stora investeringar i Aitikgruvan och smältverket i Skellefteå. Flera mineralgruvor är dessutom under planering för start, som vi hörde Karin Åström prata om. Det handlar om Pajala, och vi öppnar Dannemoragruvan igen. Flera andra gruvor är på gång, som Karin Åström nämnde. Jag håller med om att det är slagläge för gruvindustrin i Sverige.

Att bevilja nya undersökningstillstånd har ökat de senaste åren med en topp 2007 på 356 stycken. År 2008 gick det ned något till 282 beviljade undersökningstillstånd på grund av de lägre råvarupriserna. Olika internationella och svenska företag har sökt efter mineraler i Sverige. En del provborrningar har också innehållit undersökning av uranfyndigheter. Då uranet finns tillsammans med järnmalm, koppar, guld och andra mineraler får Sverige en god genomgång av var våra mineraler finns.

De ändringar i minerallagen som trädde i kraft i maj 2005 syftar bland annat till att ge fastighetsägarna en starkare ställning när det gäller informations- och ersättningsfrågor. Det finns nu möjligheter att inlösa fastighet eller fastighetsdel såväl när mark har tagits i anspråk för gruvverksamhet som när en markanvisning inte kommer till stånd inom tio år. Mineralersättning har nu blivit en realitet som med tiden kan förväntas beröra allt fler fastighetsägare.

Herr talman! Miljöprocessutredningen kommer att vidare se över avvägningar av detta riksintresse. Eventuellt får begreppet riksintresse en vidare innebörd.

I samband med ett europeiskt råvaruinitiativ har regeringen gett i uppdrag dels till SGU, dels till länsstyrelserna i Övre Norrland att ta fram underlag på detta område. SGU redovisade i november 2008 utredningen *Kartläggning av Sveriges malm- och mineraltillgångar i syfte att utveckla en kunskapsbas*. Det gäller en bedömning av tillgångarna av malm och mineraler i Sverige men även i Östersjöländerna, i Norge, i EU-området och globalt. SGU:s slutsatser är följande och viktiga för Sverige.

1. Sverige kan i hög grad bidra till råvaruförsörjningen i Europa och globalt. Det är ett stolt konstaterande.
2. Som en ledande gruvnation bör Sverige ha en framträdande roll i EU:s pågående råvaruinitiativ.
3. En översyn bör göras av tillståndprocesserna, särskilt avseende miljöprövningar av tillstånd för prospektering och utvinning, i syfte att skapa en enklare och snabbare process.
4. En förbättrad geologisk information bör tas fram av SGU och dess motsvarigheter i Norge och Finland.

Sverige är mineralrikt. Det var väldigt intressant att höra Kent Persson här tala om Norberg. Norberg är ju byggt på gruvindustrin. Förhoppningsvis kommer vi i gång med gruvan i Norberg igen, vem vet.

Herr talman! Att som föreslås i en motion ändra minerallagen för att förbjuda prospektering och utvinning av fossila bränslen i Sverige är inte en rimlig väg att gå för att minska koldioxidutsläppen. Vad gäller uranbrytning i Sverige har varje kommun rätt att säga nej. Jag upprepar: Vad gäller uranbrytning i Sverige har varje kommun rätt att säga nej.

Beslutet om uranbrytning ligger till sist alltid på kommunen där en eventuell brytning ska ske, oavsett vad regeringen säger. I början av 2009 var det totala antalet gällande undersökningstillstånd där uran angivits i första hand 130 stycken.

Herr talman! För att vi ska få kunskap om vilka resurser och vilka mineraler som finns i Sverige är prospektering till stort gagn för landet, som tidigare nämnts. Uran förekommer, som sagt, tillsammans med järn, koppar eller guld.

Ett undersökningstillstånd omfattar alla de mineraler som finns på området – alla de mineraler som finns på området. Det är därför inte vetligt att införa ett förbud mot prospektering av uran som oppositionen vill, det vill säga Miljöpartiet och Vänstern.

EU kan inte tvinga Sverige eller något annat medlemsland att bryta uran. Bestämmelserna om Euratomgemenskapens optionsrätt till uran och andra klyvbara produkter innebär inte några skyldigheter för ett medlemsland att starta gruvbrytning. Det är således EU-länderna själva som beslutar om uranbrytning på sitt territorium på grundval av de ekonomiska, miljömässiga och politiska överväganden som varje land gör.

I sista hand, som sagt, har varje kommun beslutsrätt om uranbrytning ska ske.

Herr talman! LKAB gör den största industriinvesteringen hittills i Sverige genom att besluta att investera 12 ½ miljard kronor för att bygga en ny transportnivå på 1 365 meters djup i gruvberget i Kirunavaara. Det är ett mycket glädjande och riktigt beslut. LKAB är ett mycket välskött företag.

Till detta kommer flytten av delar av staden Kiruna. Dessa pengar tas av driften och kommer att ses som en del av brytningskostnaden. Det kan uppgå till ett lika stort belopp för LKAB som de 12 ½ miljarderna i investering för att öppna den nya nivån.

Trots att priserna på järnmalm nu sjunker – de har gått upp tidigare med 170 procent – på grund av lågkonjunkturen, kanske 60 procent, ligger priserna fortsatt på en lönsam nivå för LKAB och Pajalaprojektet, även för andra gruvprojekt. Sverige kommer att ha glädje av lönsam mineralproduktion i många år i framtiden, även om det är lågkonjunktur de närmaste två åren och vi har varit tvungna att stänga en del av verken under några månader.

Jag yrkar bifall till näringsutskottets förslag till beslut.

Anf. 159 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Staffan Anger började med att avfärda vårt förslag om att stoppa utvinningen av fossila bränslen ganska snabbt och enkelt. Det är väl känt att om man utvinner de reserver av fossila bränslen som vi har runt om i världen i dag får vi en total klimatkatastrof. Det är ingen som ifrågasätter det; det är uppenbart. Släpper vi ut det kol som i dag finns under marken är klimatkatastrofen ett faktum.

Det vi föreslår är att Sverige som första land ska ta ställning och säga att vi tycker att våra resurser av fossila bränslen som är utvinningsbara, om det finns några sådana, ska stanna kvar under marken. Sverige är ett land som har fantastiskt bra möjligheter att utvinna förnybar energi i olika former. Vi har inget ekonomiskt behov av utvinning av fossila bränslen i Sverige i dagsläget. Det finns ingen industri som är beroende av det. Vi har en aktiv klimatpolitik som verkar för att minska utsläppen av koldioxid, inte att öka dem.

Tycker Staffan Anger att det är rimligt att vi har en klimatpolitik som syftar till att minska utsläppen av koldioxid och som vi lägger ganska stora resurser på, även om vi från oppositionen självklart tycker att regeringen skulle kunna lägga mer, samtidigt som vi har en mineralpolitik som syftar till att aktivt öka utvinningen av fossila bränslen och aktivt öka utsläppen av koldioxid till atmosfären? Är det en rimlig hållning? Är det en tydlig signal att skicka till omvärlden? Är det inte rimligt att staten agerar på samma sätt i olika sammanhang och har en tydlig linje med vad man vill när det gäller till exempel klimatfrågan?

Anf. 160 STAFFAN ANGER (m) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att regeringen inte har sagt att vi ska starta uranbrytning i Sverige. Det är för dagen absolut inte aktuellt. Jag har förklarat vilka beslutsmekanismer som finns vad gäller vad regeringen respektive kommunerna ska besluta. Vi får genom uranprospekteringen en fantastisk möjlighet att få veta var vi har järnmalm, koppar och guld. Baserat på detta kan vi förmodligen starta flera gruvor, precis som

Karin Åström beskrev. Det är dock inte aktuellt på något sätt att sätta i gång med uranbrytning i Sverige.

Per Bolund har helt rätt. Man måste se till att koldioxiden försvinner ned i backen. Vattenfall investerar miljardbelopp i en process i Tyskland för att så att säga ta ned koldioxiden och se att den får fast form. Det stöttar vi helhjärtat. Vi vill gärna öka investeringen i den processen som Vattenfall som statligt företag har.

Jag förstår inte riktigt din fråga. Det är inte aktuellt att starta uranproduktion i Sverige i dag.

Anf. 161 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Uppenbarligen blev det ett missförstånd i kommunikationen. Staffan Anger kommenterade vårt förslag om att stoppa utvinningen av fossila bränslen. Det var det som jag kommenterade i min replik, inte uranbrytningen.

Min fråga kvarstår. Tycker Staffan Anger att det är rimligt att man å ena sidan har en klimatpolitik som syftar till att minska koldioxidutsläppen – det handlar inte om uran utan om koldioxid och fossila bränslen – och å andra sidan en mineralpolitik som syftar till att öka utvinningen av fossila bränslen och utsläppen av koldioxid?

I Sverige är det inte aktuellt med kolbrytning, utan det är framför allt naturgas och olja som man i dag letar efter runt om i Sverige. Det är mycket svårare att se att man skulle kunna ha en koldioxidavskiljning av dem. Gasen och oljan används mycket mer utspritt. Till exempel används oljan i fordonsparken. Det är svårt att se att man skulle kunna ha en avskiljning och lagring av den koldioxiden, till skillnad från vad man möjligen skulle kunna ha om ett antal decennier för kolanvändning.

Staffan Anger försökte få det till i sitt inlägg att det skulle vara omöjligt att stoppa prospekteringen av uran. Nu är det uppenbart så, vilket också står i vårt betänkande, att det finns 130 tillstånd för undersökning där uran har angetts i första hand. Man har alltså angett att det är uran man letar efter och vill utvinna. Uppenbarligen är det möjligt att differentiera mellan olika prospekteringsstillstånd om man vill leta efter uran eller om man vill leta efter något annat.

Jag tog ett exempel i mitt anförande från British Columbia. Där har man stiftat en lag om att inte tillåta vare sig uranbrytning eller prospektering. Uppenbarligen kan man i andra delar av världen stifta sådana lagar. Varför skulle det vara omöjligt för Sverige att göra detsamma? Om vi är överens om att vi inte vill ha uranbrytning, är det då inte lika bra att vi faktiskt ger de kommuner som oroar sig för prospektering verktyget att säga nej redan från början? Varför ska de bara kunna säga nej när prospekteringen är gjord?

Anf. 162 STAFFAN ANGER (m) replik:

Herr talman! Som jag sade är det alltså inte aktuellt med uranbrytning i Sverige. Vi vore dock dumma om vi inte utnyttjade de resurser som dessa svenska och internationella bolag ger oss genom att kartlägga den geologiska situationen i Sverige. Urandelen är en mycket liten del av det område man tittar på. Det kommer också fram information om järnmalm, koppar, guld och andra mineraler. Vi får gratis en kartläggning av vilka mineraler vi har i Sverige. Det är mycket värdefullt, för då kan vi när

priserna går upp igen när konjunkturen svänger öppna ett flertal gruvor runt om i Sverige. Då har vi denna grund.

Jag tror inte att någon kommun kommer att acceptera uranbrytning som läget är i Sverige i dag, så Per Bolund kan vara helt lugn i den frågan.

Det är inte fel att söka efter olja. Vi vet dock att chanserna att det finns olja i Östersjön eller någon annanstans är mycket små, så det tycker jag gott att vi kan ha kvar.

Anf. 163 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I Malmberget finns sjukhem för äldre och skolor där barn går. Där bor gamla och andra människor kvar i hyreshus. Där finns villor med människor boende. Man bor mycket nära det stora gruvhålet som blir större och större. Samhället förfaller långsamt. Det är påtagligt när man åker där. Kommunen har allt sämre ekonomi. Man har svårt att klara välfärden. Man måste spara på grund av att regeringen har gjort så kraftiga nedskärningar i form av frysta statsbidrag etcetera. Man har svårt att klara underhåll och nödvändiga investeringar för skolorna som håller på att förfalla. Man har svårt att klara underhåll och investeringar för sjukhemmet där de gamla bor. Man har svårt att klara det allra nödvändigaste som måste göras i de fastigheter som finns närmast gruvhålet.

Hur ser Staffan Anger på statens ansvar som hundraprocentig ägare av LKAB när det gäller att stå upp för finansiering av anpassningsinsatser och omvandling av stadskärnan?

Anf. 164 STAFFAN ANGER (m) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare är LKAB ett mycket välskött företag med bra management. Man har gjort stora investeringar, också i pelletsverket i Malmberget. Man fortsätter också att investera. Det bästa för Malmberget är att man har ett bra företag som investerar och som kan ge arbete åt dem som bor i Malmberget.

När vi var där i somras hade jag en diskussion med kommunalrådet i Malmberget och även med Björn Sprängare, som var styrelseordförande, om omflyttningen. Man måste också riva en del hus för att kunna bryta mera. Den diskussionen jag hade med dem var att man helt klart kommer att betala vad som ska göras för förändringen.

Jag hoppas verkligen att LKAB fortsätter att investera i Malmberget. Man har nu förädlat finsprodukterna till pellets, vilket ger ett högre pris. Nu är det tyvärr så att industrikonjunkturen för järnmalm har rasat; det är så i hela världen. Man får nu stänga pelletsverket, men det kommer tillbaka.

Man har investerat 12 ½ miljard i Kiruna. Man kommer också att betala de här fastigheterna. Det kommer att ses som en del av brytningskostnaderna. LKAB visade en utmärkt lönsamhet förra året på 12 miljarder. Det kommer att bli sämre i år.

De kommer tillbaka på goda nivåer eftersom de har investerat rätt. Det är till gagn för Malmberget. De kommer att göra rätt för sig i Malmberget; det har jag Björn Sprängares ord på.

Anf. 165 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är ju bra att Staffan Anger har Björn Sprängares ord på det, men det är väl bättre att ha näringsministerns ord på vad som bör tillföras eller inte tillföras och hur man ska se på avkastningskravet till LKAB.

Malmberget förfaller, som jag sade. Kommunens ekonomi är i kris. Hela Kommunsverige är ju i kris. Reinfeldt vill inte tillskjuta de extra 15 miljarder som hela Kommunsverige behöver.

Underskotten i statens budget ligger nu, vad jag förstår, på 90 miljarder. Det gör mig extra bekymrad eftersom ni i utskottets ställningstagande när det gäller omflyttningen och kostnadsansvaret för de nödvändiga åtgärderna skriver att man ska göra det i enlighet med regelverken och inom befintliga ekonomiska ramar.

Jag är alltså ganska bekymrad eftersom de ekonomiska ramarna kraftigt har försämrats. Hur ska man klara upp den här omställningen?

Har inte LKAB och de båda gruvorterna Gällivare och Kiruna gett så mycket till resten av Sverige att man i rimlighetens namn skulle kunna tänka sig att resten av Sverige skulle ställa upp solidariskt på att göra den omvandling som måste göras där uppe?

Jag tycker inte att jag riktigt fick svar på frågan hur Moderaterna och Staffan Anger ser på statens ansvar för att klara finansieringen av stadsomvandlingen och de nödvändiga anpassningsåtgärder som behövs i Malmberget nu.

Anf. 166 STAFFAN ANGER (m) replik:

Herr talman! Vi har ju Malmfältgruppen där vår näringsminister sitter med och där man har löpande diskussioner om detta. Det är jättestora investeringar.

Vi ska ha klart för oss att LKAB är ett oerhört solitt företag. Det har en mycket hög soliditet. Det har en stor intjäningsförmåga inte bara i goda tider utan även i halvdåliga tider. Det kommer förmodligen att ha ett plusresultat även om man måste stänga pelletsverken i sommar.

Det finns regler. Man har sagt att det kan bli samma kostnad för att flytta Kiruna som när man ska investera 12 ½ miljard för den nya nivån. Man kommer säkert att göra rätt för sig.

När det gäller kommuner generellt har finansministern sagt att det i vårpropositionen kommer något som stöder kommunerna 2010. Det tycker vi är väldigt bra. Hur mycket det blir återstår att se.

Jag tror inte att man behöver vara orolig för vare sig Kiruna eller Malmberget.

Internationellt är man tekniskt på topp i världen. Man konkurrerar väl med de stora företagen i både Brasilien och Australien.

LKAB är ett välskött företag som har framtiden för sig.

Anf. 167 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Det har tidigare från talarstolen vittnats om vilket rikt land Sverige är när det gäller mineraltillgångar.

Tittar vi bakåt kan vi se att de äldsta dokumenten redan på 1200-talet reglerar utvinning av bland annat koppar. Det har varit av oerhört stor betydelse för utvecklandet av det svenska välståndet, både historiskt och

i nutid. Det gäller såväl brytningen och utvinningen av mineraler som utvecklandet av den industri som finns omkring gruvnäringen. Exempel är världsledande företag som Sandvik och Atlas Copco som bidrar till det svenska välståndet.

Betydelsen av och framgången för gruvindustrin har varierat över tid med konjunkturer, efterfrågan och så vidare. Vi kan nog vara överens om att den även i framtiden kommer att ha en stor roll att spela i det svenska samhället. I förhållande till vår storlek är vi en storspelare på det här området i Europaperspektiv.

För att vara konkurrenskraftiga krävs att vi har goda kunskaper om våra mineraltillgångar. Det är inte bara att skicka ut Dynamit-Harry att spränga och tro att man hittar något kul. Det gäller att ha de goda kunskaperna om var tillgångarna finns.

Vi har en väl avvägd minerallagstiftning, en modern minerallagstiftning, som på ett bra sätt balanserar de svåra avvägningar som måste göras i den typen av lagstiftning. Det handlar om avvägningen mellan samhällsintresset – att vi ska ha möjlighet att nyttja de naturtillgångar som finns på mineralområdet – och markägare, friluftsliv och närboende. I den avvägningen ligger vi väl till med den svenska minerallagstiftningen.

Reservationerna visar också att vi har en ganska bred uppslutning kring utformningen. Det kanske beror på att vi nyligen har gjort en stor översyn av minerallagstiftningen som antogs 2005, inte i full enighet men med tämligen god uppslutning.

Jag ska beröra en av de delar där det av reservationerna framgår att vi har lite skilda synsätt. Det gäller uranbrytningen.

I reservationerna finns det bland annat förslag om kommunalt veto för prospektering av uran. Skulle det vara verkningsfullt? Näppeligen. Vi vet alla att uran ofta förekommer ihop med andra metaller, vanliga metaller i den svenska berggrunden som guld, järn och koppar.

Det är en smal sak för en prospektör att säga: Vi skriver att vi letar efter koppar, järn och guld i stället. Det är ju ändå samma borrhärlor som ska upp.

Jag tror inte att det vore speciellt verkningsfullt med en sådan möjlighet att säga nej till prospektering. Den typen av åtgärd skulle förmodligen göra att mycket av det som vi i dag ser i öppenhet skulle flytta till att ske i det fördolda. Det är inte en utveckling som jag vill ha på det här området.

När det gäller uranbrytningen frågades tidigare om de interna förhållandena i Centerpartiet.

Jag kan lugna Per Bolund. Jag är mycket väl påläst på våra stämmebeslut. Ha inte så stort bekymmer om hur vi klarar det interna jobbet.

Vi har en mycket tuff lagstiftning när det gäller uranbrytning om det skulle komma in en ansökan om att bryta. Det har det inte gjort på många år för svensk del.

Jag känner mig fullständigt trygg i att den tuffa lagstiftning vi har kommer att klara att hantera problemen med en sådan eventuell ansökan. Vi har ju inte sett någon ännu.

Jag konstaterar avslutningsvis att denna regering har precis samma lagstiftning som den tidigare regeringen att förhålla sig till. Det finns

ingen reservation från Socialdemokraterna som antyder att vi skulle ändra den lagstiftning som vi har att bedöma dessa frågor utifrån.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 168 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jan Andersson tycker att vår lagstiftning innebär en bra avvägning av intressen och tror inte att ett prospekteringsförbud mot uran skulle vara verkningsfullt. Men faktum är att tro är en väldigt vag beskrivning. Problemet är att Jan Andersson inte ens vill pröva om det skulle vara verkningsfullt. Han har bestämt sig på förhand att detta inte går. Det får ingen effekt över huvud taget.

Jag kan bara konstatera att hans kolleger runt om i landet uppenbarligen inte håller med honom. De säger tvärtom. De säger att det som de verkligen behöver för att kunna värna sina bygders intressen är just ett kommunalt veto mot prospektering av uran.

I den artikel som jag läste ur tidigare skriver dina kolleger i Centerpartiet från olika kommuner följande:

Med dagens lagstiftning är det först när det blir aktuellt med brytning av uranhaltigt material som kommunen kan sätta stopp. Motiveringen är att det är svårt att veta vad ett företag finner när man undersöker berggrunden. Det var precis det som Jan Andersson var inne på.

De skriver vidare:

I dag kan vi emellertid konstatera att det inte råder minsta osäkerhet om att det är uran som bolagen jagar, inte minst i vårt län.

Om de som verkligen är drabbade av detta och påverkas och som hanterar denna fråga varje dag har det tydligt för sig att det är uran som det handlar om borde Jan Andersson också kunna ta till sig detta faktum.

Det finns en uppenbar skillnad mellan prospekterings olika mineraler. Som vi ser finns det statistik på att det finns 130 olika tillstånd som har getts där uran anges i första hand, det vill säga där det verkligen är uppenbart att det är uran som man letar efter och inte andra mineraler. Varför kan man då inte införa ett veto mot prospektering just när det är uran som uppges i första hand? Varför kan man inte ens pröva om det skulle vara verkningsfullt? Man avslår det redan från början och säger att det aldrig kommer att gå. Det känns som ett väldigt defensivt sätt att hantera denna fråga på.

Anf. 169 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Per Bolund refererar till en artikel som jag i och för sig inte har på pränt. Men han säger i referatet att det inte finns någon osäkerhet om att det är uran som man i första hand söker efter. Jag tycker att det är bra att det inte finns någon osäkerhet om det därför att man då har möjlighet att lokalt bereda sig på att ta denna diskussion.

Som jag sade tidigare i talarstolen är alternativet att man skriver något annat på första raden, nämligen att man letar efter järn, guld eller koppar.

Ska ett förbud mot prospektering av uran vara verkningsfullt måste de andra också anges, nämligen att vi inte kan tänka oss att man borrar över huvud taget.

Per Bolund frågade vad jag säger till mina partikolleger i Berg, Åre och Skövde. Jag säger att jag är fullständigt lugn i dessa fall eftersom Centerpartiet där sitter i ledningen, och vi har det mycket starka kommunala vetot.

Anf. 170 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jag blir inte särskilt mycket tryggare av att Jan Andersson är lugn. Uppenbarligen blir alla hans kolleger runt om i landet inte heller särskilt mycket lugnare av att Jan Andersson är lugn. De är inte lugna. Det är helt uppenbart.

I Jämtlands län slår man fast att minerallagen behöver skrivas om. Man gör inte det för att man känner sig lugn med den lagstiftning som vi har i dag eller med det kommunala veto som finns i dag. Uppenbarligen är man inte lugn på det sätt som Jan Andersson är.

Jan Andersson säger också att det är bra att det inte finns någon osäkerhet. Men det är just det som skapar osäkerhet runt om i landet. Det är det som gör att människor i dag är rädda när det pågår prospektering på 130 olika platser. Det skapar en osäkerhet som leder till att man inte vågar göra investeringar i andra branscher, till exempel i turistbranschen, just för att dessa två verksamheter står i total kontrast mot varandra.

Uppenbarligen anser sig Jan Andersson ha bättre kunskaper om svensk mineralpolitik än vad alla de bolag som i dag är ute och söker aktivt efter uran i Sverige har.

Bolaget Aura Energy från Australien söker enligt sin hemsida efter uran i Jämtland. Deras vd, Bob Beeson, har uttalat att företaget är på väg att fastställa en uranfyndighet om en miljard ton alunskiffer i Storsjöbygden.

Det finns även andra exempel på internationella bolag som på sina hemsidor konstaterar att det finns väldigt goda förutsättningar att starta uranbrytning i Sverige.

Jag tror med säkerhet att de människor som faktiskt har till uppgift och som sitt levebröd just att utvinna uran runt om i hela världen har bättre koll på vår lagstiftning än vad Jan Andersson har. De gör uppenbarligen en helt annan bedömning. Jag tycker därför inte att Jan Andersson borde vara så lugn som han står här och säger att han är.

Anf. 171 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det låter på Per Bolund som att om man bara råkar hitta uran någonstans är det fritt fram för brytning. Så är det ingalunda. Det är bara att konstatera att vi har en mycket tuff lagstiftning på detta område som jag känner mig trygg med när det gäller brytning.

När vi nu diskuterar prospektering tror jag inte att det är någon framgångsväg att säga att vi förbjuder just prospektering, precis av de anledningar som jag har angett tidigare, nämligen att uran förekommer tillsammans med andra mineraler. Ska vi då också förbjuda prospektering efter de mineraler som ofta finns tillsammans med uranfyndigheter – guld, koppar, järnmalm? Nej, det tror jag inte vi ska göra.

Anf. 172 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Många är oroad över den kovändning som Centern har gjort i synen just när det gäller energi och framför allt att ni vill bygga nya kärnkraftverk. Om man säger att man ska bygga ut kärnkraften, vilka signaler sänder man då egentligen ut till människor i bygderna när det gäller just uranbrytningen? Kärnkraft förutsätter naturligtvis uran.

Om vi säger att vi ska bygga ut kärnkraften kan jag faktiskt rent moraliskt och etiskt tänka att vi självklart ska bryta uranet i Sverige. Hur skulle vi rent moraliskt och etiskt kunna försvara att vi fortsätter att importera skitig uran från Namibia där man över huvud taget inte följer den otroligt viktiga och seriösa lagstiftning som finns om själva uranbrytningen? Vi har ganska nyligen sett skrämmande tv-program om hur det ser ut där.

Självklart är folk ute i bygderna oroliga. Vi vill fasa ut kärnkraften. Det är mycket känt. Vår tidigare socialdemokratiska regering var mycket tydlig och har sagt nej till själva uranbrytningen.

Nu undrar jag vad Centern kommer att säga om uranbrytningen – ja eller nej?

Anf. 173 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Karin Åström lägger på ett mycket osmakligt sätt ord i min mun som varken jag eller mitt parti har sagt. Det finns inga beslut om att bygga ny kärnkraft. Det är inte vi som beslutar om det. Jag har sagt att det kommer att finnas en möjlighet att ersätta gamla verk, men det är inte beslut som vare sig jag eller någon av mina kolleger kommer att ta. Här handlar det om att vi på marknadens villkor och med kostnadsansvar för energibolagen ger möjligheter att byta ut.

Herr talman! Jag vänder mig alltså starkt mot att man står i denna kammare och säger att vi har beslutat om att bygga ny kärnkraft.

När det gäller detta med nej till uranbrytning läser jag också Socialdemokraternas särskilda yttrande i betänkandet. Jag må väl ge Vänstern och Miljöpartiet en liten eloge för att de ändå håller en linje i uranbrytningsfrågan. Socialdemokraterna däremot försöker sitta på hur många stolar som helst samtidigt.

Här har inte sagts nej till någon brytning. Den förra regeringen hade ingen förfrågan om brytning. En eventuell förfrågan kommer vi självklart att hantera enligt svensk lagstiftning.

Anf. 174 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag blir lite bekymrad. Ni i Centern ingår ju i regeringen, och i regeringen sitter också näringsministern. Regeringen är väl för ny kärnkraft. Det råder väl ingen tvekan om att det är så.

Gör mig alltså inte bekymrad! Centern är för ny kärnkraft. Därmed sänder ni ut signalen: Yes, vi kan kanske tänka oss uranbrytning. Signalsystemet fungerar på det sättet eftersom kärnkraft förutsätter uran.

Fortfarande tycker jag att det är märkligt att Centern inte kan säga vad man vill med själva uranbrytningen. Det är mycket märkligt.

Du hänvisar till när vi var i regeringsställning. Nja, det kom väl aldrig på regeringens bord någon fråga om att ta ställning till att öppna för uranbrytning eller ej. Men inte hindrar det att vi har en klar uppfattning i frågan om vad vi tycker om uranbrytning eller ej. Vi har varit väldigt tydliga i den frågan och sagt att vi aldrig kommer att acceptera uranbrytning.

Jag vill återigen fråga vad Centern kommer att svara.

Anf. 175 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag uppfattade att Karin Åström i sitt första inlägg sade att Centerpartiet har bytt fot, att Centern har gjort en kovändning och beslutat sig för att bygga ut kärnkraften. Det visar väl bara att Karin Åström inte har förstått, eller inte vill förstå, den energiöverenskommelse som vi i alliansen har träffat.

När det gäller hur vi kommer att ställa oss till en eventuell ansökan kan jag säga att vi, precis som jag sade i min första replik, kommer att behandla den enligt svensk lagstiftning – exakt den lagstiftning som Karin Åströms parti år 2005 i denna riksdag lade fram förslag om, icke någon annan lagstiftning än den.

Varken i detta betänkande eller någon annanstans kan jag se att Socialdemokraterna har krav på en förändring av denna lagstiftning, så mitt svar är: enligt svensk lagstiftning, precis den lagstiftning som ni här i riksdagen lagt fram förslag om.

Anf. 176 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Att den svenska gruvindustrin är, och har varit, viktig under en mycket lång tid och att den är en av Sveriges viktigaste basnäringar påminns vi som rör oss i de här husen varje dag om när vi passerar bankhallen. Precis som säkert många andra av er har jag tittat och pekat upp mot taket i bankhallen där de två fresker finns som visar Sveriges två viktigaste näringar i början av förra seklet: jordbruket i söder och bergshandlingen i norr.

Många här har talat om gruvbrytning och om traditionen på de orter där de bor. Jag bor själv på en liten ort söder om Nyköping i Södermanland där det fram till början av 1900-talet bröts koppar och kobolt – kobolt som exporterades till Kina för porslinsmålning. Genom gruvnäringen i min del av världen bidrog vi alltså till ökade exportinkomster till vårt land genom att vi exporterade kobolt till Kina så att porslinet kunde få sin vackra blå färg.

Grundläggande för lagstiftningen inom mineralområdet har varit, och är fortfarande, att det finns ett gemensamt nationellt intresse för gruvhantering och mineralindustri. Gruvnäringen har varit, och är, viktig för hela vårt land, som jag tidigare sagt. Gruvnäringen är en viktig näring för hela landet. Därför måste lagstiftningen vara sådan att den gör det möjligt att exploatera, men det är klart att det måste balanseras mot andra intressen.

Man skulle kunna dra en lång historik över gruvorna i norr, bland annat i Kiruna, där det fanns intressen på vårt urfolks traditionella marker. Men gruvnäringen var av så stort nationellt intresse för Sverige att den typen av intressen fick sättas lite vid sidan av – just med hänvisning till att det var av intresse för hela nationen.

Karin Åström var som första talare uppe i den här debatten. Hon gav ett väldigt positivt intryck. I förra debatten här efterlyste jag just det. Det blir ju så lätt dystert i sådana här debatter, men Karin Åström var väldigt positiv och visade på allt som är på gång, på allt som händer i hennes del av Sverige.

Jag tänker fortsätta att tala om det positiva men då i det här betänkandet, trots att man när man lyssnar på debatten kan tro att det inte finns något positivt i det.

Glädjande nog finns det en bred samsyn i betänkandet, längst bak där det handlar om att utskottet som helhet anser att det är viktigt med en långsiktigt hållbar mineralpolitik och att det görs en rimlig avvägning mellan olika intressen. Här nämns projektet Bergskraft Bergslagen. En annan verksamhet i sammanhanget som nämns är Mineraljakten som pågått sedan 1960-talet och som har lett till konkreta resultat i form av malmfynd och nya undersökningstillstånd, faktiskt även under senare tid.

Det betyder förstås inte, som man redan förstått av debatten, att det inte finns olika åsikter inom andra delar på det här området. Det finns inte mindre än 16 motioner. Dessa handlar om allt från en översyn av lagstiftningen till förslag om att förbjuda utvinning av fossila bränslen.

Så sent som år 2005 genomfördes ändringar i minerallagen för att ge fastighetsägare en starkare ställning både vad gäller information och vad gäller ersättning i samband med exploateringar. I dag finns det hela 15 bearbetningsprocesser där de här reglerna är tillämpliga.

Att, som Miljöpartiet föreslår, förbjuda all utvinning av kol, olja och fossil gas inom svenskt territorium är inte rimligt, framför allt inte med hänvisning till läget nu. Inte nog med detta, Miljöpartiet vill även att den svenska regeringen ska agera på den internationella arenan och jobba för att även andra länder inför restriktioner som motsvarar vad som föreslås i vårt land.

Enligt min uppfattning är detta varken den enda, den lätta eller den rätta vägen att komma till rätta med det som det hänvisas till när det gäller koldioxidutsläppen. Inte heller är det till gagn för Sveriges och Europas utveckling. Man kan också fråga sig vilka signaler det sänder i dessa tider.

Till slut tänkte jag säga några ord om stadsomvandlingen i Kiruna. Utskottet genomförde en studieresa bland annat till Kiruna och LKAB i slutet av förra sommaren. För egen del hade jag varit där tidigare och fått del av förberedelse och information om vad som var på gång när det gäller stadsflytten. Stadsflytten av Kiruna kom inte som en överraskning under den här mandatperioden, utan det är något som har pågått under längre tid. Det har varit och kommer att vara en lång process. Det handlar inte bara om att flytta byggnader av olika slag, utan järnvägen har till exempel berörts. Banverket satte i gång flytt av järnvägen som kan handla om 18 kilometer, om jag inte minns fel. Det kommer att tas i olika etapper.

Flytt av en stad förekommer inte så särskilt ofta. Därför kan man förstå att det inte fanns ett färdigt regelverk för detta, det var en ganska ny sak. Det har handlat mycket om att föra en dialog med olika berörda aktörer och successivt försöka lösa frågor som uppstår. Jag tror inte att sista ordet är sagt i den här processen. Det handlar om att fördela ansvar

och kostnader på olika aktörer och att arbeta fram bra underlag för hur den här typen av kostnader ska fördelas.

Karin Åström sade i sitt anförande att det så sent som i går kom ett besked som inte är så positivt när det gäller LKAB:s verksamhet. Vi alla känner till att det är minskad efterfrågan på järnmalm och järnprodukter. Det påverkar till exempel i min egen valkrets järnverket i Oxelösund. När det blir minskad efterfrågan på stål blir det också minskad efterfrågan på råvara i form av järnmalm. Hela järnmalmsproduktionen kommer att stoppas under åtta veckor från den 22 juni till den 16 augusti, det är bara pelletverket i Svappavaara som kommer att producera. När det gäller nya huvudnivåer i gruvorna skjuts det hela på framtiden till följd av den minskade efterfrågan.

Nu tror jag, som jag sade i mitt tidigare anförande i det förra ärendet om näringspolitik, att vändningen kommer. Frågan är bara när. Som sagt tror jag inte att sista ordet är sagt när det gäller den ekonomiska fördelningen. Sedan vet jag att det finns önskemål om att flytta alla möjliga olika hus i Kiruna. I vissa fall har man gjort försök men misslyckats. Det finns hus som inte går att flytta. Då är frågan hur man ska ersätta detta. Människor kanske har byggt hus på egen hand, och så visar det sig att de inte håller när man ska flytta dem. Det är många svåra avvägningar att göra.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 177 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Liselott Hagberg säger att det inte är den rätta vägen att låta bli att utvinna fossila bränslen i Sverige eller någonstans, som jag tolkar Liselott Hagberg. Jag hoppas att vi kan vara överens om att all utvinning av fossila bränslen ger koldioxidutsläpp i någon form. Vi vet att om vi skulle utvinna de reserver av fossila bränslen som vi vet finns i dag, som är garanterade, skulle vi få en galopperande klimatförändring som skulle leda till att vi överskred alla rimliga gränser för temperaturstegring. Det skulle i sin tur leda till att vi får mekanismer som gör att temperaturstegringen blir självgenererande till exempel genom att den metangas som i dag ligger isolerad i polarområden eller i tundran i Sibirien skulle släppas lös på grund av att de markerna smälter.

Vi vet också att frågan om utvinning av fossila bränslen är en viktig del av de internationella förhandlingarna inför Köpenhamnsmötet i höst. Det handlar om hur vi ska kunna undvika att se reserver av fossila bränslen som vi vet finns utvinna. Det har kommit förslag till exempel att länder som inte utvinna sina fossila bränslen ska kunna kompenseras för det, på samma sätt som man har diskuterat hur man ska kompensera de länder som inte hugger ned sina skogar. Den här frågan är redan på den internationella agendan.

Liselott Hagberg frågade vilka signaler det skulle sända om ett land som Sverige skulle bestämma sig för att inte utvinna fossila bränslen. Jag kan garantera att det skulle skicka enormt positiva signaler till det internationella samfundet inför Köpenhamnsmötet till exempel. Om vi som ett land frivilligt skulle avstå från att göra det skulle vi vara ett exempel i den internationella klimatdebatten. Vi skulle också sätta press på andra

länder i liknande situationer och faktiskt avstå från utvinning av fossila bränslen just för klimatets skull och visa att vår klimatpolitik hänger ihop med vår mineralpolitik. Vi har en enda linje.

Prot. 2008/09:95
1 april

*Vissa mineral-
politiska frågor*

Anf. 178 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att det är frestande att komma med förbud, men den som kommer med förbud måste vara helt hundra procent säker på att ett sådant förbud i så fall skulle gälla för all framtid. Är det rimligt att tänka sig? Varken jag eller Per Bolund vet vad framtida forskningsresultat kommer att visa och vad den tekniska utvecklingen kommer att ge för resultat. Det finns inget som säger att det inte kommer att finnas metoder i framtiden som gör att det går att ta vara på energin från de här resurserna utan att den har den påverkan på miljön som den har i dag. Jag tror att man ska vara ganska försiktig med förbud.

Det här bygger på att det finns alternativ, för behov av energi har vi ju. Vi kan vara överens, Per Bolund och jag, om att vi har ett stort behov av energi nu och kommer att ha i framtiden. När vi pratar om nya modeller för fordon som vi färdas i – vi vet att just fordonsindustrin har en stor påverkan på miljön – handlar det mycket om ersättningen, om renare energi. Och då handlar det om el, och den elen måste komma någonstans ifrån.

Jag anser, som jag vet att Per Bolund anser, att det är bra att vi utvecklar förnybar energi, men jag tror att man måste tänka på fler än ett sätt. Man måste också visa öppenhet för framtida forskningsresultat och inte låsa fast sig.

Anf. 179 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jag blir lite förvånad över Liselott Hagbergs resonemang, att någon gång i framtiden skulle det komma en teknik som skulle göra det säkert och gör att det inte skulle bidra till några klimat- eller miljöförändringar.

Du representerar en regering som har föreslagit till exempel att man ska avveckla användningen av kvicksilver. Med ditt resonemang skulle man inte fatta ett sådant beslut. Det skulle i framtiden kunna komma en teknik som gör att kvicksilver inte skulle vara farligt. Det ligger inte i linje med något som helst miljötänkande eller med den miljölagstiftning som vi har. Vi förbjuder aktivt ämnen som är farliga. Det är väl rimligt att man behandlar även koldioxid på det sättet eftersom vi alla vet i dagsläget att koldioxiden är farlig. Den har väldigt stora konsekvenser för miljön och klimatet.

Jag skulle vilja ställa en annan fråga. Jag fick en eloge av Jan Andersson från Centerpartiet för att vi har en rak linje i uranfrågan, uranbrytningen. Jag får på motsvarande sätt ge en liten eloge till Folkpartiet som också har en rak linje, en rakt motsatt linje, i till exempel kärnkraften. Ni är för en utbyggnad av kärnkraften. Ni har inte heller sagt till Naturskyddsföreningen i deras enkät att ni är mot utanbrytning utan valt att inte svara på frågan, vilket i och för sig är lite oklart. Andra representanter för Folkpartiet har sagt att man är öppen för uranbrytning i Sverige. Vi kan tycka att om man är för att öka kärnkraftsproduktionen i Sverige,

som Folkpartiet är, är det rimligt att man också är positiv till att vi ska utvinna den resurs som kärnkraften är beroende av i Sverige.

Jag skulle vilja fråga Liselott Hagberg: Är du positiv till att man startar uranbrytning i Sverige?

Anf. 180 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag tänker inte beröra kvicksilverfrågan, för jag tycker inte att den är aktuell i den debatt som vi för just nu. Jag tycker dessutom att det var ett sällsynt dåligt exempel.

Däremot tänker jag berömma Per Bolund, för jag tror att det är första gången som jag hör en eloge från en miljöpartist för en rak linje och uppfattning i kärnkraftsfrågan. Det var säkert unikt i sig, och det tycker jag är positivt. Det är roligt att det kommer att finnas med i protokollet också.

Att vi för en rak linje när det gäller kärnkraften och har gjort det under väldigt lång tid beror på att kärnkraften är en kolfri energikälla, och det är ju koldioxidutsläppen som är bekymret när det gäller klimatpåverkan.

Min uppfattning om Per Bolunds hela anförande när det gäller uranbrytning är att det är att göra en höna av en fjäder, för det har inte skett några förändringar i lagstiftningen nu mot den lagstiftning som infördes av den förra regeringen, den regering som också Per Bolund, eller Per Bolunds parti åtminstone, var med och stöttade. Det är att skapa en oro hos människor och piska upp en stämning över något som inte alls är aktuellt, för det finns inget förändrat förhållningssätt i förhållande till den förra regeringens syn på den här frågan.

Enligt mitt sätt att se det är det en ickefråga. Per Bolund gör en höna av en fjäder.

Anf. 181 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Liselott Hagberg tog i sitt anförande upp Kiruna och Gällivare och att det här är svåra saker att planera. Det är klart att det är ännu mer oroande att sitta och planera när näringsministern över huvud taget inte sätter ned foten i en så viktig fråga som hur man ser på finansieringen, samtidigt som kommunen har dålig ekonomi. Det är självklart att det är väldigt oroligt och skakigt just nu uppe i de båda kommunerna eftersom regeringen och näringsministern inte vill sätta ned foten när det gäller statens finansieringsansvar för omvandlingen.

Jag skulle vilja fråga Liselott Hagberg, eftersom hon har varit där uppe och vet vilka förändringar som är i antågande, hur hon ser på kravet på statligt finansieringsansvar som vi ställer tillsammans med Vänstern i vår motion. Hur ser du också på kravet att regeringen ska kunna mildra avkastningskravet på LKAB? Jag skulle gärna vilja veta hur Folkpartiet och Liselott Hagberg ser på frågan.

Anf. 182 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är helt klart var Socialdemokraterna står i den här frågan.

Det som också är helt klart är att Socialdemokraterna hela tiden adderar nya utgifter till sin långa utgiftslista. Enligt min uppfattning, eller jag

tror det åtminstone, har Karin Åströms parti inget annat på intäktsidan än vad den här regeringen har. Snarare är det väl så att det hela tiden tillkommer saker på utgiftssidan.

Som jag berättade i mitt anförande när det gäller stadsflytten av Kiruna kom det ett pressmeddelande så sent som i går där man talar om att man skjuter på framtiden investeringstankarna när det gäller den nya huvudnivån. Frågan är när flytten kan bli aktuell. Som jag också sade är säkert inte sista ordet sagt i den här processen, för här pågår en dialog och en diskussion hela tiden. En stadsflytt är så pass ovanlig, så det finns inget regelverk på plats som klart och tydligt säger hur en sådan ska gå till och hur kostnader ska fördelas.

Anf. 183 KARIN ÅSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag ska bara göra en kort kommentar. Folkpartiet måste förstå att man i de två kommunerna Kiruna och Gällivare kan tycka att regeringen slänger ut 85 miljarder på skattesänkningar. Här går vi alltså på knä i kommunen och vet över huvud taget inte hur vi ska klara att flytta de hus som behöver flyttas etcetera, så det är klart att det är de dimensionerna som diskuteras.

Jag vill hoppa över till en annan fråga som jag funderar över och som Per Bolund tog upp. I Folkpartiet har ni så länge som jag kan komma ihåg varit väldigt intresserade av att bygga ut kärnkraften. Det har ni varit sedan lång tid tillbaka. Som jag sade i mitt tidigare inlägg är kärnkraft naturligtvis starkt kopplad till uranbrytning. Man behöver uranet i kärnkraftverken. Som du vet, och som jag tidigare upprepat, har den förra, socialdemokratiska regeringen varit väldigt tydlig just när det gäller gruvbrytning av uran. Vi har sagt nej till urangrubbrytning. Vi kan på inget sätt acceptera en urangrubbrytning.

Nu vill jag veta exakt vad Folkpartiet kommer att säga, ja eller nej till grubbrytning av uran.

Anf. 184 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag kan ge samma svar till Karin Åström som jag gav till Per Bolund, som stod här innan Karin Åström i samma talarstol, att den här regeringen inte har ändrat uppfattning i förhållande till den förra regeringens uppfattning. Det har inte presenterats någon ny lagstiftning, något nytt i den vägen inom det här området. Det finns egentligen ingenting att förhålla sig till i den meningen. Jag kan säga till Karin Åström, som jag sade till Per Bolund, att det är att göra en höna av en fjäder och att det är en ickefråga.

Sedan kan jag inte låta bli att bemöta det som Karin Åström sade när det handlade om att kasta ut pengar i form av skattesänkningar. Jag tror att Karin Åström, fast hon inte sade det så tydligt, menade jobbskatteavdraget. Jag fick det inte riktigt klart för mig, men om det är det som Karin Åström menar med utkastade pengar på skattesänkningar måste man ju ställa sig frågan vad det skulle betyda för de här kommunerna i norra Sverige om köpkraften för dem som bor där minskade i och med höjda skatter och vad höjda arbetsgivaravgifter skulle betyda för kommunernas ekonomi. Man kan inte låta bli att göra en sådan reflexion, eftersom politik inte handlar om ett isolerat område utan om en helhet. Och det är

klart att olika saker hänger ihop, så höjda arbetsgivaravgifter och minskad köpkraft skulle högst påtagligt påverka de här kommunernas ekonomi. Jag är ganska övertygad om det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2008/09:175 Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 1 april

2008/09:439 Arbetslivsforskning på reträtt

av *Thomas Strand* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:440 Rectorsutbildningen

av *Thomas Strand* (s)
till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2008/09:441 Den dolda kvinnosjukdomen endometrios

av *Hillevi Larsson* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 31 mars

2008/09:800 Transportpolitiskt klimatmål

av *Karin Svensson Smith* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:801 Språkkompetens inom försvarsmakten

av *Allan Widman* (fp)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:802 Rätt att offentligt tala sitt modersmål i EU och kandidatländer

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till statsrådet Cecilia Malmström (fp)

2008/09:803 Driften av den svenska farledsinfrastrukturen

av *Hans Rothenberg* (m)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:804 Familjehemmens situation

av *Boriana Åberg* (m)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

den 1 april

2008/09:805 Afrikas horn

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:806 Gränskonflikt

av *Carina Hägg* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:807 Rutiner för fastspänning av patienter

av *Elina Linna* (v)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:808 Regelbundna PSA-prov på män över 50 år

av *Ronny Olander* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:809 Omvandling av samlade betygskodokument till slutbetyg

av *Louise Malmström* (s)

till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2008/09:810 Förhållandena inom trygghetssystemen

av *Phia Andersson* (s)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:811 Ansvaret för deltidsarbetslösa som inte har rätt till a-kassa

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:812 Situationen inom Samhall

av *Peter Hultqvist* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:813 Gripandet av Ramazan Kezir

av *Peter Hultqvist* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 april.

Prot. 2008/09:95
1 april

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 1 april

2008/09:715 Anställningstrygghet i samband med upphandling

av *Ameer Sachet* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:746 Klamydia

av *Cecilia Wikström* i Uppsala (fp)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:748 Storbritannien, Nederländerna och kat

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:749 Dawit Isaak

av *Ameer Sachet* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:751 Madagaskar

av *Ameer Sachet* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:752 Kokaodling och Bolivia

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:761 Cypernfrågan och EU:s trovärdighet

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet Cecilia Malmström (fp)

2008/09:765 FN-rapport om Kongo

av *Carina Hägg* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:771 Våld inom idrotten

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:772 Nettoutsläpp av växthusgaser

av *Lena Hallengren* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:773 Styrelsens agerande i Tredje AP-fonden

av *Ulf Holm* (mp)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:776 Kretsloppsbaseade åtgärder för att motverka strand-erosion

av *Ewa Thalén Finné* (m)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:777 Nordiskt samarbete mot narkotika

av *Hans Wallmark* (m)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:778 Förvaltningsplan för rovdjurspolitiken

av *Michael Hagberg* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:779 Förlängt barnbidrag

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (m)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2008/09:781 Innehållsförteckning för finansiella produkter

av *Luciano Astudillo* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:783 Eftersök av trafikskadat vilt

av *Ronny Olander* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:785 Sekretess vid hantering av anbud för offentlig upphandling

av *Mats Pertoft* (mp)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:786 Ansvar för fotografering för ID-kort

av *Hans Backman* (fp)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:787 Sänkt ålder hos Arbetsförmedlingen för stöd till att starta eget

av *Ulf Holm* (mp)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:788 Meddelarfrihet

av *Ann-Kristine Johansson* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:790 Villkoren för ekonomiskt bistånd till tandvård

av *Birgitta Eriksson* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:791 Regeringens kollektiva ansvar

av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

2008/09:792 PPM-systemet, bankerna och spararna

av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:793 Folkmusikens hus

av *Anneli Särnblad* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2008/09:795 Beslagtagna skrotbilar

av *Hans Hoff* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:798 Stöd till klimatarbete i utvecklingsländer

av *Aleksander Gabelic* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:799 Våld mot brandmän under utryckning

av *Inge Garstedt* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 april.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 9 §
anf. 33 (delvis),
av talmannen därefter till och med anf. 59 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 91 (delvis),
av talmannen därefter till och med 15 § anf. 114 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 149 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till trafikutskottet	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	3
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
7 § Förnyad bordläggning.....	4
8 § Ändring i lagen om elcertifikat.....	4
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU20	4
(Beslut fattades under 12 §.).....	4
9 § Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor	4
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU19	4
Anf. 1 YVONNE ANDERSSON (kd).....	4
Anf. 2 FREDRIK LUNDH (s).....	7
Anf. 3 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	10
Anf. 4 FREDRIK LUNDH (s) replik	10
Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	11
Anf. 6 FREDRIK LUNDH (s) replik	11
Anf. 7 ANTI AVSAN (m).....	11
Anf. 8 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	15
Anf. 9 ANTI AVSAN (m) replik.....	15
Anf. 10 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	15
Anf. 11 ANTI AVSAN (m) replik.....	16
Anf. 12 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	16
Anf. 13 JAN ERTSBORN (fp).....	18
Anf. 14 LISELOTTE OLSSON (v).....	20
Anf. 15 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	21
Anf. 16 LISELOTTE OLSSON (v) replik	22
Anf. 17 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	22
Anf. 18 LISELOTTE OLSSON (v) replik	22
Anf. 19 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	22
Anf. 20 STEFAN ATTEFALL (kd)	24
Anf. 21 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	27
Anf. 22 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	27
Anf. 23 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	27
Anf. 24 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	28
Anf. 25 LISELOTTE OLSSON (v) replik	28
Anf. 26 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	29
Anf. 27 LISELOTTE OLSSON (v) replik	29
Anf. 28 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	30
Anf. 29 FREDRIK LUNDH (s) replik	30
Anf. 30 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	30
Anf. 31 FREDRIK LUNDH (s) replik	31
Anf. 32 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	31

Anf. 33	HILLEVI LARSSON (s)	32
Anf. 34	EGON FRID (v)	34
Anf. 35	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	36
Anf. 36	EGON FRID (v) replik	37
Anf. 37	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	37
Anf. 38	EGON FRID (v) replik	37
Anf. 39	JAN LINDHOLM (mp)	38
Anf. 40	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	41
Anf. 41	JAN LINDHOLM (mp) replik	41
Anf. 42	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	42
Anf. 43	JAN LINDHOLM (mp) replik	42
Anf. 44	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	43
Anf. 45	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	44
Anf. 46	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	45
Anf. 47	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	45
Anf. 48	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	45
Anf. 49	BÖRJE VESTLUND (s)	46
Anf. 50	STEFAN ATTEFALL (kd) replik	47
Anf. 51	BÖRJE VESTLUND (s) replik	47
Anf. 52	STEFAN ATTEFALL (kd) replik	48
Anf. 53	BÖRJE VESTLUND (s) replik	48
Anf. 54	ULF HOLM (mp)	48
Anf. 55	ELISEBEHT MARKSTRÖM (s)	50
Anf. 56	TOMAS TOBÉ (m)	51
Anf. 57	CECILIA WIKSTRÖM i Uppsala (fp)	53
Anf. 58	MIKAEL OSCARSSON (kd)	56
Anf. 59	ANNA KINBERG BATRA (m)	58
Anf. 60	HELENA BARGHOLTZ (fp)	60
Anf. 61	EVA JOHNSSON (kd)	61
Anf. 62	BÖRJE VESTLUND (s) replik	63
Anf. 63	EVA JOHNSSON (kd) replik	64
Anf. 64	BÖRJE VESTLUND (s) replik	64
Anf. 65	EVA JOHNSSON (kd) replik	65
Anf. 66	LARS-ARNE STAXÅNG (m)	65
Anf. 67	ALF SVENSSON (kd)	67
Anf. 68	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	70
Anf. 69	ALF SVENSSON (kd) replik	70
Anf. 70	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	70
Anf. 71	ALF SVENSSON (kd) replik	71
Anf. 72	EGON FRID (v) replik	71
Anf. 73	ALF SVENSSON (kd) replik	71
Anf. 74	EGON FRID (v) replik	72
Anf. 75	ALF SVENSSON (kd) replik	72
Anf. 76	OLOF LAVESSON (m)	72
Anf. 77	LENNART SACRÉDEUS (kd)	75
Anf. 78	BÖRJE VESTLUND (s) replik	78
Anf. 79	LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	79
Anf. 80	BÖRJE VESTLUND (s) replik	79
Anf. 81	LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	80

Anf. 82 BÖRJE VESTLUND (s) replik	80
Anf. 83 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	81
Anf. 84 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	81
Anf. 85 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c) replik	81
Anf. 86 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	82
Anf. 87 HANS WALLMARK (m).....	82
Anf. 88 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	85
Anf. 89 LAGE RAHM (mp).....	86
Anf. 90 HELENA LEANDER (mp).....	87
Anf. 91 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	87
Anf. 92 HELENA LEANDER (mp) replik	88
Anf. 93 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	88
Anf. 94 HELENA LEANDER (mp) replik	88
(Beslut fattades under 12 §.).....	89
10 § Naturresursfrågor och vattenrätt.....	89
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU21	89
Anf. 95 GUNNAR SANDBERG (s)	89
Anf. 96 JAN LINDHOLM (mp).....	90
Anf. 97 EVA BENGTON SKOGSBERG (m)	94
Anf. 98 JAN LINDHOLM (mp) replik	95
Anf. 99 EVA BENGTON SKOGSBERG (m) replik.....	96
Anf. 100 JAN LINDHOLM (mp) replik	96
Anf. 101 EVA BENGTON SKOGSBERG (m) replik.....	96
Anf. 102 LENNART PETTERSSON (c)	96
Anf. 103 LARS TYSKLIND (fp).....	98
(forts. 13 §)	100
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	100
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 mars	100
UbU7 Förskolan	100
UbU8 Studiestöd	102
UbU10 Vuxenutbildning	103
SkU22 Allmänna motioner om taxering, skattebetalning och folkbokföring	103
SkU23 Allmänna motioner om beskattning av företag, kapital och fastighet.....	104
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	105
NU20 Ändring i lagen om elcertifikat	105
CU19 Könneutrala äktenskap och vigselfrågor	105
13 § (forts. från 10 §) Naturresursfrågor och vattenrätt (forts. CU21)	106
Anf. 104 JAN LINDHOLM (mp) replik	106
Anf. 105 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	106
Anf. 106 YVONNE ANDERSSON (kd).....	106
(Beslut skulle fattas den 2 april.)	106
14 § Offentlig upphandling	107
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU29	107

Anf. 107 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (m).....	107
Anf. 108 JÖRGEN HELLMAN (s).....	107
Anf. 109 ALICE ÅSTRÖM (v).....	109
Anf. 110 GÖRAN PETTERSSON (m).....	111
Anf. 111 EMMA HENRIKSSON (kd)	112
(Beslut skulle fattas den 2 april.).....	113
15 § Regeringen och krisen	113
Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU6	113
Anf. 112 MATS BERGLIND (s)	113
Anf. 113 ULF GRAPE (m)	114
Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c).....	115
Anf. 115 ALLAN WIDMAN (fp).....	117
Anf. 116 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	118
(Beslut skulle fattas den 2 april.).....	119
16 § Vissa näringspolitiska frågor.....	119
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU16	119
Anf. 117 BÖRJE VESTLUND (s)	119
Anf. 118 KENT PERSSON (v).....	122
Anf. 119 PER BOLUND (mp).....	124
Anf. 120 MARIA PLASS (m).....	126
Anf. 121 KENT PERSSON (v) replik.....	129
Anf. 122 MARIA PLASS (m) replik	130
Anf. 123 KENT PERSSON (v) replik.....	130
Anf. 124 MARIA PLASS (m) replik	130
Anf. 125 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	131
Anf. 126 MARIA PLASS (m) replik	131
Anf. 127 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	131
Anf. 128 MARIA PLASS (m) replik	132
Anf. 129 JAN ANDERSSON (c).....	132
Anf. 130 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	134
Anf. 131 JAN ANDERSSON (c) replik.....	134
Anf. 132 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	135
Anf. 133 JAN ANDERSSON (c) replik.....	135
Anf. 134 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	135
Anf. 135 BÖRJE VESTLUND (s) replik	138
Anf. 136 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik	138
Anf. 137 BÖRJE VESTLUND (s) replik	139
Anf. 138 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp) replik	139
Anf. 139 EVA JOHNSSON (kd)	140
Anf. 140 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	142
Anf. 141 EVA JOHNSSON (kd) replik	143
Anf. 142 BÖRJE VESTLUND (s) replik.....	143
Anf. 143 EVA JOHNSSON (kd) replik	144
Anf. 144 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	144

Anf. 145 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	145
Anf. 146 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	146
Anf. 147 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	146
Anf. 148 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	146
Anf. 149 MARIE WEIBULL KORNIAS (m).....	147
Anf. 150 BÖRJE VESTLUND (s) replik	149
Anf. 151 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik	149
Anf. 152 BÖRJE VESTLUND (s) replik	150
Anf. 153 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik	150
Anf. 154 STAFFAN ANGER (m).....	150
(Beslut skulle fattas den 2 april.)	152
17 § Vissa mineralpolitiska frågor.....	152
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU18	152
Anf. 155 KARIN ÅSTRÖM (s)	152
Anf. 156 KENT PERSSON (v)	154
Anf. 157 PER BOLUND (mp)	155
Anf. 158 STAFFAN ANGER (m).....	158
Anf. 159 PER BOLUND (mp) replik	160
Anf. 160 STAFFAN ANGER (m) replik	160
Anf. 161 PER BOLUND (mp) replik	161
Anf. 162 STAFFAN ANGER (m) replik	161
Anf. 163 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	162
Anf. 164 STAFFAN ANGER (m) replik	162
Anf. 165 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	163
Anf. 166 STAFFAN ANGER (m) replik	163
Anf. 167 JAN ANDERSSON (c)	163
Anf. 168 PER BOLUND (mp) replik	165
Anf. 169 JAN ANDERSSON (c) replik	165
Anf. 170 PER BOLUND (mp) replik	166
Anf. 171 JAN ANDERSSON (c) replik	166
Anf. 172 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	167
Anf. 173 JAN ANDERSSON (c) replik	167
Anf. 174 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	167
Anf. 175 JAN ANDERSSON (c) replik	168
Anf. 176 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	168
Anf. 177 PER BOLUND (mp) replik	170
Anf. 178 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	171
Anf. 179 PER BOLUND (mp) replik	171
Anf. 180 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	172
Anf. 181 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	172
Anf. 182 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	172
Anf. 183 KARIN ÅSTRÖM (s) replik	173
Anf. 184 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (fp)	
replik.....	173

Prot. 2008/09:95
1 april

(Beslut skulle fattas den 2 april.).....	174
18 § Bordläggning.....	174
19 § Anmälan om interpellationer	174
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	174
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	176
22 § Kammaren åtskildes kl. 21.08.	178

Tryck: Elanders, Vällingby 2009